17639/B
C. II.
18/c

34800

Georgii Cheynæi, *M. D.*

Coll. Reg. Med. *Edinb.* & Soc. Reg. *Lond.* Socij,

TRACTATUS
DE INFIRMORUM
SANITATE TUENDA,
VITAQUE
PRODUCENDA.

Libro ejuſdem Argumenti Anglicè Edito longè Auctior & Limatior.

Ἀσκήσις Ὑγιείης Ἀκοεὶη Τροφῆς, Ἀοκνίη Πόνων. Hippocr.

Νήπιοι ὐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς,
Ὀυδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε ϗ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ. Heſiod.

At Imbecillis (quo in Numero magna pars Urbanorum omneſq; penè Cupidi Literarum ſunt) Obſervatio major neceſſaria eſt: ut quod vel Corporis, vel Loci, vel Studij Ratio detrahit, Cura reſtituat. Celſ.

LONDINI:

Impenſis Geo. Strahan, ad Inſigne *Pilæ Aureæ*, ex adverſo *Excambij Regalis*; & Jacobi Leake, Bibliopolæ *Bathonienſis.* MDCCXXVI.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

Viro Admodum Honorabili

JOSEPHO JEKYLL,

EQUITI AURATO,

Archivorum Regiorum Cuſtodi fidiſſimo,

Æqui Bonique Arbitro integerrimo,

Humani Generis amantiſſimo;

Hunc TRACTATUM,

Obſervantiæ & Gratitudinis ſuæ

Monimentum,

D. D. D.

Georgius Cheynæus.

PRÆFATIO.

IN hujus Operis Editionibus quæ Anglicanâ *Linguâ prodierunt lectores monui, id ampliſſimi Viri,* Archivorum Cuſtodis, *cujus Nomen in fronte præfert, juſſu ſuſceptum, ejus unius ut uſibus inſerviret, eumq; commoneret quâ Ratione inter arduà multipliciaq; & Laboris plenà quæ illi Reipublicæ Causâ ſunt obeunda Munera, Sanitatem, quantum res pateretur, firmam tueri poſſet, primò ſcriptum fuiſſe, ejus deinde Rogatu editum, eumq; in finem auctum itaq; immutatum fuiſſe ut pro illis quæ privatim unius ejus commodis proſpicerent, hîc illîc Regulæ latioris uſus ſubſtituerentur, quo pluribus prodeſſe poſſet quod vir humani generis amantiſſimus ſenſerat ſibi profuiſſe.*

Cui

Cui beneficentiſſimi Viri Deſiderio ego, & libenter, obſecutus ſum. Non defuere tamen qui, operis Utilitatem elevare cupientes, generalia præcepta de Sanitate tuendâ nulli privatim eſſe profutura affirmaverint, neq; quidquam ſalutare his de Rebus proferri poſſe niſi quod uniuſcujuſq; ſingularis Hominis propriæq; ejus Conſtitutionis habitâ Ratione eſſet prolatum. Quaſi vero ejuſdem Regionis Incolis, ejuſdem indolis Aërem ſpirantibus, eâdem victûs Ratione, iiſdem Corporis Exercitationibus, iiſdem Oblectamentis animi utentibus, quibuſq; totus Vitæ Color nequaquam diſſimilis ſit (ut Britannis, *quorum præcipuè causâ, hic tractatus eſt editus) immò verò & toti hominum, quâ patet, generi, plurima non eſſent communia quorum cautus legitimuſq; Uſus maximi eſt ad Sanitatem ſive conſervandam ſive inclinatam erigendam Momenti; eaq; curiosâ Obſervatione & ſagaci Ratiocinio deprehendi non poſſent, deque iis ejuſmodi generalis Doctrina tradi quam haud magno Labore propriis quiſque ſuis Uſibus accommodare poterit. Quod & fieri poſſe crediderunt & factum exhibuerunt omnes Inſtitutionum Medicarum Scriptores ab* Hippocratis *ad noſtra uſque Tempora, plureſque item alij qui hoc ſpeciatim noſtri Operis Argumentum, ante Nos, tractarunt. Aiunt præterea, proprio cujuſque Morbi genio ita propriam ſuam & peculiarem Curationis Methodum eſſe accommodandam, ut ſupervacanèa ſint omnia generalia & communia, de iiſdem præcepta. Anne vero? Remiſſa*

miſſa & laxata Fibrarum Corporis Tenſio, viſcojuſque humorum lentor & ex his nata ſegnior eorundem circuitio & hujus proles Acor & acrimonia, annon omnibus Morbis diuturnis communia ſunt? Temperantéſne & Sobrij & Corporis exercitandi Studioſi his malis carebunt; an iiſdem æque ac ignavi Homines Gulæque dediti obnoxii erunt? Morbo diuturno jam laborantibus nihilne in idoneâ Corporis Exercitatione & Temperantiâ præſidii erit; an continuatâ Ingluvie & Deſidiâ, novi ſcilicet Fomitis appoſitione, æquâ felicitate Morbus extinguetur ac ejus Subtractione? Nihil ægrotanti aut ægrotaturo proderit Salubri noxium aërem commutare? Nihilne rectè ordinata ſomni & Vigiliæ, quietis Motûſque Tempora & Modus, Nihil Corporis implendi & evacuandi legitima Ratio, Nihil animi affectuum Moderamen Sanitati aut conſervandæ aut redintegrandæ conducent? Annon infirmis, literarum Studio deſidentibus, & ſedentariam quâcunque de Causâ Vitam agentibus, *communis eſt Fibrarum laxitas & Humorum lentor aut etiam acrimonia? Quorum præcipuè Causâ vel ex* Anglici *Tractatûs proœmio vel ex ipſo Opere boni hi viri reſcire potuiſſent hæc mea monita edita fuiſſe. Et quæ peſſimè affectis profutura eſſe oſtendi, an mitius laborantibus inutilia erunt? Inſuper audacter affirmo vix quidquam majoris momenti in ſingularibus Morbis utiliter præcipi, quod ex præceptis meis generalibus deduci nequeat.*

Alij

PRÆFATIO.

Alij ſunt quibus generalia præcepta, de conſervandâ Sanitate non diſplicent; ſed quos magnus ſcilicet inceſſit Metus ne Homines Oeconomiæ animalis fabricæque Corporis humani imperiti in iis ſibi ſuiſque propriis uſibus accommodandis periculosè errent. At hi poſtquam me præterquam de aëre Salubri eligendo, de nutrimento ſalubri temperanter ingerendo, Somno tempeſtivè capiendo, Corporis Exercitatione legitimè obeundâ, & evacuatione ad Naturæ Modum temperandâ, animique affectibus Moderandis nihil quidquam præcepiſſe; duaſque, nec plures, Medicamentorum formulas ſcripſiſſe, earumque adhibendarum Rationem plenè cautèque docuiſſe; cum hæc, inquam, ſecum reputaverint; eo, credo, ſe metu eximent. Nequaquam enim accuratâ fabricæ Corporis Notitiâ opus eſt ut inſtructus accedat qui hujuſmodi Præcepta in privatum Uſum convertere voluerit: neque inſignis alicujus erroris in iis adhibendis periculum imminet. Ea enim, ſi diſtinctè, plenè & dilucidè proponantur, quivis de plebe Vir mediocris prudentiæ æquè intelliget inque uſum ſuum æquâ felicitate arripiet, ac vel peritiſſimus Medicus. Imò, in Sanitate regendâ inque Morbis cùm præcavendis tùm abigendis, Cauſarum generalium & obviarum, manifeſtarumque & ſenſibilium qualitatum quàm ſubtiliter & ingeniosè circa Corporis fabricam humorumque ejus indolem & Compoſitionem exquiſitorum quibus induſtrii ſolerteſque viri philoſophiam magis excoluerunt quàm

quàm Rem Medicam juverunt, majorem habendam eſſe Rationem, facilè agnoſcent qui Philoſophiam Uſumque Medendi penitiſſimè callent.

Aliis denique videor multa eſculentorum & potulentorum genera improbaſſe quæ viris prudentibus & expertis deprehenſa ſint non tantum innocua, ſed & iis quæ ego laudavi præſtantiora. His reſpondeo, nihil quidquam me docuiſſe aut faciendum, aut fugiendum niſi quod ex diutinâ & iteratâ Obſervatione Morbis diuturnis Conſumptorum (ex quibus ſolis tuta hâc in re experimenta capiuntur) didicerim; Imò, hâc unâ Ratione adductum aliquid præcepiſſe, quod experientiâ edoctus utile illud & tutum deprehenderim, Phænomenôn deinceps Cauſas quàm potui maximè probabiles ex Scientiâ naturali eâque præcipuè ejus parte quæ Corporis humani fabricam & vires exquirit collegiſſe: nullam autem praxeos Regulam ex mero ſoloque Ratiocinio deductam propoſuiſſe: Verbo, Regulas tradidiſſe generales quæ longè pluribus convenirent; quæ enim paucis aliquot extra communem Naturæ ordinem propria & peculiaria ſunt, hujus operis non eſt recenſere aut reſpicere. Sed ut pleniùs huic Objectioni reſpondeam: 1. Robuſtis, firmis, & integrâ Sanitate hominibus non aliam de Nutrimenti delectu Regulam propono aut proponendam eſſe cenſeo quam quæ à Divo Paulo *aliâ Occaſione tradita eſt;*

 Quic-

Quicquid, nempe, apponitur, ex eo comedito, nec ſollicitè inquirito. *Unum tantùm illi curent, ut temperanter edant &, ſi quid errent, in tutiorem ſaltem partem errent, & quod æquo minus quàm quod nimium eſt potiùs uſurpent.* 2. *Quibus corporis inſigni Robore propter laborioſum vitæ Inſtitutum opus eſt, iis valentiora Cibi Potûſque genera ex Animalium Carnibus & liquoribus Spirituoſis deſumpta quodammodo neceſſaria ſunt* : His *enim vires magnis Laboribus exantlandis neceſſariæ ſufficiuntur*, eaq; *viciſſim laborioſa Corporis Exercitatio ſatis domat Comminuitque, & è Corpore per Sudoris Vias eliminat, quo fit ut, nec Mole ſuâ nec Deleteriâ vi ut Corpori noceant ſatis amplum illis temporis ſpatium concedatur: Magnæ inſuper per Cutis poros factæ humorum abſumptioni neceſſe eſt ut Materia plenâ etiam Nutrimenti ingeſtione ſuppeditetur. At minùs exercitatis vitamque ſedentarium agentibus, eòque infirmis, fibrarumque remiſſarum laxitate laborantibus, quibuſque non Corporis Robore ſed animi Viribus, ingeniique Lumine, imperturbato Cerebro, Fibriſque expeditis nec inutili ſuperfluorum Humorum Pondere prægravatis ad intellectûs munera obcunda opus eſt, quibus denique a dolore immunibus eſſe ſatis eſt, & voluptatum exquiſitarum titillatione carere, dummodo & acerbas ſimul quibus ea ſolis redimitur pœnas effugiant, uſque adeo miſerandum non videtur; His victus tenuis, parcus, mitis, fibrarumque,*

etiam

etiam Infirmarum, viribus facilè reſolubilis, neceſſarius eſt : & his *ego* ſolis *ſequentia tractatûs noſtri præcepta commendo. Imò, quamdiu quiſquam conſuetum pleriſque hominibus Morem ſequi, atque interim ſic ſatis Commodè degere, & quamdiu illi in* Medicamentis *quidquam præſidii ſupereſt, nullam ego illi peculiarem aut quæ a receptâ vulgatâque Conſuetudine in diverſum abeat victûs Rationem ſuadeo. Poſtquam verò Medici Morbum ejus immedicabilem pronuntiârunt, nihilque jam a Medicamentis Auxilii Spondent ; Non antè omnem omninò ſpem ponat conſulo, quam &* hæc noſtra circa victum præcepta, *an quid lætius promittant expertus fuerit. Et verè quidem ſanctèque affirmo vix quenquam mihi contigiſſe videre qui, illa accuratè obfirmatoque Animo ſecutus, non aut integræ Sanitati redditus ſit, aut vitam ſaltem anteà miſeram & vix tolerari dignam jam tolerabilem &, quamdiu in arcto tramite perrexerit nec voluptatum lenocinio in devium actus ſit, ſic ſatis commodam effecerit. Hæc in* pleriſque *cujuſcunque Generis Morbis* diuturnis, omnibuſ*que* inflammatoriis (*ſi modo æger nondùm penitùs fractus aut ſenio confectus quamdiu aliquid etiamnum virium ſupereſſet Medelam aggreſſus fuerit*) *Arthritide puta* (*Inflammatione nempe periodicâ*) *Rheumatiſmo calido, Eryſipelate, Ophthalmiâ, Pleuritide, Peripneumoniâ, Hepatis, Veſicæ, Uterique Inflammationibus, in univerſis denique* Nervorum, *qui vocantur,*

 Morbis

Morbis proſuut. 3. *Illud pernego, ex Hominum integrâ firmâque ſanitate fruentium, aut parùm modò ab eâ deficientium Experientiâ mearum circa victûs delectum Regularum Veritatem ex æquo bonoque æſtimari poſſe. Non iniquiùs Aurificum at Pharmacopæorum delicatis Trutinulis ingentes Mercatorum Bilances Centupondiis expendendis factas Subſtituas. Natura quidem ita artifice manu Corpora noſtra fabricavit, ejuſque Fibras adeo elaſticas & diſtractiles conſtruxit, ſecretioniſque Organæ tam commodè aptavit levioribus Oneribus rejiciendis, ut minùs gravia circa Victum errata non ſtatim luamus, nec niſi frequenter repetitis hujuſmodi Erroribus Fibræ ita debilitantur ut quovis vel minimo Exceſſu prægraventur, ſive Copiâ peccetur ſive valentiore Cibo aut Potione. Hujuſmodi ego ſubtilibus Trutinulis multos jam annos Ciborum & Potionum, Momenta & pondera curioſè expendo; nec aliundè quàm ex* iſtâ obſervatione *collectas circa victum Regulas trado.* 4. *Denique Nutrimenti infirmis inepti indolem non ex eo ſolo æſtimo quod Ventriculi Viribus difficulter in Chylum reſolvatur; Sed præterea, & quidem præcipuè ex iis quibus, poſtquam ex Inteſtinis elapſum eſt, damnis Corpori nocet, dum humores aut incraſſat aut inflammat, exileſque Fibras tenueſque Canaliculos aut erodit & diſrumpit aut infarcit & obſtruit eòque Morborum, quâ acutorum quâ diuturnorum fundamenta jacit, Verbo, ſalibus (præcipuè urinoſis)*

ſimili-

ſimilibuſque concretis duris & deleteriis Corporis habitum replet, futurorum ita Morborum Semina congerens & accumulans.

Hinc quaſi manu ducor ut de ſalium Naturâ, generalia quædam adferam quibus illuſtrentur quæ paſſim in Scriptis meis Medicis de eorum in Corpore animato effectibus trado.

Cum videam aquam, lac, oleum, alioſque liquores aqueos, blandos, lenes, per animalium Canales, Tuboſque ex animalium Exuviis factos, multos annos, iiſdem illæſis, fluere poſſe; cùm acetum, é contra, muria, Spiritus ſive inflammabiles ſive urinoſi, & Aqua fortis brevi eoſdem erodant & exedant: cùmque Arthritidis & calculi dolores acutos, lancinantes, erodentes intueor, quarundam *Inflammationum Comitem acrem & corroſivum ardorem hincque natas Veſiculas, & quæ* omnes *Subſequitur Cuticulæ Deſquammationem; cum mecum reputo Morborum plerorumque acutorum Criſin fieri aut Sudore rancido fœtidoque, aut urinâ craſsâ, lateritiâ & lixiviosâ, alvi fœcibus nigris, viſcidis, putridis, aut lividis purpureiſve Maculis, Puſtulis, Ulceribus, Apoſtematis Artuum Articulorumve, aut Necroſi hujus aut illius Membri; Ichorem muriaticum, Ulcera erodentia, Porriginem, Deſquammationem, Scabiemque quæ Scorbutum, Scrophulam, Venereos, Cutaneoſque Morbos comitantur; Cùm fluores Salinos & Gypſeos, Calculos, aliaque*

concreta

concreta dura perpendo quæ doloribus Arthriticis, Nephriticis, Ictericis, Colicis jam olim laborantes excernunt; Quæque aliis in Morbis deprehenduntur Viſcerum obſtructiones & induratos Nodos, in aliis excreta ſalſa muriatica, Oſſium Cariem, Ligamentorum corruptam putredinem, & quæ pleriſque in Morbis viſuntur Cauſticæ & Deleteriæ cujuſdem Materiæ Signa & Effectus: Hæc, inquam, dum mecum reputo, interimque adverto hujuſmodi Morbos ſæpiùs graviùſque cadere in ſuperioris ſortis Homines, in eos qui liberrimè ſibi Carnis Potûſque Spirituoſi uſum pro Appetitûs Aviditate & Capacitate Ventriculi indulgent, qui Cibo potuque ſapidiſſimo, imò acri, delectantur, in Luxurioſos & Deſides, aut ex his Natos quanquam patrum quidem Veſtigia minùs preſsè legentes: cùm ex Philoſophorum, præcipuè Chymicorum, Experimentis manifeſtum ſit hujuſmodi Cibum Potumque Salibus, præcipuèque volatilibus & urinoſis Sulphureque his conjuncto & quod horum Compoſitionem ingreditur, abundare, quibus quidem ſolis gratum ſuum & pungentem Saporem debent: Cùm denique evidenter pateat omnium quæ Corpus humanum ingrediuntur & Morborum Cauſæ fieri poſſunt reliqua præter Cibum potumque ne vel decimam partem conficere. Iſta omnia aliaque multa quæ diutina Morborum quibus Miſerum Genus humanum affligitur Obſervatio ſuggerit, quæ tamen Brevitatis Studium, hîc omittere cogit, cùm Animo recolo interque ſe

con-

conſero; Non poſſum non inde Colligere particulas quaſdam duras, aculeatas, facilè concreſcentes, quas Nutrimenta præcipuè in Corpus invexerunt, longè longèque maximam Materiæ Morbificæ partem conſtituere. Has autem particulas *Salium nomine intelligo, cum Salia nunquam non earum partem aliquam & quidem præcipuam conficiant,* eaſque *Morborum* Cauſas generaliores, maximèque obvias & manifeſtas *eſſe exiſtimo. Facile eſt Viro Phyſicâ & Mathematicâ Scientia inſtructo, etiam Praxeos Medicæ minùs perito, ex ingenioſis Hypotheſibus ſubtilibuſque ſuis Cogitatis Syſtema quoddam Medicum, tanquam Araneæ Telam Contexere; Neque ego hujuſmodi Ingenii luſibus omnino ineptus videbor aut earum Rerum Ignorantiâ aliò deductus, illis qui Novam meam* Febrium Theoriam *legerint, quam admodum Juvenis ſcripſi. Ex eo autem Tramite ipſa me Experientia deduxit aut potius abripuit. Et verò nec ingenuum Virum, aucupandæ ex Ingenio Gloriolæ Causâ, hæc celare Veritatemque obnubilare, nec fidum Medicum, emenſo jam quinquaginta annorum Stadio, iſtuc Ætatis aut ſuam & ſuorum aut quorumvis Ægrorum Salutem hujuſmodi Theoreticis quiſquiliis concredere, aut ejus ſive conſervandæ ſive redintegrandæ fundamenta ullâ in Re ponere præterquam in fidâ & repetitâ* Experientia *&* Obſervatione. *Quibus congruere mihi videntur Cauſæ Morborum plerorumque a me jamjam aſſignatæ.*

Jam

Jam ſalis atque etiam Sulphuris (quod eſt luminis omnibus Corporibus miſtis irrititi & & implicati Vehiculum) Compoſitionem & inſigniores proprietates paulò explicatiùs tradere neque injucundum erit neque hujus tractatûs lectoribus inutile.

Salis *Nomine vulgaris loquendi Conſuetudo indicat Corpus quoddam durum & fragile, in Aquâ Solubile, & cùm ſolutum eſt, Guſtûs Organa Sapore ſuo validè afficiens, evaporatâ autem magnâ Aquæ parte in figuras regulares concreſcens planis ſuperficiebus terminatas & pellucidas, quas Salium Cryſtallos vocamus. Has Sal marinum ſive gemmeum cubicas exhibet, Vitriolum Rhomboideas, Nitrum Priſmaticas Hexagonas, aliæque ſalis Species alias.*

Ex Terræ Viſceribus effoditur Sal gemmeum; idem Aquâ maris dilutum ex eâdem denuò inſigni Copiâ excoquitur. Vitriolum, Alumen, ut & Sulphur vulgare, ex unâ eâdemque Minerâ educuntur. Ex omnibus plantis Salem elicimus, quam illæ ex Terrâ hauſerunt; nam nulla ferè Terræ Gleba invenitur quæ ſalem in ſe non contineat. Animalium etiam quæ ſcilicet plantas depaſcunt, humores Sale Scatent.

Nullus autem horum ſalium ita ſimplex eſt quin ignis vi reſolvi poſſit in partes minùs compo-

compoſitas. Hæ cum nullâ ignis ope ulteriùs reſolvi poſſunt, in aquâ tamen ſolubiles eſſe perſtant, eòque Salium Nomen retinent.

Priores Sales, compoſiti, concreti, ſalſi, medii vocantur; poſteriores Simpliciores ſunt, & quaſi principia ex quibus priores coaluerunt.

Ex omni Sale foſſili diſtillato, poſt Aqueum quendam Vaporem pleriſque Corporibus communem, educitur Humor acidus, qui Ignis vi ſurſùm fertur & ex Vapore in liquorem frigore condenſatur. In Vaſis fundo manet Corpus ſiccum acris Saporis, quod ſi in aquam ferventem conjicias, altera ejus pars inſipida ac terrea fundum petit, alteram aqua combibit; quæ ſi evaporetur, reſtat pulvis acrioris quàm prior ſaporis, cui ſi affundas Humorem acidum priùs eductum, eundem Salem quem jam in partes ſolveras ex hâc eorum Mixtione renaſci conſpicies.

Acidus Humor qui vi Ignis in ſublime fertur eòque volatilis dicitur, ſalem acidum continet, qui ab Aquâ cui permiſtus eſt nullâ Arte ſeparari poteſt, niſi eum liquorem affundas acri pulveri qui Ignis viribus reſiſtens in fundo vaſis reſtitit eòque fixus dicitur, aut Terræ alicui abſorbenti. Cum horum enim quovis in maſſam ſalinam concreſcit evaporatâ Aquâ. Pulvis ille acris Saporis & fixus, Sal alcalinus vocatur; & Terræ abſorbentes ſa-

 lem

lem acidum eâdem de Causâ alcalinæ dicuntur. Subſtantia enim alcalina eſt quæ acidum Salem combibit.

Acidi igitur Salis particularum figuræ oculis conſpici nequeunt. Sed eorum effectibus, quibus omnia Alcalina Corpora penetrant, dividunt, & nonnunquam in particulas minimas diſſolvunt, maximè convenire videtur figura acutiſſimis angulis donata, qualis præcipuè eſt, Tetraëdra quatuor Triangulis æquilateris terminata.

Non tamen videtur Sal Acidum ab Alcalino ita ſeparari poſſe Ignis vi, quin aliquam ejus partem non contemnendam ſecum in auras evehat, partemque invicem ſui inſignem cum Terrâ Alcalinâ intimè miſtam in fundo Vaſis relinquat, cujus Reſpectu illius Terræ portio aliqua Salis Nomen retinet dum reliqua, acido penitùs orbata, Capitis mortui & Terræ damnatæ Nomen apud Chymicos adſciſcit.

Ex hâc Alcalinæ ſive Terreæ Subſtantiæ cum Acido miſturâ pendere videtur diverſitatis nonnihil quod inter Acida ex variis Salibus concretis educta intercedit: dum aliud Acidum, Salis ſcilicet Marini, Aurum intacto Argento; aliud, nempe Nitri Acidum, intacto Auro Argentum, eorum autem utrumvis ferrum, Æs, Mercurium ſolvit.

Iſta

Iſta Alcalinarum aliquot partium cum acido commiſtio rectè ſatis colligi videtur ex eo quod diverſa Acida eidem Alcalinæ Subſtantiæ commiſta diverſos Sales concretos, & ſui quemque generis, efforment. Cum Sale enim Tartari Acidum Vitrioli Vitriolum, Nitri Nitrum, Salis Marini Sal Marinum conficit.

Idem, è contra, acidum cum diverſis Subſtantiis Alcalinis in Cryſtallos diverſæ figuræ concreſcit ut Tartarus Spiritu Nitri Solutus in Cryſtallos Teretes; Æs eodem Spiritu ſolutum in priſmaticas Hexagonas; Ferrum in quadrata irregularia; Argentum in tenues lamellas coït.

Ex quibus Colligitur Salium concretorum figuras diverſas a Terræ ſive Subſtantiæ Alcalinæ variis figuris cum ſimplici acidorum figurâ combinatis provenire, cùm ipſorum acidorum Aliqualis Differentia ex alcalinâ Subſtantiâ illis conjunctâ pendere videatur, ut ſuprà monuimus.

Acidum ex totâ recentiorum obſervationum Serie videtur per univerſam undique terram (quatenùs ſaltem nos fodiendo pertingimus) diſperſum eſſe, ibique Terræ macræ, bitumini aut cuivis ſulphuri, aquæ denique ſe intimè unire. Variis enim in locis huic aut illi jam dictarum Subſtantiarum immiſtum deprehenditur.

Omni Sali foſſili adhæret Sulphuris *aliquid, de cujus igitur Naturâ & Origine nonnihil dicendum videtur. Ingenioſè, me judice, Sagaciſſimus* Hombergius *ſubodoratus eſt Sulphur purum non aliud eſſe quam Luminis Materiam.* Neutoni *quidem obſervatio, qamcunque ſciz. materiam Sulphuream Lumen quâvis non Sulphureâ validiùs pro denſitatis ſuæ ratione refringere, avidiùs combibere, eoque intenſiùs incaleſcere; & communis omnium Hominum obſervatio, Solam Sulphuream Materiam Ignis Pabulum eſſe, maximam* Sulphuris & Luminis *Affinitatem monſtrant. At* Hombergius *Experimentis oſtendit Auri ſaltem & Argenti Sulphur non aliud eſſe quàm merum lumen, cum ex Mercurio Igne diu excocto hæc Metalla confecerit nullâ Re ei admiſtâ præter meras particulas igneas.*

Idem ille expertiſſimus Chymicus quodvis aliarum Subſtantiarum Sulphur reſolvit in aquam multam, Terræque & Salis pauxillum. Tali enim vehiculo Lumen gaudere videtur, illudque ſibi efformare in pleriſque omnibus Corporibus miſtis.

Hoc Sulphur cùm, Fermentatione priùs attenuatum, poſtea in ſublime fertur & dein Frigore concreſcit, fit Spiritus inflammabilis; ſi Salibus forè orbatum aſcendat; ſin Salibus fœtum, fit Spiritus urinoſus: quorum utervis,

cùm

cùm maximam ignearum particularum Vim ſibi arctiſſimè conjunctam retineat, Humores facilè inflammat, Fibraſque ſtimulat & adurit.

Imò univerſale illud Acidum (cùm Sulphuri ſe facillimè uniat illudque avidè amplectatur; & cum eo vel in Reſinam concreſcat vel in fumum & flammam abeat, prout utrumque purius eſt aut impurius, & prout lentiùs aut precipitantiùs commiſcentur; facilè in Aqua ſolvatur; Terræque ita intimè unitum deprehendatur ut difficulter, nec unquam penitùs, ab eâdem ſeparetur; causticâ denique ſuâ vi lumen incluſum prodat; nec unquam Sulphure in totum Orbatum conſpiciatur) videtur non longè diverſæ a Sulphure Naturæ eſſe; & fortè ex iisdem principiis diversâ proportione miſtis conflatur; in eo ſciz. Terra magis abundat, ut Aqua in Sulphure. Salis certè marini ſive gemmei, omnium Salium maxime Terrei, acidum, cujus Sulphur puriſſimum eſt & Metallico Sulphuri proximum, unum ex omnibus acidis Aurum, ſimpliciſſimum etiam Metallum, ſolvit.

Ex Terrâ igitur, Mercurio, Aquâ & Lumine omnia terreſtria Corpora compoſita eſſe videntur; cum præter Terram, Mercurium, Aquam, Salem, & Sulphur nihil aliud ex Corporum Diſſolutione emergat; Sal autem & Sulphur ex Aquâ, Terrâ & Lumine, conflata videantur. Ex his Lumen vix a motu ceſſat, Aqua & Mercurius maxime mobilia ſunt,

Lumi-

Luminiſque Actioni facilè obſequuntur. Terra autem eidem Actioni validè obnititur, nec, niſi Lumini intimè unita, mobilis fit. Et Experimentis deprehendimus Terram maximæ Ignis noſtri culinaris vi reſiſtere nec in ſublime ferri; Acidum autem facilè in Auras aſcendere, Sulphur autem longè faciliùs, propter majorem ſciz. Aquæ, mobilioris Elementi, quantitatem ejus quàm acidi compoſitionem ingredientem. Hac etiam de Cauſa fieri videtur quod quævis Corpora, imò Sal alcalinum fixum, Sulphuri intimè unita volatilia fiant. Et volatiles quidem Sales, urinoſi ſunt, hoc eſt, Oleo fætido permiſti: & hos volatiles urinoſos ſi fixis Salibus ſui generis *admiſceas, utrique ſublimantur in ſalem volatilem concretum.*

Salem ex Terra Plantæ hauriunt, qui dum per eorum Vaſa circulatur magnâ ſui parte mutatur & in Nitroſum abit. Nitrum enim ex Solis Plantarum & Animalium iiſdem veſcentium partibus, denuò Terræ commiſtis, elicitur.

Plantas Animalia devorant, & in Nutrimentum ſuum vertunt, in iis omnis Sal, præter marinum, eorum inſigni Calore Oleique ſive Sulphuris Animalis intimâ Admiſtione in volatilem urinoſum mutatur. Ex Animalium enim partibus educitur Sal Ammoniacum, hoc eſt, volatile urinoſum Sali marino conjunctum.

Cùm

Cùm igitur animalis Vitæ actione Sales concreti Plantarum in volatiles urinoſos abeant, Saliſque volatilis Copia ex hoc Fonte ducta, ſatis ſit omnibus Animalis Uſibus; ea certè animalia quæ aliis Animalibus liberrimè veſcuntur ex iiſque multum Salem volatilem jam factum hauriunt, aut quæ ex Liquoribus fermentatis ejuſdem Salis quantitate inſigni humores ſuos imbuunt, nimio Sale volatili abundabunt; ex cujus Redundantiâ quæ quantaque Mala ſequantur ſuprà indicavimus. Infirmis igitur, quorum Fibræ tenues facilè actione Salis urinoſi eroduntur, conveniunt ea Nutrimenta quæ non nimium volatilis Salis in ſe continent. Talia autem ſunt Plantæ aut Animalium juniorum Carnes; quæ ego omnibus vitam ſanam agere volentibus Infirmis, ut optima Alimenta commendo. Omnibus autem Sedentariis Actionis Defectu & Fibræ infirmæ ſunt, & Humores Stagnationi proximi; unde fit ut Sales facilè in majores moleculas concreſcant & Humoribus quadantenùs putreſcentibus, corroſivi evadant. Eadem etiam Alimenta Hominibus Morbo quovis inflammatorio laborantibus convenire facile eſt perſpicere.

Imò, ſi verum eſt, ut vero non abſimile videtur, Humores Corporis Animalis ſani ante Mortem aut ſaltem Putrefactionem quibus Sales in Alcalinos & corroſivos mutantur, nec

manifeſtè

manifeſtè Acidos eſſe nec Alcalinos; Certè, nec Acidi nec Alcalini Sales, ſed ſoli concreti intra Corpus admittendi videntur, niſi corrigendi in alterutram Partem Exceſsûs Causâ id fiat. Et ſi Sedentariis Humores ad Aciditatem procliver ſint, meliùs id vitium debitâ Corporis Actione corrigitur quàm Alcalini Salis ingeſtione; eo enim non magis Humores reſolvuntur & attenuantur, quàm Fibræ eroduntur & deteruntur.

Non equidem credo eodem penitùs modo Rem tranſigi in Corporibus Animalium quo in Chymicorum Furnis tranſigitur; Aliquo tamen Modo illi analogo peragi non dubitandum eſt. Sales enim tam intra, quàm extra Animalium Corpora eâdem attractivâ vi pollent, eodemque Impetu diverſa eorum Genera, cùm commiſcentur, ſe mutuò amplectuntur. Certè igitur Stagnante aut tardiſſimè Moto Sanguine fient Salium Concretiones in Moleculas majores quam concreſcere poſſent in ſanguine debitâ cum Velocitate circumacto. E contra, ſi Sanguis nimiâ vi agitetur, Luminis ſive Ignis Materia & Sali & præcipuè Sulphuri intimè commiſta, effracto ejus Carcere ſive ſolutâ quadantenus (ut in Flammâ & eâ frictione fit qua quævis Corpora incaleſcunt) Sulphuris Compoſitione violentis Concuſſibus Salinarumque Particularum Impetu magnoque Momento, liberata avolabit, Senſumque Caloris nimii ſive ardoris moleſti excitabit. Hoc in Humoribus Sale volatili

etiam

etiam parùm ſupra Modùm abundantibus accidet; multò autem magis in iis Corporibus quorum Humores magnâ Spirituum & Salium volatilium, igne etiam Chymico Saturatorum, repleti ſunt; quod & Ratio eventurum promittit & ipſa Experientia quotidie evenire oſtendit, cum ebrii tantopere incaleſcunt, & languidus Sanguinis Motus paucis volatilis alicujus Spiritûs Guttis ſtatim excitatur. At iſtâ Salium volatilium in Corpus Ingeſtione Occaſio præbetur novis Concretionibus & Moleculis Canales obſtructuris; nimio enim illo Calore ipſi Sales volatiliores, & cum iis Sulphur, penitùs exhalantur, & relinquitur craſſior & magis terrea earum pars, qualis in Nodis Arthriticis & Nephriticorum Calculis cernitur, quorum utrique ex ipſo Sanguine per minima vaſcula circulante ſecernuntur, ut & ſalſuginoſa illa Materia quæ Morborum cutaneorum Fomes eſt, & Cauſa immediata & evidens.

Hoc aut Modo forſan non multùm diverſo fieri poſſunt duræ, acres, erodentes Concretiones Salinæ. Utcunque *autem fiant, eaſdem certè* fieri *Experientiâ deprehendimus, faciliùſque fieri in Corporibus inexercitatorum & Carnibus Animalium adultorum intemperantiùs veſcentium & Spirituoſos Liquores liberiùs bibentium; exercitatis autem, temperantibus, & vegetabilibus ſolis aut non aliâ quàm juniorum Animalium Carne veſcentibus, potuque tenui & aqueo contentis, hujuſmodi Concretio-*

 nes

nes nullas aut quampauciſſimas naſci, Morboſque ex his natos nullos eſſe; imò & iis quibus ex contrariâ victûs Ratione geniti ſunt, adhibitâ hâc Temperante & Sobriâ, cùm Morbos genitos evaneſcere tùm duras, acres, erodentes & inflammatorias Concretiones ſalinas diſſolvi eòque Morborum Radices evelli. Ipſi autem Experientiæ nullus eſt qui non majorem Fidem adhibeat quàm vel accuratiſſimo Ratiocinio Philoſophico: fieri enim poteſt, ut vel accuratiſſimus Philoſophus in Cauſarum *Inveſtigatione aliquid omittat cujus tamen non contemnenda ſit vis in* Effectibus *producendis, ita ut cùm ad Experientiam ventum eſt non idem Effectus ſequatur quem Ratiocinium promiſerat: cum autem Effectum aliquem, poſitis certis quibuſdam Cauſis naſci, his ſublatis non naſci, frequenti & iteratâ Experientiâ conſpicimus; nullus jam dubitandi locus relinquitur. Ad Experientiam igitur provoco; ex qua cùm Regulas hoc Tractatu præſcriptas collegerim, nullus dubito ex eâdem denuò repetitâ earum Veritatem & Utilitatem omnibus manifeſtiorem futuram eſſe.*

In hac Editione, otium Nactus, ſingula recenſui, plurima adjeci, nihil autem immutavi, non enim ego Hypotheſes condidi Philoſophicas aut Mathematicas, ſed Naturam depinxi & Ægrorum Labores & Ærumnas Morborumque Symptomata a Principio ad finem Animo iterùm atq; iterùm revolvens, hinc præcepta deſcripſi; de-

deinde ex Scientiæ naturalis principiis, non fictis, ſed Experimentorum Stabili fundamento innixis, quatenùs licuit explicui; Verbo, de Veritate Præceptorum hic traditorum & fide certâ perſuaſus, iis propriæ meæ Sanitatis Tutelam jamdudum, magno meo Commodo, concredidi; eâque meâ & multorum aliorum Experientiâ confirmatus, cum bono Deo, concredere pergam.

POSTSCRIPTUM.

HUIC de tuendâ Sanitate Tractatui alterum de Fibræ laxæ Morbis jamdudum ſcriptum ſubjunxi, propter Argumenti ſimilitudinem & quam ſibi mutuò fœnerantur Lucem. Utrumque autem Tractatum ex Anglicâ in Latinam Linguam vertendum commiſi JOANNI ROBERTSON, A. M. Viro Morum Integritate, Judicii Acumine, & Literarum Humaniorum Cognitione, pauciſſimis Secundo. Illi enim Sub Tecto meo, & Conſiliis meis, Scientiis Medicis Operam jamdudum Navanti, Idioma hiſce appropriatum magis erat familiare, & in Philoſophicis, Mathematicis & Humanioribus Literis recentiùs Verſato pura magis & prompta erat Lingua Latina, quàm mihi Ætate vergente & provectâ Viro, & Negotiis Domeſticis non vacuo. Ideoque ſi quid Elegantiæ in iis reperiatur id ei in totum tribuendum eſt; Sin

minùs aptè quidquam dictum fuerit mihi imputandum, quòd me volente ita fuerit ſcriptum.

Oblatam nunc primùm Occaſionem hanc arripio publicè profitendi gratum meum Animum erga illuſtrem illam doctiſſimorum Virorum Societatem, *Collegium Regium Medicorum* EDINBURGENSIUM, cùm doctiſſimum integerrimumque & antiquis Moribus Virum JOANNEM DRUMMOND, M. D. ejus Collegii Præſidem meritiſſimum, veterem meum & dilectiſſimum Amicum, tùm reliquos doctos & honorandos Collegas, quòd me nec opinantem ultrò dignati ſint in Societatem ſuam coöptare, miſſoque ad me publico Inſtrumento Factum id ſuum ſignificare; cujus ego Honoris, propenſique erga me & Amici illuſtriſſimorum Virorum Animi nunquam immemor vivam.

Bathoniæ, Aug. 23. 1725.

ELEN-

ELENCHUS
RERUM.

§. 1. *INgreſſus Operis.* p. 1. *Facilius ſanitatem conſervari quàm amiſſam recuperari.* 2. *Quid authorem ad ſcribendum impulerit* ibid.

§. 2. *Ordo dicendorum* 3.

§. 3. *Quibus limitibus ſanitatis cura circumſcribi debeat.* 4. *Quàm grave piaculum ſit omnem ſanitatis curam omittere.*

§. 4. *Pauca quædam & dilucida, ſed latiſſimè patentia, ſanitatis Præcepta, in hoc Opere tradi.*

Cap. I. De Aëre.

§. 1. *Quanti ad Sanitatem Momenti ſit Aëris ejuſque Qualitatum Cognitio* p. 6.

§. 2. *Aëris*

§. 2. *Aëris Qualitates quid inter ſe commune habeant* 7.

§. 3. *Quid Aër intra Animal efficiat* 8.

§. 4. *Qualis Aër ſanitati maximè conducat* ibid. *Sicci humidique Aëris Effectus.* 9. *Lautior Victus & Potus ſpirituoſior quomodo adversùs peſtem valeant* 10.

§. 5. *Calidi frigidique Aëris Effectus.* 11. *Eorum inſigniores, Interventu Humorum edi; & quomodo.* ibid. *Poſt acriorem Hyemem veris Adventum metuendum eſſe Infirmis* 13.

§. 6. *Gravis leviſque Aëris Effectus* ibid.

§. 7. *Effluvia Aëri permiſta quid efficiant* 15.

§. 8. *Corpora Infirmorum facilè Aëris Mutationibus affici.* ibid. *Imò etiam eorum Animos* 16. *Quare Aſthmaticis quibuſdam Aër craſſus humiduſque conveniat.* ibid. *At eorum pleriſque frigidus & purus.* 17. *Inſignem eſſe Aëris vim in Corpora humana, illiuſque magnam habendam eſſe Rationem* ibid.

§. 9. *Infirmis qualis Aër conveniat.* 18. *Vaporibus & Humiditate, undecunque genitâ, plenus, quàm noxius ſit.* ibid. *Aptiſſimus Domicilio locus qualis ſit.* 19. *Aërem aromaticarum Herbarum Halitibus plenum maximè ſalubrem eſſe.* 21. *Salubriores eſſe & Plantas macro ſolo provenientes, & Animalium Carnes eiſdem nutritorum* ibid.

§. 10. *Venti*

§. 10. *Venti qui noxij, qui ſalubres.* 22. *Quibus præſidijs ſe contra Ventorum Noxas tueri poſſint Infirmi* 23.

§. 11. *Fumi magnis Urbibus imminentis Noxæ quomodo vitentur* 25.

§. 12. *Ædium ſordes diligenter everrendas eſſe, magnamque Infirmis Munditiei Curam, & ſanitatis Convictorum ſuorum Rationem eſſe habendam* 26.

Cap. II. De Cibo & Potu.

§. 1. *Si Alimenta nec Quantitate, nec Qualitate ſuâ Digeſtionis Vires ſuperantia aſſumantur, ſanitatem perſtare illibatam.* 27. *Ex Alimenti nimiâ Quantitate pravoque Delectu pleraque Corporis Mala Morboſque oriri* ibid.

§. 2. *Animalia Menſis deſtinata quantâ Curâ ſint alenda* 28.

§. 3. *De Ciborum Delectu.* 29. *Unde idonei Nutrimenti Indicia ſint ſumenda.* ibid. *Quid Ciborum difficilioris Digeſtionis nomine ſignificetur.* 30. *Tres de Ciborum Delectu Regulæ generales* ibid.

§. 4. *Regulæ ſpeciales ex iis deductæ.* 32. (1) *Plantas & Animalia maturiùs adoleſcentia faciliùs digeri.* ibid. (2) *Animalia ejuſdem ſpeciei minora majoribus,* 33. (3) *Frugivora carnivoris facilius concoqui.* ibid. (4) *Piſces Animalibus terreſtribus, marinos fluviatilibus* dif-

difficilioris eſſe Concoctionis. 34. (5) *Pinguia item & viſcoſa fibroſis, dura & ſicca teneris & mollibus.* 35. (6) *Carnemque fuſcam & rubicundam albidiore.* 36. (7) *Omnia denique acrioris ſaporis inſipidis lenibuſque* ibid.

§. 5. *Ex Gelatinâ è quocunque cibi Genere, excoctâ rectè ſumi Indicia facilis aut difficilis ejus Coctionis* 37.

§. 6. *Enumeratio uſitatiorum Alimentorum in Claſſes diſtributorum.* 38. *Quarum præcipuè Qualitatum Ratione ea Diſtributio fiat; facilis nempe Comminutionis ſupradictæ, minoris quem in ſanguine excitant Æſtûs, & Abſentiæ particularum acrium & corrodentium* 39.

§. 7. *Harum Qualitatum Reſpectu commodius Nutrimentum ſuppeditare* (1) *Semina & Radices farinoſas.* 41. (2) *Radices humidiores & Olera.* ibid. (3) *Lac merum; de cujus uſu Cautiones quædam adduntur.* 42. (4) *Oleum, Butyrum, Caſeum & Lacticinia.* 44. (5) *Animalium juniorum Carnes teneras & albas.* ibid. (6) *Domeſticorum Animalium adultorum Carnes.* ibid. (7) *Ferinam.* 45. (8) *Piſcium Carnem.* ibid. *De Piſcibus in Genere.* ibid. *Eorum qui quibus præſtent.* 46. *De Ferculis compoſitis* ibid.

§. 8. *Quædam Alimenta quorundam Hominum Ventriculis ſolutu facilia, peſſimi tamen ſucci eſſe* 47. *Monitum quoddam etiam robuſtiſſimis utile* 48.

§. 9. *Optimas eſſe Ciborum præparationes ſimpliciſſimas.* 49. *Artificioſarum præparationum Noxæ* ibid.

§. 10. *De Cibi Quantitate* 50.

§. 11. *Exempla Hominum longævorum temperanter viventium, & antiquorum & recentiorum* 51.

§. 12. *Cibi quantum Imbecillis conveniat.* 53. *Intemperantiæ Mala* ibid.

§. 13. *Plethoram Morborum Chronicorum Parentem eſſe, unde conſtet* 55.

§. 14. *Accurata Temperantia ſuadetur.* ibid. *Leves Errores quî corrigendi.* 56. *Rhabarbari præparatio Infirmis utiliſſima traditur* 57.

§. 15. *Regula quâ dignoſcitur idonea cibi Quantitas à poſteriore, ſive ex Effectis* ibid.

§. 16. *Altera facilior, à priore* 59.

§. 17. *Summè noxiam eſſe Piſcium & ſuillam Carnem* 60.

§. 18. *De potûs Delectu.* 61. *Aquam ſolam rectè potum dici.* 62. *Reliquas Potiones Pharmaca potius eſſe, aut Nutrimenta dilutiora.* ibid. *Potulentorum vulgarium ordinata Enumeratio.* 62. *Intemperantior Vini uſus vituperatur.* 63. *Nequaquam neceſſarium eſſe Vinum.* 65. *Quàm ſalubre ſit abſtemium eſſe* ibid.

§. 19. *Vini & Spirituum ardentium pleniùs hauſtorum Noxæ* 66.

§. 20. *Intemperantem potationem ſubitò ſine periculo abrumpi poſſe.* 69. *Quod & Ratione,* ibid. *& Experientiâ,* 71. *probatur.*

§. 21. *Unde temperantem Victum primùm aggredientibus, non nunquam Animi dejectio & pituitæ Fluxus ſolito copioſior oriatur* 72.

§. 22. *Ventriculo Cibis prægravato malè ſuccurri Vini potatione liberaliore* 73.

§. 23. *Vina dilutiora valentioribus præſtare in uſum quotidianum* 75.

§. 24. *Vini ad Hilaritatem potatio cautior rariorque permittitur.* 77. *Communiores occaſiones bibendi Spiritus ardentes.* 78. *Ejuſmodi potationis Noxæ* 79.

§. 25. *De Potione nauticâ, noſtratibus* Punch *dictâ.* 81. *Ejus compoſiti Partes Examini ſubjiciuntur* ibid.

§. 26. *Cereviſiam valentiorem Infirmis ineptam eſſe* 85.

§. 27. *De Potu Theæ, Coffeæ, & Chocolatæ* 86.

§. 28. *De Tabaci Uſu & Abuſu* 92.

§. 29. *Potûs tenuioris Quantitas Infirmis conveniens.* 94. *Quo Tempore ea bibenda ſit* 96.

§. 30. *Medicamentum cardiacum urgente Neceſſitate adhibendum* 97.

Cap. III. De Somno & Vigiliâ.

§. 1. *Somni Neceſſitas & Uſus* 99.

§. 2. *Somni*

§. 2. *Somni ſtatim à Cœnâ aut paulò poſt initi Nocumenta.* 100. *Intempeſtivè dormientium & vigilantium pericula; eorumque Cauſæ* 101.

§. 3. *Vigiliarum nocturnarum Noxæ* 103.

§. 4. *Reſpondetur Objectioni à Ferarum Vigilijs nocturnis, & ſemeſtri quoruudam Animalium ſomno* 106.

§. 5. *Matutini ſomni Mala* ibid.

§. 6. *Literarum præcipuè ſtudioſis Manè ſurgendum eſſe.* 18. *Quomodo illos Diei Tempora partiri deceat* ibid.

§. 7. *Ægrotantibus & Senibus longiorem ſomnum utiliorem eſſe* 109.

§. 8. *Supra dictorum Recapitulatio* ibid.

Cap. IV. De Motu & Quiete.

§. 1. *Hominibus, quales nunc ſunt, omninò neceſſariam eſſe Exercitationem Corporis* 116.

§. 2. *De Carnium Vinique Uſu Homnibus indulto.* 119. *Ejuſmodi Nutrimenti Effectus ex Corporis Fabricâ oſtenditur* 121.

§. 3. *Exercitationum varia Genera & Uſus* 122.

§. 4. *Exercitationis Utilitas ex Obſervatione oſtenditur* 124.

§. 5. *Quibus Infirmitatibus quæ Exercitia conveniant* 125.

§. 6 *Statis, quantùm licet, Temporibus Corpus exercitandum eſſe* 126.

§. 7. *Tres ſalutaris Exercitationis Leges.* 127 *Plenè exercitantibus curandum eſſe ut temperanter edant* 128.

§. 8. *Antiqua & ſacra Inſtitutio de Corpore frigidâ abluendo.* ibid. *Immerſionis in Frigidam Commoda* ibid.

§. 9. *De recto Frigidarij Uſu præcepta* 130.

§. 10. *Strigilis, ſive ſcoparum ſetacearum, Uſus in Cute fricandâ commendatur.* 131. *Etiam in Animalibus Menſæ deſtinatis* 133.

Cap. V. De Excretis & Retentis.

§. 1. *Evacuationum Cauſa & Neceſſitas* 134.

§. 2. *Alvi Fæces ſanis quales eſſe debeant.* 135. *Quid paucæ duræque, quid multæ & liquidæ, de cujuſque Valetudine prodant.* ibid. *Alimentorum difficilis Concoctionis, vis in irritandis Inteſtinis ex quorundam Medicamentorum effectibus oſtenditur* 136.

§. 3. *Error Infirmorum macilentorum circa Victûs Rationem.* 137. *Macilentia quomodo rectè emendetur* 138.

§. 4. *Error Nutricum Matrumque circa Infantum Victum* 140.

§. 5. *Alvi Fœces liquidas copioſas, nimij aut pravi Nutrimenti ingeſti certa ſigna eſſe.* 141. *Hypochondriacis & Hyſtericis quid ex Erroribus circa Victum Damni accidat.* 142. *Quo Modo ijs certiſſimè medeatur* 143.

§. 6. *Unde Curationis Morborum ex Intemperantiâ natorum Initia fieri deceat* ibid.

§. 7. *Quo Temporis Intervallo poſt Nutrimenti Ingeſtionem ejus Fœces ejiciantur.* 144. *Varietatis hâc in Re Cauſa.* 145. *Eodem Tempore ejuſdem Paſtûs Fœces & perſpirabilem Materiam ejici.* 146. *Primæ Concoctionis Defectus à ſequentibus non ſuppleri.* ibid. *Non poſtremò devorato Medicamento aut Alimento deberi præſentes Effectus* ibid.

§. 8. *Quædam Alimenta quanquàm Ventriculo gravia nihilominùs ſalubria eſſe* ibid.

§. 9. *De Urinâ optimâ.* 147. *De limpidâ, copiosâ, inſulsâ* 148.

§. 10. *Differentia Urinæ Hypochondriacorum & Diabete laborantium* 149.

§. 11. *Urinæ Pellicula quid ſit.* ibid. *De Urinâ turbidâ, cum ſedimento lateritio.* 150. *De flammeâ, craſsâ, turbidiſſimâ.* ibid. *De ferrugineâ, nigrâ, paucâ.* ibid. *De fuſcâ, ſanguineâ, lacteâ,* &c. 151.

§. 12. *De*

§. 12. *De Evacuatione quâdam & per Alvum & per Urinam, Infirmis propriâ.* ibid. *Unde ea proveniat* 152.

§. 13. *De inſenſili Tranſpiratione.* 153. *Magnum ejus benè regendæ Momentum ad conſervandam ſanitatem* ibid.

§. 14. *Frigus ſuſcipere quid ſit.* 154. *Suſcepti Cura.* ibid. *Ejus Symptomatum Prophylaxis & Curatio* 155.

§. 15. *Quomodo Perſpiratio libera & plena conſervetur.* ibid. *Obſtructæ Perſpiratione Indicia.* 156. *Flatus ab obſtructâ Perſpiratione.* ibid. *Convulſionum Uſus & Utilitas* ibid.

§. 16. *Pituitæ tenuis ex Oris & Faucium Glandulis Fluxus Infirmis proprius.* 157. *Ejus Hiſtoria.* 158. *Cauſa.* 159. *Monitum ex ejus Obſervatione deductum.* 160. *Flatus in Abdomine contenti quomodo Thoracis Partes afficiant.* 161. *Hujus Evacuationis Utilitas.* 162. *Eam Liquoribus ſpirituoſis potis ſiſti, ſed magno Ægri Incommodo.* ibid. *Quomodo hujuſmodi Ægri tractandi ſint.* ibid. *Iſtam Evacuationem nonnunquam mortiferam eſſe* 163.

Cap. VI. De Animi Affectibus.

§. 1. *Magnam eſſe Paſſionum Vim in Valetudine immutandâ* 164.

§. 2. *Animæ & Corporis Commercium quale ſit* 165.

§. 3. *Quibus*

§. 3. *Quibus id Inſtrumentis excerceatur* 166.

§. 4. *Nervorum, qualis in Corpore cernitur, Diſpoſitionem hujuſmodi Commercio valdè favere.* 167. *Nervorum modulatam quandam & veluti muſicam eſſe Tenſionem.* ibid. *Muſicæ Effectus in Paſſionibus & excitandis & mulcendis.* 168. *Inſignes Sonorum Vires* ibid.

§. 5. *Omnem Motum à Spiritibus primò oriri* 169.

§. 6. *Spirituum ad ſe mutuò & omnium ad Deum Propenſio, Corporum Attractioni analoga.* 170. *Ejus Propenſionis Neceſſitas.* 171. *Ejus Reliquias & Veſtigia in Hominibus etiam depravatis deprehendi* ibid.

§. 7. *Summæ Felicitatis & Miſeriæ Natura ex prædictis deducta* 172.

§. 8. *Paſſionum Diviſio in ſpirituales & animales.* 173. *In delectabiles & dolorificas.* 175. *In acutas & diuturnas* 176.

§. 9. *Ex Mærore & Gaudio omnes Paſſionum in Corpus Effectus pendere.* ibid. *Quomodo ea Corpus afficiant* 177.

§. 10. *Unde conſtet hæc ita fieri.* 178. *Mæroris & Gaudii Continuatio quomodo fiat* ibid.

§. 11. *Iſta omnia mediante Corde fieri.* ibid. *Circuitu Humorum Animi Perturbationibus affecto, quid inde Corpus patiatur* 179.

§. 12. *Amoris*

§. 12. *Amoris & Odii, Spei Metuſque, Iræ, Actionumque iſta ſequentium Effectus in Corpore* 181.

§. 13. *Effectus intenſæ Meditationis de Rebus quibuſvis* 183.

§. 14. *Vividæ & diutinæ de unâ aliquâ Re aut Rerum Specie Cogitationis Effectus in quibuſdam Inſanis* ibid.

§. 15. *Subitarum & vehementium Paſſionum Effectus.* 185. *Cur iratis nonnunquam vultus alternis rubeat & palleat* 187.

§ 16. *Diuturnarum & lentiorum Paſſionum Effectus* 188.

§. 17. *De Melancholiâ religiosâ dictâ* 189.

§. 18. *Vehementes & diuturnas Animi Perturbationes, Sanitatis conſervandæ Causâ, vitandas eſſe* 190.

§. 19. *Diverſi Paſſionum in diverſæ Fabricæ Corporibus Effectus.* 191. *Nervos Exercitatione Muneri ſuo aptiores reddi* 192.

§. 20. *Effrænes Animi Affectus quâ præcipuè Ratione coërcendi ſint* clxxxv.

§. 21. *Caritatis ſive Amoris Divini Natura* clxxxvi.

§. 22. *Cur Deus præcipuo ſummoque Amore amandus ſit* clxxxvii.

§. 23. *Quis*

*

§. 23. *Quis qualiſque ſui ipſius Amor licitus ſit* clxxxviii.

§. 24. *Summam Hominis Felicitatem ab Amore Dei inſeparabilem eſſe* clxxxix.

§. 25. *Quantum Amor Dei ad Animi Tranquillitatem, hæc ad Sanitatem Corporis conducat* cxc.

Cap. VII. Miſcellanea.

§. 1. *Morborum acutorum & chronicorum Differentia.* 193. *Utroſque poſſe ſanari* 194.

§. 2. *Cur Morbi chronici pleroſque circa Annum Ætatis trigeſimum quintum invadant; cur alios quoſdam citiùs, alios ſeriùs* 197.

§. 3. *Scorbuti lata Dominatio.* 199. *Ejus Origo.* 200. *Notabile Scorbuti ſignum, Linguæ & Oris Immundities* 201.

§. 4. *Scorbutus* Britannis *endemius ex quibus Cauſis.* 202. *Cur tam pauci Scorbutici ſanentur, etiamſi Scorbutus Morbus ſanabilis ſit.* 204. *Quibus Modis ſanari poſſit* ibid.

§. 5. *Signa Fibrarum debilium & remiſſarum* 207.

§. 6. *Infirmas Mulieres Abortioni obnoxias eſſe.* 210. *Ejus præcavendi Methodus* 211.

§. 7. *Infirmis magnam variarum Anni Tempeſtatum Rationem eſſe habendam.* 212. *Alimenta & Victûs Ratio cuique Tempeſtati apta* 213.

E R R A T A.

In Præfat.

Pag.	*Lin.*	*pro*	*lege*
3	2	viſcojuſque	viſcoſuſque
8	12	Organæ	Organa
16	28	forè	fortè
174	2	diveſtiſſimis	diverſiſſimis

In Tract. Nat. Fibr.

9	19	Rei	Re
15	14	rituntur	nituntur
ibid.	26	ratum	ratorum
22	14	Hæmorrhogiâ	Hæmorrhagiâ
57	19	eoripitur	corripitur
67	5	inferiorum	interiorum
74	1	dſcriptam	deſcriptam
ibid.	2	Infuos	Infuſo
89	2	idetur	videtur

DE

INFIRMORUM

SANITATE TUENDA

VITAQUE PRODUCENDA

TRACTATUS.

§. 1. VULGI Diverbium eſt; Hominem quadragenarium, niſi fatuus ſit, *medicæ Artis* ita imperitum eſſe non poſſe ut, quid ad propriæ ſuæ ſanitatis Conſervationem fieri opus ſit, neſciat. Æquo Jure dicerent, omnes Ætate provectos *Rerum* etiam *Divinarum* Scientiâ, non leviter imbutos reperiri. Quorum neutrum verè dici comprobant qui nunc ſunt Hominum Mores; quibus nihil *Sanitate* contemptius, nihil neglectius eſt, ſi unam excipias *Salutem æternam*. Adverſæ, fateor, Valetudinis incommoda ne-

mo non perſentiſcit: at commoda proſperæ quotuſquiſque juſto Pretio æſtimat! Ea tamen longè faciliùs *conſervatur* quàm amiſſa *reſtituitur*; cùm promptiùs *venienti occurratur Morbo* quàm longâ Morâ invaleſcenti *medeatur*. Cæterùm, *conſervandæ* Valetudinis *ipſi nos* Arbitri ſumus; *Suſtinendo* enim & *abſtinendo* res perficitur: Ad amiſſam verò *recipiendam* Viâ incertâ & impeditâ eundum eſt & quæ *Duce* egeat, qui an peritus, an fidus ſit prorsùs neſcimus, quique non niſi certâ Lege, & Mercede conductam Operam nobis ſuam locat.

Me quod attinet, quem infirma proprii Corporis è laxioribus coagmentati Fibris Compages *Juvantium* & *Lædentium* caro emptam ſcientiam tandem aliquatenùs edocuit; & cui diuturna Obſervatio omnigenorum Affectuum quibus laborantes *Bathoniam* noſtram, publicum *Britanniarum* Noſocomium, Valetudinis Causâ frequentant, Methodos quaſdam efficaciores ſuggeſſit quibus *minùs Viribus firmi* magiſque *Morbis*, præcipuè *Diuturnis, obnoxii* inſiſtentes *ſaniores degant Vitamque*, quoad fieri poſſit, *in longum producant*: non ignarus Malorum, miſeriſque ſuccurrendi cupidus, non meliùs mihi videbar poſſe collocare Horas aliquot ſubſecivas quàm ſi in unum Corpus colligerem Regulas, *Sanitatis conſervandæ & Vitæ producendæ* ſtudioſis, utiliter obſervandas; quantòque poſſem clariori Luce illuſtratas in

publicum

publicum darem, eorum Gratiâ quibus & iſtæ prodeſſe poterunt, neq; Locus, Tempus, Otium ſimilibus inveſtigandis opportuna obtigerunt.

§. 2. QUÆ ne temerè coacerventur, ſed, quantùm Rerum tractandarum Varietas patitur, Ordine tradantur; viſum eſt ſequentis Tractatûs Materiam in quaſdam Claſſes diſponere, Titulo *Rerum non naturalium* non Doctis tantùm ſed & Vulgo notiſſimas: Quarum *primâ* ea complectar quæ de *Aëre* monenda habeo; *ſecundâ*, quæ de *Cibo & Potu*; *tertiâ*, quæ de *Somno & Vigiliâ*; *quartâ*, quæ ad *Motum* ſpectant *& Quietem*; *quintâ*, quæ ad *Excreta & Retenta*. In *ſextâ*, quantùm ad Valetudinem immutandam *vehementiores & diuturniores Animi Affectus* valeant, altiùs repetitis Principiis, oſtendam. His *ſeptima* accedet earum Obſervationum quibus aptum ſatis Locum in præcedentibus non facilè invenias. Talem autem dicendorum Ordinem, utpote *commodum*, præ aliis plurimis delegi qui *elegantiores* fortaſſe non magnâ Animi Contentione poſſent excogitari.

§. 3. AT cui hæc, inquies, Bono? Annon *miſerè vivitur* (ut Proverbio vulgari efferunt) *cui medicè vivitur?* Verum profectò eſt, duram eſſe ſervitutem & quam vix Homo ingenuus ferat, *ſolicitâ nimiâque* Valetudinis Curâ detineri & minimo quovis Sanitatis Offendiculo terreri; quod eſt, ut Poeta loquitur, *Ne*

moriare mori. Imò, eam provinciam quam tenendam ſuadet Juſtitia, Humanitas aut Magnanimitas, Sanitatis (quæ, niſi honeſtis Uſibus impendatur, nullius pretii eſt) *accuratè* tuendæ Cauſâ omittere, *Viro*, præcipuèque *Chriſtiano*, prorſùs indignum eſt. At contrà, *Intemperantiâ*, incauto Victu, immodiciſque nec Crimine vacantibus Animi Perturbationibus Leti ſponte ſuâ properantis incitare Curſum; *Gulæ* Gratiâ aut Voluptatis nobis cum Animalculorum abjectiſſimo quocunque communis, Dolores acres pati lentiſve Languoribus emori; *Luxûs* denique & *Libidinis* acerbis ultricibus Pœnis, Cruciatibus Martyrum haudquaquam mitioribus, nos objicere; tantùm infra *Hominis Dignitatem* ſubſidet quantùm à debitâ Domino noſtro DEO *Obſervantiâ* deficit. Niſi enim *mediocrem* ſaltem Gradum Sanitatis attigerimus, quî nobis metipſis aut Amicis jucundi aut utiles vivemus? Quomodo Ærumnarum humanarum Solatiis divinâ Clementiâ indultis fruemur? Quomodo Vitæ Officia DEO aut Homini præſtanda obibimus? Et verò qui petulanter manifeſta ſanitatis tuendæ Præcepta contemnit propriæ Mortis Reatu *vix* abſolvitur: qui obfirmato Animo aduſque extremum Vitæ Exitum, *omnino non.* Eſt autem hoc immane imprimis Flagitium; nec facilè alio quovis graviùs læditur DEI Majeſtas. Proculcatur utique maximum ejus erga Homines Beneficium, temporaria, inquam, Vita futuræ feliciſſimæ adipiſcendæ unica Opportunitas: deſeritur

deſeritur Statio quam tenendam nobis crediderat, eoque ipſi nos inepti reddimur in quibus peragantur quæ divina Providentia in nobis peragenda propoſuerat.

§. 4. Cum itaque Officii noſtri ſit *ſanitatem tueri*; ſupervacanea autem ſit omnis ejus *immodica* Cura: omiſsâ futilium Quæſtiuncularum ſubtilitate, *Præcepta quædam Regiminis ſalubris* perſpicua, nec ita magno Numero, proponam, latiſſimè tamen patentia, quibuſq; & *facilè* & magno ſuo Commodo quivis obſequatur. De quibus hoc in ipſo Limine monendum venit, ea magnam Partem eſſe etiam Officii noſtri erga Deum Præcepta: ut eadem plerumq; ſunt Inſtrumenta præſentis & futuræ Felicitatis: uſque adeo verè dictum eſt, *Deum Piis ſpopondiſſe Bona cùm præſentis tùm futuri ſeculi.*

CAP. I.

CAP. I.

De AËRE.

§. 1. INEVITABILEM Aëris, ad Hominis omniumq; Animalium Vitam conſervandam, *Neceſſitatem* maximamque ejus Vim jamjam exponendam in *Valetudine* multis miriſque Modis immutandâ meditanti utiliſſima certè videbitur *Naturæ* & *proprietatum* ejus Fluidi *Effectuumque* ab iis pendentium aliqualis Cognitio; quâ ſcilicet inſtructo in promptu erit omnia *ſalubris* Aëris Commoda captare atque *inſalubris* Noxas evitare, quâtenus ſaltem cuique, per communem Rerum humanarum, & ſuarum privatam ſortem licebit.

§. 2. AER *purus & primigenius* eſt Fluidum ſummè *elaſticum*, & *grave* quidem ſed omni Humore Oculis noſtris obvio longè longèque levius. Non tamen nos merum hunc purumque Aërem ſpiramus, ſed multiplici Halituum, Vaporum omnigenûmque Effluviorum Varietate fœtum.

PRÆCI-

Præcipua Aëris, eique ex omnibus *certò* nobis cognitis Fluidis *propria*, Qualitas eſt *elaſtica Vis*. Quam illi notabilem & validam ineſſe demonſtrant ſexcenta Philoſophorum Experimenta & Obſervationes notiſſimæ. Ea in *condenſato* ſive ſtipato Aëre maximè viget: in rariore & *expanſiore* languet. Aërem autem *denſat* propria ejus Gravitas & Frigus & quæcunque Vis comprimens: *expandit* Calor & omnis externa Cauſa Gravitatem ejus minuens. Licet Aër *Gravitate* reliquis Fluidis terreſtribus cedat: cùm tamen ad magnam à Terrâ Diſtantiam extenſus Amplitudine Levitatem penſet; eximios *Pondere* ſuo Effectus in omnia Corpora terreſtria edit, inanimata, vegetabilia, animalia & in his (quod præcipuè attendimus) humana. Mediocris enim ſtaturæ Homo nunc *quadragies mille* Librarum, nunc pondere decimâ prioris Parte minuto premitur, Indice Barometro. Aërem *Frigus* contrahit & condenſat, *Calor* rarefacit & expandit. *Denſioris* major, *rarioris* minor eſt, æquâ utriuſque Mole, *Gravitas*: & Vis *elaſtica* pro Gravitatis Ratione major minorve. Unde *Frigus*, *Denſitas*, *Gravitas*, *aucta elaſtica Vis* Aëris *ferè eadem* faciunt; ut, ex adverſo, *Calor*, *Raritas*, *Levitas* & *Elaſtica Vis minuta* Effectibus *non multùm* differunt.

§. 3. Vi *ſua Elaſticâ* & *Gravitate* Aër in patentia Corporum animalium Cava ſe inſinuat.

nuat. Unde fit ut Infanti recens edito, cùm primùm Thoracem dilatat, Pulmo antea clauſus & compactus, nunc diſtentus aperiatur, aſperæ Arteriæ Ramis *eouſque* diductis ut & Aëri in Veſiculas ultimos eorundem Ramuſculos claudentes Aditus, ſimulque ſanguini per intertextas Veſiculis Arteriolas Venulaſque eum per Pulmonem derivantes indeque reſorptum ad Cor referentes, liber Tranſitus pateat; quem quidem Pulmo ſive *nimis* ſive *non ſatis* diſtentus præcludit. Modum autem quo Aër ſanguinem præterfluentem comminuit à ſexcentis Scriptoribus expoſitum hîc deſcribere nihil attinet. *Infirmis* ſatis erit noſſe quis qualiſque Aër iis maximè conveniat. De quo primùm generalià enarrabimus, deinde ſingularia quædam Monita ſubjiciemus. Obiter tamen notandum eſt, Aërem non *externâ* tantùm Preſſione *ſanguinem* commolere & conterere; ſed præterea eidem *commiſtum*, (ſive per Pulmonem ingrediatur, ſive per Alimentorum Ductus, ſive utrinque) per eoſdem Canales protruſum, eiſdem Cordis Arteriarumque Viribus compreſſum, elaſticâ ſuâ Vi reſilientem, Humorem viſcidum diffringere, comminuere & fluxiliorem reddere, Modo forſan non diſſimili ei quo *Guttæ vitreæ* incluſus diffracto ejus Apice totam violenter disjicit & in Pulverem redigit.

§. 4. SANITATI *conſervandæ aptiſſimus* eſt Aër ſiccus, inter calidum & frigidum medius,

quantùm hæc Temperies ſinit elaſticus & gravis, Plantarum odoriferarum Effluviis modicè plenus, Herbarum noxiarum, Animalium, præcipuè mortuorum, omniumque Mineralium Halitibus, quâtenus licet, vacuus. *Siccus* admittendis intra ſe Corporis Vaporibus per Cutem & Pulmonem exhalantibus opportunus (quippe qui Humorem è quorumvis Corporum objectorum Superficie elicit & quaſi ſitiens exugit) eorundem Egreſſui favet, nedùm obſtat. *Humidus* contrà iiſdem obſtat non tantùm, ſed & Vapores quibus jam onuſtus eſt, non raró noxios, intra Corpus adigit: quibus ſi *Frigus* accedat Liquores ſummis Cutique proximis Canaliculis contentos incraſſans & tantùm non congelans, Aëris interim Humore Corporis Fibras longè validiùs laxante quàm Frigus eaſdem conſtringat, Perſpiratio impeditur, Succi extremis Vaſculis hærent aut ſaltem tardiùs expelluntur: unde Sanguinis Circuitui Obſtacula ponuntur, variæque animalis Oeconomiæ Perturbationes viſcidis ſuccis obſtructæque Perſpirationi debitæ oriuntur. Faciliùs autem Aër *humidus Infirmorum* quàm *Robuſtiorum* Corpora extrinſecùs ingreditur, quòd Squamularum Cuticulæ *Vis elaſtica* quâ Perſpirationis Meatuum Oſcula arctiùs contegunt in *Robuſtorum* Corporibus, *Infirmis* magnam partem perierit & elanguerit. Præterea *his*, cùm omnium Humorum Circuitio languidior ſit, etiam perſpirabilis Materia *tardiùs minoreque* cum *Impetu* prorumpit minùſque

nùſque

nùſque ideo Aëris Ingreſſui obſiſtit. Cum *robuſtis* contra validiùs exeat Aërique ingreſſuro per *eoſdem* Canales ipſo ſuo Flumine obſtet, aut per *Venulas* Ingreſſum quærenti cùm perſpirabilis Materia per *Arteriolas* egrediatur, etiam *Venulæ* aliàs Aditum daturæ, ab Arteriolis vicinis Materiâ perſpirabili turgidis compreſſæ, aut minùs aut omnino non pateant. *Arteriolas* autem & *Venulas* hîc intellige Vaſcula ab *illis ſecretoria*, aliaque in *has*, ab extrà patentia, *Uſu* (ſi talia reverâ exiſtant) *ſecretoriis contraria*. Hâc de Causâ *robuſti* & quicunque Potu ſpirituoſo hauſto *ad huc fervent*, *Frigus* non ſuſcipiunt. Eâdemque Ratione modicus Vini generoſi & Cibi lautioris Uſus contra *peſtilentis* Aëris Noxas tam potens Remedium invenitur; non tantùm propterea quod *Meticuloſis* (quibus à Peſte majus eſt Periculum) eorum uſu moderato *Animi addantur*; ſed præcipuè quod hac Ratione *Perſpirationis Fluxus* vegetus & plenus conſervetur. *Infirmis*, contrà, Aër *peſtiferus* faciliùs Corpus ſubingreditur. Imò, *quicunque* Aër Corpora *infirma* & *viſcidis acribuſque* Humoribus ex Alimento ſive *nimio* ſive *pravo*, ideoque *inconcocto*, genitis plena ingreditur, Materiam quæ *perſpirare debuerat* & Quantitate inſignem & acrem & vellicantem per Fibrillas adigit in omnia *Corporis Cava* & *Muſculorum Interſtitia*, Morborum *hypochondriacorum* & quorumcunque *nervinorum* ſeminium futuram. Pulmonem inſuper ingreſſus Aër

Vaporibus

Vaporibus repletus cùm ejus Fibras, non ſecus ac exteriores & cutaneas, remollit laxatque, tùm Perſpirationi per ejus Membranas obeſt: ſicco item & puro Aëre minùs elaſticus eo etiam debiliùs Sanguinem præterfluentem commolit & diffringit.

§. 5. Caloris quidem & *Frigoris* ſatis inſignes Effectus in Animalium Corporibus conſpiciuntur; ſed plerique *Humorum Interventu* editi. Verum quidem eſt Frigus *intenſum* aut *derepente* invadens moleſto ſenſu Fibras ſtimulare & conſtringere: ſimiliaque facere, licet inæquali Vi, Aërem frigidum frigidamque Aquam prout huic aut illi te ſubitò immerſeris; eademque ab utrovis inſtare Mala ex longiore Morâ. *Adurens* etiam *intenſuſque* Calor eodem Modo irruens, eadem præſtat. Citra tamen Vehementiam jam dictam & *Modum ſervantia* Frigus Calorque ipſas Fibras *minùs* afficiunt, Viriumque ſuarum longè *maximam* Partem in Humores impendunt. Qui cùm *Frigore* concreſcunt Fibris graves incumbunt, earumque Concuſſibus cum non promoveantur, eaſdem delaſſant; eaque omnia fiunt quæ paulò ſuperiùs expoſuimus. Cùm, è contra, *Calore modico* Humores reſolvuntur, Fibras Onere levant, earum Impetui non nimis reſiſtunt, fluidiores facti per Canales faciliùs circumaguntur, minorique Operâ comminuuntur, & Perſpirabile promptiùs extruditur. *Intemperantior* ſi ſit Calor;

Humores plùs æquo rarefacti Canales nimis diſtendunt, Fibrarumque diſtractarum Interſtitiis ſe inſinuant, eaſque ſic remollitas debilitant laxantque: ut omne durum Corpus Fluido eatenùs craſſo ut ejus Poros facilè quidem ſubeat, non tamen eorundem Anguſtias eluctata dilabatur facilè, Mole augetur, molleſcit, Fluidique Indolem quadantenùs induit; Animalium ſcilicet & Plantarum Corpora laxioribus Poris aqueum quemcunque Humorem admittunt, nec tamen facilè dimittunt; Metalla autem, compactiora cùm ſint, non niſi ſubtiliſſimum Fluidum, Mercurium puta aut Lumen ſive Ignem, ſuſcipiunt & ingreſſum tantiſper retinent; qui tamen Ignis Metalla relaxans & diſtendens Corpora quævis animata Motûs ſui Pernicitate priùs corrugata deinde dilacerata in Cinerem redigeret. Sic, inquam, remollitas Fibras Humores nimio Calore rarefacti relaxant; diffluente interim per ampliatos Cutis Poros non jam Vapore ſed Liquore manifeſto quem ſudorem vocamus. Unde; Exercitatio ne ultra prima levis ſudoris initia protrahatur, præceptum eſt. Quanquam tutiùs Exercitatione, quâ Fibræ conſtringuntur, quàm ſolo Aëris aut Ignis Calore, qui Fibras non contrahit, ſudor dimanet: ut diverſos quos Exercitationis & Ignis Calor Senſus excitant obſervanti manifeſtum erit. *Aliunde* etiam *Frigus* & *Calor* Corpora noſtra tangunt; eodem tamen quem modò enarravimus Effectu. Aëris nempe Gravitate & Vi elaſticâ

Calore imminutâ, Humorum contentique in iis Aëris Expanſioni (amotis jam Obſtaculis) Occaſio præbetur: ex quâ, cùm nimia eſt, Fibrarum diſtractarum Laxitas ſequitur. Iiſdem Qualitatibus Frigore auctis Humores comprimuntur &, ſi nimium eſt Frigus, congelantur & jam ante dicti Frigoris Effectus cernuntur. Ex dictis patet cur *ſolutâ acri gelidâque Hyeme, & accedente Veris Tepore, tot Infirmi Pleuritide & Peripneumoniâ corripiantur.*

§. 6. Gravitatem & *Levitatem* Aëris eadem, quæ aucta & imminuta ejuſdem Vis elaſtica præſtat, in Corporibus noſtris efficere ſupra monuimus. Modicè autem gravem atque elaſticum laudavimus, quòd Aëre *leviore* minùſque elaſtico inertiùs premente rarefiant & expandantur Humores, Canales laxati debilitentur neque Humoribus, jam minùs fluxilibus, circumagendis ſufficiant: unde fatiſcentibus, inter alias, Pulmonis etiam Fibris nec ſatis diſtentis ejus Veſiculis, ſanguis minùs ſubtiliter comminutus lentè & ſegniter per eum tranſit, hinc autem moleſtus difficilis Reſpirationis ſenſus oboritur. *Graviore* è contra Aëre magiſque elaſtico validiùs quam par erat Pulmonis Canaliculos urgente eoſdemque contrahente ſimulque Veſiculas nimis inflante (quæ propterea ſanguinis Rivulos eas perreptantes in arctum cogunt) ſanguini per hujuſmodi Anguſtias non patet liber Tranſitus: unde iterum reſpirandi Difficultas & Præcordiorum

Anxietas.

Anxietas. Perit nempe utrobique Æquilibrium; hîc Fibris, illîc Humoribus præponderantibus. *Hæc* ab *ultimis* & *extremis* Gravitatis & Levitatis Gradibus expectes. Nihil enim metuendum eſt quamdiu intra *certos quoſdam Limites* conſiſtunt eoſque robuſtis quidem Hominibus *oppidò laxos*, infirmioribus verò *arctiores* ſanè ſed *aliquouſque* tamen patentes. Intra hos Terminos variè mutatum Aëris pondus quantum ex unâ Parte Circuitui ſanguinis (hoc eſt, Vitæ) obeſt, tantùm ex alterâ eidem favet; Æquilibriumque conſervatur. Cùm enim auctum Canales anguſtat, Humores turgentes ſimul reprimit, eoſdemque fluxiliores reddit. Cùm verò, diminuto externi Aëris pondere, internus qui in Corpore eſt Humores expandit, eòque minus fluxiles reddit: ſimul etiam eâdemque de Causâ & Canales laxantur & Via Sanguini ſpumoſo, propterea que capaciorem Alveum poſcenti, amplior aperitur. Mitto intendi etiam Aëris Gravitate Cordis Vires, Levitate remitti. Hæc autem omnia attendenti clarè patebit minus à graviore Aëre quàm a leviore periculi imminere: cùm hîc ſpumoſior, expanſior, minuſque fluxilis Sanguis, remiſſiores Fibræ, inertior Cordis Vis, ſolâ laxiore Canalium Amplitudine penſentur; illîc, è contra, unam Canalium Anguſtiam penſent eorundem firmius Robur, auctior Cordis Vis ad Humores circumagendos, majorque horum Fluxilitas & contractius Volumen.

§. 7. Ex-

§. 7. Effluvia *Aëri intermiſta* quod attinet: jam antè oſtendimus qui *aqueorum* Vaporum Effectus ſint. Neque his multùm diverſa faciunt maximæ Plantarum Partis & ſanorum Animalium Exhalationes. Noxiarum & putreſcentium Herbarum ut & morbidorum mortuorumque Animalium Halitus mera Venena ſunt, proque variâ ſuâ indole varios Morbos & in his ipſam Peſtem gignunt, Teſte omnium Gentium & ſeculorum Experientiâ. *Mineralium* Effluviorum *ſalſa* quidem ſanguinem penitùs diſſolvunt, omnia ſcorbuti mala ſymptomata pariunt, Laſſitudinem, erraticos Dolores, Pulſum inæqualem, Oris Fœtorem, liventes per Cutem Maculas, verbo, Cachexiam univerſalem. *Sulfurea* autem & *metallica* Hecticam Febrem, Aſthma, Atrophiam, Tremorem, Paralyſin, Paſſionem hypochondriacam, & hyſtericam, omneſque Nervorum laxorum Morbos. * Horum Veritatem abundè evincunt Metallarii, ſive effodiendis ſive fundendis purgandiſque Metallis detenti; quorum pleriſque miſeram Vitam jam dictorum aut conſimilium Morborum aliquis brevì abrumpit.

§. 8. Variæ Aëris Qualitates ita inſigniter Corpora noſtra afficiunt ut *infirmioribus*

* *Vide* Ramazzin. *de Morb. Artific.*

quibuſdam

quibuſdam leviſſimo ejus Frigore & Humiditate Perſpiratio valdè minuatur aut tantùm non penitùs obſtruatur, ſuccique coagulentur & lenteſcant. Imò nonnullis, quibus *ſingularis alicujus Membri* Fibræ, olim Vi Morbi debilitatæ, Vulnere laceratæ aut quâcunque de Causâ aliis reliqui Corporis infirmiores ſunt, cùm primùm Vapores circa Terræ ſuperficiem denſari cæperint, eo in Membro Dolores recrudeſcunt, *ingruentis Tempeſtatis prænuncii.* Similia patiuntur quibus *Clavi* aut *Calli* ambientibus Vaporibus, eorum non aliter quàm Ligni Cornuumve Fibris ſeſe inſinuantibus, tumefacti vicinoſque Nervos comprimentes eaſdem *præſagas* Moleſtias creant. Sunt & hypochondriaci quibus Cœlo ſereno ſerenus, nubilo nubilus etiam eſt Animus. *Aſthmaticis* quibuſdam Aër ſiccus & tenuis moleſtus eſt; craſſus humenſque, qualis eſt *Belgarum*, commodiſſimus: quorum *aliis* craſſa aliquot novi Chyli Recrementa videntur Viam ſibi aperuiſſe per Faucium & Laryngis Glandulas, quæ *humido* Aëre mollitæ patent, *ſicco* autem conſtrictæ clauſæque totum Onus in Pulmonem rejiciunt eidem ferendo imparem; unde Præfocationis Periculum imminet. Hi ſunt ex eorum Genere qui Aſthmate quem vocant *humoroſo* laborant. *Aliis nervoſo* dicto Aſthmate laborantibus Pulmonis Fibræ æquo rigidiores emolliente & laxante Aëris Humiditate indigent quo feliciùs ſuo Munere fungantur. *Pleriſque* tamen *Aſthmaticis* ſiccus, frigiduſq;

imò

imò gelidus, non tamen gelidiſſimus, Aër convenit. Talis enim validiſſimè viſcidum Sanguinem comminuit omnibuſque Reſpirationis Uſibus inſervit. Suſcepto Frigore aut Rheumatiſmo laborantium Sanguinem è ſectâ Venâ miſſum inſpicienti ſatis patebit, variis Aëris Qualitatibus immutari, imò & penitùs vitiari, poſſe Sanguinis omniumque Humorum animalium Craſin & Compagem. Metallariorum, præcipuè Mercurium Antimoniumque tractantium, Paralyſes, Vertigines & Affectiones Hypochondriacæ, aliique Nervorum Morbi ex tetris Exhalationibus orti, ſatis oſtendunt Aërem Adventitiis Qualitatibus infectum Nervos relaxare poſſe, eorumque Motus impedire, intercipere &, ut ita dicam, obſtruere. Colicus Dolor, Diarrhæa, Tuſſis, Phthiſis, ab Aëre humido & nitroſo orti morbi, evincunt ab eo inſigniora Viſcera Corporiſque Organa corrumpi vitiarique. Imò, cùm quovis Horæ Momento Aër in Corpora noſtra admittatur aut attrahatur ipſiſque Humoribus commiſceatur; pravæ quævis illius Qualitates Tractu Temporis funeſtis Perturbationibus Corporis Oeconomiam quatient. Cujuſvis igitur Hominis plurimùm intereſt curare quo qualique Aëre circumfuſus & dormiat & vigilet omniaque vitæ Munia obeat, qualemque (quod præcipuum eſt) inſpiret ad intimamque cum iis Humoribus ſuis, à quorum rectâ integrâque Conſtitutione vita & ſanitas magnam partem pendent, Miſtionem admit-

tat. Satis itaque mirari nequeo, *Britannis* noſtris, quibus omnes Vitæ commodè tranſigendæ, ne dicam Luxûs, Artes perſpectiſſimæ ſunt, adeo nullam ferè deligendi ſalubris Aëris curam inſediſſe.

§. 9. Quare cùm Aër tanti ſit ad Sanitatem Momenti: gratum nos *Infirmis* facturos arbitramur ſi ejus Ratione quomodo illis vivendum ſit indicaverimus. *Imbecillis* omnibus Naturâque *infirmis* (hoc eſt, *Valetudinariis* quidem ſed nondum gravi aliquo aut notabili Morbo correptis) Aër exquirendus erit qualem jam ante deſcripſimus, *ſiccus* nempe, *tepidus*, quantùmque per Teporem licet *gravis* & *elaſticus*, omnibus *Mineralium quorumcunque*, *Animalium morbidorum & mortuorum*, *Plantarum noxiarum*, *putreſcentium & putridarum Effluviis* quàm fieri poterit vacuus. Quarum omnium Qualitatum Salubritatem ſupra expoſuimus. Sed ne *ſanorum* quidem Animalium *copioſiſſimis* Halitibus aut Plantarum *innocuarum plurimis* Vaporibus fœtus convenit, utpote Humiditate ſuâ noxius. Notiſſimum eſt exiguam Aëris Portionem, uno aliquo Animali eam ſpirante brevi effætam fieri & Reſpirationi ita prorsùs ineptam ut niſi novus in ejus Locum ſuccedat, Animal moriatur. In magnâ igitur *magnarum Urbium* frequentiâ Aër cùm aliis de Cauſis Reſpirationi ineptior eſt, tùm propter ipſam Hominum Multitudinem impotentior & ſanguini comminuendo

minuendo impar. Unde hypochondriaco Malo, Aſthmati & Cachexiæ *Urbani* opportuniores degunt omnibuſque Morbis à viſcido ſanguine ortis. Iiſdem ferè Incommodis obnoxii ſunt etiam *Ruris* Incolæ *ſylveſtribus* Locis habitantes. Inſigne hujus Rei Experimentum cæperunt primi aliquammultarum *Americæ* Regionum ſylvis obſitarum Coloni, Morte ſuâ humentis Aëris ſcelera luentes, qui non niſi longè latèque vaſtatis Igne ſylvis tandem innocuus & ſaluber factus eſt. Quod ingentem Aquæ Quantitatem Plantarum Nutrimento per eorundem Canales vehendo neceſſariam, poſtremò ultimis earundem Ramuſculis exhalantem conſideranti nequaquam mirum videbitur.

QUARE nullibi commodiùs habitatur quam in Regione *campeſtri* aut medio *Colliculi* Clivo, Solo *macro, tenero, minimèque pingui* aut bituminoſo, ſed *ſabuloſo* potiùs & Agricolarum Votis *minùs benignè* reſpondente. Soli verò Indolem ſatis oſtendunt Herbæ ſponte provenientes; certiùs autem Aqua inde ſcaturiens; quæ cùm dulcis, inſpida aut lenis eſt, leviſque, pura & tranſlucida, ſaluberrimi ſoli Indicia præbet. Quod *Villarum Fundamenta poſituris* notatu digniſſimum eſt, ut ſcilicet eas tali qualem jam deſcripſimus Loco ædificent, nec unquam *Montium Jugis* propriori, aut majori cuiquam *Flumini* aut *multæ Aquæ* undecunque *confluenti* (multò minus, *ſtagnanti*)

 vicino,

vicino, procul omni *Minerâ*, omnique *Palude* procul. Denique *Aquilonis, Cæciæque* horriferis Flatibus defendant oppoſiti ad ſeptentriones Ortumque Solis æſtivum *Colles* aut longiùs diſſiti *Montes:* quos ſi Natura commodè ſitos negaverit, Defectum Ars ſuppleat obtento Frigoribus *Nemoris* Vallo; nam *ingenti ſylvâ* nequaquam Opus eſt, quæ Vaporibus ſuis officeret Aëris Salubritati. Prope *Montium Cacumina* Vapores condenſantur, quæ ideo perpetuis ferè Imbribus ſtillant, ita ut Monticolis ſupellex Mucore pereat hybernis præcipuè Menſibus. Nec infrequens eſt, in Montibus pluere aut ningere, cùm in vicinâ interim Regione inferiore Cœlum ſerenum ſit. Montium etiam plerumque ſinibus abditæ latent *Mineralium Fodinæ* noxiis ſuis Halitibus Sanitati damnoſæ; aut Aqua pluvia collecta ſtagnat. Nubes enim, quæ vellerum ſpecie Aëri, ad non magnam Altitudinem, innatant, non aliud ſunt quàm Aqua rarefacta, quæ in celſiora Montium Cacumina impingens in Rorem Pluviamque condenſatur & per Fiſſuras Hiatuſque aſſiduè depluit in ſubjecta Receptacula. Et hæc Fontium Fluviorumque Origo eſt. Violentiùs inſuper hîc *Venti* dominantur, quorum Vi Vapores validiùs impacti penitiùs Corpus ſubeunt, conſpirante etiam perpetuo hujuſmodi Ventorum Comite *Frigore* nocentiores majorique Damno inferendo pares. Omnis latior *Aquarum* Campus Vapores *nimios:* & *Stagna, Paludeſque* etiam *putridos*

mittunt,

mittunt. *Bituminoſum* & quodcunque pinguius ſolum (præcipuè nigri Coloris, qui hîc ex * Putredine naſci videtur) ſulfureis, ſive *mineralibus* ſive putridarum *Stirpium* aut *Animalium*, Halitibus vicinum Aërem inficit. Ejuſmodi autem Effluvia quàm noxia ſint & ſupra oſtendimus & nemini ferè ignotum eſt. *Macro* è contra, *teneroque* Solo, præcipuè *ſabuloſo*, & pauciores & minùs noxii Vapores exeunt, iique ferè Plantularum *odoriferarum* & *exſiccantium* (quales ſunt *Erica*, *Serpyllum*, *Tormentilla*, &c.) quæ his maximè Locis libenter proveniunt, ſuaveolentibus Halitibus medicati: qui & Cerebro Nerviſque gratiſſimi accedunt, Pulmoniſque Fibras leni ſuâ Titillatione inſpirati corroborant; & in Sanguinem etiam, trajectis (ut probabile ſit) ejus Membranis, recepti quovis cardiaco Medicamento *per Ventriculi Vias ingreſſo* ſubtiliores & defæcatiores, Temporis Diuturnitate magna Commoda, nullo in præſens damno, adferunt. Et, quod obiter notare liceat, *hujuſmodi Solo Plantæ* ſuccreſcunt, Infirmorum Stomachis aptiores aliis ejuſdem ſpeciei Solo *pingui* innutritis. *Hîc* teneriora dulcioraque Olera, Bulbi, Radices adoleſcunt. Idemque de *Animalium* minùs luxuriante talis ſoli Gramine paſtorum Carnibus verum eſſe omnes uno Ore fatentur. Imis autem *Vallibus* qui habi-

* Vide *Neuton. Optic. Lib.* II. *p.* III. *Prop.* 7.

tarent

tarent omnia perpetuò *humentis* nimiùmque *calentis* Aëris Incommoda experirentur. In Valles enim undique Aqua torrens defluit, aut ſubter Terram reptans ſtillat; ſtagnanſque Aër (liberis utique Ventorum Flatibus impervius) putreſcit: unde ſimul Fibræ remollitæ laxantur & Humores corrumpuntur.

§. 10. PROXIMUM eſt ut *Infirmi* à nocentioribus *Ventis* ſibi caveant. Aër enim vehementiùs commotus (qui Ventus eſt) validiùs quieſcente Vires ſuas exerit ſive noxias ſive ſalutares. *Frigus* præcipuè Aëris Motu intenditur; *Vaporeſque*, ut ſupra monuimus, altiùs in Corpora Animalium ſe penetrant. Omnibus ferè ſeptentrionalium Regionum Incolis Aquilonis Cæciæque Flatus (quippe qui Hyperboreæ æternæ Nivis Nitrum everrentes advehunt) acerbo & penetrabili Frigore metuendi ſunt. Zephyrus autem & Africus *Britannis*, omnibuſque occidentales *Europæ* Regiones incolentibus, Humiditate ſuâ graves ſunt. Immenſo enim Maris Æquore trajecto ad Oras noſtras appellunt Vaporibus onuſti. Extremum etiam orientale *Britanniæ* Litus, *Germanicum* Mare; & auſtralia *Europæ* propiùs accolentibus, Mediterraneum erit moleſtum: hoc, Auſtro; illud, Euro flante. Et reâpſe Venti ab Oriente, præcipuè æſtivo, flantes *Britannis* & frequentiores ſunt & nocentiores. Hyeme enim omnium Ventorum frigidiſſimi ſunt, quòd æternas borealium Regionum Nives verrant;

rant; Æſtate, contrà, ardentiſſimi, quòd eaſdem Regiones, tùm Temporis perpetuo Sole calentes perflent. Et ab his ferè ſolis Plagis Venti ſpirant (cùm ver ſiccum eſt) ab ineunte Februario aduſque Calendas Junias: ab oppoſitis, è contra, Plagis, cùm Pluvium eſt. Quod uſque adeo conſtat ut per vernos Menſes ex Vento circa Novilunii Tempora flante, Cœlum ſerenum ne & ſiccum, an, contrà, humidum nubilumque ſit futurum, ſatis certò prænunciari poſſit, non inutili Infirmis Præſagio, quibus commodum erit (propter inſignem Aëris in humana, & præcipuè imbecilla, Corpora) è cubiculis ſuis ad Orientem aut Septentrionem oppoſitis, ſicco vere aut flante Cæciâ, in alia migrare Occidentem ſpectantia aut Meridiem: quod ſi minùs liceat, ſaltem Feneſtras Frigoribus adverſas quàm accuratiſſimè claudant aut rariſſimè aperiant. Simili ſe Ratione tueri poterunt adverſos auſtrinos & occidentales humidi Veris Flatus. Si quis verò Infirmus quâcunque Occaſione Boreæ Frigoribus alſerit; conveniet, illum primo quoque Tempore id Medicaminis, prævertendis Malis inde naſcituris, adhibere quo poſtmodùm oſtendetur præcluſam perſpirabili Halitui Viam denuò aperiri poſſe. Reliquis *Europæis* Eurus, Euronotus & Auſter Siccitate ſuâ benigniores ſunt. Et omnibus quidem mediterraneis Locis ſicciores Venti ſpirant. *Infirmis* igitur cavendum eſt ne flanti *inimico Vento* ſe exponant: aut, ſi hoc vitari nequit, craſſiore ſe

Veſtitu

Veſtitu contra *Frigus* muniant. *Humiditati*, dùm *peregrè* ſunt, non ita facilè occurritur, quæ per ipſa etiam Veſtimenta Viam ſibi ad Cutem aperit, nulloque Artificio, aut non niſi laborioſo & moleſto, Pulmone arceri poteſt; ad quem tamen ſatis *quoad Frigus* temperatus Aër accedit, ſi per Nares ſolas admittatur. *Domi*, *Veſtitu* imprimis (ſed qui ſimul Corpus foveat & non prægravet, qualis ex Panno villoſo conficitur) Frigori reſiſtendum puto. Aſſueſcendum interim ut quàm minimo fieri poteſt Veſtitu Corpora noſtra modicè foveantur, & ne nimio Veſtium Calore continuo Sudore madeamus; quo Mala poſtmodùm recenſenda vitemus. *Humiditati* autem luculento *Foco* efficaciùs occurritur. Utroque tamen, & Veſtitu ſcilicet contra Frigus & Igne contra nimium Aëris Humorem, preſtantius ſupereſt Remedium. *Exercitatione* nempe Corporis, ne ejuſdem Humores *Frigore* concreſcant & ne *Fibræ* Humiditate mollitæ laxentur pari Felicitate efficitur. Ea autem cùm, pluvio, procelloſo aut quomodocunque inclementi Cœlo, ſub Dio peragi nequeat, Domi obeunda eſt. Domeſticarum vero Exercitationum longè commodiſſima eſt *Tudicularis Ludus*: quo nempe Pilarum eburnearum per æquam ampliſſimæ Menſæ circumvallatam Planitiem Bacillis protruſarum Occurſus eâ Arte regitur ut, alterâ per ambientis Aggeris Intervalla (ad hoc ipſum exſculpta) rejectâ & quaſi in Fugam actâ, altera victrix Campo dominetur

tur inani. Hîc enim, nunc leniter obambulantibus nunc ſtantibus, cùm inferiorum Artuum omnes Fibræ per Vices tenſæ remiſſæque commodiſſimè exercentur, tùm Corpus totum concutitur Brachiaque frequenti Extenſione & Pilæ Propulſione, quanquam non validâ at penſitatâ tamen & accuratâ quæque omnes Nervos intendat, agitata ſenſim roborantur. Quibus ampla Ædium Moles obvenit, utinam illi ſpatioſius aliquod Triclinium ſaluberrimæ huic Exercitationi Palæſtram aſſignent: aut, ſi non adeſt, SALUTI Ædiculam ponere ne graventur.

§. 11. PRÆTER eos Halitus quibus vel Solis vel Ignis fortè ſubterranei Vi excitatis Aër ſcatet; *infirmis* LONDINI omniumque magnarum Urbium Incolis, quibus pro Ignis Fomite eſt aut *Gleba pinguis* & ſulphurea aut præcipuè *Carbo foſſilis*, diligenter quoque cavendum eſt à noxiis horum Effluviis hyberno Tempore totum circumcirca Aërem inſpiſſantibus nigrâque Caligine eorum Domicilia involventibus. Ea *Aſthmaticorum* imprimis Pulmonibus gravia ſunt, at omnibus quidem *Imbecillis* inimica. Quare illis ſuadeo, neglectis Urbis Deliciis hybernis, etiam illâ Tempeſtate Rure, quanquam minùs amæno ſalubriore tamen, habitent. Aut ſi omninò in Urbe, Negotiorum Causâ, morandum eſt; diligenter ſaltem *nocturni* Aëris Incommoda vitent; & *Veſperi*, Cubiculo concluſi, luculento Foco, ſuavibuſque Amicorum Confabulationibus Animum

ſimul oblectent Corpuſque incommodo Vaporum humentium & mineralibus Halitibus venenatorum Contagio eripiant.

§. 12. UNUM de Aëris *Puritate* monendum reſtat: ne ſcilicet quem Cœli Solique Ingenium ſalubrem purumque dederit *domeſticis Sordibus* inquinetur. Quare Ædes curioſè purgandæ ſunt Sordeſque procul everrendæ. Neque in propinquo fœdum Latrinæ Barathrum eſt defodiendum. Utq; puro ſalubriq; cum Aëre alia omnia pura ſalubriaque ad Sanitatem conſpirent: omnis Veſtis lintea ſæpiùs mutanda eſt, ne penitiùs inquinetur; omniſque vel levis Culcitræ & Stragulorum Mador, & Vapores Tabulato aut Pavimento recens abluto exhalantes cautè vitandi. Denique, *Infirmo ægrotare timenti* non *proprii* tantùm Corporis Curæ incumbendum eſt; ſed & *Familiares* & *Convictores* diligentiùs obſervandi: ut ſanis mundiſque ſolis aſſueſcat, atque ægrotantium & immundiorum Convictu abſtineat.

HÆC ſunt quæ de Aëris Qualitatibus maximoque ejus ad Valetudinem immutandam Momento *Infirmos* Sanitatis *tuendæ* cupidos monendos puto. Quorum diligentem Obſervationem ad hanc Rem magnam inſignemque Vim habere, quicunque volet (*cui* modò hâc Curâ *opus eſt*) ſuo Commodo experietur.

CAP. II.

De CIBO & POTU.

§. 1. CIBUM Potumque iis Qualitatibus præditum eâque Mole definitum aſſumere qui ad Amuſſim conveniat Organorum coquentium & digerentium Viribus, quantivis Momenti eſt ad ſanitatem tuendam Vitamque producendam. Determinatam enim *Nutrimenti* Quantitatem ad reparanda Vitæ *Diſpendia* Corpora noſtra exigunt. Inter *quæ duo* ſi juſta obſervaretur Proportio, non temerè in acutos, vix unquam in diuturnos Morbos incideremus, neque eos nobis præcideremus Annos per quos ut Corpora noſtra durarent ex naturali eorundem Compage datum eſt. At è *nimiâ Nutrimenti Quantitate* oritur *Humorum* Corporis *Lentor*, Molecularum nempe Organorum coctricium Vires ſuperantium, & proinde minùs quàm par erat ſubactarum, nimia Magnitudo, Liquorum per Vaſa minima Circuitioni obſtans; quo fit ut illa tardiùs quàm Vitæ Uſus poſtulant procedat, nonnunquam

& penitùs ſiſtatur. *Minùs accurato Ciborum Delectui* præcipuè debetur illa *Salium acrium* & excedentium Congeries quâ ita vitiatur Humorum Indoles ut ipſos ſuos Canales deterant aut dirumpant. *Utrique* autem jam dictæ Cauſæ ſimulque *ſedentariæ* Vitæ Ignaviæ acceptam ferimus *laxam* illam, effœtam & enervem *Segnitiem Fibrarum* Vi ſuâ elaſticâ orbatarum, mille Malorum Fontem. Ecce *tres Morborum diuturnorum* ſive chronicorum *effectrices Cauſas*, quæ novas indies novâque Facie Peſtes gignunt.

§. 3. QUOD ad CIBORUM *Delectum* attinet: Carne plerumq; veſci ſolitis, quales ſunt imprimis *Angli*, notandum venit ipſa Animalia quibus veſcuntur non minùs Morbis ex pravo Victu, Senio, Epidemicis, aliiſque Cauſis ortis obnoxia vivere quàm ipſos Homines; neque è morbidorum Animalium Carnibus ſalubrem poſſe parari Victum. Quare nec Animalium Menſis deſtinatorum Victûs Ratio negligenda videtur. *Londinenſes* (atque idem neceſſe eſt aliis magnarum Urbium Incolis uſu venire) Quadrupedibus ſaginatis Avibuſque cohortalibus victitant. Quis autem ſine Nauſeâ videat quàm inſalubri illa Animalia imò putrido veſcantur Alimento, quàm fœtentibus habitent ſtabulis, quantâ Immunditiâ curentur! Craſſi impurique Victûs aduſque Satietatem repetita & quotidiana Ingeſtio cum Immunditiâ juncta ſi humani Corporis ſuccos putredine, imò ipſas Carnes Gangrænâ

grænâ corrumpant, quod certè omnibus manifeſtum eſt: annon eadem præſtabunt in aliorum Animalium Corporibus; ſicque Venenum nobis Nutrimenti Loco parabunt? Non multùm his diverſa dici poſſent de Plantis Calore artefacto ad præmaturam Maturitatem properatis. Qui igitur Carnibus veſci cupit ſalubribus, non aliâ promptiùs Ratione id aſſequetur quàm ſi Animalia nativæ eorum Libertati permittat, puro ſub Aëre iiſque in Locis ut vagentur quos Duce Naturâ affectant; ubi etiam Tecta aut Fruticeta aptè diſpoſita à Cœli Inclementiâ tutum iis Perfugium præbeant.

§. 3. SED ponamus Animalia ſana: nihilo tamen minùs ſanè vivere volentibus, præcipuè *Imbecillis* Delectus eſt habendus. Cujus, ut quod Res eſt dicam, *Norma certiſſima* ab ipsâ Animalium Naturâ & intimâ Fabricâ (quam tamen ſola Experientia deprehendit) & privo cujuſque Hominis Temperamento, Guſtu & Conſucto veſcendi More, deſumenda eſt. Ex tribus tamen quas jamjam tradam *Regulis* in omni Animalium ut & Vegetabilium Genere, haud magno Labore diſcernere licebit quæ faciliùs Ventriculi aliorumque Organorum Viribus, quæ difficiliùs ſolvantur in ſuccum Corpori alendo idoneum; & proinde eorum unumquodque an *infirmo* Stomacho aptum ſit an ſecùs.

QUÆ

Quæ autem de difficili quorundam Ciborum *Digeſtione* dicentur ita intelligi velim ut eâ Voce non Solutionis tantùm in Ventriculo Difficultas ſed ſimul omnia comprehendantur funeſta quæ hujuſmodi Nutrimenta edunt Effecta à primo eorum in Corpus Ingreſſu aduſque Exitum. Ea verò ſunt; Vaſorum conterentium (non Ventriculi tantùm & Inteſtinorum, ſed & Arteriarum, Viſcerumque omnium Sanguinem elaborantium aut quidquam è Sanguinis Maſsâ ſecernentium) Actioni naturali non cedere; eadem ad Actionem naturali vehementiorem ſtimulo ſuo impellere; Cohæſione ſuâ in Moles majores coaleſcere quæ Vaſcula minima, cùm tranſire non poſſint, obſtruant, diſtendant, dirumpant; hiſque omnibus Modis Fibras deterere, laxare, corrumpere, hoc eſt, Corporis Fabricam diruere. Hæc autem pati eſt ærumnoſam & Morbis obnoxiam Vitam citâ Morte finire. E contrà, certo certius eſt, quantò magis Vires coctrices ſeu digerentes, hoc eſt, Fibrarum robur, Nutrimenta concoquenda & digerenda ſuperent, tantò ſubtiliorem confici Chylum, liberiùs Humores per omnes Vaſorum vel minimorum Anfractus vehi revehique, atque alacriorem eſſe Animum. Et hæc cùm fiunt, ſanum & vegetum Corpus eſt. Promiſſarum autem Regularum

Prima eſt; *Molecularum cujuſvis Corporis Cohæſionem validiorem eſſe pro majori Ratione*

Ratione Superficiei cujuſque Moleculæ ad Materiæ ſuæ Quantitatem: in plures enim Contactus venire amplâ ſuperficie comprehenſa quàm aliter formata Corpuſcula.

SECUNDA; *Quantò majori Momento duæ quævis Moleculæ in ſe invicem impingunt tantò firmiùs ea cohærere, ægriùſque divelli.*

TERTIA denique; *Salis Moleculas utpote duriſſimas, planis ſuperficiebus terminatas, & poſtquam omnem Formarum Varietatem induiſſe viſæ ſunt, priſtinæ tamen ſe ſuæ facilè reddentes Formæ interim invariatæ, quâcunq; aliâ Corpórum Specie & firmiùs inter ſe unita cohærere, & divulſa faciliùs, Occaſione datâ coaleſcere.* Planarum enim Superficierum Commoditate pluribus in Punctis ſe invicem contingere: Duritie ſuâ Figuram propriam tueri; unde Principia Corporum activa & Qualitatum activarum Fontes habentur: & cùm ad ſe mutuò propiùs acceſſerint majori quàm alia Corpora Vi in mutuos Amplexus ruere, majoreſque in Moles compingi. Hoc autem in Corporum animatorum ultimis minimiſque præcipuè Vaſculis accidit; quorum Anguſtiâ lentiſſimoque per ea Humorum Motu Occaſione datâ, Salis Particulæ concreſcunt, non aliter quàm per Lixivium diſperſæ, languente ejus Motu, in Cryſtallos ſe efformant.

§. 4. SED

§. 4. Sed hæc explicatiùs dicenda ſunt, aliæque Regulæ ex his ducendæ quotidiano Uſui accommodatiores & quæ propiùs Res ſingulares attingant. Ad has tradendas propero.

1. Cætera ſi ſint paria; Plantæ & Animalia *maturiùs adoleſcentia* Nutrimentum coctu *facilius* ſuppeditant. Talia ſunt Veris Munera Aſparagi, Fraga & acetariæ aliquot Herbæ, quæ Pyris, Pomis, Prunis, reliquiſque Autumni Donis faciliùs concoquuntur Minùs enim Igne ſolari torrida, minùſque compactis Partibus ſunt, quæ ſcilicet remiſſiore Æſtûs Vi, hoc eſt, minore Velocitate coaluerunt, pauciores denique, imò nullos ferè Salis fixi & acris Particulas in ſe admiſerunt. In Animalium Genere, Gallinarum, Leporum, Ovium, Cuniculorum, aliorumque intra unum aut alterum Annum matureſcentium (hoc eſt, Generationi aptorum) Carnes, Boum, Equorum, Aſinorumque (nam & his veſci Fames aliquando cogit) Carnibus teneriores faciliùs in Chylum liquefiunt: minore enim Vi, ut jam dictum eſt, coaluerunt. De Plantis verò tardiùs matureſcentibus, ideoque ſolarium Radiorum Igne plenioribus, notare liceat, earum ſuccos, à Fermentatione, ſubtiliores majoriq; Copiâ vinoſos Spiritus dare; Uvas teſtor & Sambuci Baccas: Et de Animalibus ſeriùs adoleſcentibus, ex eorum Carnibus & Humoribus

foeti-

fœtidiſſimum & rancidiſſimum urinarium ſalem elici.

2. CÆTERIS paribus, Quò *majorem in Molem pro ſpeciei ſuæ Modulo* excreverit unumquodque Animal aut Planta, eò *difficiliùs* concoquendum Alimentum præbent. Magna verbi gratiâ Cepa, magnum Pomum Pyrumvè minore ejuſdem ſpeciei difficiliùs diſſolvitur. Idemque dicendum eſt de majorum Boum Oviumque Carnibus Ratione minorum. Hoc autem non ideo tantùm fit quòd majorum firmiora ſunt Vaſa magiſque proinde elaſtica Particulaſque majori Vi adigentia; ſed præterea, quòd majorum Corporum Qualitates minorum ejuſdem Generis Qualitatibus intenſiores ſunt. Ignis, verbi causâ, major Igne duplo minore pluſquam duplo majorem fundit Calorem, & Vinum majore Dolio clauſum Vino ejuſdem ſpeciei minore Cado incluſo valentius eſt. Majorum itaque Animalium & Vegetantium ſuccos rancidiores eſſe nihil mirum.

3. CÆTERIS paribus, Animalia *frugivora* & *graminivora* carnivoris, & quæ *citiùs* quàm quæ tardiùs *matureſcentibus* ſive Plantis ſive Animalibus *veſcuntur*, item *Nutrimentum* Animalculis à Naturâ paratum, Lac nempe & Ova, ipſorum Animalium *Carnibus*, *faciliùs* concoquuntur. Quare Gallina & domeſtica & Indica, Perdix & Phaſiana Avis, Ana-

te, Anſere, Scolopace & Gallinagine (paluſtribus Avibus Animalcula è Limo ſuctu haurientibus) Boum item Oviumque Gramine paſtorum minore quàm in ſtabulis ſaginatorum Carnes Labore digeruntur. Carnivororum autem Animalium Carnes difficillimè concoqui illuſtri Accipitrum Exemplo clariſſimè oſtenditur. Ex hoc Avium Genere eximià Voracitate conſpicuo, cuivis edendi Ardore furenti, carnivoræ cujuſpiam Avis ut Milvi, Pici, Corvi cineritii, Carnem ſi exhibeas; avidè quidem illam vorabit, intactam tamen poſt aliquot Horas regeret etiamſi illam in Fruſtula priùs minutim concideras. Imò eandem illam Vomitu rejectam Carnem ſi denuò aliquoties ingeſſerit Fame coacta, iterum tamen iterumque eam evomet, nullâ utpote ejus Ventriculi Vi domabilem.

4. Cæteris paribus, *Piſcium* omniumque Animalium *marinorum*, quocunque tandem Nomine veniant, itemque *amphibiorum* Carnes terreſtrium Carnibus *difficiliùs* concoquuntur. Pleraque enim aut aliis marinis aut Animalium terreſtrium Cadaveribus ſubmerſis veſcuntur. Præterea, ſalſa quam incolunt Aqua majore Vi eorum Carnes compingit; quod nos ipſi frigidæ, etiam non ſalſæ ideoque non tam gravi, immerſi experimur. Et ſi qua Aquæ ſalſæ Portio, ut fieri neceſſe eſt, eorum Corpora ingrediatur, eorum ea ſalinariis ſuis ſpiculis Partes figit & indurat. Quâ poſteriore

riore de Causâ *marini* etiam fluviatilibus Piſcibus coctu *duriores* ſunt. Teſtudinem marinam terreſtri difficilius concoqui experimur, ut & Acipenſerem Rhombumque Trutta aut Percâ.

5. CÆTERIS paribus, Eæ Plantæ & Animalia quæ ſubſtantiâ ſunt *oleosâ, pingui* & *viſcosâ* iis quæ ſicca, carnosâ & fibrosâ conſtant Materiâ *lentiùs* digeruntur. Oleoſa enim, cùm Facultatis coctricis Vim eludunt tùm omni aliâ Materiâ præter ſalinam (obſervante ſummo Philoſopho * NEUTONO) arctiore Complexu cohærent, Partibus nempe validiùs ſe invicem attrahentibus. His adde eorum mollem Humorem, Fibras Organorum tenaci Humectatione reſolventem. Ipſa præterea Pinguedo Oleumque Veſiculis non facilè rumpendis concluſa eſt. Quare omne Nucum Genus per Inteſtina fere intactum labitur. Olivæ Piſis, Carnes pingues macris, Cyprinus, Tinca, Salmo, Anguilla, Rhombus, Aſino, Aſello molli, Truttâ, Percâ lentiùs concoquuntur. At contra ſi Alimenta quomodocunque *exareſcunt* & *indurentur*, *difficiliùs* digerentur; ita ut Carnes aliàs tenerrimæ, Agnina, Vitulina, & Pullorum ſalitæ, Fumo induratæ, aut etiam Temporis diuturnitate ſiccatæ & rigentes, imò ipſa Vegetabilia condita, ne bubulæ quidem aut

* *Quæſt.* 7. *ad Fin. Optic. Edit. Lib.* 2. *p.* 3. *prop.* 10.

ferinæ Carni Coctionis Difficultate cedant. Hâc de Cauſâ Fabæ, Piſa & Cat[illegible]us, cùm Vetuſtate exaruerunt, iiſdem novis & mo[illegible]ibus tanto coctu duriora ſunt. Næ, tantâ indurandi Vi Ignis pollet ut ex ipſis teneris Vegetabilibus, evaporatâ humidiore Portione, ſubſtantiam excoquat Duritie vix Adamanti cedentem; Vitrum dico, quod ex Vegetabilium Salibus ſolis quanquam vulgò non conficiatur, confici tamen poteſt, nec unquam ſine iis conficitur.

6. Cæteris paribus, Vegetantium Animaliumque ſubſtantia *albidior* fuſcâ aut rubicundâ *tenerior* & Stomachi Viribus obſequentior eſt. Minoribus enim Partibus conſtant, minùſque ſale urinario abundant priora poſterioribus. Ut Rapum, Paſtinaca alba, Battata, Siſaro, Betâ rubrâ & Paſtinacâ tenuifoliâ: Gallina, Gallopavo, Phaſianus, Anate, Anſere, Gallinagine, Scolopace: Aſellus mollis, Perca, Solea, Paſſer, Halece, Salmone, Acipenſere, Scombro: Cuniculus, Agnus, Vitulus toto Cervino Genere, faciliùs concoquuntur.

7. Denique; Cæteris paribus, Nutrimenta cùm ex Animalibus tùm è Vegetabilibus parata *pungente & aromatico Sapore* Linguam fortiter ferientia inſipidis aut mitiore Sapore molliter gratis *difficiliùs* digeruntur. Sapidiora ſalibus magis fœta ſunt, quod non niſi adultis aut ſeriùs matureſcentibus Animalibus contingit, ideoque Partes habent difficiliùs ſejungendas.

das. Plantæ item aromaticæ ſolarium Radiorum Ignem majori Copiâ hauſtum retinent arctiùs, eoque (ſit Verbo Venia) ſolidi ſpiritus aut fixæ Flammæ fiunt; quarum quantum quis voraverit tantam Incendii Materiam paraverit quo ſeriùs ocyùs conflagratura eſt univerſa Corporis Fabrica.

§. 5. OMNES jam traditas Regulas unicâ Obſervatione illuſtremus ſimul & confirmemus. Chylus, unanimi omnium Conſenſu, non aliud eſt quàm ipſum Nutrimentum Ventriculi Viribus, cujuſcunque demùm eæ Generis ſint, in Liquorem quendam reſolutum, ei Coagulo quod ſive ex Vegetabilium ſive ex Animalium Partibus excoctum Gelatinam vocamus haud quaquam abſimilem, ſive Humoris utrobique cum ſolidioribus Partibus Admiſtionem ſpectes ſive coquentem Calorem (hoc tantùm intercedente diſcrimine quòd Calori Ventriculi, Ignis Calore longè impotentiori, accedant Liquorum penetrantium, Molituræ Dentium, Ventriculique ſive Attritionis ſeu mavis Volutationis omnia leniter commiſcentis auxiliares Copiæ) ſeu demùm utriuſque Liquoris, & Gelatinæ & Chyli, frigeſcentis Coagulationem. Tutò igitur colligere licet, Ex quibus Vegetabilibus aut Animalibus tenacior Gelatina excoquitur, ex iiſdem Chylum itidem lentiorem Ventriculi Viribus excoqui. Et ſi cui expiriri libeat quid ex Materiæ cujuſvis alimentariæ in Gelatinam coctæ Formâ & Specie

cie expectandum ſit, quî deinde Res ipſa Expectationi reſpondeat: *ille* præcipuè Regularum noſtrarum Veritatem ſentiet. Inveniet, verbi gratiâ è *Piſcibus* Gluten omnium tenaciſſimum lentiſſimumque excoqui: in Carnium etiam Jure, Humoris Evaporatione in Maſſam portabilem exſiccato, in Uſum extemporaneum ferventi Aquâ invicem in jus reſolvendam; deprehendet longè tenacius id eſſe quod ex Carne *bubulâ* excoquitur Coagulum quàm quod eodem Artificio ex *Vitulinâ* paratur. Similiaque, Comparatione in reliquis ſupra memoratis inſtitutâ, deprehendet.

§. 6. Harum igitur generalium Regularum Ope, habitâ ſimul Temperamenti ſui & conſueti ſibi Victûs Ratione, quivis *Imbecillus*, Scientiarum ſtudio aut aliâ quâvis de Cauſâ *deſidem* agens Vitam, aut cui quâcunque demùm Occaſione *laxior* eſt *Fibrarum* Compages, Nutrimentum ſibi maximè conveniens ex omni Plantarum & Animalium Genere deligere poſſit. Quod tamen ſi minùs accurate aliquando fiat, tutò ſaltem errandum eſt. Id autem hoc in Negotio fit, ſi quæ certè inferiora ſunt Viribus noſtris coctricibus Alimenta adſumamus, iis autem quæ an eas ſuperaturæ ſint non certò ſcitur abſtineamus. Ut tamen quàm fieri poteſt minimè aberretur, uſitatiora Alimentorum Genera enumerabo in *Claſſes* quaſdam diſtributa, quarum *prioribus* quibuſque quæ recenſentur *facilioris* ſunt Digeſtionis quàm

quæ

quæ ſubſequentibus continentur, prout nempe mihi æſtimantur poſt frequenter repetita Experimenta non in proprio tantum meo Corpore cùm infirmiſſimum eſſet, ſed & in permultis aliis imbecilliſſimis, quibuſque Vires coctrices ferè perierant. Hîc etenim validorum & robuſtorum Experientia nullius Pretii eſt. Neque, ſi horum firmis validiſque Fibris firmiſſimi Cibi facilè digerantur, ideo Imbecillorum Vires iiſdem domandis pares ſunt: Ut tenerioris Trutinulæ Æquilibrium Granulo evertitur, quanquàm validius jugum Millepondiis librandis factum vix aliquot Unciæ alterutrinque additæ deprimant.

In Enumeratione verò Alimentorum Infirmis convenientium, non ſupra expoſitæ tantùm *Digeſtionis* Ratio habenda eſt, cujus ſcilicet Reſpectu alia faciliùs alia difficiliùs Ventriculi & Inteſtinorum Viribus ſubiguntur in Chylum lacteis Vaſculis ſubeundis aptum (quæ *prima Concoctio* dicitur) qui deinde in Sanguinis Canalibus ulteriùs comminuitur variiſque Humoribus quos Glandulæ hîc illîc diſperſæ ſecernunt ſuppeditandis inſervit, donec tandem in Corporis Nutrimentum aliquâ ſui Parte cedat (quæ omnia *ſecundariarum Coctionum* Nomine ſignificantur): non, inquam, hujus unius, ſed ſimul etiam *aliarum quarundam Alimenti Qualitatum* Ratio habenda eſt. Harum duæ ſunt præcipuæ. *Prima* eſt ea Facultas quâ alii Cibi minùs alii magis Corporum

rùm noſtrorum *Humores ita accendunt Fibraſque irritant* ut, eorum Circuitu tumultuariâ cum Velocitate peracto, Globuli Sanguinis rubri, quibus admittendis Vaſculorum ampliora ſola naturaliter ſatis patent, in minimos etiam & exiliſſimos Canaliculos, Lymphæ tantùm aut Sero vehendo deſtinatos, adigantur. Unde *robuſtioribus* Febris aut Pulmonis alîuſve inſignioris Viſceris Inflammatio naſcitur: *aliquatenùs autem fractis*, inflammatorius aliquis Morbus è diuturnorum Genere, cujuſmodi ſunt Arthritis, Rheumatiſmus, Calculus, &c. His tamen gignendis plerumque non Sola iſta jam dicta Alimentorum Qualitas ſufficit; niſi adſit & *altera* illa ex duabus quas modò declarandas propoſuimus. Ea verò eſt, *acidarum, acrium & corrodentium Particularum Copia*, quâ *Humores* his Alimentis infecti cùm ſcatent, *Fibras lacerant* atque adeò *debilitant & relaxant*. Tales ſunt Salis cujuſvis Generis acris ſeu aculeati Particulæ. Cùm itaque Corporis noſtri Diſpendia ſolo Nutrimento reparentur, ideoque paucorum Annorum ſpatio ferè totà mutentur aut renoventur: utiliſſimum erit *Infirmis* ex ſequenti Tabula diſcere quibus præcipuè Alimentis adhibitis in quotidianum Uſum, Vitiis quibus Humores jam infecti ſunt medeatur aut eadem, ſi nondum invaſerint, vitentur, proba denique & idonea illis Craſis Corporis concilietur.

§. 7. I. Et

§. 7. 1. ET primum quidem inter facilè concoquenda Alimenta Locum do Seminibus & Radicibus *farinoſæ Materiæ*; Tritico puta, Avenæ, Saguæ, Oryzæ, Hordeo, Milio, Secali, Piſo, Battato, Paſtinacæ, Fabæ, &c. & horum quidem priori cuique præ quibuſvis ſubſequentibus: quod de ſingulis etiam ſubſequentium Claſſium intellige. Farinoſa iſta præcipuèque Semina (Plantarum quaſi Ova, Nutrimento teneris Plantulis aptiſſimo fœta, ipſaſque illas Plantulas in ſe continentia) Oleribus, Fructibus & Radicibus ſucculentis, utpote crudioribus & Flatus facilè gignentibus, præfero. Blandiorem enim & temperatiorem Chylum præbent minimoque Ventriculi Labore in Liquorem, Potui commiſta, fatiſcunt. Quod monſtrat Infantum Pulticula, imbecillis eorum Ventriculis neutiquam gravis, Nutrimentum vix ipſi Lacti ſecundum.

2. ALTERUM à farinaceis Dignitatis Gradum tenent, me Judice, *Radices humidiores & Olera*; primùm *temperata*, ut Lactuca, Spinachia, Portulaca, Acetoſa, Braſſica, &c. deinde & *calidiora*, ut Apium celere, Naſturtium, Radicula, &c. Hæc *tenera* & Igne *cocta* crudis & adultis multum præſtant nec Flatus gignunt. Diluendis præcipuè & edulcorandis Humoribus inſerviunt: quare utilem omninò Operam Scorbuticis præſtant. Huic Claſſi omnes *Fructus* accenſe, ſed Igne coctos

pleroſque, & omnes modicè comeſtos. His Legibus uſurpata Vegetabilia quovis Carnium Genere minorem imbecillis Stomachis Moleſtiam creant.

3. Quibus Vires coctrices imbecilliſſimæ ſunt & Humores viſcidi, proximum ab his Locum dent *Nutrimento* à providâ Naturâ *junioribus Animalibus aſſignato.* Id autem Lac eſt, Mulierum, Aſinarum, Equarum, Vaccarum, Ovium, Caprarum, &c. Horum priora quæque poſterioribus tenuiora eſſe minùſque Coagulo & Oleo illo, quod Floris Lactis & Butyri Specie in omni Lacte conſpicitur, abundare exiſtimo; quâ ſolâ de Causâ alia aliis faciliùs digeri mihi videntur. Unico autem Incommodo Lactis Eſus, inter prima ſaltem Initia, obnoxium eſt. Periculum nempe imminet ne in *juſto tenacius* Coagulum in Ventriculo mutetur. *Juſto,* inquam, *tenacius:* nam acidis qui etiam ſanorum Ventriculis & Inteſtinis inſunt ſuccis, quæcunque Alimenta coagulari apta ſunt, in *tenerum & molle* Coagulum abeunt: ſi autem acidi iſti ſucci *plus æquo* abundent, in *tenax* etiam & *durum.* Quare ut morboſâ iſtâ Acidi Copiâ laborantibus Lac poſtmodùm conveniat, præter repetitam Vomitionem & Purgationem, farinaceorum priùs Vegetabilium aliquandiu continuatum Uſum præſcribo, quo acidi Humores edulcorentur. Horrenda enim ſymptomata ex Lactis intempeſtivo Uſu naſci

poterunt,

poterunt, Ventriculo ſcilicet acidis abundante nec priùs purgato adhibiti. Nobilis quædam Fœmina Nephritide laborans Lacte plerumque veſcebatur. Ea tamen, ſtatim ab hauſto Lacte cùm Spiritûs Nitri viginti aut triginta Guttas Aquæ *Briſtolenſis* Calici inſtillatas ebibiſſet, vix Suffocationis Periculum effugit. Quidam etiam dum fœdas Venereæ Luis ſordes Mercurio incitante expueret, hauſto copioſè recenti & ab Uberibus calenti Lacte itidem penè ſuffocatus eſt. Et verò neuter evaſiſſet niſi Pituita, quâ utriuſque Ventriculus nimiâ abundabat, Coaguli Duritiei, ei commiſta, obſtitiſſet: quo factum eſt ut illud, dum evomeretur, Oeſophago ſe tanquam Formæ aut Matrici accommodaret, nec illùm obturaret. Neque diu eſt cum Vir cætera ſanus & robuſtus poto priùs liberaliter, non tamen ad Ebrietatem uſque, Vino *Burgundico* & *Campanienſi Gallico*, Hauſtu deinde pleniore recentis ab Ubere Lactis intra paucas Horas perierit. Acerbiora enim Vina ita Coagulum induraſſe videntur ut nullo Ventriculi Nixu per Oeſophagi cavum tranſadigi potuerit. Hujuſmodi Exemplis monemur ut talia in poſterum Incommoda præcaveamus. Hoc autem fit Ventriculi & Inteſtinorum Succos farinaceorum Eſu priùs leniendo (quorum inſuper Admiſtione fit ne, his etiam nondum ſatis lenitis, Coagulum juſto durius evadat) aut Lacti admiſcendo ſive Spiritûs Salis Ammoniaci aliquot Guttulas; ſive Aquæ Pæoniæ compoſitæ Cochleario aut Sac-

chari denique Fruſto: horum enim quovis ejus Coagulatio impeditur.

4. Lacti ſuccedit *Oleum*, atque *recens Butyrum* & *Caſeus* è Lacte nata, & *Ova* illi congenera, varia denique è farinaceis, Lacte, Butyro, Ovis *compoſita*. Oleum tamen & Butyrum, ſi *liberiùs* utaris, nec facilè concoquuntur & viſcidos Humores gignunt; lenta enim & tenacia ſunt. Eadem puta de Caſeo qui Diuturnitate *Duritiem acremque* & *mordicantem Saporem* contraxit: multùm tamen Carnibus Digeſtionis Facilitate præcellunt hujuſmodi Alimenta, nec Infirmorum Stomachis æquè ac illæ gravia ſunt.

5. Proximum ab his Locum tenent *Animalium juniorum Carnes albæ & teneræ*; Gallinæ ſcilicet domeſticæ & Indicæ atque Phaſianæ Avis Pullorum, Cuniculi, Agnina, Vitulina, Hædina, Perdiculæ, &c: quæ quò juniores & teneriores ſunt & animali ſale magis vacuæ eò faciliùs digeruntur, blandiorem & fluidiorem Chylum præbent, minùſque Humores accendunt.

6. Huic proximus Alimentorum Ordo ex *eorundem Animalium, ſed adultorum* & Generationi aptorum, *Carnibus* deſumitur, & *omnium* quidem *manſuetorum* ſive domeſticorum, præter unum Porcum, quem ad ſequentem Claſſem refero.

7. Ea autem comprehendit omnem cùm *Volucrum* tùm *Quadrupedum Carnem* quæcunque *ferinæ* Nomine venit, ut Scolopacis, Gallinaginis minoris, Querquedulæ, Anatis, Anſeris, Leporis, Cervi, Damæ, Hirci, Apri, atque etiam Porci, domeſtici ſcilicet Apri, &c. Hæ Carnes cùm viſcidis Humoribus aut Sale volatili abundent, quanquam Fibras Corporis ad Vibrationem ſtimulent & athletici Roboris affatim ſuppeditent, Humores tamen accendunt & inviſcant, quibus Effectibus ſeriùs ocyùs pravas ſuas Qualitates produnt.

8. Quod ad *Piſcium* Genus attinet: Quanquam inter alios atque alios Piſces non parùm Diſcriminis intereſſe agnoſcam, & *fluviatiles* marinis longè longèque præſtare propter Cauſas ſupra aſſignatas; in Genere tamen Piſces *Infirmis* non convenire exiſtimo, cùm ſupra recenſitis Rationibus adductus tùm propterea quòd lentum imprimis viſcidumque eſſe omne ex Piſcium Carne Nutrimentum oſtendatur & tenaci eorum Jure & adhæreſcente eorum ſquamis, & non-ſquamoſorum Cuti, lentiſſimo Glutine quod præſertim in ſemiſiccis eſt conſpicuum; imprimis verò ex hoc pateat quòd lentiſſimum quodque Glutinis Genus in Artificum Uſum non ex Animalium terreſtrium ſed è Piſcium maximè Cadaveribus excoquatur. Minus interim veri ſolidique Nutrimenti præbent. Quod Eccleſia ſenſit cùm Piſces

jeju-

jejunantibus & Corpus macerantibus præſcripſit. Non tamen *quorumcunque* Piſcium Carnem *quorumvis* Volucrium & Quadrupedum Carne coctu difficiliorem ſentio. Imò Aſelli mollis, Paſſeris, Soleæ, Percæ, Truttæ, Cammari, Aſtaci faciliùs quàm bubulam, ferinam, Porcinam, Querquedulæ, Anatis, Anſeris horumque ſimiles Carnes concoqui poſſi puto. Horum verò quàm Piſcium Carnes ſolidius & plenius Nutrimentum & plus athletici Roboris ſuppeditant. Si quem tamen aut Piſcium Eſus delectat aut iis veſci Neceſſitas cogit, ut ille minùs noxiis uti poſſit, Cammarum, Aſellum mollem, Paſſerem, Percam, Truttam, Soleam, Squatinam, Aſellum majorem, Aſtacum, Oſtreum, Cancrum, Rhombum, Salmonem, Halecem, Scombrum, Tincam, Cyprinum, Anguillam, Lampetram, Acipenſerem, &c. priorem quemque omnibus poſterioribus præferat.

Ferculorum ex variâ recenſitorum Combinatione compoſitorum facilior aut difficilior Concoctio ex ipſius Alimenti Naturâ pendens (nam de Condimentis poſtea dicetur) facilè colligitur Partium componentium Indole è præcedenti Indiculo cognitâ, & cujuſque Quantitate: ita ut nullo Labore hoc in Negotio pro ſe quiſque dijudicare poſſit, nec ulteriore noſtrâ Præceptione opus ſit.

§. 8. Unum

§. 8. Unum tantùm hîc addere libet quo Virorum quorundam, cætera doctorum, ſive Errori medeatur, ſive pravo Ratiocinio nobis adverſanti occurratur. Illi ſcilicet, propterea quòd obſervârint vel ex aliis audierint Cibum aliquem qui difficilioris Digeſtionis cenſetur, ut bubulam Carnem, hujus aut illius Ventriculo minùs gravem incumbere faciliùſque concoqui quàm vitulinam, agninam aut aliam aliquam facilioris Coctionis vulgò habitam; ideo ſtatim concludunt pro nihilo habenda eſſe omnia generalia de Ciborum Delectu Præcepta, nec aliam hîc Regulam agnoſcunt quàm privatam cujuſque Experientiam. Demus hæc vera eſſe & huic aut illi, ex Aſſuetudine, coctu faciliorem eſſe bubulam quàm agninam. Et illud præterea largiamur, quorundam Ventriculorum ſuccis aliiſve Concoctionis Inſtrumentis (Attritio enim, quanquam inſignem in concoquendis Alimentis Vim habeat, non tamen ſola totum Negotium perficere poſſe videtur) ineſſe peculiare & privatum quiddam (ut Vitulorum Stomachis non tantùm vivis ſed & exſiccatis & deinde Aquâ maceratis exſtillat acidior quidam ſuccus Lacti coagulando aptiſſimus) & hujus majores eſſe in bubulâ, verbi gratiâ, quàm in agninâ reſolvendâ Vires. Hæc, inquam, *gratis* concedamus: At quid *unus & alter* contra denſa ex adverſo ſtantium *Agmina*, & *paucæ* Exceptiones contra *generalem* Regulam?

lam? Nam *univerſalem*, & quæ *nullas* patiatur Exceptiones tradendam non ſuſcepimus. Sed eſto, nec uni & alteri nec paucis ſed plurimis iſtud accidat ut Cibos quoſdam poſterioribus locis à nobis poſitos faciliùs quàm qui prioribus recenſentur, eorum Ventriculi in Chylum reſolvant. At jam non ſemel monuimus non hujus tantùm Digeſtionis ſed & aliarum præterea nec minoris Momenti Qualitatum in Ciborum ſalubrium Delectu Rationem eſſe habendam, præcipuè *Infirmis*, quorum Gratiâ hæc præcepta tradimus. Neque enim hæc eò ſpectant ut quid validis aut robuſtis faciendum ſit aut omittendum doceamus. Oblatâ tamen Occaſione, unum iſtud ne graventur etiam *robuſtiſſimi* a nobis Monitum didiciſſe. Quanquam ſcilicet validiora illa & opipara Alimenta Potuſque ſpirituoſus athleticis Viribus ſuſtentandis utilia, imò neceſſaria, ſint: non tamen aut athleticum Habitum & Robur utilia eſſe aut neceſſaria, aut periculo, eoque graviſſimo, vacare. Aut enim Morbum acutum imminere qui Vitam iis derepentè præcidat, aut diuturnum tandem adfuturum, cujus ſub Cruciatibus miſerandum ſenium (ſi modò ſenium attigerint) exacturos qui cùm Juvenes eſſent quicquid juvenilis firmique Corporis Robur ferre poterat illi ferendum eſſe duxerant. Sapientiſſimi enim Regum dictum eſſe, *Validos validè plecti.*

§. 9. De

§. 9. De Alimentis *Arte coquinariâ* Ventriculo præparandis non eſt quòd multis ediſſeram. Aſſa & elixa *Imbecillis* conveniunt; nec, ſi ſanam longamve Vitam ament, provectioris Coquorum Artis Experimenta capere volent. Salita coctu longè difficiliora ipsâ ſalitura redduntur; eorumque frequenti Uſu Humores penitus vitiantur & ſcorbuticam Craſin acquirunt. Fumigatione Carnes ex ſe duræ duriores fiunt; Nitrumque & marinum Sal, quibus illæ ſalitæ erant, Salis volatilis, quod Fumus advehit, Additione in Ammoniacum tranſeunt, quo Corpora noſtra ſponte ſatis aut fortaſſe nimis replentur. Condita quæ vocant non nimio tantùm Acore ſuo Humores inficiunt, ſed Aromatum præterea Ignibus incendunt. Aromata autem, quæ tam familiariter Coqui nunc tractant, libenter ego Pharmacopæorum Arculis concluderem Medici Juſſu parcè illinc extrahenda; nec Culinæ concrederem grata illa Venena quibus & Alimenta corrumpuntur & Sanitati non levia Damna inferuntur. Cupedias artefactas, opima Jura, acida acriaque Condimenta, Salſamenta, Artocreata & Fumigata, Gulæ Irritamenta Luxus invenit. Et ne fortè naturali Appetitu Judice edentibus non ſupra quàm par erat gravaretur Ventriculus, Artis Auxilia quæſita ſunt, ne ſcilicet quidquam Sanitati convellendæ deeſſet! Quantò rectiùs cùm Appetitus defecerit, at ſatis interim Roboris in reliquo Corpore

ſuperſit, Abſtinentiâ, ſuperflui Evacuatione, Labore & Exercitatione Corporis Fames vera & naturalis excitatur, quàm Condimentis & fallacibus culinariæ Artis Illecebris ſpuria & noxia invitatur? Appetitus certè, ſi cùm Morbo gravi extinctus fuerit medicis illum Auxiliis ciere liceat, cùm tamen ad mediocrem Vim ſuccreverit Naturæ Arbitrio omninò permittendus eſt, nec Condimentis nec Pharmacis aſſiduè prolectandus.

§. 10. PROXIMUM eſt ut de *Cibi Quantitate* dicamus quæ Viribus ſuſtinendis ſufficiat, non item obruendis. Ea quidem pro Ætatis, Sexûs, Temperamenti, Roboris Diſcrimine, Regionis Indole & Situ, Exercitationis deniq; aut Laboris Modo & Menſurâ varia eſt. Borealium noſtrarum Regionum Incolis, propter Corporum Robur & Proceritatem, Aërem frigidum Fibras intendentem proindeque Vires coctrices augentem, Laborem denique Carnes abſumentem, majores Alimenti ſuppetiæ neceſſariæ ſunt quàm gracilioribus calidiorum ad Auſtrum Regionum Habitatoribus; Adoleſcentibus item quàm adultis; & his quàm ſenio confectis. Sed omnibus omnium Generum Hominibus Victus mediocris & temperatus longè ſaluberrimus & ad Vitam producendam utiliſſimus eſt. Cui Modum Menſuramque præſcribam poſtquam Exemplis aliquot, è millenis quæ adferri poſſent non tam ſelectis quàm, quòd prima occurrerent, arreptis oſtendero

quid

quid Temperantia, præſertim Exercitatione adjuſta, præſtare queat.

§. 11. Vix credi poteſt quantillo Alimento, Cibi nempe, ſi *Caſſiano* Fides, Unciis duodecim in ſingulos Dies, *Chriſtiani* orientales in *Ægypti* & *Arabiæ* deſerta Loca *Ethnicorum* Injuriis compulſi, ſani Vitam multos in Annos extenderint, ſitim interim Aquâ purâ ſedantes. Ex iis D. *Antonius* Pane ſolo & Aquâ, niſi quòd ingraveſcente ſenio Oluſcula ſibi indulſerit, ad centeſimum & quintum Annum Vitam toleravit. *Jacobus* Eremita Annum attigit centeſimum & quartum: *Arſenius*, *Arcadii* Imperatoris Præceptor, centeſimum vigeſimum; hic autem Annos natus ſexaginta & quinque Eremum ingreſſus eſt. D. *Epiphanius* quindecim & centum Annos vixit: D. *Hieronymus* circiter centum: *Simeon Stylites* novem & centum: *Romualdus* centum & viginti. Et *Ludovicus Cornarus*, nobilis Venetus, nobis & Loco & Tempore propior, fruſtra adhibitis aliis Remediis & nullâ aliunde affulgente Vitæ ſpe, quadragenarius ingens Opus aggreſſus Temperantiæ tamen præſidio perfecit ut Annum centeſimum ſuperaverit integrâ fere Valetudine. Neque minùs mirandum eſt quanto cum Corporis Vigore & Robore Animique Tranquillitate & Alacritate multos Annos numeraverint ſobrii aliquammulti Boreales temperato Victui à primâ Pueritiâ aſſueti. *Buchananus* noſter *Laurentii*

cujuſdam, Piſcatoris *Orcadenſis*, meminit qui pluſquam centenarius Uxorem duxit, & non niſi centum & quadraginta Annorum Oneri ſuccubuit, Temperantiâ & Labore ſuffultus. *Joannes Spotiſvodus* Archiepiſcopus Fani D. *Andreæ Kentigernum*, poſtea *Mongæ* Nomine apud noſtrates clarum (cuique Fontis celeberrimi in Agro *Eboracenſi* Aquam ſacravit Majorum noſtrorum Pietas) narrat Annos expleviſſe centum octoginta & quinque, neque poſt primam Adoleſcentiam Vinum aut Liquorem quemvis non tenuem deguſtaſſe, ſub Dio præterea nudoque in Solo cubuiſſe. Vivum etiam appello Teſtem *Vebbium* meum vegeto Corpore Animoque Virum Plantis Solis & Aquâ meracâ victirantem. De Medico *Croidonenſi* * aliàs dixi, cui poſtea à Lacte Cognomen adhæſit. Hic Solis Lacticiniis paſtus *Herculei* Morbi Vires fregit qui illum aliquandiu miſeris Modis habuerat; deinde Annos quatuordecim illibata Sanitate tranſegit, tandemq; Caſu fortuito ſublatus eſt. *Henricus Jenkinſius* Piſcator centum & ſexaginta & novem Annos vidit Victu vulgari & acido (Verba ſunt optimi doctiſſimique Viri, D. *Tancredi Robinſon* Medicinæ Doctoris † de eo narrantis) hoc eſt, refrigerante, uſus Aëremque frigidum & ſerenum ſpirans, *Allertoniæ* ad *Sualam* Flu-

* Tract. de Arthrit. §. 64. † Act. Philoſ. Reg. Soc. Angl. Compend. *v*. iii. *p*. 308.

vium

vium in Comitatu *Eboracenſi.* Notiſſimus Anglis *Parrus* ſedecim tantùm Annis ab hoc defecit. Hic Caſeo, Lacte, Pane furfuraceo, Cereviſiâ tenui & Lactis ſero Vitam ſuſtinuerat; & per plures Annos duraviſſet niſi purum ſerenumque Ruris Aërem *Londinenſi* impuro & craſſo, ſimplicem, vulgarem & ruſticum Victum lautiore urbano, Serumque Lactis ſuum Vino non ſuo mutâſſet, Nobilis Angli Menſæ opimæ adhibitus. Hinc Oeconomia animalis turbata, Vires coctrices oppreſſæ & brevi ſubſecuta Mors. *Mart. Liſterus,* Medicus Scriptis ſuis Orbi erudito notiſſimus, octo Anglorum borealium * meminit, quorum qui pauciſſimos Annos, is centum; qui plurimos, centum & quadraginta vixerat. Omnes autem montoſi ejus Tractûs Incolas monet Victu uti minimè delicato. Et verò nulla Regio Vitæ prolongandæ aptior videtur iis Angliæ Locis ubi cum Solo cretaceo mobilis puruſque Aër ad Incolarum ſanitatem conſpirat, præcipuè ſi his addatur Victus temperatus cum debita Corporis Exercitatione.

§. 12. † ALIBI oſtendere conatus ſum quantum Alimenti ſatis ſit mediocris ſtaturæ Homini, Vitæ Genus minùs laborioſum ſectanti, ut vegetus ſanuſque vivat: octo nempe Carnium, & duodecim Panis reliquique Vege-

* Ibid. *p.* 108, 109. † Tract. de Arthrit. §. 29.

tabilis

tabilis Alimenti Unciæ, cum Vini unâ Librâ in ſingulos Dies. Sed *parum firmæ Valetudinis* Hominibus & *Literarum ſtudio* aut quâcunque demùm Causâ *deſidentibus* aliquid etiam de hoc pauxillo minuendum eſt, ſi ſani & alacres vivere velint. Talibus enim minor Alimenti Copia ſufficit quàm Labore exercitis ſufficeret. Exercitationis enim Defectu cùm minùs perſpirent minùſque validè Alimenta ſubigant conterantque &, quod literato in Otio viventibus proprium eſt, Animi Intenſione plus Fibris decedat Firmitatis quàm Labore Corporis decederet: ſi liberiori Victui parùm modò indulgeant; laxantur iis Nervi, hebeſcit Stomachus, lenteſcunt omnes Corporis Humores. At cui ad Intellectûs Officia obeunda ſereno alacrique Animo opus eſt, ei omni Ope nitendum eſt ut valenti ſit Stomacho. In eo enim ſi cruda ſtabulari ſinat, obſcuris brevì Nebulis Mentis Arcem circumfuſam ſentiet. Hujus Præcepti parùm curioſæ fidæque Obſervationi Literatorum magna Pars ingentem Malorum Acervum in Hypochondriis natum, anxiumque & dejectum Animum debet, Triſtitiâ horrendiſque vanarum Imaginum Terriculamentis miſerrimis Modis diſcruciatum, alacri Gaudio, ipsâque meliorum Rerum ſpe, omni denique Malorum Solamine &, quæ ea ferat, Fortitudine, deſtitutum. His autem tantis ut occurratur Malis, *Mediocritate tantùm Victûs modicâque Corporis Exercitatione* opus eſt.

§. 13. QUÆ

§. 13. QUÆ autem his neglectis *Corporis Plenitudo* ſuccreſcit, Lentoris Humorum & Infarctionis Canaliculorum Parens; hanc diuturnorum omnium Morborum, præproperæ & infirmæ ſenectæ, Vitæque medio in Decurſu reciſæ Cauſam facilè agnoſcas, ſi attendas, *Evacuationum* maximè Uſu illos ſanari, hæc præcaveri. Venæ enim Sectione, Cucurbitulis, Veſicatoriis, Fonticulis, Catharticis, Emeticis, Sudorificis an non manifeſta fit Evacuatio & ſupra Modum ingeſtorum Abſumptio? Sed & ipſius Abſtinentiæ, Exercitationis, Medicamentorum item alterantium, Cardiacorum nempe, Alexipharmacorum & Stomachicorum amaricantium Uſu hoc-ferè aſſequimur, ut craſſiores Humores Attritu comminuti promptiùs è Corpore expellantur, quò eorum in Locum ſuccedat Succus novus diligenti Trituratione elaboratus, apta reficiendis Carnibus exhauſtis Materia. Evacuatio autem cùm Periculo non careat; eâ non indigere certè tutius eſt, ſed &, quod Ægris bene vertat, facilius. Quod enim Venæ Sectio, quod Cathartica, quod Hidrotica præſtant, idem in diuturnis Morbis (celeres enim lenta Medicamina antevertunt) præſtat per Quatriduum aut quinque Dies Cænâ abſtinuiſſe, Carnes non attigiſſe, Vino caruiſſe.

§. 14. QUARE omnibus *ſedentariam, deſidem* & *Labore immunem* Vitam degentibus

Auctor

Auctor ſum ut *parco eâtenus Victu* utantur, quâtenus Corporis Viribus Animique Alacritati eundem non officere ſenſerint. Quod ſi illos Torpor, Inquietudo, Laboris Faſtidium invaſerint, aut inſomnes agantur Noctes; continuò *accuratiùs* abſtinendum eſt, Carnium nempe conſuetarum & Potûs meraci ſoliti dimidiâ tantùm Parte tamdiu utendum quoad Vires ſolitæ cum Alacritate reddantur: vel potiùs Cerealibus ſolis aliquamdiu Vinoque Aquâ copioſiore temperato vivendum. Imò ſi Sanitatis vegetique Senii Deſiderio tangantur; Legem ſibi ferant non violandam, ut tertio aut quarto quoque Die Carnibus abſtineant. Hoc autem ſi non liceat aut non placeat, Cathartico aliquo utantur ex eorum Genere quæ domeſtica aut familiaria vulgò audiunt, quæ nempe nec quotidiana Negotia impediant nec Victum ſolito accuratiorem poſtulent, quæque dùm noxios ſuccos ejiciunt ſimul Viſcerum Fibras roborent. Tales ſunt Pilulæ ex Aloë & Extractis amaris compoſitæ, noſtratibus *Scoticarum* Nomine notiſſimæ Numero ſex aut ſeptem; Pilularum Stomachicarum cum Gummi dictarum Semidrachma cui, ſi ſegniùs Munere ſuo fungatur, Diagridii tria quatuorve Grana admiſceantur; Pilularum Ruffi tantundem; Tincturæ Hieræ Picræ Unciæ duæ affuſâ Drachmâ Syrupi è Rhamno cathartico; Elixiris ſalutis duæ treſve Unciæ; aut, quod omnibus prætulerim, Pharmacum è Rhabarbaro hoc Artificio paratum.

RHA-

RHABARBARI lectiſſimi in Pulverem triti duas cum dimidiâ Uncias, *Salis Abſinthii* unam Drachmam, *Corticum Malorum Aurantiorum* ſemunciam, *Coccinillæ* ſemidrachmam macera in *Spiritûs Oryzæ* Libris duabus, Loco tepenti, per totos duos Dies. Humorem colatum Phialæ vitreæ, diligenter deinde obturandæ, infuſum aſſerva.

CUJUS Cochlearia duo aut tria alternis Noctibus, aut quoties quidem commodum erit, epota, nullo ſolitorum Negotiorum Impedimento, magnum Sanitatis Munimen tutò adhibeas, ad maturumque, ſi opus ſit, ſenium continues. Verè enim *Verulamius* noſtras, "*Nihil magis conducit ad Sanitatem & Longævitatem quam crebræ & domeſticæ Purgationes.*" Ut Verbo dicam, Literato Otio dediti & Chartis impalleſcentes omninò audiant *Carolum Scarburium* Equitem auratum Medicum Anglum his Verbis nobilem quandam Fœminam lepidè monentem, quæ firmam quidem Valetudinem, ſed quæ Luxum tamen Comitem pateretur, exoptabat; "*Aut minùs opiparè tibi vivendum eſt, aut Corpus pleniùs exercendum, aut Pharmaca devoranda, aut ægrotandum eſt.*"

§. 15. Qui de Sanitate ſcripſerunt plurimas tradiderunt Regulas quarum Ope quis dignoſcat *an nimiâ ſe Nutrimenti Copiâ impleverit.* Unica mihi videtur ſatis eſſe; ſi quis nempe, poſt Horam à Paſtu unam, Digeſtionis promovendæ Cauſâ, Otio aut amænioribus Colloquiis datam, Animi ſe Laboribus minùs aptum ſenſerit; nimiùm ſe aut Dapibus aut Poculis indulſiſſe ſciat. Quod de *iis* dictum volo quibus id Negotii datum eſt ut *Animum excolant.* Qui enim *Corporis Labore* Victum ſibi quærunt, neceſſe eſt etiam Corporis Rationem habeant, quod, ut Labori ſufficiat, uberius Nutrimentum poſtulat. Ad quam ſe Normam *Imbecilles*, præcipuéque *Literati*, ſi componerent; Morborum chronicorum Medela haudquaquam Medici Opem poſtularet. Neque, ſi non ultra *tertiam* Cibi ſui Partem è *Carnibus* peterent, *reliquas vegetabili* Alimento ſupplerent, & *Aquam* vel puram vel *Vini pauxillo* miſtam, aut *tenuiſſimam* & defæcatiſſimam *Cereviſiam* biberent, ipſe Appetitus ad peccandum alliceret. At luxurioſa Dapium Varietas, Luxuriæ Lena Ars coquinaria, Vinumque meracum identidem inter Fercula devoratum ita languentem excitant Stomachum: tenerâ Matrum Indulgentiâ & Pernicioſâ Nutricularum in Cibis ingerendis Sedulitate, ita laxâ facti ſunt Ventriculi Cavitate à primâ uſque Infantiâ, ut lautiore in Re natis minùs tutum ſit *Appetitûs Arbitrio* ſe, in dimetiendâ Cibi Po

tûſque Quantitate, credere. Quod tamen pleriſque omnibus Uſu venire ſtupendæ ſanè Dementiæ Argumentum eſt. Credunt ſcilicet belli Homunculi Luxu Otioque & proinde laxiſſimâ enervis Corpuſculi Compage diffluentes, poſſe ſe Condimentorum Aculeis Vinorumq; generoſorum Fervoribus reſidem Ventriculum ſtimulare, urere, neque interim his Ignibus liqueſcere: cùm vix Robur Agricolarum, Artificumque Labor, Alimento tenui, ſimplici, è Vegetabilibus maximam Partem parato, ita terendo comminuendoque ſufficiat ut maturam iis Senectutem vegetis ſaniſque attingere concedatur.

§. 16. QUANDO igitur Appetitui nulla Fides, Cibum vero & Potum Trutinâ quotidie expendere nimis laborioſæ & ſingularis Subtilitatis ſit; *Regulam* exquiramus *minimè fallacem* quæ nec Appetitûs Fraudibus obnoxia ſit nec Operoſitate ſuâ Tædium adferat. Ea autem eſt, *Oculo Judice carpere Cibum*. Deprehensâ enim vel Bilancis Auxilio vel repetitis Experimentis Carnium (in his quippe majus ineſt Periculum) ſive Mole ſive Buccellarum Numero, eâque Vini Quantitate quâ uſi alacriores nos vegetioreſque ſenſerimus Vitæque Muniis exequendis aptiores; non difficile erit in poſterum eandem Quantitatem Oculo dimenſam uſurpare. Hâc Menſurâ utentes magna Imbecillorum pars invenient *non longè* ſe aberrare (*ſummâ* enim Accuratione non eſt

 opus)

opus) ſi Prandio non majorem Carnium Quantitatem adhibeant quàm Gallinæ utramque Alam, aut alterutram cum Coxa, ovillæ quod Carnis tribus coſtis incumbit, duo ex Armo aut Coxâ qualia elegantiores Cibicidæ diſtribuere ſolent Segmenta rejectis Membranis & Pinguedine; bubulæ tandem minorem etiam Quantitatem. De ſimilibus ſimilia dicta puta.

Carnium opipara Jura eaque Coagula quæ Gelatinæ vocantur quantum æquale ipſarum Carnium Pondus tantundem ferè Alimenti in ſe continere autumo, nihiloque faciliùs concoquendi. Tria aut quatuor eorum Cochlearia, qualia ſorberi ſolent, Unciæ Pondus explent, Buccellarum autem Carnis ferè duplus Numerus. Hæc *Vero propiora* ſunt: & *ſummam Accurationem* minùs neceſſariam credimus, quandoquidem ita fabricata ſunt Corpora noſtra ut quanquam à Vero *paullùm* aberremus, ſive Modum excedentes ſive ab eodem deficientes, non ideo ſtatim pereat Sanitas.

§. 17. Sed hîc, Occaſione datâ, de *Piſcium* & *ſuillâ Carne* Monitum addere liceat. Hâc *imbecilles*, præcipuè *literato in Otio* degentes, tanquam *Judæi* abſtineant. Nullum enim Animal fœdiore quam Sus ſe ingurgitat Alimento aut cutaneis Morbis opportunius vivit, nullius Caro Stomacho moleſtior incumbit, nullius denique ſucci rancidiores aut Putredini magis obnoxii ſunt. Quâ poſtremâ

de

de Cauſâ, * Peſte aut quovis epidemico graſſante Morbo, ſapientiores quæque Gentes turpis hujus Animalis Genus Internecione delent, ut auſtraliores Populi fervente Æſtate Canum deleto fere Genere ab eorum rabie maleficâ ſibi cavent. Neque de Piſcibus pleriſque mitiùs cenſeo, iis præſertim quibus conſuetum Habitaculum ſalſa Maris Aqua eſt, fluviatilis temporaneum tantùm Diverticulum Ovis tutò ponendis commodum. Hâc de Cauſâ cùm ex Particulis arctiùs cohærentibus coaluerint, difficiliùs digeruntur. Præterea, ut ſupra monui, Piſcis Piſcem & quodvis alterius Animalis Cadaver objectum vorat. Carnivora autem Animalia Menſis minùs apta ſunt. Eorundem porro Humores Sale fœti ſunt Sanguini humano turpiter fœdando & Morbis proinde diuturnis gignendis opportuno. Obſervantur item Piſcium Eſui plus æquo dediti Scorbuto aliiſque quà cutaneis quà corrupto Sanguine cretis Morbis magis obnoxii eſſe. Et Piſcibus quantùmvis recentibus pleniùs paſto intenſior ſolitâ oboritur Sitis; Torporque obrepit ſolo Vino meraco ejuſve Spiritu levandus (cujus Rei ita Uſus invaluit ut in Proverbium abierit, *Piſces ſine Vino Venenum*); inſequenti deni-

---

* *Caro porcina in Peſte præſentaneum Venenum eſt. Vide Em. Timonem de Peſte, Anno* 1712. *Conſtantinopoli graſſante, in Act. Philoſoph.* N° 364. *pro Menſe Jan. &c.* 1720.

que

que Nocte, non tantùm cùm Veſpere ſero ſed & ubi circa Meridiem peccatum eſt, inquietior & interruptus Somnus.

§. 18. Deinceps de Potu, alterâ Victûs Parte, dicamus, cujus præcipuus Uſus eſt Cibum diſſolvere & diluere, eique Vehiculi Loco eſſe ut Chylus ex utroque factus facilè per minutiſſimos quoſque Corporis Canaliculos tranſire poſſit, Salem præterea liquare & ſuperfluum extra Corpus per Urinæ Vias derivare. His Uſibus cùm *Aqua* optimè inſerviat; nullum certè *Aquâ* præſtantius Potûs Genus reperiri poteſt. Et reverâ, nihil quidquam, non dico Animalia reliqua, ſed ne vel ipſi Homines bibimus præter Aquam aut ſimplicem puramque aut varii Generis alienâ Materiâ vel à Naturâ vel ab Arte fœtam. Nam Mercurium, Aërem, Lucem (ſola præter Aquam ſimplicia Fluida) prædictis Uſibus omninò inepta experimur. Aqua igitur ſola *verè* Potûs Officia præſtat. Compoſiti autem illi Liquores qui Cereviſiæ, Vini aut alio quovis Nomine bibuntur, non tàm Potus quàm *dilutiora Nutrimenta*, aut *Medicamenta* calidiora ſive *cardiacâ* Aquæ permiſta, cenſenda ſunt. Pro variâ igitur *Materiæ admiſtæ Naturâ*, variâque ad Aquam, quâ temperatur, *Quantitatis* ejus Ratione plùs minùſve Sanitati aut proſunt aut obſunt varia Potûs Genera.

QUOD

Quod itaque in Cibis ſupra factum eſt; nunc Potus uſitatiores eo Ordinè recenſeamus ut primo Loco veniant ſimpliciores & *Infirmis utiliores*, deinde *minùs nocentes*, ultimo denique illi qui, niſi parciſſimè adhibeantur, Infirmos *obruant* potiùs quàm ſuffulciant aut dejectos erigant. Eos aûtem earundem quas * ſupra in Cibis recenſendis reſpeximus Qualitatum Ratione habitâ diſtinguemus & ordinabimus. Hic ergo ſit Potulentorum Ordo *minimùm à vero aberrans*; nam ad Minutias uſque *accuratiſſimum* deſcribere nec Operæ Pretium eſt, nec forſan fieri poteſt. Aqua ſimplex & pura, Pulmentum dilutiſſimum ex Farinæ pauxillo Aquæ incocto, Ptiſana, Lactis Serum aut ſimplex aut Salviâ incoctâ vel Vini albi parvulâ admiſtâ Quantitate medicatum, Cereviſia tenuis, Hydromeli ſed ſimpliciſſimum nec Aromatis conditum, Vinum pomaceum & pyraceum tenue, Vinum *Rhenanum*, *Gallicum* rubellum vulgare, *Campanienſe Gallicum*, *Olyſipponenſe* album, *Burgundicum*, rubrum *Luſitanicum*, *Gallicum* rubrum auſtralibus Regionibus proveniens, rubrum *Olyſipponenſe*, album *Hiſpanicum*, montanum album vetus, *Maderenſe*, *Frontinianum*, *Cyprium*, *Tokæenſe*, Spiritus Cereviſiæ, Spiritus Vini dilutior, *Barbadenſis* Aqua,

* §. 6. Hujus.

Spiritus

Spiritus Vini iteratâ Deſtillatione depuratior, Aqua *Hungaricæ* Reginæ, &c. Ecce vulgatiora ex infinita pene Multitudine Potulentorum quæ nova indies Luxus excogitat. Ex his *Infirmi*, ſi Naturam vera monentem audiant, ſimpliciora quæque præ reliquis æſtiment. *Aquam*, procul omni Dubio, primam & præcipuam Hominibus Potionem Natura dedit, omnibus utique Potûs Officiis præſtandis unicè idoneam. Et O felicem Gentem humanam! ſi Aquam puram & innocuam bibentes omni mixto & factitio Potionum Genere, artificis Luxuriæ Invento, careremus. Magnâ cum Animi Voluptate obſervavi ſolam Aquam bibentes, quanquam Carnium Eſui liberiùs paulò indulgentes, vegetos benèque valentes, alacres & Dolore immunes maturum ſenium attigiſſe. *Aqua* una omnia Potus Munia adimplet: at Potulenta artefacta *Spiritibus fœta* quotidiano Uſui Natura non deſtinavit. Et fuit cùm ſolius Medici Arbitrio biberentur, à Pharmacopolis unis petenda, Laboris Lenimina, Imbecillitatis ſuſtentacula, languentis & dejecti Animi Solatia. Et æquo quidem Jure ageret qui fervidiſſima quævis eorum quæ hodièque in Pharmacopoliis aſſervantur Medicamenta Menſis adhiberet (& verò quibus tandem ſe Finibus continebit eorum Inſania qui jam Opio Hauſtus ſuos, hilaria inquam Pocula, ditant dicam an venenant!) ac qui *Vina* quæque generoſiora ipſumque *Vini Spiritum* (Aquâ quidem dilutum,

ſed tamen Vini ſpiritum) apertis Faucibus ingurgitant. *Vinum* beatioribus nunc Dierum Aquæ Vice eſt, eo ſcilicet ferè ſolo Alimenta temperant, vix Aquâ aut tenuiore quovis Potu deguſtato. Hinc Experientiâ Teſte inflammato Sanguine ampla Arthritidis, Calculi, Rheumatum, Febrium ardentium, Pleuritidum, Variolarum, Morbillorum Seges, pravorumque Affectuum Animi Rixis, Cædibus, impiis in Deum Convitiis furentis Fomes. Hinc Corporis Humores incraſſati & Ardore ſiccati, Fibræque torridæ & quaſi uſtulatæ Vitæque Functionibus peragendis impares. Nullâ autem Naturæ Neceſſitate hæc excuſari poſſunt. Quibus enim incorruptæ vigent Ventriculi Vires, his ad parandos, ut loquuntur, Spiritus nullo opus eſt Potu Spiritibus fœto: Qui enim hinc proveniunt Spiritus fugaciores ſunt quàm ut Vitæ Actionibus vegetis aut Animi, Rebus utilibus diuturnâ Meditatione inhærentis, neceſſariis Uſibus ſufficiant. Carnis benè digeſtæ pauxillum quiddam majorem gignit Spirituum utilium minimèque fugacium Copiam quàm decupla ſpirituoſi Liquoris Quantitas. Felices quibus, etſi lautiore in Re familiari natis, contigit Vinum ante virilem Ætatem & prudentiam aut omninò non aut quamminimum bibiſſe! ſive id ejus Odio à Ventriculi Palative Fabricâ pendenti, ſive Parentum Cautelæ, ſeu tandem benignæ illi Numinis Curæ quâ Rebus humanis proſpicit, acceptum referant. His compoſiti Animi Af-

fectus, Senſus integri, Rerum Imagines nitidiores, frænabiles Cupidines, illibata Sanitas fuere pro *Temperantiæ Mercede* fruſtrà aliunde expectandâ.

§. 19. Vini autem & *Spirituum pleniùs hauſtorum* multæ magnæque ſunt Noxæ. Vini Salibus & cauſticâ Qualitate Fibræ animales corrugantur, conſtringuntur & indurantur. Hinc fit ut, à Vino liberiùs poto, omnes ſenſibiles Evacuationes minuantur, uſque dum Ardor ab eo excitatus deferbuerit Fibræque ad ſolitum ſuum Tenſionis Gradum redierint: & quibus familiare eſt, propter cruda quibus eorum Ventriculi onerantur, multum aquei aut pituitoſi Humoris manè expuere, ut iis parùm aut nihil ejuſmodi Liquoris *fluat* primo poſtquam Potationi indulſerint Die, nec niſi magno Conatu & iteratâ Screatione denuò ut *liberè ejiciatur* effici poſſit. Hâc de Cauſâ in juniorum & alioqui ſanorum Febribus depuratoriis, cùm ad Criſin tendunt, Sanguine vapeſcente & Fibris multùm laxatis, Vini generoſioris Cyathis aliquot aut etiam pleniore Hauſtu Criſis promovetur: eâdemque Ope nocturni Sudores Febres intermittentes graviores ſubſequi ſoliti cohibentur. Et hæc *Sydenhamus* prudenter & ex Arte ſuaſit. Licet tamen Vinum laxatas *Ægrorum* Fibras aliquantùm intendendo proſit: *non ægrotantibus* tamen pleniùs hauſtum plùs obeſt Alimenta in Ventriculo indurando, quàm ejuſdem Fibras conſtringendo juvat.

Prop-

Propterea *Imbecillis* à largiore Vini Potatione Vires coctrices ſolito magis languent. Alimenta enim noſtra non aliud ſunt quàm aut Animalium aut Vegetabilium Fibrillæ; quæ Vino perfuſæ indurantur. Eoque magis illæ inanimatæ Fibræ Vino indurantur quàm animatæ Ventriculi Fibræ roborantur, quòd poſt paucas Horas & Alimenta & Vinum Stomacho ejiciantur, *hoc* tamen *illis* penitiùs commiſtum & eorum Subſtantiam intimam penetrans (cùm Ventriculi aliorumque Vaſorum ſuperficiem tantùm tangat) per ſequentes etiam ſecundarias Digeſtiones adhæreat nec illa uſquam deſerat. Unde ex Vini Actione Digeſtionis Impedimenta creſcunt ſupra ejus Adjumenta in Ratione Solidorum ad Superficies. Nullâ autem Re manifeſtiùs cernitur *immodicè hauſti Vini Noxa* quàm proſtrato Appetitu & Digeſtionis Imbecillitate illud ſubſequente; & vegetiore Appetitu validioreque Digeſtione Vina non bibentium. Concedo Vinum omnemque valentiorem Potionem *Robuſtis* Roboris athletici & Laboribus ferendis utilis Incrementa, in præſens ſaltem, adjicere. At nec ego *Artificibus* & *Operariis* præcepta trado, ſed *Imbecillis* & *Sedentariis*; & adventitio iſto Robore *Fibræ maturiùs deteruntur*, omniaque proinde Organa vitiantur; ut, circumpoſitâ Radicibus ſuis Calce, Arboris cujuſvis Fructus quidem maturantur, at Vires citiſſimè exhauriuntur. Quod ad *Spiritus* attinet; ii inſigni Vi cauſticâ pollent. Ani-

malium enim Fibras non ipſum Ferrum candens aut Lunare Cauſticum certiùs, quanquam citiùs, adurit aut corrumpit. Notum eſt quantâ Vi Fibras conſtringant in Sanguinis Fluxu ſiſtendo. Depuratiore enim Vini Spiritu non minùs quàm Styptico quovis validiſſimo diſciſſæ Venulæ aut Arteriolæ corrugatur Oſculum: & Cutis tenera, derasâ Cuticulâ, non minùs Vini Spiritu quàm fervente Aqua aduritur. Neque Spiritus ardentes vinoſi è Vegetabilibus educti, à volatibus ex Animalibus elicitis multùm differunt niſi Vis cauſticæ Intenſione, & quod hi Salibus pungentibus, aculeatis, urentibus, illi Oleo inflammabili abundent, & *hi* propterea *illis* & citiùs & profundiùs urant: *urant*, inquam, non *ardeant*; nec enim inflammari poſſunt. Utriuſque quidem Generis Spiritus repetita Deſtillatione depurati (quod vocant *rectificare*) facilè evaporantur, at diverſo Modo; Vinoſi nempe Flammæ Formâ, alteri ſpecie Fumi relictâ merâ inſipidâ Aquâ. Utrique igitur *cautè parcèque* uſurpandi ſunt, nec niſi Neceſſitate cogente; *non ad Sanitatem conſervandam, ſed ad inſtantem Mortem aut grave Periculum avertendum.* Non enim, cùm Spirituum aut Vini *intempeſtivè* aut *immodicâ* Copiâ adhibiti *Noxas* enumero, eaſque ex ipsâ Rei Naturâ inevitabiles eſſe oſtendo, *Uſum neceſſarium* improbo, ſed *Abuſum* vitupero.

§. 20. QUI

§. 20. Qui autem *intemperanti Liquorum ſpirituoſorum Potationi* aſſueverunt, *abſurdiſſimam Excuſationem* adferunt cur in eodem Tramite pergant; ne ſcilicet qui jam diu inolevit Mos non tutò relinqui poſſit, præcipuè ſi *ſtatim* relinquatur. At in Flumen delapſum & jamjam ſubmergendum aut quem Flammæ mox voraturæ ſint, ſi apud amicum Hominem, illum inde erepturum, de *Periculo ſubitæ Mutationis* ſeriò caventem audieris, ridebiſne? Aqua, fateor, aut Ignis citiùs, at neutrum igneis hiſce Poculis certiùs, Annos miſero Mortali præcidet. Fatalibus autem illis Potationibus ſiquid ſubeſt Mali, ſiquid ſanitati adverſum, ſiquid Corporis Humores corrupturum: quid, quæſo, nocet creſcenti Malo vel *ſubitò* poſuiſſe Obicem? Morbo acuto correptus *non ceſſat* malis ſuis Poculis valedicere quantùmvis aliàs dilectis. *Hîc* tamen, ſi uſpiam, ſubitæ Mutationis non tantùm majora eſſent Mala, ſed & præſentiùs inſtaret Periculum. Cùm enim hoc in Caſu omnes Corporis Humores impenſè ferveant, Mutationes & faciliùs fiunt, & minores plus Periculi adferunt. Præterea ſi *Fomite Morbi ſubtracto* Fatum impendeat, eodem *liberiùs appoſito* non longè utiq; diſtabit. At quid, quæſo, illud eſt quod tàm ægrè ferunt ſibi eripi? Nimiumne & noxium, an ſecùs? Si *nimium* eſt, ſi *nocet*; *quid ceſſant* Circæa Pocula *ocyùs* deponere? Aut ſi illos *ludit amabilis Inſania* bibendi; nè ſaltem

gra-

graventur ea ſibi ab amico Monitore è Manibus excuti. Si *neque* nimium eſt *neque* noxium: non *id* illis ego invideo, aut Præcepta noſtra extorquent. Iterum tamen iterumque moneo ne *Cupidinem* ſibi ſuam *Neceſſitatis* ſpecie imponere patiantur; nec quod Gulæ aut, ut molliſſimè dicam, Genio datur, id ſanitatis Causâ fieri ſe ſibi perſuadere ſinant. Sunt qui non ritè intellectam Hippocratis Sententiam noſtræ adverſari credant. Cùm enim divinum Senem de ſubitâ *ab altero ad alterum Extremum* Mutatione caventem audiunt, Re non penſitatâ ſtatim omnem & præcipuè citam Mutationem horrent. At non ego cuiquam ſuadeo ut a *pleniſſimo* Victu & quotidianâ nimii Cibi Potûſque Ingurgitatione, continuò ad Victum *exquiſitè tenuem* & *Jejunium* tranſeat. Neque ego majoris aut magis ſubitæ Mutationis, etiam Morborum jam genitorum *primas Impreſſiones ſuſtinentibus*, & quaſi præviis futuræ Pugnæ Velitationibus laceſſitis Auctor ſum, quàm ſit idem ille Hippocrates ægrotare periclitantibus quidem ſed *in præſens vegetiſſimis & ſaniſſimis*, cum athleticum Corporis Habitum *non cunctanter* ſolvi præcipit. Et cùm, eodem Autore, Valetudo uno in Loco aut Gradu conſiſtere nequeat; viderint ſtrenui Potores, atque etiam odioſi illi & ignominioſi *furtivi Bibaculi*, clàm nulloque Teſte pergræcantes, utrum continuatâ Intemperantiâ ſuâ an maturo ad Temperantiam Reditu veriſimilius ſit in melius mutatum iri

eorum

eorum Sortem. Minimè profectò dubitandum eſt *certam* quandam eſſe & *determinatam* Cibi Potûſq; Quantitatem cuicunque cujuſvis Hominis Virium & Sanitatis Gradui *congruentem*. *Hanc* qui deprehenſam diligenter *obſervat*; ille verè temperans eſt dicendus, ille Sanitatem diutiſſimè tuebitur. Qui ejus Limites *excedit* ille impari Congreſſu Vires ſuas cum fortiore Hoſte committit, cui neceſſe eſt ut tandem ſuccumbant. Qui ab hâc *deficiunt*, certè contra Sanitatem peccant. At hi ita pauci ſunt, iique aut *omnium Rerum* præ Triſtitiâ & Deſperatione, aut *terreſtrium omnium* præ cœleſtium Ardore ita incurioſi & negligentes, ut inutiliter omnino illis de Sanitate Præcepta traderentur, præcipuè quæ *curandi Corporis* Modum docerent.

Ex dictis ſatis elucere puto *infirmo* eos uti *Ratiocinio* qui, ſive ſuo ſive alieno Luxui patrocinantes, magna intemperantem Victûs Rationem in temperantiorem mutantibus Pericula imminere crepant. Sed & *Rei Veritas* malè conſtat. *Quoſcunq;* enim mihi videre contigit relictâ diutinâ comeſſandi Conſuetudine (neque verò contemnendus eſt eorum Numerus) Temperantiæ Legibus derepentè ſe addicere; audacter affirmo, eorum *nulli* inde Mali quidquam accidiſſe; multa autem è contra Bona redundaſſe. *Viribus penitùs fracti* Vitam ulteriùs producebant, & Morbos inſanabiles faciliùs tolerabant quàm quiſquam Medicorum illis ſpondere

dere ſuſtinuiſſet. At *quibus aliquid ſupererat Virium*, ii meliùs meliuſque ſe habebant tandemque propoſitum ſibi Finem aſſequebantur. At unde quæſo Periculum imminet? Non enim ego *tam inſignem omnibus* Mutationem ſuadeo, nec *Vinoſis omnimodam* à Vino Abſtinentiam impero. Unam enim Vini Libram in ſingulos Dies conceſſi. Quæ ſi *Cupidini* non ſufficit, ad *Sanitatem* tamen *quantumvis Compotationi aſſuetis* ſatis eſt. *Imbecillis* autem & *Literarum cupidis*, qui Compotationibus *non* aſſueverint ſatis erit inter prandendum tribus Aquæ Poculis Vini pauxillum admiſcuiſſe. A Prandio autem totidem Vini meri Cyathi ſufficient; nec quartum attingent ſi *Gulielmum Templium* doctum illum Equitem noſtratem audiant, ſapienter ſobrièque dicere ſolitum; Primum meâ, alterum Amicorum Gratiâ ſicco Calicem, tertium in Uſum Lætitiæ; quartum non, niſi Inimicis gratum facturus, attingam: multò minùs ſi *Eubulum* qui, *Athenæo* Autore, primum Cratera Sanitati, ſecundum Voluptati & Amori, tertium Somno, quartum Injuriæ dicabat.

§. 21. Fieri quidem poteſt ut inter temperantis Victûs *Initia*, ſubtractô Pabulo ſolito, *aliquot Dies* Spirituum, quam vocant, Inopiâ, ſive Animo dejecti langueant. Hujuſmodi autem Languorem vix Morbi Nomine dignum cenſeo qui & in præſens Patientiâ levior fit, & Sanitate, Indolentiâ, Animique Alacritate

tate brevi ſecuturis abundè penſatur. Taceo eos Gulæ Tyrannidi ereptos liberam & quæ ingenuos Viros deceat Vitam vivere. Imò, *tenuiſſimum* ex ſolo Lacte & farinaceis Victum aggredientibus (ſi periculoſi Morbi imminentis Causâ id ſubitò faciant) primis fere *Menſibus* accidit ut Pituita ſolito copioſior è Narium Fauciumque Glandulis fluat. At non iſtam Lac aut tenuis Victus *genuit*: ſed, remiſſis paulùm Fibris ab illâ Tenſione quam pro earum Viribus & Cohæſione nimiam efficiebat quotidianus Vini & generoſi cujuſvis Potûs Stimulus, jam *genitæ*, & in Sanguine *latenti*, illumque vitianti liberior & patentior *Exitus aperitur* ut è Corpore protrudatur. Ita enim facta ſunt Corpora noſtra ut, cùm Arbitrio ſuo permittuntur, nec illorum Fibræ Vini & Potûs ſpirituoſi ſtimulo non naturali concitantur & ab Officio identidem retrahuntur, ex ipsâ Fabricæ Corporis Vi & Motu neceſſario illinc pendente Humores per Glandulas quaſque patentiores, præſertim quas emunctorias vocant defæcentur & purificentur. Hanc autem rectiùs *Morbi Criſin* quàm *Morbum* dicas. At cùm ex tenui & moderato Victu, atque Exercitatione nunquam non illi conjungendâ, ſenſim creſcat & indies augeatur ſolidum & *durabile Corpori Robur*, *Animoque* ſtabilis & *mutari neſcia Alacritas*, pro *fulgurante* illo & *ocyſſimè tranſeunte Gaudio* dicam, an grato Delirio, & fallace, *brevique pereunte Virium Emicatione*, quæ Vina dant:

Malum illud neque grave neque diutinum, certâ meliorum Rerum ſpe fulti, haud difficulter ferent. Nonnunquam & Paroxyſmi Arthritici aut Nephritici, non longè ~~*utcunque*~~ diſtantis, Acceſſum maturat ſoliti Victûs plenioris in temperantem, calidioris & exſiccantis in humectantem & refrigerantem Mutatio. Hæc propter jamjam traditas Cauſas fiunt, at nullo cum Ægri Damno: nam & minùs acerbo tunc Dolore premetur & ſolito facilior liberiorque è Corpore Exitus Materiæ morbificæ patebit, Morbi jam diu repoſitus Fomes ſubtrahetur, & novus aut nequaquam aut quàm minimâ Quantitate accumulabitur.

§. 22. Circa legitimum Potûs Uſum graviter errant qui *Ventriculo* plus æquo Cibis *onuſto Suppetias* ferre ſatagunt *Vino pleniùs ingeſto.* Quo nihil uſquam infeliciùs excogitatum eſt. Igni ſcilicet per ſe ſatis æſtuanti, frigidam iſti ſuffundunt. Vinum enim aliaque hujus Generis Potulenta non minore quàm Cibi firmiores Labore digeruntur. Quod *non Imbecilles tantùm* experiuntur, ſed & *vegeti firmique,* qui Aquam puram aut Cereviſiam tenuem bibentes Cibos ferè duplo plures commodè digerunt quàm iidem ipſi Vini Potationi indulgentes. Hoc ſi cui dubium eſt, Experientiâ edoctus credat. Aqua autem quantum Vino & Potulentis ſpirituoſis præſtet vel hinc elucet; quòd illa omni Alimentorum Generi diſſolvendo utiliſſimum Auxilium adferat, his,

è contra

è contra, Edulia plurima indurata diſſolventi cuivis Vi fortiùs reſiſtant, nedum eorum Ope diſſolvantur. Cujus diſparis Efficaciæ illuſtriſſimum Exemplum Sal erit, facilè Aquâ, Spiritibus difficillimè ſolubilis. Salis autem imprimis Viribus Corporis animati Fibræ deteruntur, ut ſuperiùs docuimus. Experientiam denique conſulamus. Vidimus qui, dum Vino Cibos diluerent, & languidiùs eſurirent & ægriùs concoquerent, poſtquam Vinum Aquâ tepenti mutâſſent & vehementer eſuriviſſe & validè concoxiſſe; unde prius macilentos deinceps nitidiuſculos evaſiſſe. Fateor Potiones valentiores Calore ſuo Coctionis Organa ſtimulando & proinde Humorum Velocitatem augendo Viſcerumque Actiones urgendo, incumbens Onus majore cum præſentis Alacritatis ſenſu excutere. At, ut provenientia inde Ventriculo Damna taceam qui ſupra Vires ſuas operari coactus eo ipſo magnopere deteritur & conſumitur, Alimenta indigeſta per Viſcera & Carnes diſtributa Colicis Doloribus, Febribus aut diuturnis Morbis Materiam parant.

§. 23. Eundem Errorem graviùs errant qui *fervidiſſima quæque Vina*, è montanis præcipuè Regionibus delata, *tenuioribus præferunt*; neſcio quâ Ratione inducti: nam eam quæ Vulgo ſuadet ſpiritûs Vini quotidianam Ingurgitationem (quod ſcilicet inde citiùs inebrientur) nobilibus Viris placere, vix ſalvâ iis debitâ Obſervantiâ licet ſuſpicari. Tenuiorum

certè

certè Vinorum Dotes ſunt, Humores *moderatiùs* accendere, Ventriculum *leniùs* affligere, hilarium Colloquiorum Delicias *tardiùs* eripere, *ſeriùs* denique Furores aut Somnum inducere. In his præterea ſi nimius fueris, *minùs* ægrotabis, *citiùſque* convaleſces. At vix mihi perſuadeo ſtrenuorum Compotorum vel ſtrenuiſſimo periculoſum hoc de quo monuimus Compotationis Genus *ſtatim ab Initio* placuiſſe. Nam, ut *nemo repentè fuit turpiſſimus*, in tenuioribus Vinis prima Tyrocinia poſuiſſe videntur, quorum fractis Viribus Ventriculo ſtimulando jam imparium, majora auſi ſunt & fortiſſimo quoque Vino, atque illo etiam quem igneis Telis artifices Chymicorum Manus armavere, devicto, cùm vetus Orbis pluribus Triumphis non ſufficeret, de novo Hoſtem ſibi quærunt acerrimum, molli licet *Barbadenſis Aquæ* Nomine fallacem. Quo omnium immaniſſimo domito, ipſi tandem Heroes fatiſcunt, longoque Bello confecti Fatis omnia vincentibus cedunt. Sed ut in re gravi ſeriò dicam, Quibuſcunque aut Sanitas aut Vita Curæ eſt, *prima* venenati Calicis Deſideria horreant. Niſi enim *maturè* caveant, eò tandem devenient ut ab illo precariam ſuam Vitam pendere ſentiant, nonniſi Stygiis hiſce Poculis ſuffulciendam. At cùm eò ventum eſt ut ſine hujuſmodi Adminiculis Vita tolerari nequeat, miſerum Mortalem *mortuis* meritò accenſeas, *Morti* utique *propinquum*, & ſibi, Amicis, Reipublicæ *inutilem*. *Immodi-*

cum tamen & *quotidianum* generoſioris Vini Spirituumque ardentium Uſum dum improbo, non is mihi Animus eſt ut quibus in Morbis *utilem* præſtant Operam (articularis putà Morbi Fomite Viſceribus incurſante, aut languentibus Cordis Viribus, aut colico vexante Dolore) ea miſeris Ægris *Medico Arbitro* haurienda durus pernegem. Ridiculum enim eſſet, *ne moriare mori.* Nec cùm *tenuioris* Vini bibendi Auctor ſum, *immaturum* & *omphacinum* laudo. Ratione tamen perſuaſus & Experientiâ edoctus ratum habeo *tenuiora* Vina, maturis tamen Uvis expreſſa & vetera, ſive Hilaritatem Conviviorum ſpectes ſive Corporis ſanitatem, *valentioribus* & fervidioribus in *quotidianum* Uſum multùm præſtare. Quæ poſteriora, cui Sanitas Curæ eſt, niſi copioſiore Aquâ temperata non aliàs deguſtabit quàm cùm *Medicamentorum cardiacorum* Nomine *Medici Juſſu* bibenda venient.

§. 24. Neque *tetricorum* Numero cenſeri velim *innocuam Hilaritatem averſantium.* Compotatiunculas & Convivia Animos exhilarantia, Familiaritatem conciliantia vel augentia, Vinumque

Quod Curas abigat, quod cum Spe divite manet
In Venas Animumque —— &
—— Muto quod Verba miniſtret,

Nequaquam improbo. Quinimo,——*Recepto Dulce mihi furere eſt Amico.*

Quibus

Quibus enim quotidiana Temperantia Præſidio eſt, ii *levibus nec frequentibus* Erroribus minùs læduntur, ſi tamen ſtatim ad Ingenium redeant, ſolitamque Temperantiam colant, & jamjam naſcitura Mala *ſeveriore mox ſubſequenti* Abſtinentiâ coërceant. At *bibace* Homine, *continuâ* Crapulâ gravi quid odioſius aut contemptius! Quod Opprobrium ſi ſolis *Nebulonibus* cætera etiam impuris dici poſſet, Reprehenſione non profuturâ abſtinerem. Procellam Imperio tuo parituram expectes, ſi tales benè monentem audituros ſperes. Sed populare Vitium jampridem *omnium Ordinum* Hominibus placet: neque infimam ſolùm Plebeculam tenet, ſed & elegantiores, Ingenio præcellentes, & (quod falſò dictum maximopere cuperem) cum honeſtis Matronis teneras etiam Virgines, omnes cætera probos. Quæ cùm ita ſint, eorum Commodis conſulturus mihi videor ſi, repetitis primâ ab Origine Mali Progreſſibus, peſſimi Facti Flagitia & noxas apertiùs & quaſi Digito monſtravero.

Nunc colicus Dolor, hyſtericus Affectus aut hypochondriacum Malum; nunc Res adverſæ & Infortunia, Filii putà immaturum Fatum, vel Amicus Morte ereptus, obſtetricante Nutriculâ aut ipsâ Obſtetrice, vel quâvis è Viciniâ Aniculâ medicaſtrâ, gravem hanc Peſtem pepererunt. Languenti ſcilicet *aliquot* Spiritûs volatilis Guttæ, aut Cardiacæ Aquæ pauxillum è *Pharmacopolio* adfertur; quæ *Medicamenti* Nomine innocua

nocua videntur. Placent: & *integer Cyathus* petitur. Deinde *non unus* ſufficit: *ſine Modo* ardentes Spiritus infunduntur. Tandemq; miſer Mortalis obſcœnam ſuam Cupidinem profiteri non auſus, cùm dura interim eidem indulgendi Neceſſitas indies creſcens premat, hinc & inde mille Cruciatibus Intemperantiæ Pœnas luit. Et cùm ex ipſo, quod putant, Medicamine novus Morbis Fomes reponatur; violentioribus hyſtericis Paroxyſmis, Tremoribus & Spaſmis Neceſſitas *liberioris* & *plenioris* Spirituum Potationis *in immenſum* augetur, donec tandem amicus Hydrops, Atrophia, colliquans Diarrhæa, Febris aut Phrenitis, gratâ Sævitie infelicem Animam ærumnoſo Carcere eductam liberet. Quoties mihi magnâ cum Animi Ægritudine videre contigit Viros cæteroquin prudentes proboſque durâ hâc Compede vinctos, non niſi omnipotentis Dei Gratiâ, aut Morte ſolvendos. Rationi etenim non parent, Medicorum Præcepta non curant, Experientiæ Fidem derogant, & ne Deum quidem audiunt Ebrioſis æternum è Cœlis Exilium denunciantem. Si faſcinantia iſta Pocula per *inſigne aliquod Temporis Spatium* illis mederentur, eſſet quo aliquatenùs excuſari poſſent. Sed contrà, in poſterum graviora *hâc ipſâ de Causâ* patiuntur Mala. *Breviſſimum* quidem per Tempus devoratum Venenum Medicamenti Officio fungitur, Dolores *differens* quos poſtmodum *cum Fœnore reducat*, Momenta Horis penſaturum, Morbumque

bumque tandem inſanabilem effecturum. Languorem diximus vix Morbi Nomen mereri. Si tamen impatientiùs feratur, alia ab *his* Medicamina Ars ſuppeditabit modò non defuerint Naturæ Vires: quæ ſi defuerint irrito Conatu Medelam adhibere, hoc eſt, mortuos ſuſcitare ſatagemus. Corporis Exercitatione, Abſtinentiâ, Evacuatione idoneâ tolerabile certè evadit Malum, aliquando & ſanatur. Ad Spirituum Auxilia qui confugit, turpiter Stationem deſerit victaſque dat Morbo Manus: & ne quidquam ab his Boni ſibi expectandum putet, vix majore Periculo ſciat ab Arſenici Opiive Buccellis ingeſtis Malorum Medelam ſperari. Neque *Medicamenti* aſſumpti Nomine aut Prætextu ſe tuebitur. Cardiaca enim Medicamentorum Numero *vix* cenſenda ſunt. Morbos enim iis non *debellamus* ſed eorum Interventu *Inducias* paciſcimur quò *validioribus* poſtmodum Copiis illos adoriamur, Medicamentis putà illis radicitùs evellendis accommodis. Inertium igitur iſtorum Medicaminum *repetito* Uſu, niſi ſumma urgeat Neceſſitas, abſtinendum cenſeo. Aliis enim Auxiliis effici poſſe ut hyſtericis hypochondriaciſque Malis detenti câtenus ſaltem convaleſcant ut Vitam facilè tolerent, modò Dicto obedientes ſint neque alio quopiam inſanabili Morbo teneantur, expertus credo. Hæc de Re tàm gravi dicenda putavi: de tàm inamænâ plura dicere piget.

§. 25. PROX-

§. 25. Proximum Infamiæ Locum tenet *Potio illa, Vini vicaria*, ex Vini Spiritu, immaturorum aut etiam agreſtium Limonum Aurantiorumq; Malorum Succo, & Saccharo, Aquæ confuſis malè coaleſcens. Quorum unumquodque, ſi unam Aquam excipias, Valetudinariis & Infirmis inimicum eſt & inſalubre. Vini &, quem ejus Loco ſubſtituunt, Oryzæ, Sacchari, Hordeique Spiritum Vi Ignis è Plantarum Succis fermentatis elicimus, quas aut calidiores ad Auſtrum Regiones miſerunt, aut quæ maximas in noſtris Solis Ardores paſſæ ſunt. De Igne autem obſervabile eſt, cujuſcunque Corporis Meatibus ita ſe inſinuaverit ut illud in minutiſſimas Partes diſcerpſerit, his illum indivulſum Comitem hærere; omnia quæ deinde attigerit urere, rodere, deterere. Id docet Spirituum, præſertim ab Alembico recentium, igneus planè & Linguam adurens Sapor: idem, calcarius Lapis in Calcem redactus, qui etiam *Aquæ* in quâ deferbuit tantâ Copiâ Ignes ſuos immiſcet, ut *eam* poſtea exſiccandis humidis Ulceribus ſive epotam ſive exteriùs affuſam, feliciter adhibeamus. Quanquam verò Ignis aliqua Pars è Corporibus quæ occupavit Temporis Diuturnitate evolet, manet tamen Portio major, *Aquâ* neutiquam expellenda, *quæ* exiles Corporum Meatus qui Ignem jam admiſerunt cùm præ Particularum ſuarum Mole ſubire nequeat, eidem illinc fugando non ſufficit. Manifeſtiùs autem ſeſe

M oſtendent

oſtendent indomabiles planè ardentium Spirituum Ignes, contemplanti Partes ex quibus coaluerunt. Eæ ſunt Sal ſubtiliſſimus Oleumque puriſſimum minimèque ponderoſum. Quorum ille duriſſimus & ſolidiſſimus, adeoque Igni diutiùs retinendo aptior; hoc autem cùm Igni concipiendo alio quovis Corpore opportunius eſt, tùm Salem Aquæ, Ignem extruſuræ, nudis Amplexibus arcet. Admiſſum igitur Ignem Spiritus tenaciter retinent. Quantam autem ejus Portionem dum diſtillantur admittant vel hinc patet quòd repetitis Diſtillationibus in merum Ignem mutentur, in Auras ſuo ſe Fervore diſſipantem. Alteram jam Compoſiti Partem videamus, Limonum nempe aut Malorum aureorum ſuccum. Ea autem *immatura* colliguntur, non aliâ ſcilicet Conditione ad noſtras Regiones ſine Putredinis Vitio deferenda. Quod & Ratio ſuadet & idoneorum Teſtium conſentientes Voces confirmant. Aureum enim Colorem quo ſe Oculis commendant non maturanti Soli debent, ſed eum, Loco clauſo in Acervos congeſta, tabeſcentia contrahunt. Tales autem Succi Omphacio, Agreſtâ, Groſſularum aut Acetoſæ ſuccis quî præſtantiores ſunt? Si Palato gratiùs ſapiant; certè non efficaciùs Spirituum Ardorem reſtinguunt. Iſti autem poſteriores infirmis Viſceribus quàm conveniant experti dicant. Profectò omnes Succi acidi Fermentationi ciendæ idonei, *Imbecillis* noxii ſunt; quorum in Ventriculo & Inteſtinis Cibis ſemicrudis occurren-

tes

tes colluctantur. Vehementiore interim fermentantium Colliſione Vapores acres excitati, undique Exitum ſibi quærentes, omnia Viſcera Corporiſque Cava replent & diſtendunt, ampla Morborum Nervos laceſſentium Materies. Ipſis etiam *Americæ* Incolis, qui non niſi matura Limonia Aurantiaque Mala Poculis ſuis miſcent, quibuſque immodicus Cœli Ardor liberiorem Potationem, Vinique Inopia funeſtum hunc potum neceſſaria fecerunt, quæ non Morborum Monſtra inde oriuntur? Paralyſis, ſpaſmus omneque convulſivorum Morborum Agmen, & præcipuè popularis iis in Regionibus Colica Pictonum, brevi paucorum Dierum ſpatio Vitæ ſtamina præcidens. Hujuſmodi Morbis correpti ſingulare Remedium experiuntur Aquas calidas *Bathoniæ* ſcaturientes; quò, ſi per Morbi Celeritatem liceat, omnes advolant. Iſtîc, quæ de *Americanorum* Ægritudinibus narravi ex ipſis Ægris didici; quibus ſuffragantur ejuſdem Regionis Medicorum Teſtimonia, uno Ore hæc Mala Liquoris quem nunc vituperamus aliorumque ſpirituoſorum Potationi imputantium. Si quis verò, ut de hoc obiter moneam, acidis ſuccis impenſè delectetur; Vini Aceto, utpote minùs noxio, omninò utatur. Et ſi *Romanorum*, ſapientiſſimæ Gentis, Auctoritate moveatur, eorum Exemplo Acida parciſſimè uſurpet, nec niſi Condimenti & gratioris Saporis Causâ, ubi ab eorum minimâ Quantitate minimum etiam Periculi erit. Eſt & ubi

pauxillum acidi proderit: *Romani* enim Milites magno Sanitatis Adjumento, Aquam quam bibebant Aceti modico exacuebant ne ſegnis intra Viſcera ſtagnaret; Putredinem, Febrem, Peſtem eâdem etiam Operà præcaventes. Eodem Conſilio antiquiores Medici Oxycratum & Oxymel Ægris propinabant, Pharmaca nempe Aceto, Melle aut Aquâ temperato conſtantia. Acida enim non, niſi adjuncto quod eorum Vires frænaret Ferociamque mulceret, in Corpora Hominum admittebant. Saccharum, Salem ſcilicet ex Arundine excoctum, quoſcunque Sanitatis Cura tenet parciùs Alimentis ſuis immiſcebunt, eorum memores quæ de Salis Naturâ ſupra monuimus; maxime verò qui experti ſunt Dulcia omnia Ventriculi Vim obtundere &, ut appoſitè *Horatius*, *ſe in Bilem vertere*; hoc eſt, lentum acremque Humorem in Ventriculo gignere Vomitu tandem, Valetudinis Causâ, rejiciendum. Supereſt Aqua; innocua quidem illa, at impar Venenis quibus infecta eſt Remedium. Horreant igitur funeſta Pocula omnes Infirmi & quoſcunque tangit Valetudinis Cura; aut parciſſimè omnino adhibeant, ſic enim minùs nocebunt. Quædam nempe Venena ſunt quæ Quantitate ſuâ præcipuè nocent. Firmiter valentibus, nondumque Intemperantiâ fractis omnis Cautela ſuperflua *videtur*: quare nec hos, nec quibus Voluptates quocunque demùm pretio emptæ placent, inutiliter monendo Operam perdo. Talibus Voluptatum abjectis

abjectis turpibuſque Sectatoribus ſolis hæc pocula conveniunt, uno hoc Nomine expetenda quod quibuſvis aliis celeriùs, unoque quaſi Ictu & vehementiùs Compotores ebrioſiſſimâ Ebrietate inebrient, diutiſſimè ſopitos detineant, omnibuſque Animi Facultatibus Corporiſque Membris ſomno devinctis, ſtupidâ ignavos Mortales Indolentiâ beent, Opio ſomniferâ ſua Qualitate & Actionis Modo, Arſenico deleteriâ Vi ſimillima: Mortales, inquam, cætera ignavos; magnanimo tamen bibendi Ardore vel * nobiliſſimi noſtri Comici Thraſoni æquiparandos qui mediâ inter Tela Vini Cratera amplexus, conſtanti firmoque Animo pronunciabat,

Audeo, potandi Causâ, Mortem inſtantem ſpernere,
Audeo jamjam periturus, dulci Nectare prolui.

§ 26. Cerevisia, præter tenuem Menſæ utilem, non niſi Operariis & robuſtis Agreſtibus in Deliciis eſt. *Galli* ſarcaſticè *Hordei Jus* appellant. Et credo equidem infirmum Stomachum non difficiliùs concoquere porcinæ Carnis Jus Piſis incoctum, familiare

* Ducis *Buckingamienſis*, in lepidiſſimâ Comœdiâ *Anglice* ſcriptâ, quam *Recitantes* inſcripſit.

noſtra

noſtratibus Ferculum, quàm crapulariam illam *Notingamenſium* & *Eboracenſium* Cereviſiam viſco haud multò minùs lentam : Cocta enim Emplaſtrum fit tenaciſſimè adhærens, diſtractis Muſculorum Tendinibus roborandis commodiſſimum. *Infirmi* igitur primariâ quam vocant Cereviſiâ *prorsùs* abſtineant, Vini ſuo Modulo contenti. Tenuem etiam vitent niſi diligenter coctam, accuratè defæcatâm & vetuſtate pellucentem. Cui enim hæ Conditiones deſunt per totum Alimentorum Ductum fermentans, Cava Corporis Vaporibus replet miris poſtmodùm Morborum Machinis infirmam Compagem, vix ferendâ cum violentiâ, concuſſuris.

§. 27. POSTQUAM exoticarum Mercium Affluentiâ Luxus ad ſummum Culmen provectus eſt, invaluit per omnes ferè Europæ Regiones Mos bibendi *Theæ* Herbæ Infuſum, Fabæq; *Meccanæ*, quam *Coffeam* vocant, Decoctum ; & Pulmentum quoddam ſorbendi, quod *Chocolatam* vocant, ex *Americanæ* cujuſdam Nucis Farinâ Aquæ incoctâ confectum. Quem Morem quidam magni Nominis Medici omnibus Diris devovent, alii contra ſummis Laudibus efferunt. Ego nec magnæ Laudis nec maximi Vituperii Rem eſſe exiſtimo. Tutò enim quis ſe conſuetudini inolitæ accommodare poterit ; modò ne in licitis nimius ſit.

MEC-

Meccanæ Arboris Fructus toſtus (toſti enim pulverem decoquunt) vulgaris Fabæ toſtæ Virtutibus non longè diſtat; niſi quòd Ventriculum minùs gravet, gratiùſque aliquanto ſapiat. Decocti ejus quatuor aut ſex Unciæ epotæ Ventriculum nimiâ *Pituita humentem* & laxatum, aut *humentiore Aëre* obtuſum, plurimùm juvant, nedùm lædunt. Sed bis terve de Die, quâcunque Aëris Temperie illud potitare non minùs noxium eſt, ſiccis præſertim & macilentis, quàm tantundem Aquæ quæ Calcem vivam extinxerat ebibere noceret. Et *Turcarum* quidem, quibus tàm hoc Decoctum quàm Opium Vini Spiritûs Vicem ſupplet, intemperantiùs eo abutentium Exemplo vix ſe tuebuntur. Hoc enim illi Delictum non impunè ferunt, iiſdem, quibus noſtri â Spiritus Vini pleniore Ingurgitatione laborant, Morbis obnoxii, Stupori, Paralyſi, Nervorum Inertiæ; parique, quo apud nos ebrioſi, Contemptu à ſobriis & temperantibus Viris excipiuntur. Coffeam quidem ſolo abſorbentis & ſiccantis Medicamenti Nomine commendo. *Infirmioribus* tamen, quibuſque *Ventriculum moleſtiore Vellicatione laceſſit*, Autor ſum ut Lactis pauxillum illi admiſceant, Vires ejus temperaturum, ne ſtatim toto ſuo Impetu in debiles teneroſque Stomachi Villos incurrens violentiore eas, quàm cui ferendo ſint, Ictu concutiat, ſed leniter & pedetentim agendo tutiùs gratiùſque medeatnr.

medeatur. Non aliâ de Cauſâ (quod, Occaſione datâ, monuiſſe non ingratum erit) præſtat Vinum Aquâ *jam dilutum* bibere quàm, Merum cùm biberis, *deinde* hauſtâ Aquâ reſtinguere: Hoſtem nempe Agri tui Depopulatione penitùs prohibere quàm inceptam jam Vaſtationem coërcere. Vinum enim jam deglutitum avidiùs Ventriculus purum merumque combibit quàm ut ſeriùs adveniente Aquæ Ope ejici poſſit.

Theæ utimur aut *viridi* Folio, aut *fuſco* quam Boheam appellant. *Jacobus Cuningamius*, Medicus doctus & curioſus Rerum Obſervator plures Annos apud *Sinenſes* commoratus, * refert, utrumque ex eodem Frutice colligi, neque multùm diverſâ Anni Tempeſtate: fuſcum, prima nempe Fruticis Germina, ineunte Vere; viride, eodem procedente & ad Æſtatem inclinante: illud Loco umbroſo areſcere, hoc Igne ſiccari. Sed non hoc ſolo Diſcrimine *Boheam* à viridi *Theam* differre cenſeo: *Boheam* enim *non integram* puramque ad nos afferri, ſed ſucco quodam alieno ſive Plantæ ſive Minerali imbutam, cujuſmodi ille eſt quem Terram (non vero tamen Nomine) *Japonicam* dicimus. Id ſuadet mollis & dulcis *Boheæ* Sapor, & quod Stomacho alterâ

* Motti Comp. Act. Philoſ. Reg. Soc. Anglican. Part IV. p. 180.

gravior

gravior incumbat. Quare illam nihili facio præ viridi; cujus Decoctum, ſi tenue nec fervidum bibatur & Lactis pauxillo miſtum Jentaculi Loco, plurimùm Infirmis conducere exiſtimo ad diluendas heſterni Cibi Reliquias, Alimentorum Ductus ſordibus purgandos, Salemque ſcorbuticum & urinarium eliminandum. A pleniore etiam prandio ſi cui Ventriculus gravetur, aut poſt aliquot Horas ſitiat, nullo Potûs Genere commodiùs Coctionem Cibi promovebit, Ventriculum levabit, Sitimque reſtinguet, quam hoc viridis Theæ, aut Limonii Aurantiive Mali, non tamen decorticati, Infuſo. Quibus molliores *infirmæque Fibræ* ſunt à liberiore aut hujus aut Coffeæ Uſu, aut animo concidunt aut Tremore, corripiuntur; vel *nimiâ* ſcilicet Aquæ fervidioris *Copiâ* Ventriculi primùm deinde & reliqui Corporis Fibras reſolvente, vel ipſis Pharmacis eaſdem plus æquo irritantibus. Iis *illi* tanquam Vini Spiritu abſtineant, aut ſaltem ea temperantiùs uſurpent. Nihilominùs, vulgato eorum Uſui imputantium Scorbuti, hypochondriacorum Affectuum aut Dejectionis Animi latiùs noſtris quàm Majorum noſtrorum Temporibus graſſantem peſtem, Sententiæ non accedo. Cauſam illi Effectibus omnino imparem aſſignant & Naturâ disjunctam. Quis neſcit Aquam tepidam Ventriculi & Fibrarum Infirmitate laborantibus concoquendi Vires augere, ſaltem coquendorum Maſſam diſſolvendo dimidiatum tantùm Laborem iis relinquere?

quere? Hoc certè unico Medicamine pluries vidi erectam eorum Stomachi languentem Vim quibus Aquæ chalybeatæ frigidæ, Stomachica amara, Cardiaca & Vini Spiritus nocuerant, nedum profuerant. Thea autem Potus quid eſt, niſi Aqua cui infuſa eſt innocua plantula! Innocua, inquam, nam Guſtu deprehendimus nihil illi venenatum, deleterium, acre aut erodens ineſſe. Et Gentium, Regiones dimidiâ Europâ non contractiores unde nobis Thea advehitur incolentium, Teſtimonio & Experientiæ ſi qua Fides; nihil illa nocet; è contra verò Coctionem & inſenſilem Tranſpirationem plurimùm promovet, omneſque Corporis Humores attenuat. Nam Mucus illis lentior nullus gignitur, nunquam excreant, nec obſtructâ perſpirabili Materiâ oriundis Morbis laborant. Quòd verò ejus *Calore humido* Stomachi & Inteſtinorum Villos reſolvi cauſantur, nullius Ponderis eſt. Niſi enim Sanguine humano ferventior bibatur, *Calore* non nocebit. Et balnearios ſervos novimus per plures quotidiè Horas omni ferè Anni Tempeſtate Thermis immerſos nihil inde Damni ſentire, niſi Sitis hinc ortæ reſtinguendæ Causâ largiùs ſe Poculis invitent. Utut ſit, Theæ Potores moneo ne eam Sanguine multò calentiorem bibant; quò Virtutibus ejus quibuſcunque pollet fruantur Noxamque, ſi qua ineſt, evitent.

QUOD

Quod ad Pulmentum illud attinet è Nuce *Cacoâ* confectum illud Ventriculo gravius &, ſi Vaniliæ admiſtæ ſint, calidius exiſtimo quàm ut *Infirmis* conveniat. Jampridem monui omne Nucum Genus, Pinguedine & Tenacitate ſuâ tutum, intactum ferè per Inteſtina elabi. Et quanquam in Farinam redactæ & Aquâ dilutæ tenuiorum ſuarum Particularum aliquid per lacteas Venas Sanguini immittant: non tamen ea infirmorum Ventriculis ineſt Vis quæ eorum Lentori domando & Nutrimento copioſiori indidem eliciendo, aut ea Vaſis Sanguinis Firmitudo quæ jam elicito, ſi modò elici poſſit, ſatis frangendo & attenuando par ſit. Audivi qui dicerent hoc ſibi Pulmento Appetitum excitari. Profectò non abſimile vero eſt, eum qui vigenti Appetitu jentaverit, eodem, niſi quidem jentaverit intemperantiùs, non multò languidiore pranſurum etiam. Sed qui mane languebat ſi ab aſſumpto Pulmento ſub Prandii Tempus excitari dicunt Appetitum, id non alio Modo fieri exiſtimo quàm quo Vinum acrius aut aceſcentes in Ventriculo Humores Vellicatione ſuâ, non veram & naturalem Famem excitant, ſed falsâ ejus imagine ludunt. Omnia enim oleoſa & pinguia, quale eſt Nucum Genus, Stomachum valdè obtundunt, nedum excitant: in eo tamen aceſcentia eundem, eo ferè quo vera Fames Ritu, vellicantia ſtimulant. *Robuſtis* quidem hic Potus, ſive Cibum ap-

pellare mavis, utilis Nutrimenti omnia Munia implet: quibus etiam in colicis & nephriticis Doloribus Medicamenti anodyni Loco eſſe poterit, ut qui Lentore ſuo ſalſos acreſque irritantes Humores irretitos obtundat, quò commodiùs per idoneos Exitus vegeto Viſcerum Impetu utraque *ſimul* ejiciantur. Tenacior autem cùm ſit quàm qui tenerioribus *Infirmorum* Fibris ſubigi queat, *his* nec Cibo neque Medicinæ utilem putò. *Imbecillis* (quod, quia magni Momenti Res eſt, iterare liceat) farinacea apprimè conveniunt, Piſum, Faba, Milium, Avena, Hordeum, Secale, Triticum & hujus Generis alia, quorum aliquo Aquæ aut Lacti incocto commodiſſimè & *jentent* & *cœnent*.

§. 28. Quandoquidem in Plantarum alio Cœlo provenientium apud noſtrates Uſum Sermo incidit, de *Tabaco* hîc, etſi Loco forſan non ſuo, Verbulum addamus. Herbam quæ pleriſque, mediæ præſertim & inferioris ſortis, Hominibus in Deliciis eſt, *frigidis* tantùm *humidiſque* Corporibus *ſeroque nimio differtis* utilem credo: quibus Tuſſi, Deſtillatione, Catarrho, Aſthmate laborantibus, Dentium Dolore amentibus, lippientibus, aut, Ventriculo nimiam & Aquæ propiorem Lympham fundente, languidiùs eſurientibus Tabaci Fumus ſuctus ipſave Herba maſticata, Corpus Pituitâ frigidâ omnique ſuperfluo Humore evacuando, non parùm Levaminis affert.

fert. Caveant interim nè fortè deglutito temerè Fumo aut Succo, intempeſtivâ Vomitione aut Alvi Purgatione totiuſque Corporis vehementiore Commotione gravius ſibi Malum accerſant. Scio eſſe qui exinde talia non patiantur quique Tabaci ſucco deglutito *leniter* ſibi Alvum cient. At cui ignotum eſt Medicamenta quævis vel efficaciſſima, imò ipſa Venena (*Mithridatem* teſtor) iiſdem *aſſuetos* non commovere? Neque ſiccato jam, ut par erat, Corpore novum inutilis Humoris Fomitem bibendo ſuppleant: Aquâ tantùm Fauces colluant quam deinde expuant. *Siccis* autem, *macilentis*, *hecticis* hæc eadem ſummopere officiunt. Boni enim utiliſque Humoris pauxillum illud quod ſupererat penitùs exhauriendo, Sanguinem ſponte ſuâ juſto calidiorem accendunt, Fibraſque exſiccant; &, quod maximi Momenti eſt, Salivam Ciborum Digeſtioni omninò neceſſariam inutiliter abſumunt. His non multùm diverſa præſtant Tabaci Folia minutim conciſa Naribus indita. Pituitam enim Cerebro Oculiſque gravem futuram *occupant*, & per Naſi Glandulas deducunt. Ridiculum autem Morem, ptarmicum ex Tabaco paratum Pulverem identidem inſufflandi deindeque emungendi, quàm viſu fœdum tàm Corpori, præcipuèque Oculis, noxium, *honeſtis* omittendum cenſeo. Ventriculum autem ſi obſcœnus ille è Naribus Mucus Tabaci Pulvere ſordidus ingrediatur (quod è Fide dignis audivi qui ſe eum non minimâ Quantitate

Vomitu

Vomitu poſt diuturnam Nauſeam rejeciſſe affirmabant) certè illum cùm aliàs, tùm narcoticâ ſuâ Facultate maximè offendet.

§. 29. Prout ſupra, de eâ Cibi Quantitate, quæ Valetudini conſervandæ, aut diuturno Morbo jam affectæ recuperandæ, idonea eſt, determinandâ monui: nunc *quantum*, in eundem ſcopum collimanti, *bibendum ſit* docebo. Etſi cùm Cibi tùm Potûs Quantitas pro variâ cujuſque Ætate, Mole, Craſi, Corporis Exercitatione, Regionumque & Tempeſtatum Diverſitate, varia etiam ſit oportet: cùm tamen *Infirmis ſolis* ſcribam, ideo & Cibi *iis* convenientis pondus præſcripſi, & *Potûs mediocriter fortis* Menſuram diariam unius Libræ anguſtis Limitibus concluſi (de quo etiam tantillo, ſenio confectis & jam Morbo occupatis demendum eſt aliquid) nunc *Aquam tenueſque* alios *Liquores* admenſurus: quorum, etſi Qualitate innocuorum, *Quantitatis* tamen Ratio aliqua eſt habenda. Ea enim ſi *nimia* ſit, Vaſa Corporis ultra Modum naturalem diſtendens, ſimulque laxans, tenuiores & Nutrimento aptiores Chyli Partes non paucas per Urinæ Vias defert, fortè aliquid etiam ſolidi per Cutis Poros amandat, cùm utramque iſtam ſecretionem liberiore Potatione augeri ſentiamus; poſtmodùm, ſi in Errore pergatur, craſſioribus etiam ſanguinis & Chyli Particulis Meatus, ſolis minutioribus deſtinatos, apertura, Tumori Corporis & ſeu Obeſitati ſeu Obeſitatis

tis ſpeciei falſæ Occaſionem datura. Si è contra debito parcior ſit, Cibo diluendo Chyloque, per Vaſcula minutiora fluxuro, fluxili efficiendo non ſufficiet. Ut igitur *Cibo congruentem Potûs Quantitatem* æquiùs æſtimem, de Cibo paucula repetenda ſunt. Id primùm mihi ſumo, Imbecillos, Moniti ſupra traditi memores, aſſis & elixis ſolis (omiſſis ſalſamentis, acrioribus Condimentis aliiſque Irritamentis Luxuriæ Sitim naturali majorem excitantibus) contentos vivere. Sed inter aſſa etiam & elixa, Ratione Potûs paululum quiddam intereſt. Carnes enim Elixatione non parùm divitis & luxuriantis ſucci ſui deperdunt. Proinde minùs nutriunt; ſed teneriores cùm ſint faciliùs concoquuntur & in Chylum fatiſcunt, Liquoris interim addititii minûs indigæ. Qui igitur adultorum Animalium ſolidioribus Carnibus, bubulâ, verbi gratiâ, aut vervecinâ delectantur, Coctione eas domando Stomachi ſui Quieti conſulant. Tenerioribus Carnibus contenti, quales ſunt Pullorum, Agnina, Vitulina, tutò earum Aſſatione Palato ſuo gratificentur, aut languentem Appetitum gratiore Aſſorum ſapore excitent. Quantum autem Humoris Aſſatione deceſſerit, tantundem largiore Potús Copiâ accedat neceſſe eſt; quò aridiores Carnium Fibræ Humorem avidè imbibentes Diſſolutioni opportuniores fiant. Sic igitur paratis Cibis victitantium, nec Fines Quantitati ſuperiùs præſcriptos excedentium ut generaliter dicam,

præter

præter Vini Libram jam conceſſam, aliæ duæ Aquæ aut tenuioris cujuſvis Liquoris Libræ ſi accedant (habitâ interim Ratione Differentiæ quæ inter aſſa & elixa intercedit) Sanitati optimè conſultum erit. Ita enim Cibi, ſeſquilibram ſcilicet non ſuperantis, duplâ Potûs Quantitate temperati quod ſupereſt à Fœcibus per Alvum ejectis, ſatis fluidum fiet ut per minimum quemque Canalem fluat cujus modo Capacitas Diametro Particulæ ſolidæ pauxillo major ſit; qui Fluiditatis Chyli Scopus eſt & Finis. Quare *infirmo Ventriculo* aut *Laxitate Fibrarum* laborantibus ſuadeo, Vinum jam dictâ Aquæ Quantitate temperent, tepentis nempe & in quâ Panis Cruſtulum uſtulatum maceretur. Cujus itidem majorem Partem non inter prandendum, ſed à Prandio, bibant. Tenuior enim & ſubtilior Chyli Portio, non magnâ Liquidi Copiâ indigens, faciliùs inter Digeſtionis Initia per inferius Ventriculi Os elapſa Viam ſibi per lactea Vaſa aperiet. Craſſiori tamen, in Stomacho diutiùs commoranti, pleniore Humoris Quantitate opus erit ut comminuta & fluxilis facta eaſdem ineat Vias. Cui autem dudùm paſto Ventriculus gravatus nauſeat, difficiles Ructus emittit, Cardialgiam patitur aut Oſcitationes ciet; is Aquâ potiùs tepenti, ſive infusâ Theâ ſive non infusâ, Cibum diluens Coctionem promoveat: immò, ſi increverit Moleſtia, Chamæmeli potiùs aut Cardui Benedicti Decocto epoto, laborantem Stomachum Vomitione exoneret;

exoneret; quàm Spirituum ardentium infelici utatur Operâ, quâ irritatæ Ventriculi & Inteſtinorum Fibræ, præſenti quidem cum Levamine, ſed nimio Labore defatigatæ, Onus ſuum excutient, crudum tamen, & Tormina Alvi Colicoſque Dolores daturum, & cùm Vaſa Sanguinis ingredietur, ſiquidem ſatis attenuari nequeat, Laſſitudine, Animi Dejectione, & pungente Rheumatico Dolore moleſtum futurum.

§. 30. Si cui tamen incautiùs & minùs accuratâ Temperantiâ viventi eò Res reciderit ut *cardiaco Medicamento omninò Opus ſit*, quò jam præſentia Mala eluctetur, Animi Deliquia aut Dejectionem, Nauſeamve: ſi cui etiam *Salutis Impendio* libuerit Animi Alacritatem & vividam Ingenii Vim per *pauculas* aliquot Horas duraturam, oblatâ aliquando *Rei benè gerendæ* Occaſione, redimere: quocunque demùm Caſu cardiacum Medicamentum, ſive *commodè*, ſive *licitò* adhiberi poſſit; illi jam deſcribendum expertus commendo, ad omnia utile. Quod ſi cui forſan æquo *fervidius* videatur, is ſciat ejuſmodi Medicamenta nuſquam exhibenda videri niſi ubi *calidioribus* opus eſt.

Aquæ *Florum Chamæmeli ſimplicis* Uncias ſex; *Aquæ Gentianæ compoſitæ* Seſcunciam; *Aquæ Abſinthii compoſitæ* tantundem; *Spiritus Lavendulæ compoſiti*;

poſiti; *Sp. Salis Volatilis Oleoſi*, *Tincturæ Caſtorei*, *Gummi Ammoniaci* in *Aquâ* aliqua *ſimplici* (*Pulegii* verbi gratia) ſoluti, ſingulorum duas Drachmas; *Tincturæ Serpentariæ Virginianæ* & *Specierum Diambræ*, utriuſque Drachmam; *Oleorum* Chymicorum *Lavendulæ*, *Juniperi*, & *Nucis moſchatæ*, cujuſque Guttas decem cùm *Vitello Ovi* conquaſſatas quò arctiùs prædictis cohæreant; iſta, inquam, commiſce.

Cochlearia duo, tria, aut quatuor, prout Res exegerit, bibantur. *Aſæ fœtidæ* ſemidrachmam & *Caphuræ* tantundem, cui hæc placent, in jam dicto Medicamento, Linteolo involuta maceret.

CAP. III.

CAP. III.

De SOMNO *&* VIGILIA.

§. I. UT omnia Corpora mutuâ in ſe invicem Actione atteruntur & abſumuntur: ita Animalium Corpora, cùm externâ ambientium Vi, tùm præcipuè internis ſuis Motibus detrita, & quod detritum eſt foràs dimittentia, inceſſanter diffluunt. Cui Diſpendio reparando provida Natura Somni placidam Quietem attribuit. Quàm enim neceſſarii ſunt Vigiliæ Labores Vitæ Negotiis obeundis, & Nutrimento parando & aſſumendo, tàm utile eſt Somni tranquillum Otium Partibus detritis reparandis, turbatis reconcinnandis, Nutrimento apponendo, & Labore amiſſis reſtituendis, Sanguini elaborando & perficiendo, & variorum Humorum ex eo ſecretorum eam Copiam parando quæ & reficiendo Corpori & ſuſtinendis ſecuturæ Vigiliæ Impendiis ſatis ſit, nervinis denique Fibris per

O 2 Vigiliam

Vigiliam Labore remiſſis denuò intendendis, Humorique ad hoc neceſſario (ſive Spiritus appellare libet animales ſive Liquorem nervinum) elaborando & iiſdem illinendo. Quo tam multiplici ſecundariarum Concoctionum Officio occupatam *Naturâm ad diverſa & Tempori aliena Munera invitam diſtrahere*, quantùm Sanitati obſit nemo non videt.

§. 2. Hoc tamen tantum & tam ægrè reſarciendum Damnum adfert liberè & *luxuriosè* cœnaſſe, aut maturiùs *à Cœnâ* decubuiſſe. Quare *imbecillis* ſuadeo aut *omninò non*, aut Herbis, Cerealibus aliiſque *facilè concoquendis* ut cœnent, idque aliquot ante Somni Tempus Horis. Certum enim eſt (niſi Morbus jam occupaverit, quaſvis, quovis Tempore, Functiones animales turbaturus) Somnum eâtenus placidum mollemque futurum, Corpuſque refecturum, quâtenus Alimentorum Ductus ab Officio ſuo vacui, nullique moleſtæ Irritationi obnoxii, conquieſcent. *Gravem* quidem Soporem aliquando onuſtus Ventriculus inducit: *dulcem, quietum*, & qui feſſa Membra reficiat, non item. Laxiora etenim per Somnum lacteorum Vaſculorum Ora, etiam ſemicruda Alimenta (neque enim tantâ dormientis & quieſcentis Stomachus, quantâ vigilantis & ſe commoventis Vi Cibum coquit) ingredientur, Morborum Semina, cùm poſtmodùm difficillimè conterantur, futura. Si cui igitur Somnus inquietus & per Intervalla

abruptus

abruptus vexatum Corpuſculum gravet potiùs quàm reficiat; neque interim Morbo quoquam manifeſto detineatur; Ventriculo ſe id debere Moleſtiæ ſciat aut Inteſtinis, ſemicrudis Nutrimenti Reliquiis aut Cholerâ, quam vocant, Chylo nempe viſcido Bili inerti commiſto, indeque ortis Flatibus, diſtentis & irritatis. Hæc ſentiunt qui hypochondriaco Malo imputant inſomnes Noctes, aut interruptum, nec niſi partitis Vicibus captatum Somnum Corpus minimè reficientem. Quales, de variis Rebus interrogatos ut *Mali Cauſam* deprehenderem, nunquam non reperi circa *Victum* vel ipſo illo Die quem inſomnis Nox inſecuta eſt vel aliquo qui non diu præceſſerat, inſigniter peccâſſe; aut pravo ſcilicet, aut nimio, aut intempeſtivo Cibo Potuve deliquiſſe.

SÆPE ego hypochondriacis & hyſtericis, eorum Sortem miſeratus, vidi poſt Noctem inſomnem, irrequietâ de Latere in Latus Volutatione conſumptam, mane tandem Somnum fatigatis obrepſiſſe: quo excuſſo graves, delaſſati, minimèque refecti querebantur Incubo ſe preſſos, fatigatoſque non aliter languere quàm ſi per Noctem Verberibus & Calcaribus excepti Seſſorem, Equi More, paſſi fuiſſent: Anima fætebat, Linguá albicabat, ructabant, oſcitabant, tuſſiebant, ſcreabant, nonnunquam & vomituriebant, inertes ſocordeſque per totum Diem Cibum faſtidiebant. Sero tamen Veſpere tandem erecti & eſurientes, variâ

variâ Cænâ Potuque ſpirituoſo paululùm refecti, alacres vividique, Vigiliis ad multùm Noctis productis, poſtremò decumbebant; eadem omnia eodemque Ordine denuò paſſuri. Benignus ſcilicet novi Cibi Succus Potuſque ſpirituoſus languentes primùm Ventriculi Fibras, Nervorumque ejus Interventu reliquos deinde totius Corporis Villos lenitur ſtimulans, ſemianimem Hominem Alacritate perfundebat: qui tamen, poſt aliquot Horas, crudis priorum Ferculorum Reliquiis aceſcentibus penitiùs miſtus & contaminatus, acriùs vellicando (non tamen ſemper eâ Acredine quæ Tactui ſenſibilis Dolorem manifeſtum crearet) Ventriculi & Inteſtinorum Fibras iiſque connexas alias, Somnum arcebat, donec tandem defatigatum ſopor gravis occuparet. Hinc ulteriùs provectus corruptus Chylus, intraque *Vaſa ſanguinis* receptus, etiamnùm manifeſtè acidus, (quod licet in ſanos vix cadat, infirmis tamen, Bileque elaboratâ & copiosâ quæ acidum ſubigat defectis plerumque accidit) ibidemque fermenteſcens, *eaque* (& præcipuè per Pulmonem, infirmum Viſcus &, auctâ quomodocunque Sanguinis Mole, facilè nimio Oneri obnoxium, reptantia) diſtendens & irritans, Flatus, Incubum, Convulſiones, & hos ſubſequentem Animi Dejectionem Torporemque parit. Tot igitur undequaque Remoris injectis, Ciborum Digeſtionem non ante Veſperam inſequentem perfici (*quouſque*, inquam, *licet*, perfici) proſtratumque *eouſque* jacere Appetitum,

Appetitum, nihil mirum. Reviviſcenti tamen Appetitui, & Doloris Tædio impulſi, & Voluptatis Lenocinio ducti, liberiùs indulgentes eadem Veſtigia premunt in eundemque Orbem redeunt. Fatui! qui ſi Rationi obtemperantes paucos aliquot Dies incœnati aut cerealia aliave levia cœnati, maturè decumberent (forti interim Animo, ſi quid inter Novationis Initia non aſſuetis moleſtum acciderit, id ferentes); commodioribus Horis, nec languidè, eſurirent; brevique *Salernitanorum* Moniti Veritatem experti faterentur. Id autem hujuſmodi eſt;

Somnus ut ſit levis, ſit tibi Cœna brevis.

§. 3. In hoc præterea graviter peccatur quòd *ſomno opportuna Tempora Vigiliis dantur, & Vigiliarum Laboribus dicata, ſomno pereunt.* Naturæ enim Indicia qui ſequi velint, *nocturnum* Tempus *ſomno, Vigiliæ diurnas* Horas impendent; quæ ſi inverſo Ordine uſurpent, non impunè ferent, *infirmi* præcipuè, *quibus ea nocent quæ robuſtiores non offendunt*, imò ab illis *ne ſentiuntur quidem.* Vapores enim & Exhalationes quos Solis Calor diurnis Horis in altum ſublatos & rarefactos innocuos præſtat, accedente nocturno Frigore condenſati decidunt in Terram, lentèque per Noctem totam diſtillant. Perſpirabilis illi Materiæ liberum per Cutis poros Exitum prohibent, quam interim intempeſtivè *Vigilantium*

tium Motus excitant protruduntq; ad minima uſque Vaſcula, ibi eo Frigore conſtipandam & coacervandam, Materiem Febri ſuffecturam, aut ſaltem Fibras oneratas reſoluturam, forte & exiliores rupturam; quod Nutricibus accidere ſolet & quibuſvis ad Ægrorum Lectulos vigilare ſolitis, qui plerique Hydrope tentantur, aliquam multi pereunt. Obſtructâ ſcilicet perſpirabili Materiâ, ſeroſa Sanguinis Pars & Quantitate augetur & lenta acriſque fit; unde exiliſſima Vaſcula lymphatica diſtendit, exedit, rumpit & Hydropem gignit. Et ſupra monui Corpora noſtra Vapores cujuſcunque Generis per Aërem natantes, ſive noxios, ſive ſalubres, attrahere, intrò rapere & per patentes in Cute Meatus quaſi haurire, aut potiùs eos ſe intra Corpus per hoc Ductus inſinuare & adigere; cùm interim Corporis Machina perſpirabilem Materiam, quantùm per ambientia Corpora licet, foràs propellat, Effluviorumque Nebulâ, bullientis Aquæ Vaporibus tenuiore quidem at cætera non abſimili, ſe circundet. Hæc attendenti, ab Aëre nocturno frigido & humente, perſpirabili Materiæ Exitum præcludente, intraque Corpus ſeſe inſinuante, tantum Malorum Agmen infirmis inſtare comparebit, ut nihilo magis Sanitati aut Longævitati obſit ebrium, ſi modò *maturè,* decubuiſſe (ſtrenuos Compotores teſtor) quam Vigilias *in multam Noctem,* quanquàm ſobrios, protraxiſſe. Iſta qui caverit Pericula maturèque cubitum iverit, Somno ad Horas Meridiei proximas producto non

non indigebit; aut eidem ſuperfluō ſi indulſerit, cùm utilis eſſe deſierit ideo jam noxium ſentiet. Quem enim non Neceſſitas dulcem placidumque indulſerit, ſed luxurioſum ſuaſerit blandiens Stragulorum Calor & Mollities, ille tabeſcentes quaſi Fibras emollit atque enervat, & ſupra quam Uſus poſtulabat irrigatas nimio Humore gravat hebetatque. Qui Conticinii Tempora Vigiliæ dederit neque ante Matutinas Horas decubuerit, is neque exhauſtas fractaſque Vires modico Somno reficere poterit, & ſomni Finem in Tempora minimè opportuna conjiciet. Cùm enim eouſquè Digeſtiones proceſſerint ut jam copioſiùs accumulata perſpirabilis Materia liberiorem (quem ſolus Somnus concedit) patentioremque ſibi Exitum poſtulet, & *aſſueta quaſi expectet*; ea impedita Fibras impari Onere premit, quæ hinc diſtentæ, laxatæ & fatigatæ difficiliùs exonerantur reficiunturque, aliâ perſpirabilis Materiæ Particulâ alii Exitum quem ſimul plures affectant intercludente. Et niſi ante meridianas Horas quietus & mollior Somnus Corpus refecerit, minimùm profectò proderit interruptus ille, & ſuſpenſus, quem ſolum concedet *ingreſſum jam clarum Mane Feneſtras* omnes undique *anguſtas extendens* moleſto *Lumine Rimas*, & circumſonans undequaque Hominum Negotiis ſuis intentorum ſtrepitus; multòque minùs veternoſus ille ſopor cui ſuccumbunt, exhauſtis Viribus, delaſſatæ, diſtractæ, Onerique ferendo impares Fibræ.

 § 4. Nihil

§. 4. Nihil igitur apertiùs Natura indicat, quàm *Vigiliæ Diem Lumenque, Somno Noctis Silentia obſcuramque Umbram convenire*; non læti tantùm *Solis Splendoris* ad obeunda Vitæ Munia omninò neceſſarii, ſed & maximè *Salubritatis* Ratione habitâ. Infirmioribus, fateor, quibuſdam Animalculis, Gliri putà, Hirundini, Veſpertilioni, aliiſque non ſufficit cujuſque Diei Vigilias excipiens alterna Noctis Quies: ſed integris etiam per Hyemem Menſibus ad idoneam ſive Requiem ſive Somnum opus eſt: niſi, quod vero ſimilius eſt, non tàm dormiendi quâm vitandæ Cœli Inclementiæ Causâ ſecedunt, ſomnus autem, cùm ad fallenda longi Otii Tædia tùm præcipuè ne eorum Corpora tunc Temporis nihiladmittentia Nutrimenti Actionibus vegetioris Vitæ abſumerentur, indultus eſt. Robuſtiora autem Ferarum Genera ipſam Noctem inſomnem agunt, cùmque omnia apud Homines ſilent horrendis illa Rugitibus terrificiſque Ululatibus Predæ intenta Sylvas latè implent. Meticuloſus etiam Lepus, ab Inſidiis ſibi cavens, Noctu Gramina depaſcitur. Huc *ea* impellit dira Neceſſitas, hiſque ferendis provida Natura *illa Animalia* adaptavit. Ego *Homines*, *eoſq; imbecilles*, quid *illis* conveniat doceo: nam *robuſtos* & *quibuſlibet duris ferendis pares* non moror.

§. 5. Infirmis itaque Vitam *gravioribus* Morbis vacuam ad maturum ſenium extendere

cupi-

cupientibus ſuadeo deciduos Nocte Vapores, nocturnas Lucubrationes & quaſcunq; demùm *intempeſtas* Vigilias quantâ poterunt Curâ devitent: Æſtate paulo poſt ſolis Occaſum, Horâ ſcilicet veſpertinâ octavâ, nonâ aut decimâ eant cubitum; Hyeme ante Diluculum, quartâ, quintâ aut ſextâ matutinâ reſurgant. Sic octo plùs minùs Horas ſomno dabunt; quod cuivis nullo Morbo acuto nulloque diuturni Morbi Paroxyſmo detento ſatis eſt. Parcè enim ſobrièque viventes brevior Somnus reficit, qui illos, contra quàm Luxui indulgentibus accidit, ſuavis occupat, continuus nec interruptus fovet recreatq;, alacres demùm vegetoſque ad Vitæ Officiæ dimittit. Pro Quantitate ſcilicet Cibi Potûſque ingeſti brevior molliorque aut productior & gravior Somnus eſt. At immodico indulgere Somno, ut jam dictum eſt, aut *ceſſantes* tepido ſe Stragulis coopertos fovere Nido *Imbecilles*, quid aliud eſt quam laxatis enervatiſque Fibris, indeque inſpiſſatis Humoribus, Corporis ſui Machinam diruere! Libero apertoque Aëre, Lecto exilientem illicò ſe circumdare, eſt quaſi Frigidario ſe immergere, quo Circuitus Humorum promovetur Fibræque firmantur quæ, mollibus calidiſque Stragulis diutiùs involutæ, nimio Humore maceratæ mollitæque reſolverentur. Erectus etiam Corporis Situs, Actio item & Labor (poſtquam ſufficiente ſomno Corpus refectum eſt & Labori aptatum) plurimùm prodeſt, Perſpirationem augendo &

P 2 craſ-

craſſiora etiam Excrementa Expulſioni præparando & Expulſionem eorundem ſolicitando. Hæc oſtendit vegetior maturè ſurgentibus quàm manè pigrè ſtertentibus Appetitus. His adde puri benignique Aëris matutini ſalubrem Influxum, noxiorum Noctis Vaporum Receſſum, omniaque Exortu ſuo exhilarantem novum ſolem, qui vivo cuncta Calore fovens novo Cor Robore firmat totamque Corporis Machinam Vigore replet.

§. 6. LITERARUM imprimis ſtudioſis *Amica Muſis Aurora* convenit; quo præcipuè Tempore vigent Animi Facultates, Corpuſque moderato Somno inſtauratum ad omnia Menti debita Miniſteria obeunda alacre promptumque adſtat, Cerebrum ſerenum & expeditum, ſopitæque Animi Perturbationes, non ampliùs fervente Digeſtionis Opere à Paſtu plerumque Mentis Aciem obtundente Infirmorumque Spiritus conturbante, Intellectui ad ſua ſe Munera accingenti favent.

INFIRMI igitur Literarum amantes nocturnis Chartis ne impalleſcant, ſed primo Mane experrecti ſtudiis incumbant &, ut benè cœptum Opus feliciter progreſſum ad bonum Exitum ducatur, cùm paulo ante Meridiem leviter jentârint, ea repetant, quouſque Vires Spirituſque commodè ſufficient eouſque perduraturi, ad ſecundam ſcilicet tertiamve à Meridie Horam. Unâ deinde Horulâ Ambulationi,

tioni, Equitationi aut leniori cuivis nec vehementi Corporis Agitationi datâ, poſtquam parumper quieverint Prandium aggrediantur, Paſtum quanquam Jentaculo pleniorem, temperatum tamen & Regulis jam traditis coërcitum. Reliquum deinde Diei Amœnitati ſacrum partim hilaribus Colloquiis relaxandi Animi Causâ terant, partim, repetitâ Exercitatione, Saluti Corporis tribuant, omiſsâ omni intenſiore Cogitatione. Poſtremò, maturè decumbant poſtquam Prandium, ſi libuerit, Aquæ Poculo diluerint, aut Vini albi, Hiſpanici, verbi gratiâ, Aquâ copioſiore temperati Lactiſque calentis Sero deliniti Hauſtulo; quod & Perſpirationi promovendæ inſuper conducet.

§. 7. Unicum ſupereſt de Somno monendum: *Jam ægrotantibus*, ſcilicet, *Senioque onuſtis* longiorem in Lecto Moram neceſſariam eſſe. *Ægrotis* enim inquietior & interruptus Somnus, cùm *Tranquillitate* non poſſit *productiore Temporis Spatio* ut proſit curandum eſt. *Senibus* eadem Damna eodem Artificio penſanda. Rigidioribus præterea & exſuccis eorum Fibris pleniori Somno remolliendis & humectandis, proſtrato Corporis ſitu tepidoque Stragulorum Fotu allaborandum eſt.

§. 8. Ut ſuprâ dictorum *Summam* paucis comprehendam; Somni Ratio his contineri videtur.

videtur. *Somnus* eſt plena & integra omnium Functionum & Motuum voluntariorum Ceſſatio, eorum Organis *reparandis* Vigiliæque Diſpendiis *reſarciendis* accommodata. Eò autem *magis* Somno *reficimur* & recentamur quò *minùs* ille Rerum Imaginibus Animique Affectibus per Inſomnia *turbatur*, Organorumque corporeorum Animæ Facultatibus inſervientium Uſu *impeditur*. Somnus temporaria Mors *dicitur*, & quodammodo *eſt*. Per Somnum enim quietum & altum *ſpiritualis* noſtri Pars ab *animali* liberata & quaſi ſejuncta eſſe videtur; idque eo, ut probabile ſit, ſapienti Conſilio ut, ceſſantibus Mentis Operationibus, ſolidæ Corporis Partes, quæ dum agunt & moventur non ita commodè reſarciri queunt, per Quietem nutriantur, augeſcant, & quod inter vigilandum & agendum deperdiderant nunc recipiant reparentque. Solidæ *Alimenti Partes* non aliud ſunt quàm exiliſſimæ Animalium Vegetabiliumque comeſtorum contritæ *Fibrillæ*, *Membranulæ*, *Vaſculorum Annelli*, variique Generis *Fragmenta Oleo, Sali* & *Aquæ* commiſta & confuſa; quæ per Animalis *nutriendi* Canales quoſcunque omnia in omnes Partes feruntur, ut alibi aliæ Particulæ, magnâ Varietate Humori nutritio innatantes, Rimæ alicui obturandæ aut Defectui cuicunque ſupplendo, *adhæreſcant*, & quodam quaſi Glutine *appoſitæ affigantur*. Hæc autem tam commodè tamque examuſſim fieri non poſſunt Organis per Vigiliam *Actiones* ſuas

ſuas obeuntibus ac per altum Somnum ceſſantibus & *quieſcentibus*. Vigiliæ igitur Tempore Fibræ *deteruntur*, Somni Tempore *reſarciuntur*. Quare ut iſta *Tempora* neceſſariò *alterna* ſunt, & propter *diverſos Fines* inſtituta ſunt Somnus & Vigilia, ita *diverſos* & *contrarias ferè* eſſe omnes hujus & illius *Circumſtantias* convenit. Hinc, ut id obiter moneam, elucet nullos per Somnum gigni *Spiritus animales* ſive Fluidum voluntariis vitalibuſque Motibus peragendis per Nervorum Canales fluxurum; neque quidem *aliud quidquam* peragi quàm *Fibrarum* Redintegrationem, Reconcinnationem, novamque Tenſionem & quaſi Modulationem. Si enim *ſubtile* aliquod Fluidum *ſecernendum*, eſſet, ſatis patet id æquè commodè, imò forſan commodiùs Secretionis Organa *ſeparare* poſſe Corpore per Vigiliam *moto*, quàm per Somnum *quieſcente*; quod Tempus *jam ſecretæ* & preparatæ Materiæ *Appoſitioni* aptius eſt: ut Antlia non minùs commodè Nave progrediente quàm ad Anchoram ſtante exercetur; licet ad Carinam *reficiendam* eâ quieſcente & fixa opus ſit. Corporis autem Noſtri Diſpendiis reparandis *Quietem* omninò neceſſariam eſſe uſque adeò verum eſt ut quos Somnus fugit, illi *quieſcendo*, Corpus *immobile* detinendo, Animæque Operationes quantùm pote *ſopiendo* Somnum, quâ licet, imitati non parùm reficiantur. His ſic expoſitis ſatis patet Corporis Fibras, ut commodè refici poſſint,

ſint, *Situ* per Somnum maximè naturali & proclivi, eo ſcilicet quo earundem Tenſio maximè *remittitur*, ponendas eſſe; cùm *tenſis* & diſtractis, ut per Vigiliam fit, non æquâ Commoditate Nutrimentum aut *apponatur* aut *adhæreat*. Hâc de Causâ Opium aliaque *ſomnifera* Medicamenta ut Somnum inducere poſſint, priùs neceſſe eſt ut Fibras nimis tenſas *eatenùs* relaxent quatenùs relaxari ſolent ut reſarciri poſſint Nutrimenti Appoſitione. Eâdemque Ratione quivis *Dolor*, aut *Spaſmus*, aut difficilis & moleſtus Corporis ſitus, qualis eſt ſtantis & (ſi dormire velit) ſedentis etiam, mollem ſomnum, & quæ Membra foveat Quietem impedit. Qui temperanter ſobrièque vivunt & æquales præter propter Nutrimenti Quantitates quotidiè aſſumunt idque ſtatis Horis, illis ſtatâ etiam quotidie Horâ veſperâ (niſi extrinſecùs Impedimenti aliquid incidat) *Concoctionis Munere defunctis* commodum erit ire cubitum; nec tamen maturiùs, eoque imperfecto, aut ſolito breviore poſt Cibationem Tempore. Abſonum enim videtur *crudos* Humores Materiæ nutritivæ *jam coctæ* permiſcere & confundere: quod tamen neceſſe eſt accidere niſi Concoctionis Opus magnâ ex Parte jam peractum ſit priuſquam appetat Somnus, Tempus nempe Nutritionis & Inſtaurationis: cujus cùm jam *Materia parata* eſt *Organaque* ad Opus ſuum *rite diſpoſita*, non minorem *eâ interturbatâ* Vim Naturæ inferas quàm *inhibitâ Alvi Fæcum aut Urinæ Expulſione*,

ſione, cùm aut hæc aut illæ Vaſa Copiâ ſuâ ad Expulſionem ſtimulant.

Jam cùm manifeſtum ſit Rorem craſſum, gravem, denſum, putridum noctu deſtillare; (Solis enim vegeto Calore ob omni Corpore humido excitantur Vapores in mediam Aëris Regionem, ibidemque ſuſpenſi detinentur ad ejus uſque Occaſum; quò fit ut *diurnis* Horis quàm *nocturnis*, præcipuè primarum Vigiliarum, *Aër ſit purior, ſiccior, ſalubrior*) Somnus diurnus nocturnæque Vigiliæ neceſſariò Perſpirationis ſolitum Tenorem conturbabunt, ejuſque Materiam *excrementitiam* Nutritionis *alibili* Materiæ permiſcebunt & confundent, impeditam ſcilicet & repulſam; quam tamen *ſuo* Tempore *juſtâque* Quantitate extra Corpus efferri majoris eſt ad Sanitatem Momenti quàm ſimul & *Urinam* & *Alvi Fæces* debito Ordine expelli.

Ex iſtâ autem Conturbatione fit ut *Infirmi* Somno tempeſtivo prohibiti toties *oſcitent* & *pandiculentur*, Vellicatione nempe & Irritatione perſpirabilis Halitûs obſtructi, omnes Corporis Muſculi ad Spaſmos & Tremores excitantur, quibus ejus Expulſio promoveatur per Cutem. Cùm autem Vaporum craſſiſſimi & graviſſimi, ideoque maximè noxii, ii ſint qui ad minimam Altitudinem elevantur celerrimèque & *citiſſimè* deſcendunt, omneſque Exhalationes *tùm* decidere incipiant cùm ſolis

Calor tantus eſſe deſierit ut earum Gravitati æquipolleat: manifeſtum eſt nullum *hyberni* Diei Tempus alterâ aut tertiâ ab Occaſu Solis Horâ, nullum *æſtivi* ipſo Crepuſculi Tempore Infirmis magis periculoſum eſſe & noxium. Æſtivi enim Solis Ardoribus ipſi etiam animales ſales putridæque quævis & tetræ *Exhalationes*, aliaque Morborum, etiam peſtilentium, Semina in Aërem elevantur; quæ tamen, cùm *Gravitate* præcellant, paulò poſt ejus Occaſum neceſſariò decidunt: cùm, è contrà, hyberni Calor modicus non niſi *aqueis Vaporibus* excitandis par ſit, quæ, cùm *leviores* ſint, & altiùs aſcendunt & decidunt *lentiùs*, nec ut alteræ illæ *Exhalationes* ita noxiæ ſunt. Et hâc præcipuè de Cauſâ *veſperæ*, poſt intenſos in calidioribus Regionibus *Ardores*, Horæ tam noxiæ imò peſtiferæ deprehenduntur. Rore enim *Cælo ſereno* cadente, non minùs quàm Aurâ marinâ frigidâ, *incautos* urunt: nullus enim paulò *prudentior*, qui modò *ſui Juris* ſit, illi ſe Periculo objicit. Ex his perſpicuè deducitur Æquitas atque Utilitas *Conſilii Infirmis* ſuperiùs dati; ut nempe Æſtate paulò poſt Solis occaſum eant cubitum, at Hyeme octavâ aut nonâ Horâ Veſpertinâ. *Hæc* nempe Tempora toto *reliquo* Die plura intentant Infirmis Pericula, contra quæ tepido ſe Lecti Fotu munire prodeſt. Hinc etiam Ratio redditur vulgaris Obſervationis, *Paucarum* nempè mediam Noctem *præcedentium* quàm *bis tot* Horarum eam

ſubſe-

ſubſequentium Somno Corpus magis refici: non utique propter *tempeſtivam tantùm* Requiem, *ſed &*, quod Rei Caput eſt, propter majora *illius* Temporis Pericula cautè & prudenter vitata, quæ Horis antelucanis jam præterierunt.

Levia forſan hæc *Validis* & *Robuſtis* videbuntur, quos ſcilicet minuta & exilia non tangunt. At *Infirmis*, qui, ut ſubtiliores Trutinulæ, paulo Momento huc illuc impelluntur, *graviora* Pericula adferunt frequentes circa has etiam *Minutias* Errores.

CAP. IV.

De MOTU *&* QUIETE.

§. 1. PROXIMUM eſt ut de Motu & Quiete dicamus, quorum commoda Inſtitutio non minoris ferè ad *Vitam ſanam* Momenti eſt, quàm ad *ipſam Vitam* Nutrimentum.

AN ea fuerit primis noſtris Parentibus, priuſquàm Peccato ſuo omnium DEI Donorum Jacturam fecerant, Corporis Fabrica, Poſteris etiam, ſi in Fide ſuâ erga DEUM perſtitiſſent, permanſura, quæ ſedentariam & contemplativam Vitam ſinè Incommodo perferre potuiſſet; uti inutilis, ita etiam, ut nunc ſunt Res humanæ, difficillimæ Diſquiſitionis Quæſtio eſt. Priſtinum enim illum ex hodierno Rerum Ordine nullâ certâ Ratione colligimus. Nam ut primorum Hominum Indoles Animique Facultates in deterius mutatæ

tatæ manifeſtò apparent : ita non obſcuriora ſe produnt Indicia mutatæ ſimul Naturæ cùm omnium terrenorum Corporum tùm præcipuè Animalium Plantarumque ab eâ quâ tùm præcellebant cùm DEUS omnia ſua Opera integra & perfecta pronunciavit. Ne ipſa quidem cœleſtia Corpora, quatenùs noſtris Uſibus inſerviunt, magnæ illius Viciſſitudinis Noxam evaſiſſe videntur. Cujus Rei idoneum profectò Teſtem habemus Divum illum *Paulum* qui in interiora Cœli Adyta admiſſus multa inenarrabilia audivit, viditque. Is, *omnia creata,* * prodit, *Inertiæ & Corruptelæ non ſuâ ſponte mancipata, Vi ipſis illatæ ingemiſcere, in eamque Inſtaurationem ſui eluctari quæ adornandæ reducum à terreno Exilio Hominum, Filiorum* DEO *Patre dignorum, Pompæ deſtinatur.* Utcunque verò hæc fuerint ; his DEI ad *Adamum* Verbis, † *In Sudore Vultûs tui comedes Panem,* non tam *Pœna* irrogari videtur quàm *ſalutaris Exercitatio* imperari, occurſurum Morbis, Rebus jam novatis, orituris Remedium, Fructûſque venenati ex infelici, ſi qua uſquam, Arbore decerpti præſens Antidotum. Hoc mihi ſuadet *inevitabilis Exercitationis Neceſſitas,* quam niſi adhibeas fruſtra vegetum firmumque & perennaturum Corporis Robur expectes. Quantùmvis enim accuratè delecto

* Rom. viii. † Gen. iii. 19.

Alimento

Alimento quantùmvis temperanter te nutrias, quâcunque Evacuatione cùm Modum exceſſeris oppreſſum Corpus exoneraveris, quòcunque demùm te vertas; ea tamen eſt humani Corporis Fabrica & Diſpoſitio ut, *niſi Exercitatione ejus Fibras intendas Humoreſque comminuas*, hi lenteſcant, illæ laxatæ reſolvantur. Artuum denique Juncturæ & Cardines niſi frequenti Rotatione eorundem Volubilitas conſervetur, rigeſcent, Mucuſque iis lubricandis deſtinatus in lentiſſimum Gluten abibit. Hinc Morbis diuturnis Materia, fractumque & enerve Senium, ſi tamen Senii Tempora non antevertat Mors. Neq; ſolùm *frigido* craſſoque ſub *Aëre craſſoque Cibo* viventibus; ſed & clementiſſimo *puriſſimoq;* *Cœlo* tenuique & *facilè concoquendo Victu* fruentibus Agitatio Corporis neceſſaria eſt. Si enim Aëris Calor tantus ſit ut, ſine Exercitationis Auxilio, amplæ Perſpirationi excitandæ ſufficiat, Sudorem profectò inducet, eoque Fibras laxabit & Humores inſpiſſabit. Cui utrique Malo occurret Exercitatio, commodo tamen Tempore, dum ſcilicet, Mane & Veſpere, frigido propior Aër tepet, obeunda. Et quanquam Victus tenuis ad prohibendam Sanguinis Incraſſationem vel maximè conducat, niſi tamen Subſidio veniat Exercitatio, non omnia ſolus poterit; nec ad fatiſcentium Otio Fibrarum Intenſionem quidquam, præter impedimenti Amotionem, confert. Nec ſi *junctis Viribus* concurrant Cœli clemens

clemens moderatuſque Calor Victuſque tenuis, ſine Exercitatione debitam Artuum Cardinibus Mobilitatem conſervabunt.

§. 2. VERISIMILLIMUM mihi videtur Animalium Carnibus Potuque Arte facto Hominibus, quales primitùs conſtituti fuerunt, non licuiſſe veſci; quibus ſcilicet Plantas in Victum conceſſas fuiſſe accepimus à ſacro Scriptore nullam interim *illorum* Mentionem faciente. Hominum Ventriculi non iis pollent Viribus quibus Animalium Prædâ viventium; nec, ſi Naturam Ducem ſequantur, eâ ſunt Voracitate quæ ſolis Carnibus ſatiatur, aut aliud quàm Aquam ſitiunt; nec ita duro crudelique Animo à Naturâ inſtructi ut immiſericordes ferique Animalia ſibi quadantenus cognata jugulent, lanient, eviſcerent. Mitiùs certè ſentiebat primævum Hominum Genus: neque priùs eò Feritatis provecti videntur quàm omni Scelerum Fœditate contaminati Labem contraxerant non niſi Diluvio eluendam. Quâ facinoroſorum Hominum Stirpe recisâ ne nova Progenies, auctâ cum Annis Nequitiâ, eadem quæ priores impia molirentur; contracta novem decemve Sæculorum Prolixitate, Vitam humanam Deus intra unius Centuriæ anguſtos Limites concluſit, denuò brevioribus Terminis circumſcribendam. *Eâ Cauſâ videtur* ſapientiſſimus omnium Rerum Adminiſtrator, efficaciſſimum Vitæ Filo reſcindendo Inſtrumentum,

mentum, Animalium Carnes, Vinum & deinceps invenienda Luxûs Irritamenta, grataque Venena, obduratis vitiati Generis humani Affectibus indulſiſſe; non interim neſcius quæ ignavis & luxurioſis Voluptatem, ſed Vitæ inſidioſam, afferrent, ab his diligentiſſimè ſibi cauturos probos prudenteſque qui domitis & pacatis Animi ſui Affectibus frænatoque Appetitu & Deo ſe placere ſcirent & Felicitati ſuæ commodiſſimè proſpicere. *Eâ certè Occaſione* ex ſacris Scriptoribus diſcimus & conceſſum Hominibus Carne veſci & Vinum eoſdem bibiſſe: poſtquam ſcilicet Experientia monſtraverat non ſolo moderato Victu (qualis erat primorum Hominum ſolis Plantis viventium) coërceri poſſe tam longævam Improbitatem, nec Sceleratorum Artes Incrementi Modum habituras niſi, contractis Vitæ Terminis, Opportunitas ſimul in Nequitiâ proficiendi tolleretur. Non nego difficillimum eſſe, nec poſſibile quidem ut nunc Res ſunt, Animalculorum quorundum, Plantarum nempe Foliis, Fructibus, Radicibus inſidentium & nidulantium, Vitæ parcere, niſi omni omninò Nutrimento abſtineamus. Sed, præter ea quæ de primigeniâ Rerum Facie penitùs mutatâ jam dixi, meminiſſe convenit aliud eſſe Animalis Vitam alioquin in plures Annos duraturam volentes ſcienteſque reſcindere ut malæ Fami Cupidinique noſtræ indulgeamus; longè aliud inevitabili Caſu Animalcula brevioris Ævi, trimeſtria

puta

puta aut ſemeſtria; Animâque vix, eâ quæ Plantis infuſa eſt, nobiliore prædita opprimere. Utcunque ſit, ſive verum Conjecturâ attigimus, ſive aberratum longiùs eſt: hoc ſaltem Oeconomiæ animalis & Fabricæ humanæ peritis, eorumque quæ ſobriè viventibus quæque rursùm liberiùs evagantibus accidunt non ignaris, obſcurum eſſe nequit; pleniore *Carnium* Uſu, *Vinique* & aliorum Liquorum *artefactorum* Potu copioſiore, *vehementioribus* Affectibus Animum conturbari, *Infirmorumque* Corpora *diuturnis Morbis* fracta graviter moleſtèque Senii Tædia perferre, ſi tamen eouſque perdurent neque priùs Vitæ Filum Intemperantiâ abruperint. Cujus Veritatis ſupra omnes alios illuſtrem imprimis Teſtem habemus *Cornarum*. *Robuſtum* quidem *firmumque* à primâ Origine Corpus quanquam iſtiuſmodi Victûs Impetum *diu* ferat; & Operariis, duro ſimul Labore Victum quærentibus durumque Cibum digerentibus, Carnium Eſus Potuſque generoſus quodam Modo neceſſarius ſit, quo nempe *temporariæ Vires inſignes* ſuppeditantur: *celeriùs* tamen etiam horum Fibræ validis hujuſmodi Motibus deteruntur Corporiſque tota Machina frangitur; & *Imbecilles* præcipuè, nec eadem ferre poſſunt; nec, ſi poſſent, lacertoſo illo & ad Labores infracto Robore egent, quibus quippe ea Fibrarum Firmitas ſufficit quæ, modicâ Exercitatione adjuta, tantum Alimenti concoquat, quantum Vitæ *ſanæ* ſatis eſt, non

quanto Athletis ad *Curſum Luctamve* eſt opus.

§. 3. DEAMBULATIONE, Equitatione, Vectatione, Geſtatione, Tripudiis, Curſu, Globorum, Pilæ, Rudium Ludo, Saltu, Foſſione, ſexcentis aliis Modus *totum* ſimul Corpus, aut privatim aliqua ejus *Pars plùs minùſve* exercetur.

EXERCITATIONUM toti in commune Corpori ſalubriter utilium *Deambulatio* ineruditæ, nec Artibus inſtructæ Naturæ, prima placet: nec commodiorem Ars ſubſtituere poſſet, niſi infirma Corpora priùs ambulando laſſata & exhauſta deficerent quàm quantum Sanitati ſatis ſit agitentur.

QUARE *Equitationi* Palmam do, quâ minimo Labore Viriumque Diſpendio Sanitati proſpicitur. Totam ea Corporis Machinam concutiendo Tranſpirationi egregiè favet, Secretiones promovet, omneſque Fibrillas leni Vellicatione ad Contractionem impulſas firmat roboratque, aſpirante interim Opemque ferente Aëre qui ſubinde novus variuſque (celeriùs præſertim & inæquali ſolo, nunc Collibus ſurgente, nunc in Planitiem ſubſidente, vectis) nunquam non Villos ſtimulat novaſq; in Contractiones ſolicitat; dum ſimul, quod magni ad Sanitatem Momenti eſt, Animus

amænâ

amænâ Ruris Varietate delinitus Tranquillitate perfunditur.

Equo regendo aut Imperitiâ aut Infirmitate inidonei *Curru vehantur*. *Vectio* enim claudis, Viribus fractis, decrepitis Senibus, Pueriſque Habenarum impotentibus apprimè convenit.

Hæc uſitatiora ſunt Exercitationis Genera toti Corpori communia; quæ ſaltem Infirmis conveniunt. Curſus enim & Saltus Robuſtis magis congruunt. Et de Geſtatione eadem dicenda eſſent quæ de Vectione ſunt dicta.

Domestica Exercitia, inclementi Cœlo, campeſtrium Locum rectè tenent. Tùm enim Reticula palmarem Pilam jactare, aut Clavâ eburneam, quam * ſupra laudavimus, pulſare expedit. Alioquin Aëre quantum per Tempeſtatem licet fruendum eſt, qui Exercitationi commodè auxiliares Copias ſubmittit.

Quanta autem ſit Exercitationis in firmando Corpore utilitas *Pueri* docent, Naturâ Duce Curſui, Saltui, Luctæ, omni denique laborioſæ Exercitationi ad Laſſitudinem uſque ita avidè dediti ut deſidere domique ſe continere illis inſtar omnis ſupplicii ſit. Quæ pro-

---

* Cap. I. §. 10.

ſecùò ſapienti Naturæ Conſilio inſtituit. Sic enim imbecilles eorum Artus ſenſim roborantur & ad omnem Motûs Varietatem faciles redduntur: ſanguis aliique Corporis Humores nec lenteſcunt nec ſtagnant nec aliàs corrumpuntur, perſpirabilis Materia copiosè liberèque per Meatus ſuos tranſmittitur, Fibræ denique ad præſtitutos ſibi Expanſionis Terminos, vegeto interim Motu confirmatæ, tutò maturèque exporriguntur.

§. 4. Neque minore *Infirmorum* Emolumento obſervare licet *quid Operariorum Labor ſingulis Artubus Roboris adferat.* Iis enim, quamvis *alia* Membra gracilia ſint, quæ tamen proprio ſibi Opere *exercent* toroſa nervoſaque fiunt. Vide Lecticarum Geſtatoribus quæ *Crura* & *Femora*, qui Remigibus *Lacerti* quàm lata *Pectora*, quàm validi Bajulis *Humeri*, quàm muſculoſum *Dorſum* firmique *Lumbi!* Clarâ Voce eloqui *Pulmonem* confirmat & *Ventriculi* Concoctionem promovet. Verbo, cuivis *Membro exercitatiori* copioſior & elaboratior Sanguis Spirituſque ſubtilior plenius Nutrimentum Vireſque firmiores adfert. Ea etiam eſt Corporis Fabrica & *Aſſuetudinis* Vis ut ſiquis quò ducendus ſit Humor, ſive nutritius Succus alliciendus, ſive noxius eliminandus Latex, id *Exercitatio* præſtet, & per Vias *notas* faciliùs fluat Liquor. Ungues ſæpe reſecti promptiùs ſuccreſcunt. Capilli frequenter tonſi firmiores impigrè ſtirpes Radicibus ſuis emittunt.

emittunt. Perſpirabilem Materiam per Urinæ Vias, imò per Alvum facilè ducas. Auctâ iterùm Perſpiratione parcior Urina fluit, ſtipatur Alvus. Cujuſvis denique Functionis animalis Organum *moderato* congruoque Labore firmatur; *nimio* perit & labefactatur.

§. 5. Hæc intuens, *Aſthmate* (non tamen ſicco & convulſivo) *Pulmoniſque* Imbecillate laborantibus ſuadeo *clarâ Voce* loquantur, ſine Vociferatione tamen, & per Loca leniter *acclivia* deambulent, identidem (monente notabili reſpirandi Difficultate) Gradum ſiſtentes; producto paulatim Exercitationis Tempore & accelerato Gradu donec *aſſueti* majora & Loci & Temporis Spatia tutò aggrediantur.

Ægrius *concoquentibus* Cibos, *Capitiſque* Dolore à *Ventriculi* & Inteſtinorum Vitio (ut plerumque fit) orto laborantibus, omnibus denique Fibrarum laxarum inerti Mollitie languentibus *Equitationem* commendo frequentem puro ſiccoque ſub Aëre, & quotidie, ſi fieri poſſit, alio atque alio:

Nephriticis Doloribus & *Calculo* afflictis *Vectationem* per aſpera Viarum:

Rheumatismo obnoxiis, *Pilâ* ad pleniorem ſudoris Manationem ludere, ſtatimque cùm deſierint Lectum petere ubi *Sudationi* faveant

faveant Liquorem quemvis tenuem calidum liberè bibentes, cujus ſingulis Hauſtibus Spiritûs Cornu cervini aut Ammoniaci Salis decem Guttas inſtillaverint.

Lacertorum *Crurumque* Infirmitati *Pilâ palmari* & *pedali* optimè medetur.

Podagra detentis commodè paroxyſmi *differuntur Equitatione* & *Vectatione*; *poſt* Paroxyſmum *Deambulatione* per aſperum & inæquale Solum promptiſſimè ad liberum Crurum Uſum reditur.

§. 6. Infirmis omnibus, præcipuè *Literarum ſtudioſis* aliiſque ſedentariis, Gentium orientalium Exemplo (quibus manuarium aliquod Artificium exercere inter Religionis Officia eſt, non minùs quàm ſtatis Temporibus Peregrinationes ſuſcipere) Religio ſit Exercitationis *ſtata Tempora* neglexiſſe: *Stata*, inquam, *Tempora*, non incurioſiùs quàm religioſi Cultûs, Refectionis, Somnique Horas ſervanda. Tres ad minimum quotidie Horas (quibus vacat) Equitationi, aut duas Deambulationi dent; partim ante Prandii Tempus Appetitui excitando, partim ante Somni Horam Digeſtioni promovendæ. Occupatioribus cùm quod velint non liceat illi quod poſſunt volant, omnemque exercitandi Corporis Opportunitatem arripiant.

§. 7. Tres

§. 7. Tres præterea *Leges* ſunt Exercitii ſalutariter obeundi.

Una eſt ut Ventriculo non turgente peragatur, Tempore nempe omni medicinali Operi commodo. Sic enim, Digeſtione perfectâ, jam cocta Naturæque Ordine ad Ejectionem præparata, opitulante Exercitatione faciliùs commodiùſque eliminabuntur: cùm contrà, pleno Stomacho, cruda præmaturè in Vaſa Sanguinis protruderentur, ſecretio perturbata præcipitaretur &, cum ſuperfluis, utiles etiam Succi projicerentur.

Altera eſt, ne uſque ad Laſſitudinem, Animi Dejectionem, aut ultra prima levis Sudoris Initia protrahatur: ne fortè Fibras reſolvat deteratque quod iiſdem roborandis deſtinabatur; Vireſque frangat, nedum reficiat, Oeconomiamque animalem turbet, importunè adhibita, ſaluberrima aliàs Medicina.

Tertiò denique, Exercitatione ſi incalueris, eâdem finitâ à ſubitâ Reſrigeratione omni Ope tibi cave, Cubiculoque aut commodo quocunque Loco, Cœli frigidi Inclementiam vita, ne in Corpus inanitum nitroſæ Aëris Particulæ ſe inſinuantes Humores accendant & Deſtillationem, Rheumatiſmum aut Febrim gignant.

DILIGENTER interim (quod *quartæ* Legis Vice eſſe poterit) hîc advertendum eſt, Exercitationem, niſi *Temperantiæ* conjunctam, ita nihil prodeſſe ut potiùs obſit. Appetitui enim quem *illa* excitaverit niſi *hanc* Moderatricem ponas, Fibras jam levatas novo Onere premes, & in vacuatos Canales ſemiconfectum Alimentum præcipitantiùs ſe intrudet. Sed hæc ſuprà plenè tractata ulteriùs proſequi ſuperſedeo.

§. 8. CUM de Exercitatione loquor, commodum erit ut de *Corporis in Aquam frigidam Immerſione* paucis dicam, quòd ſimilia iis quæ Exercitatio præſtet.

HANC dilectæ quondam Genti ſuæ à DEO per ſummum Legum latorem *Moſen* imperatam, CHRISTIQUE deinde ſequacibus, trinæ Immerſionis ſacro Ritu in Eccleſiam introducendis, præſcriptam, eodem utrobique DEI Spiritu Auctore qui & hîc & ubicunque humani Generis Res agitur Officium noſtrum cùm Felicitate *noſtrâ* arctè conjungit: hunc, inquam, Morem, tanto Imperio ſancitum, tamque ſalubrem, exoleviſſe impensè miror. Quod ad multiplicia ejus Commoda reſpicienti jure mirari videbor.

PRIMÒ, Quantum *liber perſpirabilis Halitûs Egreſſus* ad Sanitatem integram conferat

jam-

jamdudum omnibus notum eſt. Neque ignotum eſſe poteſt frequenti Corporis *Ablutione* Meatuum ejus Egeſtioni dicatorum Oſcula mundari, pingueſque ex denſatis Corporis Effluviis coactas Sordes, Exitum illi præcludentes, abſtergi.

Deinde, *Sanguinem* indéque genitos Humores pleno, *libero* nec impedito *Circuitu* per minimos quoſque Meatus ſuos *ferri referrique*, maximi eſſe ad Sanitatem & Longævitatem Momenti quis neſcit! At hunc Circuitum *Immerſio in frigidam* immane quantum promovet. Vivido enim primùm Ictûs Impetu ingentique Aquæ Pondere Vaſa omnia exteriora conſtricta corrugataque Sanguinem pleno Alveo versùs Cor propellunt, qui deinde (auctis jam hinc Cordis Viribus) pari Rapiditate recurrens, jamque omnem quamcunque Arteriolis minimis (quæ præcipuè Obturationi obnoxiæ ſunt) hærentem eaſque obſtruentem Lentorem Momento ſuo ſuperans eundem protrudit, plenumque & liberum per univerſi Corporis Canales Circuitum abſolvit.

Tertiò denique, *Infirmis* nihil æquè nocet, aut Exercitationis Commoda præripit, ac *nitroſas humenteſque* per *Aërem* natantes Moleculas intra Corpora ſua recipere, quod *Frigus ſuſcipere* vocant. Cui Malo nihil potentiùs obſiſtit *Immerſione in frigidam.* Et Ratio enim & Experientia teſtatur, attenuatis priùs

tatione Humoribus confirmatiſque Fibris, ſi *ita* præparatum Corpus frigidæ immergatur, tàm citato Curſu circumagi Sanguinem ut & noxios quoſcunque jam ingreſſos intrave ſe genitos Humores facilè expellat &, cùm copioſæ hinc provenientis Tranſpirationis Effluxu tùm conſtrictis frigidæ Vi Cutis Fibris, ſquamuliſque Epidermidem conſtituentibus purgatis compactiſque, omnem deinceps ingreſſuris Aditum præcludat.

§. 9. Quare omnibus *Infirmis* (quibus ſaltem id licet) ſuadeo, commodo aliquo Ædium ſuarum Loco *Frigidarium* ædificent, aut *defodiant* potiùs (ipſo profectò Triclinio aut Cubiculo non minùs utilem Ædificii Partem) cui certum ſit ſe immergere bidui, tridui, aut quatridui ad ſummum Intervallo, tam per Hyemem quam per Æſtatem. Quibus id, quâcunque de Causâ, non licet, ii quoties commodè poſſunt Fluvio, Lacui aut cuivis Aquæ vivæ ſe immergant.

Cavendum interea ne Frigidarii intempeſtivus Uſus noceat. In Paroxyſmis enim Morbi diuturni, Arteriâ celeriùs pulſante, Ventriculo crudis Cibi Reliquiis aut quâvis impurâ Colluvie onuſto, & Capite dolente, omninò illo abſtinendum eſt. Nec, ſi Pulmonem, Ventriculum aliudve ſingulare Viſcus Morbus *privatim* occupaverit, Frigidarium proderit: imò *infirmum* Membrum reliqua,

Immerſione

Immerſione *confirmata*, validiùs prement, opprimentque.

Curandum inſuper ut debitâ cum Cautelâ præſtantiſſimum Remedium adhibeatur. Quare imprimis videndum ne nimiâ ſub Aquâ Morâ, aut ſæpiùs repetitâ Immerſione algeant, rigeantque. Hyeme item Frigidarium egreſſi, ſtatim atque Veſtimenta induerint Corporis Exercitationi ſe dedant.

Infirmi ante ingreſſum Caput Aquâ perfundant; ſaltem humenti Spongiâ lavent.

Vulgatum denique Morem temerarium *præcipitandi* ſe in Aquam non probo, quòd vehementi nimis Ictu hinc infirmorum Corpora conquaſſentur, Periculumque immineat ne aliquis è minoribus Canaliculus accelerato repentè Sanguinis Motu dirumpatur. Præſtat, Fune de Laqueari pendente Manu prehenſo, quantocyùs Gradibus ad Frigidarii Fundum deſcendere, dein flexis Genibus Caput profundiùs ſubmergere, idemque, poſt breviſſimam Moram, reſpirandi Causâ exerere; poſt ſecundam denique aut tertiam Immerſionem egreſſos craſſo Linteo ſiccari, fricari, ſtrigile diſtringi, indui.

§. 10. De *Strigilis* (quo Nomine ſignare liceat *ſetaceas Scopas* Corpori fricando adhibitas, Inſtrumentum Strigili Veterum Uſu non

S 2 abſimile,

abſimile, quantùmvis Fabricâ diverſum) de *Strigilis*, inquam, eximio Uſu in Fibris leniter ſtimulandis, Humorum Circuitione accelerandâ & Halitûs perſpirabilis Egreſſu promovendo aliquid ſuprà de Exercitatione dictis ſubnectendum eſt. Nemo neſcit *Equus* Strigili ſtudiosè diſtrictus quàm lævis, toroſus, agiliſque, quàm alacer, quàm vividus; quàm contrà horridus, ſtrigoſus atque iners degat quem Strigilis non fricuerit: ut videatur Equus ſemipaſtus, ſedulò tamen diſtrictus, alio plenè paſto, ſed incompto, longè habitior. Strigilis nempe Operâ leniter ſtimulantur Cutis & Cuti proximæ Fibræ; unde Perſpiratioaugetur, Humorumq; Corporis Recrementa, Sanguinis per minimas Arteriolas Venulaſq; Circuitioni obſtantia, expelluntur. Iiſdem illis Arteriolis Venuliſq; Humore copioſo ſic repletis Muſculi, qui *illis* magnam Partem conſtant, & toroſiores & Motibus validioribus pernicioribuſque apti fiunt. Eoſdem ab iiſdem Cauſis Effectus in aliis Animalibus meritò expectes quos in Equo cernis. Et Homo ſi eâdem Curâ tractetur eadem inde Commoda capiet. Imbecilli igitur & ſedentarii, præcipuè quibus Paralyſeos Periculum imminet, aliorum Exercitiorum inevitabilem quandoque Defectum rectè ſupplebunt, totum Corpus, maximèque Artus, per Horæ circiter Dimidium manè & veſperè, craſſioribus aſperioribuſque Linteis ſetaceoque Srrigili ut rubeant fricando. Imò etſi Exercitatione liberè & quoties libet fruantur; magno

tamen

tamen ſuo Commodo & hujuſmodi *ſimul* Frictionem tuendæ Sanitati adhibebunt.

OMNE inſuper Quadrupedum Genus *quorum Carnes Menſis deſtinantur Strigili* diligenter diſtrictum, eaſdem ſucculentiores, Guſtui ſuaviores, Morborumque Contagio liberiores, hoc eſt, magis ſalubres & Nutrimento bono multoque plenos præberet. In *Volucribus*, quorum magna Pars Corporis Ablutione ſummopere delectatur, eadem præſtaret *Immerſio in frigidam*. Et hæc miror elegantiores & erudito Luxu Viros non vidiſſe, aut viſa in Uſum ſuum non arripuiſſe.

EX præſcriptis Motui Legibus, Quietis Tempora Modumque intelligere non erit difficile.

CAP. V.

De EXCRETIS *&* RETENTIS.

§. 1. CUM non tota *Alimenti* humani Materia Corpori nutriendo apta ſit; neque tanta *Humoris* Copia Sanguini utilis ſit quanta Alimento concoquendo Chyloque inde Confecto in Vaſa Sanguinis deducendo neceſſaria eſt; nec denique fieri poſſit ut Vitæ Actiones peragantur quin continuò à Canalibus omnibuſve ſolidis Corporis Partibus *Ramenta* deterantur, & fluentes per eoſdem Humores (ſive quod Corruptioni obnoxii ſint ſeu quia non quicunque per minimos etiam Canales tranſiverunt protinus in Materiam Nutritioni idoneam redigi poſſunt) perenni Purgatione egeant: *tribus* præcipuè Modis Natura ſuperfluorum Egeſtionem molita eſt. Per *Alvum* ſcilicet Ciborum Fœces ſive Chyli Recrementa, per *Veſicam* inutilis Sanguinis Liquor, per innumeros denique *Meatus in Cutem patentes* detrita

detrita Fibris Ramenta Succorumque è Sanguine colatorum Purgamenta ejiciuntur. Ut autem Sanitas conſtet Vitaque, quantum fas eſt, in longum producatur, ſingula hæc debito Modo, Quantitate & Tempore, certâque Lege excernenda ſunt.

§. 2. ALVI *Fæces* neque fluidæ neque duræ, ſed mediæ inter utrumque extremum Denſitatis è ſanorum Corporibus exeunt. Veriùſque quàm elegantiùs dictum eſt; Oportet Sanorum Sedes eſſe figuratas.

QUIBUS ſtipatâ Alvo, *paucæ duræque* excernuntur, iis aut nimio Labore Corpus exaruit; aut Potu generoſo pleniore incaluit; aut ſeveriori Jejunio maceratis parùm ſupereſt dejiciendum; aut Digeſtionis Vis languet; aut periſtalticus Inteſtinorum Motus ceſſat, quo fit ut Chylus lacteorum Ductuum Oſculis diutiùs objectus per illa quicquid in ſe Humoris eſt tranſmittat, Fœceſque, non niſi exuccas & arentes, deponat.

QUI *liquidiores magnâque Copiâ* detrudunt, ii Alimentis aut Naturâ ſuâ aut nimiâ Quantitate Ventriculi Vires ſuperantibus veſcuntur. Crudi hinc geniti Chyli Copia major quàm quæ lacteis Ductibus inferri poſſit, intra Inteſtina aceſcens & fermentata, Pharmaci Ritu illa ad ſui Expulſionem ſtimulat, tandemque cum Fœcibus dejicitur. Infirmis *Bubulâ*, *Porcinâ*,

cinâ, Piſciumve, Carne, Artocreate, variis Ferculis Arte coquinariâ *confuſis*, aliove quocunque Nutrimento Ventriculi Viribus *indomabili* pleniùs paſtis ſolenne eſt ſemicrudum Chylum per Inteſtina ſe præcipitem dare, *quæ* deinde gravia Tormina Colicique Dolores excruciant, languente interim profundèque dejecto Animo. Cibus enim, ſive durus frangique contumax, ſive diſſimilium Commiſtione in Fermentationem pronus, conſpirante etiam ſuo Pondere, à Stomacho ad Recti uſque Inteſtini extremum Finem omnes Fibras vellicans, alibilis ſucci vix pauxillâ Portione in Chyli Ductus ad nutriendum Corpus admiſsâ, totus ferè crudus effluit: neque *hujuſmodi* Victu Corpus magis reficitur (imò minùs, ut mox oſtendam) quàm vel *parciſſimo*. Hoc tamen Diſcriminis intereſt quòd Alimento *copioſo* inutiliter ingeſto Ventriculus & Inteſtina affligantur, reliquumque Corpus & Partium Conſenſu, & non ſatis ſubacti Chyli Renixu in Canalium eum comminuere molientium Latera, paria patiatur.

Quare ex Fœcum Conſiſtentiâ certò dignoſcitur an eam tantùm, ejuſque Generis, Alimenti Quantitatem adhibuerimus quæ Corporis Uſui ſatis ſit nec Digeſtionis Viribus major; an Modum ſuperaverimus. Et tantam profecto Vim habet ad *irritanda Inteſtina* quodcunque Digeſtionis Vi indomabile eſt, ut non aliâ de Causâ putem *Peruanum* Corticem, nimiâ

nimiâ Quantitate *Infirmioribus* exhibitum, Alvum ciere; Mercuriumque, ſive devoratum ſive Cuti affricatum, ſæpe effræni Alvi Purgatione præcipitem ſibi Exitum quærere neque ſalivæ Profluvium excitare; quàm quòd nimiâ nec Ventriculi Fibrarumque Viribus reſpondente Quantitate peccatum ſit. Suâ enim Naturâ *Peruanus* Cortex aſtringit, Mercurius patentes Glandularum ſalivalium Exitus petit. Imò ipſum Diaſcordium Theriacamque Andromachi ſæpè vidi Alvum ſolvere *Infirmis* quibuſque *Scrofula* Viſcera occupaverat. Quo damno iſthæc Medicamenta minimè noxia ſunt cùm *minore* Quantitate exhibentur. Et Morbis Mercurio ſanabilibus tutiùs mederi, ſi *lentiùs*, à *parvis* Initiis, *ſenſim* augendo Medicamenti Doſin, progrediaris, multiplici certâq; Experientiâ edoctus probè ſcio.

§. 3. A Præsenti Argumento nòn alienum erit funeſtum quorundam Errorem notare qui *infirmi*, *macri*, *ſtrigoſique* cùm ſint omni Ope nituntur ut *obeſuli* & *habitiores* fiant. Quod ut aſſequantur Cibi alibili Succo ditiſſimi Potûſq; cujuſvis generoſiſſimi magnâ ſe Copiâ ingurgitant; neſcii hoc ipſo augeri Morbum quo ipſi tanquam Medicamento eundem abigere ſatagunt. Illis enim rubella Sanguinis Portio minor viſcidiorque eſt & Seroſa Pars liquidior atque aquoſior (hoc eſt, ipſe Sanguis tabet macetque) Solidæque

dæque Fibræ torpent reſolutæ. Cùm autem pro Sanguinis Craſi Fibrarumque Robore valeant aut langueant coctrices Vires; tali in Corpore neceſſariò invalidæ erunt, nec *tali, tantoque* Alimento frangendo, comminuendo, accuratè miſcendo pares; Chylumque Nutritioni ineptum conficient, qui propterea aut totus per Alvum præcipitabitur; aut ſi qua ejus Portio Canales Sanguinis ingrediatur, craſſior cùm ſit quàm quæ Sanguini probè commiſceri in eundemque cum illo Liquorem coaleſcere poſſit plurimùmque ab illâ *Tenuitate* & *Fluiditate* deficiat quæ neceſſaria eſt ut *minimos* Corporis Canaliculos ſubingredi queat, eos nempe qui *Nutritivæ Materiæ* advehendæ inſerviunt (cùm enim *minimæ* quæque Corporis Particulæ nutriantur *minimis* etiam Canaliculis Nutrimentum advehi neceſſe eſt) per Urinæ, Sudoris, alioſque Meatus diffluet; miſerumque Animal *ipsâ Copiâ egenum* media inter Fercula *Fame* enecabitur. In eo igitur iſti peccant quòd Viribus ſuis ſuperiora Alimenta ingerant; cùm tamen Cibo levi, tenero, refrigerante, molli, aut qui à Naturâ aut ab Arte Chyli Similitudinem Indolemque *jam* habeat, veſci deberent; (Lacticinia, dico, Ova, Juſcula tenuiora, & coacta quas Gelatinas vocant, Oryzam, Hordeum, Triticum, reliquaque Cerealia, Volucrumque & Quadrupedum juniorum ſalubrique Nutrimento paſtorum Carnes albas teneraſque) omniaque præterea Alimenta ſua

ſufficiente

ſufficiente Aquæ aut *tenuioris* cujuſvis Potionis Copiâ ita *diluere* ut in Ventriculo & Inteſtinis *ſatis comminui* poſſint. Ego hujuſmodi Moretum, feliciſſimo cum Succeſſu, ſoleo commendare macilentis.

Gelatinæ *ſimplicis è Cornibus Cervorum, è Vitulorum Cruribus*, & *è Medullâ Palmæ Indicæ fariniferæ Saguâ dictâ* excoctæ, *Floris Lactis*, *Vinique albi* mollioris quale ex Inſulâ *Palmâ* adfertur, uniuſcujuſque Selibra ; *Cremonis* quantum exprimitur ſex *Piſtaciis* totidemque optimis (quales ad *Jordanem* Fluvium proveniunt) *Amygdalis* contuſis ; *Sacchari* & *Cinnamoni* aut *myriſticæ Nucis* quantum ad conciliandum gratum Saporem ſatis eſt : hæc, inquam, omnia commiſceantur, lenique Calore, quo penitiùs coeant recoquantur.

Et *hi* etiam Cibi quantumvis facilè concoquantur, non tamen ad *Satietatem* uſque ingerendi ſunt ; ſed *exiguis* Portionibus ideoque *ſæpiùs* iterandis, nec niſi *Fame ſolicitante* comedendi. His ſi Exercitatio *moderata* accedat, *habitius* fiet Corpus, ſed *nondùm robuſtum*, & *Caro* gignetur, ſed *mollis*. Cùm tamen eò Res devenerit facilè *firmantur* Fibræ ſolidiore *&* *valentiore* Cibo Potuque generoſiore &, quæ hæc frangat & comminuat, Exercitatione *validiore*. Ad quæ tamen non protinùs ſed lentè & *pedetentim* eſt progrediendum.

diendum. Hanc Methodum & Ratio ſuadet: nihil enim non *penitùs* coctum & digeſtum Animalis Corpus nutrit: & Obſervatio inſuper & Experientia fulcit. Sic enim Plantis ſuccreſcit quotannis nova quaſi Cutis, mollis laxaque & Morâ induranda. Sic Equiſones peritiores, macilentos Equos tractant; eòque (quod mireris) ſtrigoſum, anhelum, marcentem & jam tabeſcentem Equum breviore Temporis Spatio obeſum, nitidum alacremque Veterinarius dabit, quàm vel expertiſſimus Medicus Hominem. Non tamen diſſimulandum eſt, vix tantam Humorum Corruptionem Fibrarumque ſolidarum Diſſolutionem in *Pecora* cadere quanta in *Homines* cadit, *Gulæ dedita Animalia.*

§. 4. EUNDEM Errorem errant Nutrices Matreſque in *nutriendis Infantibus*: quorum magna Pars non aliâ de Cauſâ Torminibus, Coli Intemperie, Diarrhæâ, duro Alvi Tumore, Suffocatione, Flatibus, Morbiſque convulſivis excruciatur; quàm quod Nutrices Matreſque, ipſæ Gulæ deditiſſimæ, Alumnorum etiam ſuorum *nimiâ lautioris Cibi Potûſque generoſi Copiâ* infirmos Ventriculos diſtendant, eòque Vires obruant. Nam quid, quæſo, Alvi Fœces viſcoſæ, cineritii Coloris, hoc eſt, Chylo plenæ, nigricantes item & bilioſæ, Inteſtinorum Murmura & undantes Motus, Strangulationis Senſus, Flatuſque, Infantibus familiaria ſignificant, niſi *crudum* & *ſemiconfectum*

fectum ex ſuperfluo nimioque Alimento Chylum? Quod ex ipsâ præterea Horum Morborum *Curatione* manifeſtum eſt. Concharum enim Pulvere acidos Ventriculi & Inteſtinorum Succos abſorbente, Clyſmatis, Fontanellis, Veſicatoriis crudos nimioſq; Humores educentibus, Rhabarbaro quod vacuat ſimul & Inteſtina roborat, ſimiliumque eadem præſtantium conſtanti Uſu, Alimento denique *facilè* concoquendo *& parciùs* ingeſto tota Res perficitur. Et cùm reliqua Animalia, Naturam Ducem ſecuta, Fœtibus ſuis invitis ſuperflua Nutrimenta non ingerant: præſtaret Homines *eorum* imitari Sobrietatem quàm ſupervacaneâ Curâ noxiâque Diligentiâ Infantes vexare, Morbiſque obrutos peſſundare.

§. 5. Sæpe *Infirmos* & *ſedentarios*, præcipuè *literato in Otio ſegneſcentes* audivi de Capitis Dolore, Nauſeâ, Alvi Torminibus, Coli Doloribus, Flatibus, Animiq; Dejectione querentes; cùm interim *ſobrios* ſe & *temperantes*, imò *abſtemios* profiterentur. Diligentiore tamen Examine inſtituto nunquam non deprehendi *ſobriis illis* Alvi Fœces *copioſas* & *liquidas* dejici, certiſſimo mihi Argumento *plus* eos Alimenti ingeſſiſſe quàm quod vel concoqui poſſet vel Corpori nutriendo ſufficeret. Nam, procul omni Dubio, parcè ſobrièque viventibus Fœces modicæ Spiſſitudinis, aut etiam craſſæ & duræ ſunt.

Ridiculè

Ridiculè planè Hypochondriaci, Hyſtericæ aliique Infirmi adeo languere ſe queruntur ut jamjam Animo defecturi videantur ; nec tamen ceſſant opipara robuſtaque Alimenta devorare, Potuque generoſo, imò & Aquis Cardiacis, ſe proluere : quo illi Morbi Fomite perpetuo, quam Medicinam putabant, graviùs affliguntur. Non diffiteor *recentem* è generoſo Alimento confectum Chylum, aceſcentibus Ventriculi & Inteſtinorum Humoribus miſtum, poſſe eorundem Vellicationem *aliquandiu* obtundere ſuoque Calore ita Corpus fovere ut Sanguinis Circuitio pauliſper promoveatur, ſicque Doloribus ut dentur ad Tempus Induciæ ; itemque Operculi inſtar noxios Ventriculi Halitus comprimere *ne Caput Nervorumque in Cerebro Originem tentent*. Nam *Cerebrum* non tantùm Multitudine Nervorum Stomacho intextorum *Ventriculi* Mala ſentire ; aut *hôc* ſive Cibo ſive Flatibus turgido, pleniore Sanguinis Rivo *illud* peti, repleri, diſtendi conſtat : ſed & Halitibus ſubtiliſſimis quos Abdomen, Humorum fermentantium & putreſcentium ſpurciſſimâ Colluvie (gravi illius Corporis Regionis, cùm nudatur, Odore tetroque ipſius Oris Animæque Fœtore, ſe prodente) differtum, per medium Pulmonem fortiùſque obſtantia Cranii inferioris Oſſa nequaquam tenuia evibrat atque validè ejaculatur : talibus, inquam, Halitibus Cerebrum Nervoſque tentari non ignorant quibus *perſpecta eſt* ſubtilis

tilis ſupra quàm facile *credi* poſſet Natura Effluviorum cùm omnium tùm præcipuè è *fermentantibus* & *putreſcentibus* Corporibus, maximè *animalibus*, emicantium. Sed *temporaneum* Remedium Malum poſtmodùm auget. Sicut enim in Cloacam quæ pura & dulcia projicis, ea ipſa deinde corrupta Fœtorem augent : non aliter Ventriculo & Inteſtinis impuris Humoribus repletis accidit, ut quæ ſana & ſalubria exceperint, non ſine Contagii Labe dimittant. Quare, *valere cupientibus*, cùm *hâc non ſuccedat*, *aliâ aggrediendum eſt Viâ.* Cloaca nempe primùm evacuanda eſt, deinde omnis Sordibus Aditus præcludendus : hoc eſt, Abdominis primùm Colluvies Vomitu Alvique Dejectione purganda eſt, deinceps Gulæ invigilandum ne nova impurarum Sordium Materia ſubingrediatur. Quod ſine *Labore* peragi non poſſe fatendum eſt, ſed quem forti Animo toleratum non deficiet *Merces*, ſuavis puta Vitæ Tranquillitas & à *ſuprà memoratis* Morbis Immunitas, qui Gulam non frœnantibus cùm accidunt vix aliam agnoſcunt Cauſam quàm Intemperantiam ignavamque Deſidiam.

§. 6. Qui ſemel tantùm de Die & *temperanter* Carne veſcuntur, ſemel etiam *quotidiè* illis familiare eſt Alvum dejicere. Qui *ſæpiùs* Ventris Onus deponunt, aliquâ Temperantiæ Fines tranſgrediuntur. Qui Nervorum aut quibuſvis diuturnis Morbis mederi ſatagunt

parciſſimo

parciſſimo utantur Victu neceſſe eſt: quare illis *alternis* tantùm Diebus Alvus movetur, ejuſque *adſtrictæ* Moleſtia forſan ferenda eſt. Quamdiu enim ſoluta illis *Alvus* fluit, fruſtra laxatas *Corporis* Fibras contrahere aut confirmare nituntur; cùm unde orta eſt prima Mali Labes *indidem* Medela inchoanda ſit exinde per reliquum Corpus diffundenda ſicut contorto ab alterâ Extremitate Reſti ſenſim Plicæ aut Rugæ ad alteram uſque propagantur. *Facilis* eſt Medicamentis Aditus ad Ventriculi Inteſtinorumque Fibras, ad reliquas *difficilior* & per Circuitus atque Ambages longior. Cumque *Fibrarum* Relaxatio, Infirmitas, & Vis elaſticæ Defectus Origo ſit omnium qui *Nervini* dicuntur, Morbi, *his* nulla niſi quibus *Fibræ* contrahuntur, ſtipantur, & roborantur Medicamenta proderunt. Ea autem quoſcunque *primos illibatis ſuis Viribus* contigerint, Ventriculi ſcilicet & Inteſtinorum, Villos validiùs corrugabunt & firmabunt. Verbo, qui non priùs confirmato Stomacho atque Inteſtinis, Nervorum Morbos arcere ſperat, idem à Citharæ Fidibus Aquâ maceratis & flaccidis validos Tremores & canorum liquidumque Sonum expectet.

§. 7. Experientia & Obſervatione mihi compertum eſt, *ſemel de Die* Alvum exonerantibus Cibi Recrementa *tertio* poſtquam aſſumptus fuerit Die per inferiora expelli: *alternis* tantùm Diebus eo ſe levantibus Onere, non

*

non niſi *ſexto.* Quod de *Infirmioribus, ut omnia ferè noſtra,* dictum puta. Nam quibus præ *Fibrarum Robore* citatior eſt Alvus, ii *Bidui* aut etiam *minore* Intervallo à Cibo quovis comeſto ejus Fœcem deponunt. Curioſi hæc vera experientur devoratâ quâvis Nuce lævi quæ intacta tranſeat per Inteſtina, nec illa irritet. Hujus Varietatis *Cauſa* eſt quòd quo minor fuerit Alimenti Quantitas eo diutiùs lacteorum Oſculis objicitur, cùm minore ſuo Pondere Inteſtina minùs premat: quare hæc illud arctiùs amplectuntur & non niſi *penitùs* digeſtum *omnique ſuo Humore* ſpoliatum dimittunt: unde *Temperantibus aridior* Alvus; *Intemperantibus* verò, contrariâ de Causâ, Alimentorum Progreſſus *acceleratur*: unde illis perpetua Inteſtinorum *Lævitas*; quâ nihil quidquam manifeſtiùs Intemperantiam indicat. Præterea temperanter viventibus & ſemel tantùm de Die Carne veſcentibus ſæpè obſervavi accidere, ſi quando plenior Paſtus Stomacho moleſtior fuiſſet, licet per inſequens Biduum & Animo & Corpore optimè ſe habuerint, ut *tertio* demùm Die quo plenioris Cibationis Recrementa per Alvum ſecedebant *Animo dejicerentur, Flatibus diſtenderentur, Oculi caligarent, Caput gravaretur, Inteſtina Colicis, totumque Corpus Rheumaticis Doloribus urgeretur.* Unde colligere licet,

(1.) Eodem *Temporis Spatio Alimenta* in Chylum Sanguinemq; redacta minimos Corporis Canales ingredi, indeque perſpirabilis Halitûs Specie exire, *quo* eorundem *Recrementa* per Inteſtina vecta Ano ejiciuntur.

(2.) Verissimum eſſe Medicorum Axioma; *Primæ Concoctionis Errores ſubſequentibus non emendari* (niſi fortè ſequenti Articulo dicenda generali Regulæ Limites ponere videantur): indigeſtus enim Cibus, cùm tranſpiraret, moleſtior fuit quàm cùm Stomacho gravis incumberet.

(3.) Hominum *Vulgus* egregiè *falli* cùm quæ patiuntur *Mala*, Malorumque quæ ſentiunt *Solamina*, Alimento aut Medicamento *proximé deglutito* accepta referunt. Imò Coli, verbi gratiâ, Intemperie laboranti per duos treſve Dies tenui Victu utendum eſt priùs quàm inſigne & manifeſtum aliquod Morbi Levamen à Temperantiâ ſentiat; quod quidem non maturiùs eſt expectandum quàm id elapſum fuerit Intervallum poſt quod ei redire ſolet Alvi exonerandæ Cupido.

§. 8. Quædam Alimentorum Genera, nonnunquam *Ventriculo & Inteſtinis gravia* & moleſta dum primam Concoctionem ſubeunt, *poſterioribus* tamen *facilè* cedentia, tutiſſimè comeduntur. Talia ſunt Lacticinia,

Caſeus,

Caſeus, Ova, Cerealia, Oluſcula, quæ (etſi Arte culinariâ optimè præparata & debitâ Quantitate aſſumpta) fieri poteſt ut *quorundam*, præcipuè *Carnium Eſui aſſuetorum*, Stomachis graviora ſint & Flatibus Inteſtina repleant. Sed huic Malo Remedium adfert *Aquæ* Potatio. Nec hujuſmodi Alimentorum Partes ita firmiter cohærent aut Sale urinario abundant quin aqueo Humore competenter dilutæ & in tenuiſſimas quibus conſtant Particulas comminutæ etiam anguſtiſſimos Corporis Canales facilè ſubeant Viribuſque coctricibus, ſi vel pauxillæ ſuperſint, obſequantur, ideôque Chylum tenuem, fluidum, lenemque præbeant, ſecundariis Concoctionibus domabilem, ſalutarem, nec diuturnorum Morborum Seminibus fœtum. Et Flatus inde geniti cùm Spiculis Salis non inſtruantur, qualibus illi muniuntur qui è Carnibus Potuque ſpirituoſo exhalant, non magis puro quem ſpiramus Aëre nocebunt.

§. 9. Altera Evacuationis Materia *Urina* eſt: quæ qualis, quantâ, quâque Lege excernatur etſi vulgò minùs accuratè attendamus; non minima tamen inde Lux effulget, Sanitatis Statui dignoſcendo & Nutrimenti Menſuræ Modoque juſto deprehendendo utilis.

Urina *citrini* Coloris, à cujus mediâ Profunditate ad Fundum uſque Sedimentum *læve*, Figurâ Coni cujus Vertex ſurſum ſpectat

 dependet,

dependet, quæque Potús Dodranti *Quantitate* reſpondet, optima eſt, Alimentumque juſtâ Proportione adhibitum accuratè digeſtum eſſe, neque crudis Corpus Humoribus repleri, oſtendit. Talis eſt eorum Urina qui Temperantiæ & debitæ Exercitationis Beneficio, integrâ Sanitate fruuntur.

E Contra, liberiùs viventibus pleniùſque paſtis, Urinæ pallentis, pellucidæ nec ſalſæ copioſa Excretio planè indicat perſpirabilem Materiam intra Corpus detineri; Chylum minùs accuratè comminutum & ſecundariis Coctionibus minùs elaboratum in Canalibus anguſtioribus hærere, *liquidiorum* Humorum imperfectam Secretionem fieri, Salis denique urinarii craſſiores nec ſatis fractas Moles aut Sanguini ſtrictiùs uniri aut in Carnis ſolidæ Interſtitiis incommodè ſubſiſtere. Quem conturbatum Oeconomiæ animalis Statum ſequuntur Animi dejectio, extremorum Membrorum Algores, Cephalalgiæ, Dolores aliâ atque aliâ Parte rheumatici, Coli & reliquorum Inteſtinorum Tormina. Hujuſmodi Urinæ Profluvio *moderando* conducit, cubitum ituros compoſiti Pulveris è Chelis Cancrorum aut Confectionis Kermeſinæ aut Raleianæ parvâ Quantitate deglutitâ, Vinum album multâ Aquâ dilutum Lactiſque calentis ſero medicatum (Poſſetam vocant) plenis Poculis bibere, obſtructæ Perſpirationis denuò redintegrandæ Cauſâ. Morbis autem poſt-

modum

modum *ſecuturis* ut occurratur, temperantiùs in poſterum vivendum eſt & Corporis Exercitationi vacandum.

§. 10. Hic non pigebit Differentiam notare quæ inter *Hypochondriacorum* aut *Hyſtericarum* Urinam intercedit atque eam quam profundunt qui vero laborant *Diabete*; *cujus* Morbi Metu non raró terrentur meticuloſi quidam Homines *priore illo* detenti. Utrorumque Urina, primo ſaltem Aſpectu, ſimilis eſt; utrobique par Animi Dejectio. Sed *Diabete* laborantibus perpetua Sitis, Arteriæ frequens & debilis Pulſus eſt, Urinæque dulcis & mellei ferè Saporis diuturnius & copioſius Profluvium ita nonnunquam immane ut paucorum Dierum Spatio miſero Ægro Vires, exhauſto Corpore, ſuccumbant. *Hypochondriacis* autem & *Hyſtericis* nulla aut minima Sitis, nec Pulſus frequens, ſed contrà nimis rarus debiliſque, Profluvium citò, ſive ultrò ſive diaphoretico aliquo Medicamento, ſiſtitur, extrema denique Corporis Membra frigent quod *Diabete* languentibus non accidit.

§. 11. Tenuis illa & *ſubcærula* aut *verſicolor* Pellicula quæ Urinæ *Scorbuticorum* aut *Cachecticorum*, Olei aut Pinguedinis inſtar, quandoque innatat, Salis Particulis conſtat ad eundem Modum congregatis quo in Lixiviorum, ad Cryſtallos formandos frigido

gido in Loco ſcepoſitorum, Superficie non diſſimilis Membranula contexitur.

Sunt quos non parùm terret Urina *turbida* & Sedimentum præbens *interciſum Laterumque Ramentis ſimile*. Qualis etſi Sanguinem Particulis Salis craſſis, crudâque Materiâ repletum oſtendat: cùm tamen eadem *extra Corpus protrudi* ſimul manifeſtè monſtret; perplacere debet (talia enim excerni quàm intùs coäcervari ſatius eſt); & Urinæ limpidæ Profluvium ſecuta, Morborum alioquin inde naſciturorum Metu Ægrum liberat. Præterea *Sanctorius* monuit & Experientia confirmat, pleriſque omnibus *Viris* menſtruo ferè Intervallo hujuſmodi Urinæ Profluvium accidere ad inſtar menſtruæ *Mulierum* Evacuationis ſanguineæ.

Qui *flammei* Coloris, *craſſam* & *turbidiſſimam* Urinam *parvâ Quantitate* meiunt, iis Sanguis Potûs ſpirituoſi aut Carnis Sale juſto copioſiore accenſus æſtuat. Quare illis à Carnium Eſu illicò temperandum eſt Vinumque Aquâ non modicè diluendum: niſi ardenti acuto aut ancipiti & periculoſo è diuturnorum Genere Morbo ſe corripi pro nihilo habeant.

Pessimæ omnium Significationis eſt Urina *ferruginea* aut *ſubnigra*, *exiguæ Quantitatis nihil Sedimenti* dimittens. Hæc in *Morbis acutis*

acutis ſummam Cruditatem, Inflammationem maximam & Gangrenæ Periculo non vacantem, & labantem Onerique ſuccumbentem Naturam oſtendit. *Nullo* autem *conſpicuo* aut *evidenti Morbo* detentorum Vires coctrices languidiſſimas eſſe, crudiſſimâ Materiâ omnia repleri, Partes Sanguinem componentes indivulſo Nexu cohærere, torpeſcere deniq; animales quaſcunq; Functiones. Quò cum perventum eſt, forti fideliq; Medici Operâ *omnino* opus eſt: neq; tùm Ægrotus, ſi ſapiat, *ſibi ſoli* fidat, præcipuè ſi diutino Luxui & Intemperantiæ prægreſſæ hæc debeantur Mala.

De Urinâ *fuſcâ, ſanguineâ, lacteâ, purulentâ, Pelliculas, Ramenta, Membranulas, Sabulumve* vehente nihil hîc dicendum puto. Talem eſſe *Nephriticorum* & *Calculo* laborantium Urinam omnes nôrunt, quod Sabulum ipſum, deraſa Vaſis Ramenta, diruptis Calculo Canalibus erumpens Sanguis, Puſque Ulcere effluens ſatis oſtendunt.

§. 12. Accidit etiam quibuſdam *Fibrarum Flacciditate infirmis* Evacuatio quædam & per *Alvum* & per *Urinam* à vulgaribus Medicinæ Scriptoribus minùs obſervata, non modicâ tamen Formidine Ægrorum Animos implens. *Albam*, dico, *pellucentem* & *viſcidam* Materiam, Gelatinæ æmulam, cum Fœcibus uſquè ejectam, nunc majore nunc minore Quantitate; & *album, lacteum, lentum*

tum Urinæ Sedimentum Cremori aut *Puri* perfectè coctò non abſimile. Falli mihi videntur qui inteſtinorum aut Renum *Ulceri* hæc imputant, quod ſuſpicati Animo dejecti parùm abeſt ut in Morbum quem horrent ipſo ejus Horrore incidant. Certò tamen conſtat *neutrobique* Ulceri aut Puri Locum eſſe. Dolor acutus & vehemens, cum Ardore & diverſi Coloris Pure Ulcus manifeſtè produnt. Horum tamen *nullum hîc* invenias, aut ſi quem Dolorem, minimè tamen inſignem, nullos Ardores hecticos internorum Ulcerum perpetuos Comites, nullum admiſtum Sanguinem Saniemve, aut Fœtorem Putredinis Indicem. Præterea, hæc *frigidis* accidunt, *Paralyticis*, quibuſque *Laxitate Fibrarum* Arteria debiliter pulſat omneſque animales Functiones languent, Hominibus ſcilicet Inflammationi minimè obnoxiis. Ex quibus patet ulceri hæc Mala non deberi.

Quod per *Alvum* excernitur aut *Chyli* Portio eſt, Infarctu aliquot Lacteorum, Ingreſſu in Sanguinis Canales prohibita, aut *Mucus* Inteſtinis lubricandis deſtinatus ſive nimiâ Quantitate ſecretus ſive Glandularum illud ſeparantium Obſtructione collectus & per Intervalla, ubi Copia ejus increverit, Viam ſibi aperiens. Quorum utrumvis, Humoris Parte longiore Morâ & Inteſtinorum Calore abſumptâ, denſatur, tandemq; vermiculari eorundem Motu cum Fœcibus exprimitur. Ad eundem ferè Modum

Modum quo intemperantiùs viventibus (quibus viſcidorum præcipuè Humorum Secretio augetur) Glandularum circa Os, Fauces & Laryngem ſitarum Liquores Frigore concreſcentes hærent primò, deinde viſcidi lentiq; exſcreantur.

Lactea pariter Materia quam dixi in *Urinâ* colligi, non aliud eſt quàm *Mucus* Urinæ Canalibus & Receptaculo lubricandis factus, nimiâ propter Glandularum Laxitatem Copiâ excretus.

Neque aliter utriq; huic Malo quàm aliis quibuſvis Fibrarum laxarum Morbis medendum eſt, accuratâ nempe Victûs Ratione & Medicamentis aſtringentibus & corroborantibus.

§. 13. Tertio Modo Corpus evacuatur *inſenſibili Halitu perſpirante.* Hujus Quantitati accuratiùs ponderandæ aptatam *Sanctorius* penſilem ſellam excogitavit; ingenioſum quidem Inventum & *Medicis* apprimè utile, cujus ſcilicet Ope hujus Evacuationis Naturam omniaque Accidentia minutiùs inveſtigent Ægrorumque Commodo addiſcant; Uſui tamen quotidiano *quorumvis Hominum* minùs aptum, quippe quod non ſine laborioſâ Moleſtiâ majorique Animi Attentione & Temporis Diſpendio quàm occupatioribus liceat aut cuiquam ferè libeat, poſſit adhiberi. Majoris interim ad Sanitatem Momenti eſt libera & plena Materiæ perſpirabilis quàm Fœcum ſimul & Urinæ Evacuatio; cùm illa hanc

X utramque

utramque in calidioribus Regionibus Quantitate longè ſuperet, in frigidioribus æquet aut minimùm ſuperetur, ejuſque Obſtructio *multorum* acutorum & diuturnorum Morborum Cauſa, & diuturnorum *ferè omnium* perpetuus Comes ſit.

§. 14. Doctissimus Medicus & diligens Rerum naturalium Obſervator *Jacobus Keilius* in *Medicinâ* ſuâ *Staticâ Britannicâ* irrefragabilibus Argumentis oſtendit Frigus ſuceptum non aliud eſſe quàm humidum nitroſumque Aërem magnâ Copiâ per Tranſpirationis Meatulos intra Corpus admiſſum, qui Sanguinem ſpiſſando (quod Sanguinis poſt ſuſceptum Frigus Miſſio oſtendit) indeque non perſpirabilis tantùm Materiæ ſed & liquidiorum quorumcunque Humorum Secretionem impediendo, brevì toto Corpore Turbas Febriculamque excitat &, niſi principio obſtes, Phthiſeos, inſigniorum Viſcerum Obſtructionis, Cachexiæque Fundamenta ponit.

Infirmioribus igitur & *Valetudinariis* diligenter curandum eſt ne Frigus ſuſcipiant: Quòd ſi quo Infortunio hoc Malum *occupaverit*; ut, priùs quàm altiores egerit Radices, extirpetur allaborandum. Et Morbo quidem cognito Remedium facilè deprehenditur, quod hujuſmodi eſt. Æger cubitum iturus *compoſiti Pulveris è Chelis Cancrorum* Scrupulo ſuperbibat *Liquoris* cujuſvis *tenuis calentis* (qualem

ſem profluente Urinâ limpidâ commendavimus) Hauſtus aliquot, admiſtis cuique *Spiritûs Cornu cervini* decem Guttis, Perſpirationis inſtaurandæ Causâ. Mane, ſi opus ſit, eadem repetat, Lectoque ſe contineat uſquedùm Onere ſe levatum ſentiat. Caveat tamen ne, laxatis jam Sudatione Fibris, frigidi Aëris Acceſſu Malum recrudeſcat. Quare, non niſi Veſtibus ſolito denſioribus munitus, eum ingrediatur. Deinde per Biduum Triduumve tenuiore Victu utatur (Cerealibus, Sorbitionibus, Pulli Carne) Potuque tepente. Verbo, ſuſcepto Frigore non aliter quàm invadente Febriculâ Corpus curandum eſt. Quàm Viam inſiſtentibus raró Tuſſis aut Sputum ſupervenit. Si tamen ſupervenerit, *Gummi Ammoniaci* Semunciâ, duabus *Aquæ Hordei* Libris ſolutâ, aut *Sacchari cryſtallini* pauxillo *Olei Amygdalarum dulcium* ſoluto, multò faciliùs, tutiùs & efficaciùs ejiciuntur aſperæ Arteriæ hærentiâ, quàm *Balſamis*, *Linctibus* ſimilibuſque vulgò uſitatis; quæ Ventriculo moleſta ſunt, & Concoctionem impediendo graviora arceſſunt Mala quàm quibus profligandis adhibentur.

§. 15. Nulla *certiùs* Ratione perſpirabilis Materiæ Evacuatio tanta taliſque conſervatur qualem bona Valetudo poſtulat quàm *temperanti Victu* (quo ſcilicet tantum, neque amplius, Nutrimenti in Ventriculum detruditur quàm cui ad debitam Fluiditatem redigendo ille ſufficit, quantumque Corpori reparando

ſatis eſt) *moderatâ Exercitatione, Frigidarii Strigiliſque commodo Uſu*; de quibus omnibus jam ſupra dictum eſt.

Obstructum nec liberè fluentem *perſpirabilem Halitum* oſtendunt Tendinum Subſultus, Jactatio Corporis per Lectum, Volutatio de Latere in Latus, Irrequies denique omnis & Membrorum inde orta Gravitas, Torpor & Laſſitudo matutina, Oſcitatio, Pandiculatio, Ructus crudus aut multus, Tormina, Dolores Colici, Animique Dejectio. Hæc enim, ſive intemperanti Victui, ſive Frigori ſuſcepto, ſive Animi Mærori Originem ſuam debeant, Perſpirationem continuò impediunt. Quibus itaque quantocyùs obviam eundum eſt leni primò Alvi ſubductione, deinde Victu parciore & Corporis Agitatione ſolitâ majore.

Flatuum magnam Partem obſtructæ Perſpirationi deberi *Sanctorius* liquidò oſtendit. *Oſcitatio* & *Pandiculatio* Muſculorum Convulſiones ſunt perſpirabilis Halitûs obſtructi Irritatione excitatæ, quibus ille excutitur; ut *omne* quidem *Convulſionis Genus* provido & ſapienti Naturæ Inſtituto, noxiis quâ Vaporibus, quâ Humoribus, *quibuſvis* denique *moleſtis* è Corpore *propellendis* accommodatum eſt. *Tuſſis* enim, Diaphragmatis & Muſculorum intercoſtalium, aliorumque Reſpirationi inſervientium reciprocis Convulſionibus Pituitam viſcidam, aut mordicantem, aut quidvis Laryngi,

Laryngi, aut aſperæ Arteriæ moleſtum, rejicit. *Vomitus* irritatis & convulſis Abdominis Muſculis & Diaphragmate Ventriculo moleſta, aliquando & Renibus graves Calculos, expellit. Puerperæ eorundem Muſculorum, & Matricis fortè ipſius, Convulſionibus *Fœtum excludunt*. *Sternutatione* & Naſi Glandulæ exonerantur & omnes ſuperiores Corporis Partes quaſſatæ, hærentia Fibris ſuis noxia quæcunque faciliùs excutiunt. *Horrores* ingruente Frigore aut Morbo oborti Perſpirationi impeditæ ſuccurrunt. *Riſus*, ſaluberrimum profectò Exercitationis Genus, totum Corporis Truncum concutiens, quibuſcunque Moleculis ſeu Fibrillæ onerantur, ſeu Canaliculi obturantur, eas tremulâ Vibratione projicit. Contorſiones denique & Contractiones cùm Infantum tùm Adultorum, præcipuè *Epilepticorum*, *Hypochondriacorum* & *Hyſtericarum*, ad quæ ſignificanda generale *Convulſionis* Nomen Vulgaris Uſus reſtrixit; quid aliud eſſe putes quam Spaſmos violentiores & quaſi laborioſam Luctam omnium quotquot ſunt Corporis Muſculorum acrium Halituum & Vaporum è quâcunque Cavitate & Interſtitio Expulſionem ſummo Niſu omnique Ope molientium?

§. 16. PRÆTER jam dictas *omnibus communes*, accidit etiam quibuſdam *ſumma Fibrarum Laxitate* laborantibus *privata* quædam Evacuatio Humoris cujuſdam tenuis, ex Oris, Faucium, Oeſophagi & ipſis etiam Ventriculi

triculi Glandulis per Os ſe reddentis; quam noſtratium aliqui *Sputationem nervinam aut ſcorbuticam* vocare ſolent. Hæc Quantitate ſuâ nonnunquam Salivationem Mercurio excitatam æmulatur, Infirmiſque nonnullis Tabis Metum incutit, cùm tamen nihil minùs indicet. Cujus Rei ut Cauſam inquiramus, recolendum eſt, quibuſdam *Paralyſi altiùs tactis*, præſertim Ætate provectioribus, Salivam ex Ore per Mentum Pectuſque defluere, & tantâ quidem Copiâ ut ne loqui quidem iis liberum ſit niſi inanito priùs Ore abſtersâque Linteolo Salivâ. Adeòque aliquibus penitùs fractis, hujuſmodi Humor ſcatet ut leviſſimâ quâcunque de Causâ ſive Gaudium ſive Mærorem excitante per Oculos etiam fluat Lachrymarum Specie, quas Suſpiria, Singultuſque, Lachrymarum perpetui ferè Comites & *Aſſuetudine* iiſdem conjuncti, ſequuntur. *Fatuorum* præterea & Mentis inopum quoddam Genus, quibus à * Sputi Profluvio apud noſtrates Nomen eſt, & *Hypochondriacorum* ii quos ſumma Morbi Vis pervicaci *Moroſitate* aut *Stupore* urget, plerique denique *Fibrarum inſigni Laxitate* laborantes, hujuſmodi Profluvio plùs minùs obnoxii degunt, præcipuè poſtquam Gulæ (quod non rarò fit) aliquantiſper indulſerint. *Laxatis* igitur *reſolutiſque Fibris* manifeſtum eſt ſalivarium hoc

* Drivellers.

Pro-

Profluvium oriri. *Jam antè* oſtendi nimium aut difficilè concoquendum Nutrimentum, *Fibrarum Remiſſione Imbecillis* in Chylum lentum, viſcidum, craſſum verti, cujus Partes craſſiſſimas Lacteorum Oſculis majores in Cavitate Inteſtinorum putreſcentes & fermentatas Flatus, Tormina, Colique Intemperiem gignere, tandemque Acore ſuo adinſtar Medicamenti cathartici vellicante Viam ſibi per Anum aperire. *Nunc* animadvertendum eſt, eam Chyli Portionem *viſcidam* quæ Lactea primùm (viſcidior autem Infirmorum quàm Robuſtiorum Lactea ingreditur Vaſa, propter conſtrictiora *his* quàm *illis* eorundem Oſcula) & deinceps Sanguinis Canales ſubintrat, cùm tamen illi penitiùs miſceri nequeat aut eouſque comminui ut per minimas Arteriolas & perſpirabilis Materiæ Meatulos exiliſſimos commodè tranſire poſſit, neceſſariò cogi in *laxiores* Aditus Glandularum *lentioribus* Humoribus à Sanguine ſecernendis aſſignatarum. Tales autem imprimis ſunt *ſalivariæ Fauciumque Glandulæ* prædicti Profluvii Scaturigines.

Revera, quod Ratio expectandum ſuadet Obſervatio manifeſtò oſtendit, *Infirmis* ſcilicet continuato per aliquod Tempus intemperante Victu univerſas Corporis *Glandulas minoraque Vaſcula* intumeſcere & obſtrui; quibus Nervos vicinos & alios Canaliculos adjacentes prementibus (quâ Preſſione & Fibrarum vibrans

vege-

vegetuſque Motus ſiſtitur & Fluidorum Circuitus impeditur) Inertiam, Stuporem reliquaque quotquot ſunt ſua Mala debent. Omnium autem maximè tument laxiores & patentiores, ideòque faciliùs cedentes, Glandulæ Humores viſcidos ſecernentes. Quâ de Causâ ut *Baglivius* Os Linguamque in acutis accuratè inſpicienda eſſe, quò Stomachi, Inteſtinorum, Viſcerumque Conditio innoteſcat ego in diuturnis Morbis non ipſos tantùm Oculos, ſed & Carunculas lachrymales Oculis adjacentes diligenter obſervandas eſſe moneo. Nam non ſolum Oculorum Languor & retuſa Acies Capeſſimi Ominis ſunt, ſed & lachrymalis Caruncula in majore Oculi Cantho ſita ſi tumeat ſolitoque durior majorque videatur, Fibrarum Laxitatem Functionumque naturalium Debilitatem incauto Victui debitam arguit. Quod mihi *Experientiâ* compertiſſimum eſt, cuicunque tandem Cauſæ ejus Carunculæ Tumor debeatur, ſive Glandulæ veræ lachrymali reliquiſque Orbitam Oculi obſidentibus tenaciore & copioſiore Humore infarctis, eòque Oculum ipſum vicinamque Carunculam extrorsùm trudentibus, ſive privatis ipſius Carunculæ minutiſſimis, ſed accuratam *oculatiſſimi Morgagni* Indaginem non fugientibus Glandulis, pariter affectis eademque efficientibus. Iſtiuſmodi Corporum vicinorum in opticum Nervum præcipuè, deinde & in alias Oculi Partes Preſſuræ referenda eſt Hypochondriacis & Hyſtericis familiaris Confuſio, Ob-

ſcuritas

ſcuritas & Hebetudo Visûs, Oculiſque oberrantes Atomi, Muſcæ, Maculæ. Hæc niſi *Oculi privatim ex evidente aliquâ Causâ ſingulari* patiantur; *lachrymali* Carunculâ intumeſcente aut protrusâ Glandulas *quaſvis* per Corporis *ſuperiora* diſperſas itidem Humoribus ex intemperanti Victu viſcidis infarctas tumere, tutò concluditur. Ex iis *Salivariæ* Oris, Faucium & Oeſophagi diſtentæ, vicinos Nervos comprimendo varièque afficiendo, nunc ſuffocationis aut Strangulationis moleſto ſenſu torquent, nunc inani Deglutitionis Actione ludunt, frequentibuſque Querelis Occaſionem præbent. Crudi præterea Humores Flatuſque Ventriculum, Inteſtina, totumque Abdominis Cavum diſtendentes, Diaphragmatis obſiſtendo Contractioni Reſpirationem impediunt; unde, conturbatis omnibus Thoracis Partibus præcipuèque Nervis irritatis, conſpirante etiam Oeſophagi Anguſtiâ & Contractione, neque Aëri Ingreſſus neque Flatibus Exitus conceditur; eòque jam dictis aliiſque mille Malis miſer torquetur, quorum dilucidæ Expoſitioni hoc Loci immorari non convenit. De Viâ enim diverti ut monerem quantas & quàm funeſtas Turbas excitare poſſunt minora Corporis Vaſcula, imprimis vero Glandulæ, Humoribus viſcidis diſtenta.

Nunc ad eorundem *Evacuationem* revertamur, *naturalem* nempe *Salivationem*, quæ profectò (ut & tenacioris Pituitæ *Screatus*,

Tuſſis nervoſæ Nomine notus, & *Tuſſis Puerorum convulſiva*) non aliud eſt quàm Naturæ Fibrarum Onera excutere molientis Conatus, & *criticus* quidem, ſi prudenter tractetur, futurus, nec præſentem ſolùm Paroxyſmum ſoluturus, ſed & liberum Sanguinis Circuitum & perſpirabilis Halitûs Effluxum, ablatis eorundem Obicibus, inſtauraturus, accedente inſuper, perpetuo Sanitatis Comite, Animi Alacritate.

Ineptissime quidam *Spiritibus* ardentibus & *Cardiacis* hunc Fluxum *ſiſtere* Animumque dejectum erigere ſatagunt. Iſti, occluſis ad Tempus Glandularum Emiſſariis, *Evacuationem* quidem ſiſtunt, ſed *criticam*, quæ *ſiſti non debuit*, incluſamque Materiam magis condenſant & includentes Canales ulteriùs diſtendunt; unde & Incommoda creſcunt & Periculum.

Alii *generoſo Nutrimento* liberiùs ſe ingurgitant, ſanatumque credunt Morbum cùm recentis ſpirituoſi Chyli ſuavi Fotu refecti tantiſper vigent valentque; neque ſentiunt ſe Morbo novum Fomitem ſuppeditâſſe, & quod jam pro Medicamento habent mox ſe Venenum experturos.

Importune hic omnis Medela adhibetur. Naturæ enim Res permittenda eſt; nec Evacuatio hæc *critica* aut promovenda aut retardanda eſt. Corpus tantummodò interim ſuſtinen-

ſtinen-

ſtinendum eſt Cibo leviore, facilè concoquendo, Potuque non ſpirituoſo & ardente, ſed tenui, utroque parcè eâque Quantitate adhibito cui pares ſint languidiores jam Ventriculi Vires. Sic demùm purgatis Humoribus crudâque ſui Parte per opportunas Glandulas emunctis, liberatiſque Preſſu Canalibus, quò per eoſdem idonei Liquores inoffenſi fluant, Flatibuſque antea intercluſus nunc pateſcat Exitus, Salivatio ſenſim imminuta poſtremò ſponte deſinet. Eâ demùm *jamjam deſiturâ* (nec antè) commodum erit leni Vomitorio lentas Pituitæ Reliquias Ventriculo everrere Flatuſque Interſtitiis Fibrarum incluſos exprimere; mitique poſtea & Stomacho grato purgatorio Medicamento Inteſtina & abſtergere & roborare. His ritè adminiſtratis Æger & Dolore & Onere levabitur, Sanguini per ſuos Canales Circuitus & perſpirabili Materiæ Exitus patebit, & expedito jam Cerebro, cum Fibrarum Tenſione Corpori Sanitas Animoque Alacritas redibit.

NON tamen diſſimulandum puto, ut Natura exhauſta & debilitata, vehementis graviſq; Morbi ſive acuti ſive longi Criſi non raró ſuccumbit, hujuſmodi Sputationem aliquoties non niſi Ægri Morte fuiſſe finitam; quod Hydropicis & Diabete inveterato laborantibus pariter nonnunquam accidit, ita nempe penitùs diſſolutâ Sanguinis Craſi, rubra ejuſdem Portione in merum Gluten coactâ & ſeroſâ

 in

in acre Lixivium degenerante, ut ſcorbutica hæc ejus Diſpoſitio nullis Medicamentis ſanabilis ſit, nullâque Arte diſſociatorum Unio redintegrari poſſit.

CAP. VI.

De Animi Affectibus, *ſive* Paſſionibus.

§. I. INSTITUTO ab Initio Ordine nunc ad Paſſionum Doctrinam tradendam deducor, non integram tamen & totam, ſed decerptas *hinc inde aliquot ejus Portiones, quæ ſcilicet utiliores ſint ad commonſtrandum, *quantum Animi Affectus* in *immutandâ variè Corporis Valetudine Vitâque aut producendâ aut abbreviandâ poſſint*. Longè autem *majora* hâc in Re *poſſunt* quàm Hominum Vulgus videat. Quæ autem de iis tradenda habeo ut

* His ſimilia plurima vide in noſtris *Princip. Philoſoph. Relig. Revelat.*

clariùs

clariùs intelligantur, primò Veritates aliquot adducam quibus, tanquam Fundamentis, ea ſuperſtruentur.

§. 2. Ut *Corporum* Motus eorumque in ſe invicem Actiones Deum Naturæ Conditorem Legibus certis, Naturæ vulgò dictis, definiviſſe apud omnes in confeſſo eſt: utque eundem analogas *Spiritibus* Leges ſtatuiſſe vix dubitari poteſt: Sic Spirituum Corporumque *Commercia*, Actioneſque & Paſſiones *mutuæ* à determinatis etiam Legibus à Deo primum inſtitutis totæ certè pendent; harumque Obſervatione conſtat Animæ Corporiſque Commercium & arctus ille Nexus quo, altero affecto, alterum ſimul afficitur. *Hæ* autem quæ qualeſque ſint ſolâ particularium Actionum Eventuumque, ſive Phænomenῶn, Obſervatione dignoſcitur: uti variis inſtitutis circa Res *ſingulares* Experimentis, *generales* Motûs Leges Corporibus datæ, deprehenſæ ſunt. Id certè conſtat, quemcunque Corporis Nervum ſi ferias, *congruentem* ejus *Motui Senſum* in Animâ ſimul excitari: & pleraſque ſi non omnes, Animæ Cogitationes, ſed proculdubio omnes ejus *Paſſiones* ſubſequi *correſpondentem* corporeæ alicujus Partis *Motum*. His intervenientibus *Corporis ſui* Motibus variis, Anima humana cum omnibus *Rebus externis*, ſive ea Corpora mundana ſive alii Spiritus ſint, Commercia habet: quemadmodum inter Urbis obſeſſæ Præfectum & Exercitûs Obſidionem

ſidionem ſoluturi Ducem quovis Signo, de quo modò inter eos convenerit, quid alter ab altero fieri cupiat ſatis oſtenditur; utque Cryptographi, Ope Abaci privatas eorum elementares Notulas exhibentis, Epiſtolas invicem miſſas, aliàs inexplicabiles clarè intelligunt.

§. 3. Hoc autem Corporis Animæque Commercium *Nervorum* præcipuè Miniſterio exercetur. Cerebro enim, *Nervorum Origini* unde illi, ut à Radice Ramuli, ad exteriores omnes Corporis Partes diſperguntur *Anima aſſidet*; quaſi Citharædum grandiori cuidam Organo muſico ritè modulato incluſum concipias, Clavicularum duplice Serie inſtructo, *internâ* alterâ, alterâ *externâ*, quarum Ope *ille incluſus, aliique circumſtantes*, alternis pſallerent, Moduloſque concinentes reſponderent. Manifeſtum eſt, Claviculis illis *internis* reſpondere internas Nervorum Extremitates, quibus tactis Anima *Motum Corpori impertit*; *externis* externos eorundem Fines, quibus titillatis Corpus Motuum ſive intra ſe ortorum ſive extrinſecùs impreſſorum *ſenſum ad Animam tranſmittit*. In omni itaque Paſſione duo quaſi Gradus conſiderandi veniunt: primus, cùm Anima ab Objectis externis *afficitur*; ſecundus, cùm hic Affectus in Corpus repercutitur illudque *afficit*. Et hic *corporeus Affectus ex Animi Affectu reſultans quis qualiſque ſit* quibuſque Modis *Valetudinem* immutet, nobis præcipuè quærendum eſt.

§. 4. Cum

§. 4. Cum autem Corpus animatum Organo muſico contulimus, non tam Similitudine Rem illuſtrâſſe quàm ipſam Rei Naturam quadantenùs declarâſſe videri debemus. Mirabilem illam Nervorum à Cerebro & ſpinali Medullâ hinc inde *multis quaſi Portis exeuntium* Contextionem aſpice, per omnia Corporis Viſcera & Artus continuam, & mirè variatas earundem inter ſe *Combinationes*. Plures vide Nervos è *diverſiſſimis* Locis ortos in *unum* Truncum connexos; hunc autem Truncum in plures iterum Ramos diviſum, quorum quiſque non *ab uno* aliquo radicalium derivatus eſt ſed ex *aliquot ſingulorum Fibrillis* collectus; ita ut ad omnem Corporis Partem, ſi non ex *omni* Cerebri Medullæque ſpinalis Parte, ex *pluribus* ſaltem eorum Locis Nervi concurrant, Animæ Imperia cò deferentes, & de Rebus externis ipſiuſque Corporis Statu Nuncium ad eandem referentes. Hæc, inquam, attentus intuere; & fatebere, concuſſo uno aliquo Nervo facilè etiam *Cognatione* & *Loco* proximos ſimul concuti; imò Motum aliqualem & quaſi evaneſcentem aduſque extrema Syſtematis Nervorum univerſi Confinia propagari poſſe; aut potiùs hæc non poſſe non evenire.

Sunt autem Corporis Nervi ad *muſicos* quoſdam Tonos, in variis quidem Corporibus varios, ita contenſi & modulati, ut ad conſo-

nos

nos Fidium aut Tibiarum Tonos toti contremant atque oſcillent. Pro Fibrarum verò Oſcillatione vividâ aut languente viget languetve animalis Vita, ipſumque Animal gaudet mæretve.

Hæc conſideranti nequaquam intellectu difficile erit mœſtorum *Animos muſicis Modulis* erigi, imo hærentes extremis *Corporis* Vaſculis lentos Humores pernicibus Fibrillarum vibrantium quaſi Talitris commolitos contritoſque ad priſtinam ſuam Fluiditatem redigi, indèque expulſos aliis à Tergo urgentibus Humoribus Locum cedere, neque ultra libero Sanguinis Circuitui obſtare. Canoris autem Fidibus aut frequentiùs repetitis earundem Pulſibus ſi juſto vehementiores excitentur Nervorum Fibrillarumque Corporis Vibrationes, quod ſine earundem aliquali Divulſione fieri nequit; effuſiore primùm Gaudio, mox Muſicæ Tædio & tantillâ Laſſitudine ſive Ignaviâ ad Triſtitiam vergente corripimur. Neque deſunt Citharædis ſui Moduli quibus vividè oſcillantes Corporis Fibras languidiore Vibratione imbuant & quaſi Contagio inficiant; nec, quibus earundem celerrimas acerrimaſque derepentè concitent Vibrationes, Iræque *ſimul* & Furoris horrendos Motus.

Tantum autem poſſe Chordarum Muſicarum Tremores in excitandis ſimilibus *homotonorum Nervorum Fibrarumque animalium*

Vibra-

Vibrationibus ille ſaltem non mirabitur cui notum eſt ampliſſimum quemvis firmiſſimèque conſtructum *Fornicem* ad *reſpondentis Tono ſuo* muſicæ Chordulæ Pulſum, aut etiam Vocis humanæ Cantum, *totum quantus eſt contremere* &, ſi fortiùs urgeas, *reboare*, ſimulque impoſitam Molem vel vaſtiſſimam ad ſumma uſque Culmina concutere. Neq; ignobile Virium Soni harmonici Argumentum eſt, Vocis humanæ modulato Cantui *accinere* vicina *omnia ſonora* Corpora; eâdemque Tonum aliquem fortiùs proferente vitreum *ejuſdem Toni* Calicem *retinnire*, & ſi inſtes longiùſque canoram Vocem protrahas, *diſſilire*. Nunc unde divertimus eò redeamus.

§. 5. Corpora quidem nihil *agunt*, & quæ *agere videntur* Actionem tantùm aliunde communicatam per ſe tranſmittunt alioque transferunt. Spiritibus, è contrà, ineſt Facultas *activa*, movens, ſuique potens; quâ ſe dirigunt, ſuaſque Actiones, pro variis intra ſe ortis Cogitationibus Rerumque externarum Circumſtantiis, determinant definiuntque. Quod verum eſſe *ex ipſo Corporum Motu* evincitur: quem nec ab ipſis Corporibus oriri, & quotidie tamen de novo produci, tàm evidens eſt quàm quod evidentiſſimum. Unde autem novum recentemque Motum niſi à Spiritibus deduces? Sed hoc omnibus vel mediocriter doctis in confeſſo eſt; nec qui veræ Philoſophiæ vel prima Elementa

aſpexit, id negat. Si cui tamen pulcherrimâ & ſolidiſſimâ de *hâc Animi Facultate* ejuſque Proprietate, quæ *Libertas* eſt, Doctrinâ ſe erudire placeat, ille clariſſimi noſtri *Clarkii*, acerrimo Judicio Viri, gravia ſimul & ſubtilia ſcripta perlegat, *Commercium* nempe *Epiſtolicum* cum celeberrimo *Leibnitio* & *Animadverſiones* in *Diſquiſitionem* quandam de *Libertate Humanâ* eidem Tractatui cum aliquot ejuſdem Argumenti *Epiſtolis reſponſoriis* ſubnexas.

§. 6. PRÆTEREA, ut Corporibus ineſt Gravitas ſive *Attractionis* Vis, quâ in mutuos Amplexus feruntur, & minora quæque majus aliquod ambientia verſus ejus Centrum tendunt: ita Spiritibus inditum eſt Principium quoddam huic *analogum* quo, Impedimentis remotis, illi *ſe mutuò appeterent* & complecterentur, omneſque ad *Conditorem ſuum* (*eorum* Centrum, Fontem & Originem & quaſi Petram ex quâ exciſi ſunt) non ſegniùs tenderent quàm Planetæ ad Solem omnes & quiſque ad quemque gravitat. Eſtque hoc ſpiritualis Mundi, ut illud materialis, firmiſſimum Ligamentum, ſacris Scriptoribus *Charitatis Vinculum* appellatum. Tale certè intimæ Spirituum Naturæ & imis quaſi Medullis hærere Principium, manifeſtum eſt, ſi quid veri in ſe habeat *analogica* à Corporum ad Spirituum Naturam Ratiocinatio. Eſt autem *Analogia*, ſi verum fateri volumus,

mus, unicum veræ Scientiæ Fundamentum ; *nobis* ſaltem, quibus pauci tantùm totius Catenæ Annuli, aut disjectæ aliquot univerſi Syſtematis mundani Particulæ, ſub Conſpectum cadunt, quibuſque propterea ex *viſorum* Indole *inviſibilium* Natura colligenda eſt. Neque putandum eſt beneficentiſſimum Rerum Conditorem, qui non alio certè Animo Subſtantias Intellectu præditas creavit quàm ut ſummâ quam capere poſſent Felicitate bearet, eas tamen nudas & indefenſas tot undique circumſtantium Rerum creatarum Blanditiis eaſdem à ſeipſo allicientibus expoſuiſſe, non addito interim earum Naturæ *Momento* quodam quo verſus *eum ipſum* vergerent & Vi omnem Vim externam ſuperante inclinarentur ; cùm *ille* iis omnis Felicitatis veræ unicus Fons & Origo ſit. Imò ne *nobis* quidem, etſi à recto Naturæ Tramite devii erraverimus, &, quemadmodum Magnete tactum Ferramentum alieno Situ diutiùs detentum Mundi Cardines ægrè jam invalidèque requirit, ſic nobis primæva Virtus magnam, ah ! Partem elanguerit atq; obruta ſit ; ne *nobis*, inquam, ſic mutatis omnes hujus Propenſionis *Reliquiæ* perierunt. Quid *conſcii Animi Stimuli*, *immortalis Vitæ flagrans Deſiderium*, *totalis Abolitionis Horror*, *Honoris & Famæ apud Poſteros Ardor immanis* ? Quid *Cultus* ab omnibus Hominibus, quibus modò Humanitatis aliquid ſupereſt, *Numini* cuidam, ſæpè quidem vano

 fictoque

fictoque ſed tamen *Numini* redditus? Quid hæc ſunt, niſi hærentia humanis Animis *Veſtigia* naturalis illius ad DEUM *Præponderationis*, & indivulſæ cum illo Conjunctionis æternæque in illo Requiei anhelans Cupido? Quid illa omnibus obſervata Humanitas ſivè Philanthropia? quid illa *Reverentia* quâ *eximios proboſ*que Viros, etiam *fictos* Poetarum Heroas, proſequimur? Quid, inquam, illa ſunt, niſi primitùs intertextæ Animorum noſtrorum Fabricæ *Charitatis* quâ *congeneres* Animas, præcipuè *eximiâ Virtute* nobiles amplectimur, Reliquiæ? Et hæ quidem tale ineſſe nobis quale deſcripſimus Principium *ex Effectis* oſtendunt; ut analogica ab aliarum Rerum Naturâ Ratiocinatio, & Naturæ divinæ ejuſque Proprietatum Conſideratio idem *ex Cauſis* monſtrant. Qui ſacris Scriptoribus, de Deo ex ejuſdem Inſtitutione docentibus, Fidem adhibent, iis de hoc Principio ne vel minimum Dubium hærebit. * *Moſen* illi audient de Lege Cordibus noſtris inſculpto, & D. *Paulum* de hâc Charitate univerſali tanquam de † ſupremo Perfectionis humanæ Culmine, loquentem.

§. 7. Ex dictis (ut Rem ſcitu digniſſimam obiter moneamus) elucet *ſummæ Spirituum Felicitatis ſummæque Miſeriæ Natura.* Nam

* Deut. xxx. 14. † 1 Cor. xiii. ult.

ſi

ſi Spirituum Naturæ inſita ſit, infinitam quaſi Vim habens, Propenſio & Momentum quo illi ad divinam ſuam Originem tendunt eique Divinæ Subſtantiæ Loco (ſi tàm audaci Figurâ uti concedatur) unde formati ſunt denuò inſeri anxiè efflagitant atque ardent; igitur, indivulsâ tandem Unione illi coaleſcere, illis *ſupremus Felicitatis Apex*: ad hanc Unionem aliquouſque provehi, *aliquis* etiam *Felicitatis Gradus* eſt. Eâ ad extremum, ſine Reunionis ſpe, divelli, in *infimum Miſeriæ* Barathrum detrudi; ab eâ longiùs recedere, *Miſeriæ appropinquare* eſt.

HUJUS autem Coalitionis & Divulſionis *Inſtrumenta* ſunt, ea *Bonitas* & *Malitia* quæ *morales* dicuntur, Morum nempe Integritas & Nequitia.

§. 8. JAM ſupra traditam Doctrinam ad *Vitæ humanæ Uſum* traducamus; & quâ potiſſimùm Ratione imminentia nobis ab infrœnatis Animi Affectibus & violentis Perturbationibus, non *ſanæ* tantùm *longæque* ſed & *jucundæ*, *ſuavis*, *beatæque Vitæ* (quæ illa longè amabilior eſt) Reſpectu, Pericula devitentur, doceamus. Quod ut dilucidiùs fiat primò ex prædictis, aliquot magè principales Animi Affectuum *Diviſiones*, quæque mox dicendis, ut intelligantur, Viam muniant, ſunt deducendæ.

ET

Et primò, Siquidem Homo ex duobus Principiis Naturâ diveſtiſſimis conflatus eſt, Animâ ſcilicet & Corpore; & quæ hæc duo afficiunt Res externæ duûm item Generum ſunt, Spiritus nempe & Materia: duplici igitur Reſpectu Paſſiones in *Spirituales* & *Animales* poſſunt dividi. *Eſſe* autem ſive in Rerum Naturâ exiſtere, Paſſiones *purè ſpirituales*, quibus Spiritus a Spiritibus afficiuntur, nemo negabit qui & Spiritus *eſſe* & in ſe invicem abſque corporeorum Organorum Interventu & Miniſterio *agere poſſe* non negaverit. Hujus forte Speciei erat D. *Pauli* Extaſis in tertium Cœlum rapti, ipſo, an Corporis Interventu an ſecùs miranda illa cœleſtia cerneret, neſciente; hujuſmodi, Moſis cum Deo Commercium, quem *coràm* vidiſſe dicitur. Talis etiam Gratiæ Divinæ in Hominum Animos Influxus. Imò *aliter* Animam *aliter* Corpus ſimul affici poſſe, & *hoc* dolente & laborante (*i e.* ea patiente quæ cum patitur, communi Naturæ Ordine, *Animus* dolet) *illam* leni Tranquillitate frui aut etiam Gaudio perfundi (proindeque *non omnia* Animi Senſa à Corpore pendere, ſive Spiritum à Re ſpirituali aut *non corporeâ* affici poſſe) non tantùm quibus *Chriſtianæ* Religionis Dogmata placent, agnoſcunt; ſed & ipſi *Stoicæ* Philoſophiæ Cultores magno Conſenſu affirmare, hocque Fundamentum magnæ Parti

Philoſo-

Philoſophiæ ſuæ ſubſternunt. E contrà, *Rerum minimè ſpiritualium* Paſſiones *eſſe* concedent quicunque Bruta aliud quàm mera Automata exiſtimant. *Mixtas* dari Paſſiones ex Corporum & Spirituum Commercio ortas ipſe Homo ſatis evincit ex Animâ & Corpore compoſitus, cujus nunc Animam Corpus, nunc Corpus Anima afficit. *Sunt* igitur Paſſiones cùm ſpirituales tùm animales. *Spiritualem* Paſſionem voco omnem Senſum in Animâ ab Objectis externis, ſive materialibus corporeorum Organorum Interventu, ſive ſpiritualibus nullo interveniente excitatum. *Animalem* autem, omnem Effectum in Corpore editum, ſive à Spiritibus ſive à Corporibus tanquam Cauſis proximis & immediatis. In hâc tamen Diviſione, *Paſſionis* Nomen latiùs patet quàm cùm ſolis Animi Affectibus ſignificandis adhibetur; hos tamen, etiam hoc Significatu, ſub ſe complectitur.

Secundo, Cûm quævis Objecta externa aut *Boni* aut *Mali* Speciem noſtri Reſpectu induere poſſint; Objectorum Ratione Paſſiones, cum ſpirituales tùm animales rectè dividuntur in *delectabiles* & *dolorificas*: ad quarum Claſſium alterutram omnis omninò Paſſio refertur. Quare quotquot ſunt ad *Gaudium* & *Mærorem* ſive Triſtitiam reduci poſſunt, tanquam ad ſumma Genera ſub quæ *Spes* & *Timor*, *Amor* & *Odium* reliquæque

quæque ex his compoſitæ, Ratione ſaltem Effectuum quos Animi Paſſiones in Corpore edunt, facilè rediguntur; quippe Minutias non excutio. Neque enim accuratum de Paſſionum Naturâ Tractatum conſcribo; ſed generalia quædam de iis Theoremata tanquam Fundamenta pono poſtea dicendorum de Affectuum Animi Momento ad Valetudinem Corporis immutandam.

Tertio denique Paſſiones Ratione vehementiæ ſuæ *citò tranſeuntis*, aut tardæ ſed *continuatæ* Actionis, diverſorumque hinc natorum in Corpore Effectuum & Perturbationum, in *acutas* & longas ſeu *chronicas* dividuntur non minùs commodè quàm ipſi Morbi, nec diſpari de Causâ.

§. 9. Omnes Animi Affectus *delectabiles* ad *Gaudium*, omnes *dolorificas* ad *Mærorem* jamjam reduximus. Et verò quævis Paſſio, utcunque compoſita, *Gaudii præcipuè aut Mæroris* quem adfert Momento Corpus afficit. *His* igitur eorumque *in Corpus Effectibus* enarratis omnium Paſſionum *Vires præcipuæ ad Valetudinem immutandam* exponi videntur.

Ex ſupra dictis ſatis patet Nervorum Interventu omne Animæ Corporiſque Commercium exerceri. Illi autem ut, integrâ Sanitate, liberè, Motuque eorundem Tenſioni

(non

non aliter quàm in Inſtrumenti muſici Fidibus fieri obſervamus) *congruo*, & proinde *harmonico* ex ipſius Rei Naturâ dicendo, vibrant contremuntque, eoque ipſo motu Indolentiæ ſaltem aut Tranquillitatis (ſive *Alacritatem* potiùs appellare libet illam ad Gaudium Propenſionem quæ ex integrâ bonâque Valetudine naſcitur) Senſum Animæ imprimunt: & gratâ Titillatione *ſuaviter nec immodicè* ſtimulati, *Gaudii* etiam; at ipsâ hâc Titillatione creſcente, in Vibrationes coactæ *celeriùs* reciprocantes quàm eorum *Tenſio* aut muſicus Tonus ferat, *Doloris* moleſtum creant ſenſum. Ut, inquam, hæc a Corpore & Nervorum Motu Anima patitur: ſic, cùm *reciprocum* ſit Commercium atque, ut inter Corpora ſola, ita & inter Animam & Corpus *Actioni Reactio æqualis* ſit, Anima *Tranquillitate* & *Indolentiâ* fruens, *congruas*, *Harmonicas* & quaſi muſicas in Nervis Vibrationes excitat. Quæ cùm Oeconomiæ animalis Functionibus *ritè* peragendis ab ipſo Naturæ Authore *aptiſſimæ* conſtitutæ ſint, iis Sanitas optimè conſervatur & diutiſſimè durat, hoc eſt Vita longiſſimè protrahitur. Sed *Gaudio* moderato tacta eaſdem Vibrationes *aliquantùm accelerat*: unde fit ut animales Functiones interea *vegetiùs vividiùſque* peragantur, Nervi tamen ſenſim *deterantur*, Gaudioque *continuo*, aut etiam brevi tranſeunte, ſi modò *nimio*, citiùs abſumantur Nervi reliquæque Corporis Fibræ; hoc eſt Vita brevior reddatur, eòque brevior quò effuſius impenſiuſque Gaudium eſt. Anima autem *Mærore* & Triſtitiâ obruta Nervos ita *violenter concutit & contrahit* ut iis criſpatis & cor-

rugatis omnia animalis Oeconomiæ Munia conturbet, Humores cogat, concludat, liberoque Diffluxu prohibeat, Sanguinis denique Circuitionem retardet, nonnunquam & penitùs ſiſtat.

§. 10. Hæc ita fieri, Animamque in Corpus & Corpus in Animam *reciprocè* agere, idque eâ Lege ut, quicunque corporearum Partium Motus Animam certâ quâdam Paſſione afficit, eundem *viciſſim* in corpore Motum Anima excitet cùm *ſimili Paſſione* afficitur, undecunque tandem ea oriatur, ſive Cogitationi ſoli ſive corporeo cuipiam debeatur Motui: Hæc, inquam, ita fieri, cùm certâ *Obſervatione* conſtat, tùm ex univerſali illâ Actionum tàm ſpiritualium quàm corporearum Lege deducitur, *Actioni* nempe *æqualem ſemper & contrariam eſſe Reactionem.* Hinc fit ut obortum Animæ *ex corporeis Motibus Gaudium* illa in Corpus *repercutiat retorqueatque*, inde denuò in ipſam mox *refluxurum*, ſicque *reciprocis Fluctibus* quaſi elaſticâ quâdam utriuſque ſubſtantiæ, & corporeæ & ſpiritualis, Facultate excitatis, producendum & in longum protrahendum. Eadem cogita de *Gaudio in ipsâ Animâ primitùs orto:* & ſimilia de *Mœroris* Conſervatione tantò pertinaciùs durantis quantò per eum Fibræ Corporis tenſiores & rigidiores ſunt ſtatûſque ſui tenaciores.

§. 11. Omnia autem ſupradicta, *mediante Corde* fieri videntur. Eſt enim hoc præcipuum vitalis Facultatis Inſtrumentum; concurruntque ad illud & Partes vicinas quibus Præcordiorum

Nomen

Nomen eſt, magnum *Nervorum* undique eò tendentium Agmen. Cujus Rei non leve etiam Argumentum habemus omnium nobis notarum Gentium Dialectis, hoc eſt, *communi Hominum Senſu*, Gaudio, Triſtitiæ, reliquiſque Paſſionibus *Cor*, & apud Poëtas *Præcordia*, tanquam propriam Sedem tribui. Jam, *auctis Animi Gaudio Cordis Viribus*, Sanguinis omniumque quotquot ſunt Humorum Circuitio acceleratur. Quo fit ut ipſi fortiùs contriti ſubtiliùs attenuentur, faciliùs minimos quoſcunque Canaliculos ſubeant eoſdemque pertranſeant. Hinc per intima Viſcera blandus & amabilis Calor, *quaſi corporeum quoddam Gaudium*, perſentitur. Et Corpus, quod mœſto ſemianime eſt, nunc penitùs animatum omnibus ſuis Particulis Atomiſque vivit, viget, ſentit, exultat. Membra ad primum Animæ Nutum Aurâ leviora moventur; & fiunt quæcunque in ſano valentique Homine fieri convenit.

EX adverſo, *cohibitis Mœrore Cordis Viribus, preſſiſque & contractis ejuſdem Habenis Nervis*, omnia rigent torpentque: & abolitâ jam elaſticâ Vi validiſque reciprocis Motibus Concuſſibuſque inde oriri ſolitis, *rigidorum* vixque ſe commoveri patientium, aut ſi Loco ſuo dimoveantur in eundem redire vix potentium Organorum Arbitrio Vita regenda permittitur. Hinc Sanguis validâ Cordis Vi quaſi *explodi* ſolitus, eò jam rigente vix *evomitur* in Arteriam itidem rigentem & per breviſſima Intervalla oſcillantem: quod ex *frequenti, parvo, duroque* ejus Pulſu innoteſcit.

Humores igitur, ceſſante latiùs excurrentis Oſcillationis elaſticâ Vi, non ſatis comminuti *lenteſcunt*, viſcidique facti minimis Canalibus *hærent*; unde *Obſtructiones*, tenuiorumque Liquorum *prohibita Secretio & Expulſio*. Inhibitâ autem Lymphæ ſecretione *Ariditas* totius Corporis & *Sitis* mœſtis familiaris. Iſta etiam *Sitis*, ut & *Inappetentia* Cibi, ceſſanti Salivæ & Humoris Ventriculi Secretioni magnam Partem debetur. Obſtructâ perſpirabili Materiâ Fibræ onerantur, *Corpuſque* cùm hâc de Causâ tùm Defectu vividæ vegetæque earundem Vibrationis, *grave ſentitur*, & difficulter mobile *torpeſcit* atque *ignavum* fit. Eſt autem *Ignavia* nihil aliud quàm *Senſus Laſſitudinis internæ*, ſive Organorum vitalis Functionis Nervorumque ad illa pertingentium. Et Laſſitudinis Senſus omnem *nimiam Fibrarum Contractionem* ſequitur: Rigentium verò Fibrarum magna eſt *Contractio*. Impedito denique Humorum libero per *minima* Vaſa Circuitu, & per *majora* tantùm continuato, hæc duo oriuntur. Primò Corpus, cujus intima Penetralia atque Adyta Gaudium *animaverat*, jam magnâ ſui Parte, per quam nempe vitalium Humorum Circuitus non celebratur, *exanimatum* languet, *corporeumque quendam Mœrorem mœret*. Secundò, Lentus viſcoſuſque Sanguis per inertem *Pulmonem* invalidè propulſus, eidem copioſiùs quàm par erat *hæret* & *coacervatur*, eòque magis quòd ſegniùs etiam Diaphragma atque Intercoſtales Muſculi Reſpirationi inſervientes jam moventur ad eum Aëris Ope comminuendum & protrudendum;

dendum: quippe *hi* Muſculi Nervis *præcordialibus* (detur *commodo* hîc Nomini Venia) excitantur; illi autem præ cæteris ceſſant. At ſic hærens Sanguis Copiæ & Gravitatis ſuæ Stimulo identidem prædictos Nervos Muſculoſque ad vehementem *Inſpirationem* faciendam irritat, quæ, cum Expiratione ſubſequente, *Suſpirium*, *Gemitumve* conſtituit.

§. 12. His principalibus Animi *Paſſionibus* vulgò annumerantur ejus *Actiones* quædam *internæ*, *Amor* nempe & *Odium*: quæ non aliud ſunt quàm Voluntatis, Deſiderii aut *Facultatis activæ* ſupra memoratæ Motus primi, ſimplices, interni. Quamprimùm enim quidpiam Intellectui ſub Boni aut Mali Specie exhibetur; ſtatim Mens *illud Cogitatione* amplectitur ſibique *quantùm poteſt*, conjungit, *hoc* averſatur fugitque. Ita ſcilicet *generalem* Boni Malive Ideam amamus aut odimus: ita Viros bonos Loco aut Tempore *diſtantes* colimus, maloſque & improbos deteſtamur; aliiſque rebus ad nos *minùs* pertinentibus afficimur. Horum Actuum nulli inſignes conſpiciuntur in Corpore Effectus; horum, inquam, Actuum *ſimplicium* & *in ſe* ſpectatorum. Enimverò cùm alicujus Boni aut Mali *propiorem* ad noſmetipſos noſtraſque Res contemplamur Relationem; aliter atq; aliter pro ejus Relationis Naturâ Anima commovetur. Cum ſcilicet Bonum tanquam à nobis *poſſidendum ſpectamus*, Gaudio exultamus ejuſdem Generis cum Gaudio ex *ipsâ Poſſeſſione* orto, ſed inferioris Gradûs. Similia de Malo *imminente* puta. Agnoſciſne *hîc Spem*

Metumque,

Metumque, & mixtam eorum Naturam partim ad Intellectum ſpectantem, partim ad eam Animæ Facultatem quæ, Guſtui analoga, Voluptatis & Doloris ſeu Gaudii Triſtitiæque Sedes eſt, & quam *Fruitivam* dicere poſſis?

EX Conſideratione autem *Impedimentorum* Boni Poſſeſſioni obſtantium, *Pugnæque* & *Luctæ* ad ea amovenda ſuſcipiendæ, aut contrà ad inſtans irruenſque Malum propellendum ſubeundæ, accenditur Voluntas, *activa Animæ Facultas*, ad *Actiones* his efficiendis neceſſarias exerendas. Hic Animi ad Pugnam accenſi Ardor, *Ira* dicitur; utiliſſimum maximèque neceſſarium ejus Propugnaculum. *Ea* autem cùm *Corporis* plerumque Membris depugnet, Anima *irata* ſive ad propellenda Mala Bonique fruendi Obſtacula amovenda ſe accingens, omnia Corporis Membra ad vegetas ſtrenuaſque Actiones exercendas *parat*. Id autem conſequitur, omnes ejus *Fibras intendendo Sanguiniſque Circuitum accelerando*. Quare Irâ Corpus febrili More *fervet*.

SI Boni *futura* Poſſeſſio à nobis non pendeat; Expectatione *Anxietas* Præcordia invadit. Eſt autem Anxietas *alterna* Præcordiorum Conſtrictio & Relaxatio, alternis *Spei Metûſque* (quibus comprehenduntur, ut ex nuper dictis de mixtâ earum Naturâ patet, *Gaudii* etiam & *Mœroris*) Motibus & Effectibus debita, & *incipienti* Voluntatis Motui qualem jam Iræ Comitem deſcripſimus; quem *mox reprimit* iſta Cogitatio, futura,

hoc Caſu, à nobis non pendere, ſolamque Expectationem nobis relinqui.

§. 13. Unum præterea ſupereſſe video Modum quo Anima Corpus afficit. Is eſt *intenſa Meditatio*, ſeu Speculationem aut Contemplationem eum appellare mavis. Eâ Mentis Actione videntur Nervi non tàm *intendi* aut *conſtringi* quàm in *eodem ſitu* diutiuſculè *detineri*; neque tàm Oeconomia animalis *conturbari* quàm vitalis Facultas *impediri* aut potiùs *non juvari* & vitalis Animæ in Corpus Influxus quadantenùs *ſuſpendi* & *interrumpi*, quippe cui impendendæ illa *aliàs occupata* non vacat. Hinc imminutum ex aſſiduâ Contemplatione Corporis *Robur* & *Incrementum*, Cibi Potûſque Appetitus *languens*, Digeſtio *debilis*, & *crudorum* Humorum Generatio, *externorum* Senſuum minùs exercitatorum Hebetudo, Vultûs *Pallor*, Corporis *Macies* & ad Motum *Deſidia*; deficientibus etiam debitis Fibrarum Vibrationibus & Concuſſibus, Sanguineque interim pleniore Rivo ad Caput *fluente nec illinc remiſſo*, Vaſorum Capitis *Repletio* ejuſque *Gravedo*.

§. 14. Hæc ex intensâ Cogitatione *communiter & univerſim* ſpectatâ oriuntur; & *Literarum ſtudioſis* plerumque accidunt. Sed ponamus alicujus Animum in ſingulari aliquâ Ideâ aut particulari Idearum Specie ſive *Sponte* hærere ſive *invitum* detineri (quod *Amantibus* præcipuè accidit & cujuſvis Rei *immodicâ Cupidine* abreptis, ſive *Spe* erectis, ſive *Deſperatione* & *Mœrore*

rore dejectis); & quid inde ſequatur videamus. Quandoquidem nervinarum Cerebri Fibrillarum *Ope* cogitamus; hoc eſt, omnem Cogitationem comitatur *Nervorum* ad Initia ſua in Cerebro *Motus* aliquis determinatus; frequenter repetitâ aliquâ Cogitatione Motum Nervorum eidem connexum frequenter item rëiterari neceſſe eſt. Ex Actione autem frequenter iteratâ Habitus, ſive agendi facilitas ſequitur: hoc eſt, & Actionis obeundæ *Idea* diſtinctiſſima & clariſſima in Mente formatur, & *Organa* illi Actioni exercendæ inſervientia (quæ hoc Caſu *Nervi* ſunt) conſuetos Motus *facillimè repetunt* ad leviſſimum Mentis Nutum; imò communibus vitalis Motûs Impulſibus leviter commoti Nervi facile in eum ſe ſtatum componunt in quem *frequenti* Mentis Actione componi iis *familiare* eſt. Hinc fit ut Idea aliqua frequenti ejus Contemplatione Menti familiaris facta, ſæpè nobis *non id agentibus* ſe objiciat, non *Mentis* Actione ſed *Corporei Organi* Motu excitata. Illi autem Ideæ ſi *conjunctiſſima* ſit effuſi Gaudii, acerbi Mœroris, Iræ, Furoris, aut cujuſvis Animi Perturbationis Species, *illi* obortæ & *hæc* ſimul individuum ſe Comitem adjungit. Quare nonnullos *olim* impenſiore Gaudio diutiùs perfuſos aut Mœrore obrutos, Amore, Odio aut Irâ agitatos; ſi Objecti quod horum affectuum aliquem excitaverat ſpeciem *reſuſcites*; non aliter, longè jam longèque *remoto* commoveri videas, quàm olim eodem tùm *præſenti* commoti ſunt. Quod cùm adſtantibus *ſine Cauſâ idoneâ* fieri videatur, his illi *inſanire*, nec immeritò, putantur. Magnum ſic inſanientium

Numerum

Numerum oſtentat magnificum illud Maniacorum Hoſpitium *Londinenſe* cui à *Bethlemâ* Oppido Nomen fecerunt. Hîc Homines benè multos videre eſt, *cætera ſanos*, quorum quemvis, injectâ *certæ cujuſdam Rei* Mentione, aut Gaudio exultare, aut Triſtitiâ dejici, aut Irâ furere, aut alio quodam Modo Mente moveri, hujuſmodi Spectaculis inaſſuetus mirabitur. Aliis una aliqua *Idea* aut Idearum cognatarum *Claſſis* ita Mentem occupavit ut totas Horas, imò Dies, conſtanti & immobili Obtutu Oculos in unum Locum defigant, & ſui & circumſtantium immemores; quaſi totam Idearum Seriem Morbi Vis *deleverit* aut ad Tempus ſaltem *obleverit*, unâ aliquâ exceptâ aut Ideâ aut Idearum Claſſe, quam igitur non immeritò colligimus reliquis, etiam dùm manerent, multùm ſupereminuiſſe. Quid autem continua & diuturna cujuſvis Corporis partis, non *exilis tantùm Nervuli* ſed & *totius alicujus Artûs*, in eodem Situ Detentio efficere valeat, ex *Indorum* Superſtitione patet; apud quos *Faquieris* dictis Mos eſt alteram aut utramque Manum erectam flexo Cubito per plures Annos de Situ ſuo non dimovere; quo fit ut Tractu Temporis rigeſcat, nec flecti etiam à volentibus poſſit.

§ 15. Animi Affectus jam ſupra diviſimus in *acutos* & *diuturnos*; familiaribus ſcilicet Morborum Nominibus eos, cùm cognominum Morborum Cauſæ fiunt; inſignientes. *Acuti* igitur, hoc eſt, magni ſubitique Animi affectus, ejuſdem Generis, hoc eſt, acutos, Morbos gignunt. *Subitò* ſcilicet & *derepentè* incitatâ Fibrarum

Oſcillatione, Humores improviſo Impetui cùm non ilicò cedant, pro auctâ Circuitûs eorum Velocitate, quæ à *ſenſim* creſcente illarum Momento erat expectanda, repentina *omnis* Motûs Inhibitio & Humorum Stagnatio, quæ *Mors* eſt, ſequitur. Et licet *paulo remiſſiora* ſint hæc omnia, *magna* ſaltem orietur animalis Oeconomiæ Perturbatio, quæ nec ſubitæ Mortis periculo vacabit; &, ſi illud effugiatur, *graviter* tamen conquaſſata Corporis Fabrica Rimas aget *non facilè* in poſterum reſarciendas. *Mærorem* autem ſubitum hæc omnia tantò faciliùs conſequentur quantò arctiùs eo Affectu Corporis totius Fibræ, præſertim Nervi per præcordia diſtributi, eorumque Interventu ipſa Præcordia, conſtringuntur.

Notabile violentæ hujus Conſtrictionis & ſubſequentis Rigoris Exemplum præbet *Conſternatorum Horror*, quo *hic* totus contremit, *ille* Loco ſe movere neſcit, & *eſt qui* (ſit Honos Auribus) Alvum ſubitò & *violenter* dejicit. Per *Capitis* præcipuè *Cutem* Rigor ſentitur: nam conterritis Capilli, ſi non *ſteterint*, ſtare tamen *videntur*, erectis ſcilicet eorum ſaltem Truncis quouſque Cuti inhærent. *Tam arctè* autem quandoque Pili Contractione Cutis conſtringuntur ut omne illis Nutrimentum penitùs *intercludatur* ſubitò, & *jam ingreſſum* eorum Fibræ magnam partem exprimere videantur, unde, cùm exaruerint, pro Capillis *Cani* fiunt; quod nonnullis vehementi Terrore perculſis anguſto unius Noctis Spatio accidiſſe *fertur*, & Tempo-

ris

ris Morâ pleriſque Senibus, aridis ſcilicet & rigentibus, accidere *omnes nôrunt.*

Nec diverſi ſunt *Gaudij ſubiti* & vehementis Effectus, cùm ex *ſimilibus* Cauſis oriantur. Quæ de *ſincero* Gaudio ſi verè dici poſſunt; de *perturbato* certè & *Timoris* de amittendo Bono poſſeſſo aut mox poſſidendo, hoc eſt, *Anxietatis* aut *Iræ* pleno negari non poteſt Morborum *acutorum,* ſaltem *Febriculæ,* parentem fieri illi in proclivi eſſe. Ipſa enim *Anxietas* & *Ira,* temporanea *Febris* utraque eſt. Et ſi quem *violentior Ira* incenderit aut *moleſtior Anxietas* vexatum torſerit, non ille profectò febriente *leviùs,* aut *aliter,* ægrotat, & omnibus periculis à *fervente* Sanguine per *firmiùs tenſos* Corporis Canales, Torrentis More, ruente (qualis eſt *Febrientium*) metuendis opportunus, non minùs periclitatur. Et, ut notabile aliquod Febris Symptoma commemoremus, non pluribus fortaſſe *Febris,* quàm *Ira, Phrenitidis* Cauſa extitit.

Observatu dignum eſt, quibuſdam Irâ exæſtuantibus per Vices *Rubore igneo* Genas totumque vultum infici, & *Pallore lurido* Ora occupari. Hoc autem non niſi *magnum* aliquod & *ſummè periculoſum* Facinus Animo agitantibus accidit; quibus *jam* triſtis periculi Species præcordia Frigore conglaciat Vitamque & vitalis Humoris Curſum ſufflaminat, *mox* amabilis Forma Boni novos ad audendum & conandum Animos addit. Ex *Metu* autem & *Mærore* Cir-

cuitûs Humorum Retardationem & conſequentem *Pallorem*, ex *Audaciâ* & *Spe* exundantem Sanguinis Rivum ejuſque Effectum *Vultûs Ruborem*, jam ante deduximus.

§ 16. DIUTURNARUM autem, interimque *mitiorum*, Animi Perturbationum Soboles ſunt *diuturni* itidem Morbi: nam *& levium* & *citò tranſeuntium* nulli ſunt *illuſtres* aut notatu digni Effectus.

MÆROR quomodo Corpus ita affligat ut, ſi *jam morbidum* non agnoſcas, *Morborum* tamen diuturnorum *Seminibus* mox pullulaturis abundè conſitum faſſurus ſis, ex antè dictis facilè colligitur.

Ex *aſſiduo* autem *nimioque Gaudio*, diverſiſſimâ Radice, ſimiles Fructus quî naſcantur nec ita promptè intelligitur & propterea pleniùs id exponere Operæ pretium erit. Oſtendimus, *Gaudio moderato* Animam tenente, Corporis Fibras iis Vibrationibus concuti quæ vitali Facultati juvandæ Vitæque & Sanitati conſervandæ *apprimè conveniunt*: *effuſiore* autem Gaudio (quod ferè *Triſtitia*, tanquam Umbra Corpus, ſubſequitur) eaſdem Vibrationes *longiùs excurrere*, ut Fidium vehementiùs impulſarum Excurſiones latiores ſunt: quæ tamen vibrationum Excurſio non de *majoribus* Fibris, ſed de ultimis *minimiſ*que *Fibrillis* eſt intelligenda. Ad hunc Modum divulſis ſupra quàm par erat Fibrillis Vaſculorum Latera conſtituentibus, inter

ter earum duas quaſque contiguas infinita *In-terſtitiola* aperientur, alternis ſcilicet per ſingulas Vibrationes hiantia & occluſa. Per *illa* autem fieri non poteſt quin exhalet *nimiâ* Copiâ quodcunque in totâ Humorum Congerie tenuiſſimum & *ſubtiliſſimum* eſt; non *perſpirabilis* tantùm Materia ad Ejectionem parata, cujus Evacuatio *Sanitati conducit* & modico Gaudio non aliter quàm moderatâ Exercitatione promovetur; ſed *ille* etiam, prædicto fortè paulò *craſſior*, Liquor qui Fibris, & præcipuè Nervorum, humectandis earumque *Mobilitati* & *elaſticæ Vi* conſervandæ neceſſarius eſt, & *ille* quo ipſæ deperditæ Motu vitali & Exercitio Fibrarum Partes *reſarciuntur*, hoc eſt, Corpus *nutritur*: nam non Sanguine *rubro*, ſed ſubtilius elaborato inde educto *Liquore albicante* Corpus nutriri vix jam unus & alter ſupereſt qui neget. Ad hæc, ita mutatis nimiâ illâ Vibrationum Excurſione particularum ex quibus Fibrillæ conſtant *Contactibus* ut ad *præcisè eoſdem* redire non poſſint neque per novos & *præcipitanter* factos *priſtinâ cum Firmitate* cohæreant, vides Fibras *laxari* earumque, hoc eſt, Corporis ex iiſdem compoſiti, Robur *debilitari*. Ex *laxatis* verò, *debilitatis*, & *Vi elaſticâ* aut Humore ad ejus Conſervationem neceſſario *deſtitutis* Fibris omne Morborum *diuturnorum* Genus ſequi, facile eſt perſpicere.

§ 17. DIUTURNIS Animi affectibus meritò accenſetur quæ *religioſa Melancholia* appellatur. Ea eſt Hominis Infortuniis fracti propterea que

tereaque *Animo dejecti*, aut corporearum Voluptatum *Tædio affecti*, Rerumque terreſtrium *Jacturam* cœleſtis & ex *verâ* Religione ſinceris ejus Cultoribus naſci ſoliti Gaudii Fruitione *ſarcire* aventis *Mæror*. Iſte quidem affectus circa *Religionem* verſatur, ſed Hominis *verè pij* non eſt. Neque aliud eſt quàm *Morbus corporeus* ex Humorum *Lentore* & Fibrarum *Remiſſione* ortus, & *Triſtitia* Animi inde nata. Quâ affecti non *ideò* verè pij dicendi ſunt: imò Rerum divinarum imperiti, nec veræ Religionis Præceptis obtemperare edocti, & quò ſe vertant neſcij, fluctuant *incerti*; *indociles*, *ſuperſtitioſi* & *meticuloſi* fiunt; nonnunquam & ad ultimam *Deſperationem* rediguntur.

§ 18. JAM ſupra monuimus Animam *communi Senſorio*, tanquam Citharædum Organo muſico, aſſidere; & *Clavicularum Organi* Loco eſſe *Nervorum principia*, *Chordarum* Vice *ipſos Nervos*; quibus ſi *juſta ſua Tenſio* aliæque Conditiones requiſitæ conſtent, *rectè* omnia atque Ordine intra Animal fieri; illis autem *laxatis*, *remiſſis*, *effractis*, *contraria* omnia evenire. Ex dictis autem facilè colligitur Animi Affectuum in turbandâ Corporis Oeconomiâ *Vis inſignis*.

QUARE omnibus, & præcipuè *Infirmis*, *Valetudinariis*, *Sedentariis* & *Literarum Studio* ſe dedentibus omnis Animi *Perturbatio* ſive *vehemens* ſive *diuturna* non minore Curâ vitanda eſt quàm immodica Cibi generoſi & potûs

ſpirituoſi

ſpirituoſi Ingeſtio: ſi vel *Mentem* ſanam, vel ſanum *Corpus*, vel liberam integramque *Ingenij Vim* conſervare cupiant. Cùmque monſtratum ſit à *vehementibus ſubitiſ*que quàm à *lentioribus* quanquam diuturnis Animi perturbationibus *majus* magiſque præceps Periculum imminere: conſequens eſt, diligentiùs etiam ab *illis* quàm ab *his* Viro prudenti, cuique Sanitas Curæ eſt, cavendum eſſe.

§ 19. Ut verò pateat quid pro *variâ Hominum Indole & Fabricâ* Animi affectus in Corpore efficere poſſint, ſequentium Obſervationum Ratio eſt habenda.

Quibus *tenues* quidem, ſed *expeditæ*, multùmque *Vi elaſticâ* pollentes Fibræ ſunt, ii *acutiſſimè* ſentiunt; cùm eorum Nervi etiam *minore* Vi impulſi *vividiùs* tremant. Tales ſunt qui Phantaſiâ ſive imaginandi Facultate excellunt, ut *Genus irritabile Vatum.* Iſtâ autem Facultate præſtantibus cùm Senſuum Objecta *vividiores ſui Imagines* imprimant, *majoreque voluptate* Organa titillent; *Senſuum* ideò Voluptatibus illi præ aliis quibuſcunque dediti ſunt, impenſiùſque *Bacchum Veneremq*ue colunt. At ſi Senij prima Tempora (quod tamen eorum paucis accidit) attingant; *juvenilis Ætatis* Gaudia & Voluptates, *iſtius* Doloribus & Cruciatibus abundè penſabunt.

Qui *rigidioribus minùſ*que *mobilibus*, cæterùm *ſanis integriſ*que Fibris ſunt, *minùs vividè acutèquè*

*acutè*que ſentiunt, neque tam *pernici* Celeritate cogitant; cùm movendis rigidiuſculis, nec ita facilè ad Vibrationem ciendis, Fibris *majore Impetu* opus ſit. Hi *Judicio* præſtant, & diu continuatæ *intenſæ*que Cogitationis patientiores ſunt, *longam*que Idearum Seriem *indefeſſi* Animo revolvunt; unde *Mathematicis Scientiis* aptiores ſunt. Cæterùm *diuturnis* Animi affectibus, quibus, tanquam longis Morbis, ſenſim conficiuntur, quàm *violentioribus* & *ſubitis* magis obnoxij reperiuntur.

QUORUM denique Fibræ præ *nimiâ Craſſitie* & *Robore difficillimè* vibrant, *rigent*, & elaſticâ Vi *ferè deſtituuntur*, quibuſque Nervi Senſuum & Intellectûs Inſtrumenta *Otio corrupta obriguerunt*: illi ut *hebetes* ferè *ſtupidi*que ſunt, *vixque ullam* Animi Perturbationem, aut ſaltem *obtuſiſſimè*, ſentiunt; ita *firmiſſimis* plerumque *Viribus* ſunt, Morbiſque ab Animi affectibus oriundis *rariſſimè* laborant; imò nullis ferè Doloribus obnoxij *Vitam Silentio tranſigunt*. Hujus Generis ſunt *Operarij robuſtiores*, & maxima *Fatuorum* Pars, illi denique quibus *Indolentium* ex vero ductum Cognomen adhæret.

DIXI Nervos Intellectûs Operationibus inſervientes *Otio Situque rigeſcere & torpere*. Quod cum *Artubus* & *reliquis quibuſcunque* Corporis Partibus accidat, cur non & in *Nervos* cadat non video. Imò ut *Membra* Exercitatione & Motu mobilia agiliaque fiunt, idem & in *Nervis* fieri neceſſe eſt. Certè ipſas Animæ

Facultates

Facultates continuâ Exercitatione in meliùs proficere conſpicimus. Nam non *Memoria* tantùm excolendo augetur; ſed & *Ingenium* Uſu acuitur, *Judicii*que Lumen ſæpe judicando fit ſplendidius. Ipſarum verò *Facultatum* profectûs non minima pars, earundem *Inſtrumentis* indies habilioribus factis debetur. Eadem autem *Organa* ſi intemperanti Victu, Humorumque Vitio, nonnunquam etiam ſi externis Nocumentis aut malâ partium Conformatione corrupta ſint, *Artis Medicæ* aut *Chirurgicæ* Præſidio Integritati ſuæ reſtituuntur. Quare ut ipſarum Animæ *Facultatum* Vis & Acumen, *Organorum*que iis inſervientium Habilitas augeatur, *noſtrâ etiam Curâ* (temperanti præcipuè Victu & tàm Corporis quàm Animi Exercitio) effici poteſt. Idem etiam Victus qui *Corpori Sanitatem* & *Menti Vim* addit, Animi affectibus violentis quicquid illis à Corpore *Fomitis* eſt *ſubtrahit*, eorumque Impetum *retundit*.

§ 20. AT Animi affectibus ſi ex *Ignaviâ* noſtrâ Mentiſque *Impotentiâ* Vires accreverint: ſi, *remiſſis Habenis*, eorum Impetui *non obſtiterimus*, eorumque Dominio turpiter nos *ſubjecerimus*: tum non ab Arte Medicâ, imò vix ab ipsâ Ratione merâ ſolâque, quidquam Auxilii ſperandum eſt. *Solus ille* cujus in Manibus Hominum Corda ſunt, quique ea, ut Figulus Lutum, fingit formatque, qui Maris Undas Aëriſque procellas regit, immanibus illis Animæ Procellis componendis temperandiſque *ſufficit*. Quod

tamen niſi fiat, agitato earum Violentiâ Homine, *Corpus* (*infirmior* nempe Compoſiti pars) *faceſſat* & Ruinâ tandem immani *ruat* neceſſe eſt. Unum hîc Præſidium in *Religionis* Præceptis eſt, quibus *omnium affectuum Loco* DEI *Amor eſſe* jubetur. Quod & *Rationi maximè conſentaneum eſſe*, & (quod magis paradoxum eſt & Vulgi Opinioni adverſum) *Sanitati conducere* & Oeconomiæ animalis Turbis ſedandis mirificè conferre, jam monſtrare aggredior.

§ 21. CARITATEM, ſive *Amorem divinum*, ſuprà oſtendimus Corporum mutuæ *Attractioni analogam* eſſe. Eſt enim nihil aliud quàm Inclinatio quædam & *Propenſio* omnibus Spiritibus à ſummo Rerum Opifice Deo, cùm primitùs eos conderet, indita quâ continuò tendunt & annituntur, ut cum Objectis amari digniſſimis, ipſo nempe Deo aliiſque Spiritibus puris, ſive nondum contaminatis ſive à Sordibus ſuis repurgatis, uniri jungique poſſint, & amotis Obſtaculis reverâ unirentur. Iſtud quidem principium in *lapſo* Homine, Ruinæ ejus quaſi *Ruderibus obrutum*, Rerum corporearum undique nos circumſtantium & ad ſe trahentium *Actione contrariâ* illud ita impediente & quaſi ſuffocante ut eòuſque tantùm ejus Vis ſentiatur ut id *non penitùs periiſſe* ſcias, & quò ſuſcitetur & vigeat eâ *Violentiâ* ut opus ſit quâ Scriptores ſacri Regnum Cœlorum capi docent; hoc, inquam, Statu iſta Charitas *ſpiritualis quædam Paſſio* (prout paſſiones *vulgò* enumerantur) dici poteſt;

quam-

quamdiu ſcilicet *Niſus* potiùs eſt & prima Voluntatis ad *Caritatem ſuſcitandam propenſio*, quàm *ipſa Caritas*. Cùm tamen ad *integram* ſuam Vim & Vigorem ſuccreverit, primam ſe & *principem* eſſe Animæ *Facultatem* oſtendit, aut præcipuam ejus *Actionem* (ut ſuprâ Amorem & Odium non *Paſſiones* ſed Animæ *Actiones* eſſe monuimus) quâ, *ſponte ſuâ* nec Intellectûs Operatione excitata, agit inque ſuum Objectum fertur. Sicut Lapis Muri partem conſtituens, aliis Lapidibus circumpoſitis compreſſus, Calce agglutinatus & undique attractus, in Terram decidere nequit aut ullis innatam ſuam Gravitatem Signis prodere : ita Anima humana *lapſa*, Rebus ſenſibilibus immerſa, Ignorantiæ & proterviæ ſuæ Compedibus vincta, Satanæ, Mundi, Carniſque Illecebris abrepta, quò minus iſtud innatum ſibi Principium ullâ ſatis *illuſtri Actionum Serie evidenter* prodat (quanquam ſupereſſe aliquot *non obſcura ejus Indicia* ſuprà oſtendimus) impeditur, uſque dum, *illuſtrato* divinitùs clarâ Luce *Intellectu*, & *Voluntate* cælitùs *excitatâ*, tandem ſui Juris facta id exerere valeat. Tum Nexibus quibus priùs detinebatur ſoluta & quaſi in vacuo conſtituta ad Fontem & Originem ſuam aſcendit, ut Aquila in ſublime fertur. Caritas igitur *quid ſit* vidimus ; nunc *quâ Causâ* in DEUM *præcipuè* feratur videamus.

§ 22. AMORIS certè proprium & peculiare Objectum eſt *Pulcritudo*, non minùs quàm Viſûs Lumen. Deformitas enim, quâ talis, amari

 nequit

nequit. At *Pulcritudo* quid eſt niſi concinnus *Ordo* ſive *Proportio* aut *Analogia?* Et cùm pro Pulcritudinis ſuæ Gradu unaquæque Res amabilis ſit: DEUS certè, cujus *infinita* eſt pulcritudo & conſummata Perfectio, *ſummo* & *intenſiſſimo* Amore; Res autem creatæ, *pro ſuo quæque Pulcritudinis Modulo plùs minùſve*, amandæ ſunt. Cùm verò *Finitum*, ſi cùm *Infinito* comparaveris, evaneſcat & *inſtar nihili* ſit; *unum* autem ſit infinitè Bonum & perfectum, nec *plura* eſſe poſſint; alia enim Bona finita ſint, hoc eſt, inſtitutâ Comparatione, nihil: neceſſariò ſequitur, ſecundum æternas & immutabiles Proportionis aut Analogiæ Leges, *unum ſupremum* Bonum *infinitè* perfectum Amore amandum eſſe, eo quo in alias Res ferimur *infinitè ſuperiore*; ſive, quod eodem redit, DEUM Eſſentiæ noſtræ Fontem & Originem Amore *infinito*, alias Res quaſcunque & in his *noſmetipſos*, Amoris Gradu *finitæ* earum Naturæ *congruente* & qui, cum illo altero ſi conferatur, omnino *nullus videri* poſſit, eſſe amandas. Ipſam Rei Veritatem vides Geometrarum Demonſtrationibus non minùs evidentem; quicquid ſui ipſius & ſenſualium Voluptatum amantiſſimi ſentiant aut contra crepent.

§ 23. NON tamen hæc ita intelligi velim quaſi ego putem DEUM Amore *reverâ infinito proque ſuâ Dignitate* â nobis amari poſſe, aut Res creatas, quarum Numero ipſi comprehendimur, Amore *reâpſe nullo* amandas eſſe; cùm ſuum cuique pro pulcritudinis Gradu Amoris

Modulum

Modulum deberi docuerim. *Hoc tantùm wolo*; Ad Amoris divini celſiſſimum Culmen totis noſtris viribus nobis *annitendum* eſſe ut aſcendamus: nos interim ipſos aliaque finita *debito* Amoris Gradu proſequi licere. Eſt enim pravus quidam & *improbus*, eſt & *qui culpari nequit* noſtri Rerumque nobis utilium Amor. Si enim non alio Amoris Gradu noſmet proſequamur quàm quo nos dignatur Deus *juſtus* & *omniſcius*, *æquiſſimus Rerum Æſtimator*, aut quo nos ipſi *Proximum* diligimus; Deum interim Amore, quantum in nobis eſt, ſummâ ejus Perfectione digno amantes, nempe infinito, hoc eſt, *indies creſcente nec Finem aut Limitem agnoſcente*: His, inquam, Legibus finitus *noſtrûm ipſorum Amor neutiquam culpabilis* eſt, quippe Loco quem nos in Rerum Ordine tenemus debitâ Proportione admenſus. Similia de *aliarum* præter DEUM & *nos ipſos* Rerum Amore cogita.

§ 24. ETSI ex ipſâ hâc Demonſtratione ſequatur Deum *propter ſe ſolum* infinitamque ſuam Perfectionem infinitè amandum eſſe, omiſſâ *omnium aliarum* Rerum, etiam *Beatitudinis noſtræ* ex ejus Fruitione & cum illo Unione ortæ, Ratione & Reſpectu, ſive ab his abſtrahendo, ut Logici loquuntur: Ex ipſâ tamen *Rei Naturâ* hæc duo, DEI ſcilicet Amor & noſtra Felicitas *indivulſo Nexu* cohærent; nec fieri poteſt ut qui Deum amat non

non etiam ſummè felix & beatus ſit. Quod ut manifeſtius fiat, *Voluptatis*, cujus ſummus Gradus *Felicitas* eſt, Naturam videamus. Ut Voluptas *corporea*, ſive quam Anima *ex Unione ſuâ cum Corpore* percipit, ex *Motu* oritur quem Corpora externa Organis noſtris imprimunt *Nervorum Tenſioni congruo*, tali nempe qui maximas eorum Vibrationes, Oſcillationes aut Tremores excitat quos quidem ſine Divulſionis (qui *Doloris* ſenſum creat) Periculo ferre poſſunt, quique propterea commenſuratus aut *harmonicus* dici poteſt: Ita *Animæ* Voluptas, quam ſcilicet *ſine Corporis Interventu* percipit ex *Pulcritudinis* (quæ tota in *Symmetriâ, Proportione* & quaſi *Harmoniâ* ſita eſt) *Senſu* oritur; quæ & *Intellectui* perplacet, & ad quam *Voluntas* ſive activa Animæ Facultas ut illâ frui poſſit, totis ſuis Viribus contendit & annititur. Cùm autem Pulcritudinis *Fruitio* in ejus *Amore* & *Intuitione* ſive *Contemplatione* conſiſtat, & Fruitionis Effectus *Voluptas* ſit: *ſumma* certè Voluptas, ſive *Felicitas ſumma* in Boni aut *infinitæ* Pulcritudinis, quæ DEI ſolius eſt, *Amore* & *Intuitione* conſiſtet. Unde manifeſtè ſequitur DEI *Amorem* à *Felicitate* & *Beatitudine*, ex ipſâ Rei Naturâ, *inſeparabilem* eſſe.

§ 25. EXPONAMUS porrò quid ad *ſanitatem Corporis* Amor divinus conferat. Cujus Conſideratio etſi primâ Fronte cum ſanitatis

nitatis Curâ nihil commune habere videatur: quæ tamen de ea tradidimus ſi firmiter *Animo hæreant* Actionumque noſtrarum *Norma fiant*; & *Morbis avertendis* & *Sanitati tuendæ Vitæque producendæ* ita conducere invenientur, ut *nihil quidquam omnium Rerum* efficaciùs.

Si enim, Rem quamque pro Dignitate ſuâ amantes, Deum unicè & *infinito*, cæteras Res *nullo* (ſaltem qui ad Dei Amorem collatus nullus ſit) Amore proſequeremur; *ſimplex* & *unica* nos Cura teneret, omniaque noſtra Cogitata, Dicta, Facta eò unicè collimarent ut Deum unum impenſiùs & porrò impenſiùs diligeremus. Hinc omni *anxiâ* de Rebus quibuſcunque *ſolicitudine* liberaremur. Eſt autem ea *ſolicita* & *anxia* de Rebus externis *Cura* magno Animis noſtris Cruciatui. At Animi *Vexatio* & *Anxietas* plurimorum *Morborum* Origo ex ſupradictis facilè conſpicitur.

Deinde cùm Amor *Morum* Amantis cum Amati Moribus *Similitudinem* gignat; ſi Deum infinitè *perfectum* intenſiſſimo Amore diligeremus; totis noſtris Viribus ad ejus Perfectionum *Imitationem* nos componeremus. Unde Odium, Malitia, Luxus, Libido, Ignavia, aliaque *Mentis Vitia Morborum Corporis fœcundi Fontes* exareſcerent.

Denique

Non tamen *ſine Fine* excurrunt, Modum quippe & Terminum habituri ex ipſo Naturæ Ordine & animalis Machinæ Fabricâ, *niſi novus* ſemper ijſdem Fomes ſuppeditaretur. Idoneis enim Medicamentis commodoque Victûs Regimine *lenti* Humores magnopere *attenuari*, & *flacceſcentibus* Fibris *Robur* non pœnitendum reddi poſſet, ſanitaſque Ægris, non minùs *tardis* quàm *acutis* Morbis laborantibus, ſperari. At hæc cum non niſi Temporis Diuturnitate, diligenti Curâ, magnâ Cautelâ, Tolerantiâ invictâ, Perſeverantiâ conſtanti, ſeveriore denique & diuturniore Abſtinentiæ Inſtituto quàm cui ferendo Hominum *plerique* Animo pares ſint: Cùm, inquam, non aliter hæc effici poſſint, Viâ autem tot támque aſperis ſentibus obſitâ ad ſanitatem redire, *luxurioſis Gulæque deditis* nequaquam placeat; nunc *Medicis* vulgò exprobrant, *Morbis acutis unam Naturam mederi, diuturnorum nulla inveniri Remedia.*

Cujus duplicis *Calumniæ* æqua eſt utriuſque Partis *Falſitas*. In *acutis* enim Morbis prudenti Artis Præceptorum uſu ſymptomata mitigantur, Ægrorumque Dolores leniuntur: Imo, Medicus quò Natura vergat cùm perſpexerit, ejus ſigna ſecutus, auxiliares ei Copias ſubmittit, Obſtacula tollit, Victoriamque & de Morbo Triumphum (qui Criſis eſt) nonnunquam *certum maturat*,

aliquando *tutum* facit *aliàs ancipitem* futurum. Et hæc quidem Medici fidum Auxilium præſtat cùm Naturæ, hoc eſt, ipſius Corporis Fabricæ *ſatis Virium & Firmitatis* ſupereſt ad Morbum eliminandum: Et hæc verò *ſi deficiant*, Ægroque *omninò* moriendum ſit; favente tamen Medico, minùs ſaltem ſævientibus Doloribus moritur, fortè & penitùs ſopitis lenitiſque non tàm moritur quàm *obdormiſcit ille* cui, abnuente Opem ſuam Medico, Mortis Horror *Dolore* cumulandus, aut medios forſan inter *Cruciatus* erat pereundum.

Morbis verò *tardis venientibus ſi occurratur*, ante ſcilicet quàm inſigniorum Viſcerum aliquod defecerit, aut altiorem Labem contraxerit; fidi ac periti, ſagaciſque Medici Conſilio eorum *pleroſque* profligari poſſe certum eſt. Quod ſi minùs ſucceſſerit, id ipſi profectò *Ægro* vitio dandum eſt, uni certæ ad ſalutem viæ inſiſtere *aut nolenti* aut, Animi Infirmitate, *impotenti*. Non nego Morborum chronicorum *nonnullis*, neglectis ſcilicet inter Initia & pro nihilo habitis, nunc autem longâ Morâ invaleſcentibus, *ſerò* Medicinam & *fruſtra* parari; *alios* autem, quibus *à parentibus hauſtis* ipſa prima Ægrorum Vitæ ſtamina vitiata & corrupta ſunt, *immedicabiles* eſſe, [neque aliud Ægris ſpei ſupereſſe præter aliquale *Dolorum Lenimen*.

 Quo

Quo Caſu magna prudentiæ pars eſt ſcire quid Natura ferat aut fieri patiatur, ſuoque Sanitatis Modulo, quantum ſcilicet prava à primâ Origine Diſpoſitio permittit, contentum vivere. *Iſtud* tamen affirmare non dubito, Regularum Monitorumque hoc Tractatu traditorum fideli & conſtanti Obſervatione quoſcunque ferè diuturnos Morbos, etiam ferociſſimos, ita *deliniri mulcerique* poſſe, ut Vita, *gravioribus* Doloribus vacua, ſaltem *tolerabilis* fiat; quo majus quidquam ab Arte, hoc in Caſu, ſperare non licet: Eos autem quibus, nondùm corrupto aut penitiùs ſaltem tacto nobiliorum viſcerum aliquo, *tempeſtiva* adhibita eſt Medela, *ab imis etiam Radicibus poſſe evelli*.

SED Artis patrocinio ſatis jam datum eſt. Ad rem revertamur. *Acuti* Morbi *ſignum* certiſſimum eſt, *frequentior* quàm ſanis eſſe ſolet Arteriæ *Pulſus*; *tardi* è contra, *rarior*: *ille* enim rapidè & celeriter Corporis Fabricam diruit; *hic* ſubruit tardiùs. *Chronicis* quidem Morbis ſui ſunt quandoque *paroxyſmi acutorum æmuli*; præcipuè ubi jam Fatum miſero Ægro imminet. Et *acutorum* aliquammulti *in chronicos deſinunt*. Supratradito autem ſigno non tantùm *ipſi Morbi* diſcriminantur, ſed & chronicæ, ut ita dicam, in acutis *Intermiſſionis* aut *Remiſſionis*, & acutæ in chronicis *Exacerbationis* Tempora innoteſcent.

§. 2. SUNT

§. 2. SUNT qui *Pueritiæ* & *Adoleſcentiæ* Tempora illibatâ ferè ſanitate tranſigunt, quos tamen *in ipſo virilis Ætatis Flore*, circa Annum ſcilicet Ætatis plùs minùs *triceſimum quintum*, *chronici Morbi* occupant, & aut paucorum Annorum ſpatio jugulant, aut per reliquum deinceps Vitæ Curriculum acerbis Doloribus affligunt vexantque. Tabes putà *nonnullos* eo Ætatis perimit. *Aliis* Calculus, articularis Morbus, Rheumatiſmus, Scorbutus, Hydrops, Scrofula, Morbique cutanei, *tùm primùm oboriuntur*, aut cùm priùs incertis ſe prodiderint ſignis, eo primùm Tempore *vigent* propriamque ſuam Ideam ſeu Typum aſſumunt. Hæc eò ſic evenire eſt credibile quòd Fibræ, ex iiſque contextæ Membranæ Canales Humorum conſtituentes, quàm diu ad totam ſuam Amplitudinem nondùm explicatæ & diſtentæ Humores etiam vehunt *minùs vitiatos*, tenuiores, fluidiores, mitioreſque; pauxillum illud acris ſalis quo contaminati ſunt Humores, Vellicatione ſuâ Membranas irritans, fortiores tantùm & vividiores Tremores & Vibrationes excitat, quibus earum Plicæ Rugulæque evolvuntur & diſtenduntur (nam *adoleſcere* non aliud eſt quàm complicata in Animalculo ſeminali Vaſcula explicari, diſtendi, Humoribus repleri; cui ſimillimum quidpiam in Plantarum ſeminibus Oculo manifeſtè patet)

patet) & ſi quæ craſſiores Moleculæ Canales obſtructuræ Humoribus inſunt, Canalium cedentium ulteriore ſemper Extenſione earum Vis eluditur. Vaſcula autem cùm quantùm extendi poſſunt extenta ſunt & Homo extremum *Augmenti Terminum* attigit (quod circa vigeſimum quintum Ætatis Annum plerumque contingit) auctâ ſalis acris & Copiâ & Acrimoniâ, neque Canaliculis ultrà cedentibus, eorum Fibrillæ *tum primùm* exedi corrumpique incipiunt. *Tractu* deinde *Temporis* ſalſis illis Humoribus ad ſummum Acrimoniæ Gradum pedetentim quaſi maturatis, ſucci ulteriùs vitiati minora primùm Vaſcula *corrodunt*, *deinde* etiam majora vaſa *labefactant*, aut *penitus conſumunt*, conſpirantibus Obſtructionibus hîc illîc factis ab auctâ Grumulorum, in viſcidioribus jam Humoribus, & Mole & Numero. Ex quo Progreſſu lentè & *gradatim* facto, fit ut *non ſtatim* à conſiſtente Corporis Augmento, ſed (ſi *jamjam enumeratorum* Temporis ad hæc efficienda requiſiti *Intervallorum ſummam* colligas) *aliquot poſt Annis* (plerumque circa trigeſimum quintum, ut ſupra monuimus) horum Morborum *notabiliores Aggreſſiones* obſerventur.

QUIBUS prima Labes *à Parentibus traducta* penitiùs hæret, atque infirmior Corporis Compages eſt, eos *maturiùs* hæc Mala

la occupant. Quibus *lenior* eſt Labes, & firmior Partium Fabrica, ii Pugnam *diutiùs* ſuſtinent *ſeriùſque* victi ſuccumbunt. Sed maximæ Hominum Parti hujuſmodi Morbis obnoxiorum primi eorum notabiles Inſultus ultrà ſæpiùs nominatum trigeſimum quintum Annum *non differuntur.* Et de *Tabe* ſpeciatim vulgaris Obſervatio eſt, eâ conſumptos *ante* Annum Ætatis trigeſimum ſextum *tabeſcere cœpiſſe.*

§. 3. DIUTURNORUM Morborum nullus aut latiùs patet aut pertinaciùs hæret aut majorum pluriumve Malorum *Britannis* noſtris Origo eſt, quàm ille Morbus, Morborum potiùs Cohors dicendus, *Teutonico* Nomini infenſiſſimus Hoſtis & *Teutonicâ Scorbuti* Appellatione notiſſimus. Vix unum & alterum reperias Morbum è *diuturnorum* Genere cui non ſcorbutica Cachexia aut Ortum dederit, aut illi conjunctiſſima amplas graviorum ſymptomatum ſuppetias ſubminiſtret. *Huic* plerumque meritò imputes Hydropem poſt Ætatem adultam ingruentem, Diabeten, Aſthma, Atrophiam, Tabem, Paralyſin, Colici Doloris, Diarrhœæ, Arthritidis & Rheumatiſmi, Ulcerumque varia Genera, ipſumque forſan Cancrum, fœdos pleroſque Cutis Morbos, debilem Concoctionem, infirmam Conſtitutionem, Melancholiam Hypochondriacorum, & quoſcunque ferè Nervorum

Morbos,

Morbos, qui quot quámque variis Modis miſerum Ægrum excrucient experti uni nôrunt. Verbo, cuivis ferè è diuturnorum Agmine aut laxiùs aut arctiùs conjuncta eſt iſta Peſtis.

ENDEMIUS autem hic Morbus ex *endemiis* Cauſis naſcitur, liberiore nempe *Carnis Potûſque fortioris* & fermentantis Uſu, *ſedentario* Vitæ Genere, Exercitiique Defectu, *nitroſâ* Aëris Inſulæ noſtræ *Humiditate*, indeque ortâ Cœli *Inclementiâ* & Tempeſtatum *Inconſtantiâ*. Hæ Cauſæ *quomodo* Effectum iſtum gignant (quanquam ſimile quidpiam jam ſupra factum eſt) paucis enarrabo, ut quæ ad hanc Rem ſpectant uno Conſpectu exhibeam. Ex Animalium Carnibus potuque generoſo non parcè per longum Annorum Tractum devorato neceſſe eſt Corporis Humores *multo ſale* abundare; cujus Particulæ minimæ, Corpore *parùm agitato*, facilè in *Moleculas* majores coibunt; quarum Magnitudine auctâ majoreque inde natâ *Acrimoniâ*, diffringentur Sanguinis Globuli, quo ille partim in *Coagulum tenax lentumque*, partim in *acre ſerum* faceſſet, quorum altero *Fibræ erodentur*, altero *Canales* quique minimi & præcipuè Glandularum, aut penitùs aut magnâ quiſque ſui parte *obſtruentur*; unde Nervorum Oſcillatio ſive *Vibratio*, quocunque in Loco à Vaſculis diſtentis duriùs arctiúſque premuntur,

muntur, *interrupta*, ſiſtetur aut ſaltem turbabitur; magnæque per totum Corpus Turbæ concitabuntur.

GENERALIS autem iſta Cachexia *varijs Symptomatis* ſe oſtendet pro variâ Partium Ægri Corpus componentium Conformatione, Organorum Debilitate aut Robore, Erroribus in Victu admiſſis, Aëris denique quem ſpirat Temperie & Indole. Quibus Circumſtantijs *limitatæ generales Cauſæ* omnibus particularibus Scorbuti Symptomatis quantùmvis diverſis omnique Morborum ſupra recenſitorum Varietati gignendæ ſatis ſuperque ſufficiet.

Ex plurimis ejus Symptomatis unum quoddam præcipuum hîc exponere libet, quod, cùm inter *primos* viſcoſi acriſque Sanguinis, in quo Morbi Naturam ſitam eſſe docui, Effectus ſit, &, ſi quâ Ope Æger ſanetur, omnium *diutiſſimè perduret*, pro Signo Morbi pathognomonico haberi poteſt. Illud autem eſt, *Materia viſcoſa* Linguam vicinaſque Faucium Glandulas contegens, *alba* primùm, deinde *flaveſcens*, poſteà *ruſſa*, creſcente interim indies ejus *Lentore*; tandemque *nigra* evadens inque Cruſtæ Modum *dura*. Progrediente hâc Colorum ſerie, Cutis Maculis ſcorbuticis hîc illic diſtinguitur fœdaturque, Febres ſcorbuticæ ingruunt, Gingivæ Denteſque fœdè vitiantur;

tur, Atrophia denique & Hydrops Ægrum invadunt: Quò cùm eſt perventum minimum ei profectò Spei ſupereſt, corruptis jam Humoribus, integram denuò Sanitatem inſtaurari poſſe. Illa autem Cruſta, quâ & *Lingua* obtegitur & *Fauces*, non aliud eſt quàm *Mucus* iiſdem lubricandis à Naturâ deſtinatus, jam *viſcidior* factus & Glandularum Ductibus excretorijs *hærens*, ibidemque à *calidis* & *ſalſuginoſis* è Ventriculo aſcendentibus Halitibus & reciproco *Spiritûs* Motu *exſiccatus*. Neceſſe eſt Ventriculi & Inteſtinorum omniumque patentiorum Ductuum Mucum *ſimul* etiam ſolito *lentiorem* fieri. At ij cùm in *abdito* lateant, *Lingua* autem in *propatulo* ſit; *hujus* Inſpectione de totius Corporis Statu dijudicandum eſt. Sunt qui Linguâ quotidie purgatâ, ſuccreſcentis nempe Materiæ Abraſione, Morbum *deleri* putant. At illi falluntur; cùm non niſi tenuis, refrigerantis & diluentis Victûs longo aliquot Menſium, forte & Annorum, Uſu ejus *Radices ſuccidantur*.

§. 4. Scorbutus igitur *Britannis endemius* Morbus eſt, à Cauſis *permanentibus* totique quà patet Regioni *communibus* orta, Populi ſcilicet circa Victum Moribus, Cœlique Naturâ, quibus ſanguis eo quem ſuprà expoſuimus Modo corrumpitur Fibriſque elaſtica ſua Vis perit. Ita ut pleraque *diuturnorum* Morborum Pars à *Scorbuto* Malorum

lorum feraciſſimo, tanquam à Radice ſurculi, pullulare videantur. *Diuturni* itaque Morbi, cùm Cœli Naturæ Victûſque *noſtratibus*, & omnibus quidem Gentibus *borealibus*, uſitati Rationi debeantur; *his* quàm *calidioribus* Regionibus longè frequentiores ſunt; *quarum* non tantùm *Incolæ* ijs ferè intacti degunt, ſed & *Advenæ* ijſdem liberantur, ſi modò tempeſtivè & nondùm penitùs conſumptis Naturæ Viribus eò advolaverint; conſpirante ad eundem Effectum & *Victûs* Tenuitate & blando *Aëris* Fotu quo perſpirabilis Materiæ Fluxus perennis & copioſior promovetur. Borealium quidem Regionum quàm auſtralium & calidiorum Incolis frequentior eſt *Longævitas*. Pleriſque tamen *illorum*, præcipuè honeſtiore Loco natis lautéque & in Otio viventibus, *diuturnus* aliquis Morbus ſenij Tempora anticipat, inque ipſo eos Ætatis Flore *frangit* aut *vehementer concutit*. Eâdem de Cauſâ familiarius eſt *Anglis* Suicidium. Paucis enim datum eſt forti Animo perferre continuos Morbi diuturni *Dolores*, præcipuèque acerbos & ferè perpetuos *dejecti Animi* et *Melancholiæ hypochondriacæ Cruciatus*; *qui Morbus* in *pleriſque*, imò (ut probabile ſit) *omnibus* Suicidis ad Inſaniam & *Dementiam* uſque priùs progreſſus eſt quàm violentas ſibi injiciant Manus.

 QUAN-

Quantumvis autem magna Hominum Multitudo Scorbuto laboret; nunquam tamen vel unum ex tanto Numero vidi qui *poſtquam Morbi Vires Diuturnitate creverant* ab eo *in integrum* priſtinæ Sanitati redditus fuerit; aut cui non identidem de novo pullulârit & *hoc* vel *illo* Symptomate *latentem* ſe prodiderit, tandemque *gravi aliquo* quod Vitæ Filum præciderit. Non quòd Morbus *inſanabilis* ſit, ſed quòd *eâ Methodo* ſit ſanandus quæ pleriſque noſtratibus minimè arridet, parco nempe tenuique Victu & à ſapidiore quoque Cibo potuque Palato gratiſſimo accuratâ Abſtinentiâ Moribus noſtris plurimùm adverſâ. Elegantiori autem lautoque Victui plus æquo dediti non alio Fine Medicos adhibent quàm ut *inſtante* periculo eorum Operâ liberati tutiùs in poſterum pergant Cupidini ſuæ indulgere: Ut Lotricibus Lintea purganda committunt, non quæ *pura mundaque conſervant* ſed quæ *denuo polluant*.

Non aliter certè Hydræ iſtius multa Capita *reprimas*, quàm parco modicoque Carnis Eſu, ejuſque ſolius quæ Sale urinario minùs abundat (qualis eſt juniorum Animalium et Coloris albicantis) Potuque ſpirituoſo parciſſimè adhibito, debito Corpo-

ris

ris Exercitio, cautèque te contra inæqualis noſtri Clœi Injurias tuendo. Imò non niſi à Carnis Eſu potuque fermentato & ſpirituoſo penitùs abſtinendo hunc Morbum *ab imâ Radice reſcindas*. Nec iſtâ quidem *Abſtinentiâ* Rem conficies niſi *maturè* incipias; ante ſcilicet, aut non multò poſt Ætatem conſiſtentem. Alioquin Humores penitiùs corrumpentur, Vireſque frangentur, aut minus Temporis ſupererit quàm ut Morbus ita pervicax quique altas jam Radices egerit evelli poſſit. Quare iſto Morbo graviter preſſis & *abſtinendum* eſt & aliquid nihilominùs *ferendum*; neque enim firmior Valetudo ijs expectanda eſt quàm pro Morbi Genio ipſiuſque Ægri Ætate & Conſtitutione. Cauto tamen parcoque Victu, debito Exercitio, Cœlique varij Injurijs prudenter vitatis, Vita tolerabilis efficitur, præſertim ſi lenium Catharticorum idoneâ Frequentiâ adhibitorum Uſum prædictis adjungas.

Plantarum * *Seminibus vix quidquam* ineſt *Salis craſſioris & fixi, & teneris noviſque Germinibus perpuſillum.* Seminum à Diſtillatione Reſiduum nullâ Ignis vi in Calcem redigitur, nec Aquam affuſam Sale imbuit. Siquid igitur illis Salis eſt, illud volatile

* Comp. Act. Phil. Soc. Reg. Angl. Vol. i. p. 661.

volatile eſt, ideoque tenue & ſubtile, facileque perſpiratione ejicitur minuſque Corporibus noſtris nocet. Tenerarum autem plantarum primum Nutrimentum eſt Seminis ſui longè maxima pars. Terra autem pro Nido, Solis Calor pro Incubatione eſt. Ea etiam Salis portio quam poſtmodum è Terrâ exſugunt, magnam partem in Auras cum aqueis earum Vaporibus abit, nec niſi adultarum Fibris induratis & rigidioribus notabili aliqua Quantitate hæret. Utique è lignearum tantum & ad Ligni Duritiem accedentium ſive ligneſcentium Plantarum Caulibus Radicibuſque Lixivia parantur. Et potùs non fermentati Sales ſi qui ſint, ita mollioribus Plantarum ex quibus expreſſus aut decoctus eſt Membranulis & Fibrillis intertexti, irretiti et obvoluti ſunt, ut ſe expedire nequeant aut ad Spiritus producendos conjungi aut Animalium Corporibus (niſi enormi Copiâ adſint) nocere. Hinc fit ut Victu ex ſolis *Seminibus plantiſque teneris* necdùm adultis parato, Potuque *Aquæ* aut Liquoris cujuſvis *non fermentati* (Decocti putà Hordei, Infuſi Theæ, Coffeæ, Glycyrrhizæ, Aurantiorum, quorumvis denique Seminum aut tenerarum Plantarum) per paucas Hebdomadas aut Menſes continuato, *Dentes* Gingivis Sale Scorbutico exeſis & corruptis *jamjam excidere* parati denuò *figantur*; fœdæque per Cutem *Eruptiones* & *Ulcera* ſerpentia, cujuſvis præter-

quam

quam *ſcrofuloſi* Generis, nullis *Medicamentis* ſanabilia ſanentur. Hinc præcipuum quoddam Axioma eſt in *Ulceribus* ſanandis, ea ad *Vulneris* Conditionem & Statum redigere; quo facto facilè ex ſe ſanantur. Et ut aliàs docui, vix tenuem aut infirmum quemvis *Britannum* reperias, aut Atrophiâ, hypochondriacâ aut hyſtericâ paſſione laborantem, cui non adſit *ſcorbutica* Cachexia aut latens aut manifeſta, cæterorum Malorum Parens; niſi Morbis à *Scrofula* ortis detentos excipias. Ex quibus omnibus colligas quantum rectè inſtituta Victûs Ratio, ideonea Corporis Exercitatio, aliaque hoc Tractatu recenſita Auxilia in pleriſque diuturnis *Britannorum* Morbis poſſit.

§. 5. Cum toties *Nervorum* ſive *Fibrarum debilium* & *remiſſarum* Mentio facta ſit; non abs Re erit externa aliquot & Senſibus *obvia Signa* indicare, quibus pro ſe quiſque judicet an ſibi Fibræ infirmæ laxæque ſint; ne id ex diuturno *primùm* Morbo aut graviore aliquâ Noxâ reſciſcat, utque ſimul tempeſtivam his avertendis Operam dare poſſit. Fibræ igitur minimæ, ex quibus majores componuntur, pellucida, ſolida, elaſtica Filamenta ſunt, Vibrationis ſive Oſcillationis capacia. Eæ quibuſdam *ſummè elaſticæ* ſunt, & minimo quocunque Impetu impulſæ promptè contremunt. Alijs magis *rigent*, nec niſi majore Vi ictæ vibrant.

Alijs

Alijs denique *tenues*, *debiles*, *laxæ*, *remiſſæ* ſunt, quæ etſi minimâ quavis Vi tactæ facilè oſcillent, æquâ tamen Facilitate Motum ijs impreſſum amittunt; unde omnes illis omnium Organorum Functiones languent. De *ijs ſolis* per totum hunc Tractatum loquor. Sequentibus autem ſignis deprehenduntur:

1. Quibuscunque à Naturâ *pili molles*, *tenues*, *breves*, dati ſunt. Pili enim Fibræ quædam elongatæ & extra Cutem productæ videntur. Ad majorum certè Fibrarum Modum plurimis Filamentis minoribus conſtant, ſolidis, pellucidis, elaſticis, communi Membranâ involutis. Fibrarum igitur Pili *Specimen* ſunt: Qualeſque *hi* viſuntur, tales etiam *illas* eſſe rectè conjicimus ſive *Robur* ſpectes ſive *Craſſitiem*.

2. Quibus *albi Pili* ſunt. Alba enim Corpora rariora, poroſa, & fungoſa ſunt, minoribuſque quàm fuſca aut obſcurè rubentia particulis conſtant.

3. Quibus *Muſculi* et *Oſſa exilia* ſunt. Illa enim ſi ex craſſis robuſtiſque Fibris compoſita ſint, craſſa item & robuſta; ſi ex tenuibus & exilibus, tenuia & exilia fore magnâ cum probabilitate colligitur, cùm hoc non aliud ſit quàm, Tota ad partes ex quibus componuntur certam habere Rationem.

4. Qui

4. Quibus *Caro mollis* eſt & Tactui facilè cedens: cùm è contra firmior Caro ex robuſtioribus ſe Fibris conſtare oſtendat.

5. Quibus *Albus*, *pallidus* aut *cinereus* eſt *Cutis Color*: nam floridus, rubicundus, vividus, fuſcus aut nigricans robuſtiorum eſt.

6. Corpulenti *Pingues*, *pituitoſi*; quòd eorum Fibræ nimiâ Humiditate maceratæ reſolvantur: cùm ſiccis è contra & compactioris Habitûs Hominibus Fibræ tenſiores ſint & firmiores.

7. Qui *Evacuationibus* quibuſcunque Naturæ *Modum excedentibus* frequentiùs obnoxij ſunt, ut Diarrhœæ, Urinæ aquoſæ profluvio, Pituitæ per os aut Nares Fluxui, aut profuſo ſudori: imò qui *unâ* tantùm Vice *enormem* Hæmorrhagiam, *violentiorem* Diarrhœam, Febrimve *periculoſam* paſſi ſunt; & Mulieres quibus ſolito *longè pleniòr* aut *diuturnior* menſtrua Purgatio fuit: his omnibus aut infirmæ laxæque á primâ Origine Fibræ fuerunt, aut ipſis iſtis Evacuationibus nimijs reſolutæ remiſſæque ſunt.

8. Qui *Frigus non facilè ferunt*, *qui Frigus levi de Cauſa ſuſcipiunt*, hoc eſt, quibus perſpiratio promptè impeditur, quibus denique *extremi* Artus *facilè frigent*: Iſta

enim omnia tardæ Humorum Circuitionis & interruptæ Perſpirationis Signa ſunt; quæ Fibrarum, ex quibus Canalium Latera, & Muſculi conſtructi ſunt, Squamarumque quibus Cuticula conſtat infirmam elaſticam Vim oſtendunt.

§. 6. Recensitis *Infirmarum Fibrarum* Signis, monendas exiſtimo Matronas earumque Maritos, facilè eas quæ infirmis *laxiſque Fibris* ſunt, levi quâcunque de Cauſâ, niſi maximâ Curâ ſibi caveant, *abortire:* quo magna illis *Poſterorum* Pars peribit (& magnus quidem indies ex illuſtriſſimis futurorum *Britanniæ* noſtræ Incolarum Numerus perit) & *illæ ipſæ* Hydropi, Atrophiæ, aut Morbo horum utrovis graviori, perpetuæ nempe Animi Dejectioni, Melancholiæ, alijſque ex hyſtericâ Paſſione ortis Malis obnoxiæ, miſeram Vitam tranſigent. Fœminas pleraſque *Natura* tenues, molles, delicatulas *formavit*. Debitæ Exercitationis Defectu, lauto Victu, Nutricularum Imprudentiâ, Matrumque Indulgentiâ, & hæreditariâ Humorum Acrimoniâ earum Infirmitas & Debilitas *creſcit*. Si quo autem Caſu *ſemel* Fœmina abortiat, prima hæc Abortio alteri, ſecunda tertiæ *Viam ſternit*; ita ut tandem confectæ neque Vires neque Animus, nec Cibi Appetitus nec ejus concoquendi Facultas ſuperſit. Semel enim *abortiviſſe* Vires magis frangit quàm bis *pe-*

periſſe.

periſſe. Hoc autem Infortunium non ullâ meliùs Ratione cavetur quàm ſi venienti occurratur Morbo; aut ſi id infeliciter ceſſerit, danda ſaltem eſt Opera ne eodem frequentiùs repetito miſeræ Vires penitùs frangantur.

NONNUNQUAM ipſius novæ Nuptæ, adhucdum Adoleſcentulæ, & puellarium Morum amantioris, huc illuc incautiùs diſcurrentis *Incuriæ* Abortus debetur: Sæpiùs tamen imperitæ Obſtetricis, aut imprudentis alicujus Chirurgi *inconſultæ Temeritati Sanguinis Miſſionem* levi quâcunque de Cauſâ ſuadentis, nullâ habitâ Virium prægnantis Ratione. *Robuſtis* quidem & ſanguine *plenis* Venæ ſectio ſæpè *proderit:* Tenuibus *infirmarum*que *Fibrarum* Fœminis nihil certè *nocentius*, nec ulla eſt promptior *abortiendi Cauſa.* Venæ enim ſectione non certiùs Sanguinis Copia minuitur quàm Fibræ relaxantur.

NULLAM Ego unquam Methodum ſequente efficaciorem *Abortui præcavendo* obſervavi: Ut ſcilicet prægnantibus pro omni Potu ſit Aqua è Fonte D. *Vincentij Briſtolienſi* Vini cujuſvis rubri *auſteri* pauxillo temperata. Ut Renum Regioni applicetur *Emplaſtrum ad Herniam* additâ *Olei Cinnamomi* & *Laudani Londinenſis* modicâ Quantitate. Ut *Victu* tenui, levi, facilè conco-

quendo utantur, è Lacte præcipuè & vegetabilibus farinaceis parato. Ut *Diaſcordio* & *Rhabarbaro torrefacto* earum Inteſtina, ſi nimis *lubrica* ſint, *roborentur.* Ut Lecticâ *geſtatæ* aut Rhedâ *vectæ* ſemel aut bis de Die *Aërem ſerenum* captent. Ut, denique, quibuſcunque Modis fieri poſſit, *hilares alacreſque* conſerventur. Iſta Methodus *rariſſimè* fallet; niſi *Scrofula* aut *hæreditaria* aliqua alia adſit Humorum prægnantis *Acrimonia,* Abortûs Cauſa difficillimè ſananda.

§. 7. Valetudinariis & *Fibrarum Infirmitate* debilibus Sanitatis tuendæ cupidis variarum *Anni Tempeſtatum* Ratio habenda eſt. * Aliàs monui *Infirmis* quotannis *languendi & in pejus vergendi Initia* fieri circa *Brumæ* aut *Nativitatis Chriſti* Tempus, ex quo pejore uſque & pejore Loco eorum Res ſunt ad Veris extremum; cum *creſcente Calore creſcere etiam eorum Vires* uſque dum mediâ aut extremâ Æſtate ad ſummum pervenerint; *perdurare* autem quamdiu eas *ſolis* amicus *Calor* fovet, & donec quod acquiſiverant Firmitudinis *ingruente* Frigore pereat. Alij his adhuc *infirmiores maturiùs* fatiſcunt, circa ipſa nempe Æquinoctij *autumnalis* Tempora. Maturiùs etiam *erigun-*

tur;

---

* Tract de Arthrit. §. 9.

tur; quòd eorum *infirmiores Fibræ* cuivis Cauſæ mutanti minùs contranitantur. Novo ſole denuò fermenteſcunt, *rareſiunt* & *attenuantur viſcidi Infirmorum Humores*: quo fit ut *liberiore & pleniore Circuitione* omnes, etiam minimos, Corporis Canales ſubeant, *Perſpiratio* promoveatur & augeatur, *Fibrarumque* Onere ſuo levatarum *vividiores* ſint *Vibrationes*; unde illis *Appetitus* viget & *concoquendi Vis* creſcit: Ad quæ efficienda cum *Solis Calore* concurrunt *Aër ſerenus* & Corporis *Exercitatio* nunc commodiùs obeunda.

Quare qui *præ Infirmitate* ſuâ ſic ſe affici ſentiunt, monitos velim ut Naturam Ducem ſequuti eo *Victu* utantur quem quæque *Anni Tempeſtas* porrigit, utpote, *Naturá Indice*, commodiſſimum.

Primo *Vere* Spinachia, Aſparagus nobis dictus, ſummaque novarum Herbarum Cacumina Aſparagi Veteribus dicti veſca præſto ſunt: Lac item & Ova ſuppetunt. Ex his ſuadeo eo Tempore majorem Nutrimenti ſui Partem parent.

Progrediente Vere agnina & vitulina Caro, Piſa tenera & Herbæ Acetarijs aptæ abundant.

Æstate

Æstate incipiente, Gallinarum vulgarium & Indicarum pullis, Cuniculis & Fructibus præcocibus veſci licet.

Media Æſtas Perdices, Caules, Cinaras; Autumnus Rapa, paſtinacam utramque, Carnemque bubulam & ferinam (hoc, *ſi ullo*, Tempore edendam) adfert.

Experientia Oſtendet Infirmorum *Vim coctricem* indies *augeri*, prout Anni Tempeſtates *duriora* & *difficilioris* Digeſtionis Nutrimenta miniſtrant. Tempeſtates dico, non quibus & Plantæ & Animalia in *Londini* aut majoris cujuſvis Urbis Viciniâ Emptorum Luxu & Venditorum Aviditate *provenire coguntur*; ſed quibus Naturæ Inſtituto, vulgari Culturâ, Cœlique & ſoli Genio *ſponte & copioſè proveniunt*. *Hoc* autem eſt quod *præcipuè* urgeo & *perſuadere cupio Infirmis*, Eorum intereſſe ut Naturæ Ductum ſecuti, id ſibi *Nutrimenti Genus* deligant quod *Anni Tempeſtas* pleniùs ſuppeditat, eamque ſibi *Quantitatem* dimetiantur quam eorum *Vires Tempeſtatibus reſpondentes* ſuadent. Hæc ſi fiant, per totum Anni Decurſum, Sanitatis ijs *Æquilibrium* quoddam conſervabitur, aut ab eo non longè diſcedetur: *Languente* ſcilicet Vi coctrice, Fibriſque remiſſis, Nutrimentum & *facilè* concoquendum & *parvâ* Quantitate aſſumant: nec,

niſi

niſi ijſdem *creſcentibus*, *difficilioris* Coctinnis Cibo aut *majore* ejus Quantitate utantur. Adde quòd ſicut Hyems Exercitationi *domeſticæ* convenit, ita Æſtas *campeſtri* aptior eſt; quæ cùm advenerit, Infirmis *ſub Dio* Corpora pleniùs exercenda ſunt; quo fiet ut Vires illis augeantur & firmior Valetudo creſcat; improbi enim Laboris omnia vincentis Commoda quis dignè ſcripſerit!

§. 8. GERMANIS Inter ſanitatis conſervandæ Præcepta eſt, *Hyberna prudentibus Veſtimenta maturè* (exeunte ſcilicet Autumno) *ſumenda eſſe, ſerò autem, nec niſi adulto jam Vere, deponenda.* Quo ſignificatur, benè valere cupientem, decere etiam bene veſtitum incedere. Quod fortaſſe *ſtrenuis Potoribus*, quibus ideo liberè *Sudorem* fluere commodum eſt, non malè ſuadetur: *ſobrijs* autem contraque *Cœli varij* Injurias ſe munire cupientibus omninò adſſueſcendum eſt ut quàm fieri poteſt *tenuiſſimè veſtiti* & Æſtatem tranſigant & ipſam etiam Hyemem. Ut taceam magnam Felicitatis partem eſſe, *quàm pauciſſimis indigere:* hoc ſaltem attentâ Conſideratione dignum eſt, *multis* magnique Ponderis *Veſtimentis Perſpirationem nimiùm* quantùm augeri, *Fibras debilitari* & teneras fieri, *Vireſque frangi*; quod *Keillius* noſter in Libello ſuo de *Medicinâ ſtaticâ Britannicâ* clarè oſtendit.

TENUIS

Tenuis imprimis panni lanei, Nomine á * *Lanulâ* deformato noſtratibus noti, Induſio qui ſe fovent, continuam ſibi *ſudationem*, Morbum profectò *Diabetæ* nec abſimilem nec minùs ferè gravem, accerſunt: *Sudationem* autem perpetuam, qui *Perſpirationi* liberæ plenæque conſervandæ ſtudet non magis ſibi optaverit, quàm *Diarrhœam* qui *aſtrictam Alvum* fugit. Utraque verò æquâ Curâ Infirmis vitanda cavendaque eſt, & Diarrhœa ſcilicet quâ *Inteſtinorum*, & nimia ſudatio quâ *Cutis* omniumque minimorum Vaſculorum Fibræ remollitæ & maceratæ reſolvuntur. Ex eo autem quòd Lanulâ iſtâ fotis perpetuò Cutis *madeat*, ipſeque pannulus *citiſſimè inquinetur*, ſatis patet *nimiam* per Cutis Poros Materiam excerni; quod, cùm præ nimio quo Corpus quaſi elixatur *Calore*, tùm propter continuam Cuticulæ à laneis panni Villis *Frictionem* fieri veriſimile eſt.

Qui *Potu* ſpirituoſo ſe ingurgitavit, ſi noxia Humoris Copia *quoquo Modo* è Corpore ejiciatur, benè profecto cum *illo* actum eſt; *ſudare* etenim præſtat quàm *Febri ardere*. Sed *Valetudinarijs*, *Infirmis*, interimque *ſobrijs* quantò *firmiores* & *conſtrictiores*

ſunt

* Flanel.

ſunt omnium Excretionum Ductuum Fibræ (niſi *nimiâ* Conſtrictione obſtruantur) tantò melius eſt, tantóque fortiùs Noxis externis obniti poterunt. Sola *ſuperflùa* Ingeſtorum, ſive Cibi ſive Potûs, Copia *Sudationis* præſidio & Levamine eget. Hâc de Cauſâ *Germanis*, (multùm tenuis ſubtiliſque & facilè Viam ſibi per minimos quoſque Meatus aperientis Vini bibentibus, quo per Cutem ſudoris ſpecie percolato nihil ab eo ampliùs periculi imminet) tantopere placet *Sudatio* ut * *Tſchirnhauſius*, doctus alioqui & ingenioſus Vir, omnium fere Morborum Curam in *Sudationem* reſolvat, cujus ſcilicet inſignem obſervaverat Efficaciam in prævertendis Febribus *ex Ebrietate* orituris, aut jam ortis profligandis. Sed Inſulæ noſtræ Incolæ, quibus propter *Infirmitatem* ſuam aut ſanitatis tuendæ Cauſâ *Sobrietas* placet, quanto *tenuiùs* de Die veſtiti incedant, quantoque *levioribus* Stragulis noctu cooperti decumbant, & Æſtatis & Hyemis Tempore, tanto etiam *firmiores* fient. Quantóque magis totum Corpus *Aëri*, ſi modò benigno, patuerit; tantò *fluidiores* erunt Humores Officiiſque ſuis obeundis aptiores: unde *Perſpiratio* libera *plenaque*, nec tamen *nimia* erit. *Aër* recte conſtitutus Animalium Humoribus multum prodeſt, & Medicamenti

* Medicina Ment & Corp.

dicamenti Loco eſt: cùm multiplicis, è contra, *Veſtitûs* grave Onus *excretæ* è Corporibus noſtris, nec ultrà utilis, Materiæ *Atmoſphærâ quâdam condenſatâ* nos ſtipet, ſalubriſque *Aëris* benignam Efficaciam intercipiat. Si quis verò *Frigoris* Mala timeat; is ſciat, *ſobrijs* (ſi modò *nitroſum, gelidum, humidumque* Aërem vitent; ſolo enim *hujuſmodi* Aëre Humores noſtri *coagulantur* aut *lenteſcunt*, qui *gravis* Frigoris ſuſcepti Effectus ſunt) de Frigore ſuſcipiendo parùm ſolicitos eſſe debere, quod nec temerè ab iis ſuſcipitur, & ſuſceptum facilè profligatur. Nec ſobrij ferè gravia Mala ex *mero* Frigore patiuntur, niſi *extremum* id fuerit, aut *diutiſſimè* ſupraque *omnem Modum* Actionem ejus ſuſtinuerint.

§. 9. Non Contemnendum *Infirmis* & *Sedentariis* Sanitatis Inſtrumentum eſt, frequenter *Barbam & Capillos demetere*, pedum *Plantas Scalpere* & *Ungues reſecare*. Maximum ad Oculos, Aures, totumque Caput redundans ex frequenti *Capillorum Tonſurâ* & quotidianâ Capitis in *Frigidam*, paucis *compoſiti Spiritûs Lavendulæ* aut *Aquæ Hungaricæ* Guttis miſtam, Immerſione *Commodum* (ut de *Voluptate* taceam) ſoli experti nôrunt. Caput detonſis Capillis *radere*, præſentaneum ferè Remedium eſt *Cephalalgiæ, Gravedinis, Oculorum Infirmitatis* à Fibrarum præcipuè nervearum Remiſſione

ortæ. Utque quovis *Exitu* Humorum Evacuationi *aperto* non tantùm eorum tota Quantitas minuitur, ſed quod ab illis reijciendum eſt *eò* præcipuè derivatur, quamdiu ejus Motui faves; quò *frequentiùs* Capillos reſcindis, tantò *uberiùs* proveniunt; ita ut frequens Barbæ Capitiſque Tonſura ſuperioribus Corporis Partibus inſtar *Fonticuli* aut perpetui Veſicatorij ſit. Ex eo autem quòd Capitis Cutis Aquâ *tepidâ* & Sapone frequenter *abluatur*, deinde Novaculæ quaſi *Strigilis* cujuſdam Acie *radatur*, aliud etiam Commodum naſcitur: Ductuum nempe perſpirabilis Materiæ Oſcula à porrigine & furfure illa obſtruente *mundantur*, quo eidem *Materiæ*, quæ retenta Capiti ipſique etiam Cerebro gravis futura erat, liber *Exitus aperitur:* Capite deinde in *Frigidam* immerſo & eâdem diligenter abluto, Cuticulæ Squamulæ ne turpiter hient nimiſque copioſum *Perſpirabilis* Materiæ Egreſſum patiantur, utque *Obſtructioni* ejuſdem à Frigore externo (*gravi Infirmis Malo*) validiùs renitantur, arctè *conſtringuntur.* Quare omnibus Infirmis Auctor ſum ut *ſingulis alterniſve Diebus*, ſaltem quoties commodè poſſunt, Capillos Barbamque Ferro reſecent, deinde Caput Frigidâ proluant.

Quod Tonſura ſuperioribus Corporis Partibus, id inferioribus præſtat *Plantas Pedis ſcalpſiſſe & Ungues reſecuiſſe.* Pedum

dum Plantæ cùm Titillationis impatientiſſimæ ſint; exinde patet quanta *nervinarum Fibrillarum Multitudo* illuc pertingat. Illæ ſtando & ambulando preſſæ *occalleſcunt*, Cutiſque denſatur & induratur; quare *Perſpiratio* obſtruitur Humorumque in illas *vitalium* Derivatio impeditur. Notiſſimum autem eſt nullum aliud manifeſtius eſſe integræ vegetæque *Sanitatis Signum* quàm blandum *Pedum Calorem*, liberamque per eos *Perſpirationem:* Plenum enim nec impeditum Humorum per *minimos* & à Caloris Motûſque Fonte *Corde remotiſſimos* Canales Circuitum, quæ *ipſa Sanitas* eſt, monſtrat. *Infirmis*, è contrà, Crura Pedeſque perpetuò *frigent*, ijſque primùm in Locis gelidi Aëris ſpiculis perfodiuntur. *Infirmi* igitur frequenter, ſingulis ad minimum *Hebdomadis*, *Pedes Aquâ tepidâ* foveant, *Plantas ſcalpant fricentque*, & *Ungues reſecent*. Quo, præter ſupra recenſita Commoda, fiet ut neque duriores *Calli Clavique* ſuccreſcant, neque *vægrandes Ungues* in Digitorum Carnem *devij ſe inſerant*.

Frivola hæc & minoris forſan ad Sanitatem Momenti *quibuſdam* videbuntur. Sed quod de Re longè *graviore* dictum eſt, de *hâc* etiam verum reperietur: qui nempe *Minutias ſpernit pedetentim* quidem illum & *paulatim*, ſed tamen, peſſum iturum.

§. 10.

§. 10. Infirmis & *Valetudinarijs legendo* & *ſcribendo* multùm occupatis, ſive Literarum ſtudio ſive Negotiorum Cauſâ, *erecto* quantum licet Corpus ſitu tenendum eſt, Caputque & Pectus *quamminimè* inclinandum, & Pluteo tantùm *innitendum* eſt leniter declivi. Iſto illi ſitu quamdiu poſſunt ſe detineant, fatigati paullùm deambulent aut diſcumbant; deinde Opus repetant. Uſu autem & aſſuetudine fiet ut minime moleſtus ſit, præcipuè ſi à primis Annis ei aſſueverint. Vix interim credi poteſt quantum Sanitati conferat. Sedendo enim, Corpuſque incurvando *multa Vaſcula comprimuntur*, Sanguiniſque & Humorum *per ea* Circuitus impeditur, dum *per alia* interim patentiora liberiùs peragitur. Hinc ille diutiuſculè deſidentibus *Crurum Stupor*, non niſi Deambulatione aut alio quo *Motu* pellendus, *quo* ſcilicet liber Humoribus per ea Circuitus aperitur. Hinc etiam *inæqualis* & ſubſultim factus Humorum *Circuitus* & *inæqualis* in Glandulis *Secretio*, *inæqualis* Partium *Incrementi* & *Roboris* Cauſa; eadem nempe quæ Pueris *Rachitidem* gignit, Incuriâ Nutricum, liberum illis & *æqualem* Humorum Circuitum Geſtatione, Cunarum Agitatione, alijſque Exercitijs promovere ceſſantium. Hâc forte Ratione inducti *Romani* & orientalium Regionum Incolæ *inter cœnandum*, & *ubicunque uno ſitu diu* illis manendum

manendum ſui, *reclinato in Latus* toto Corpore diſcumbebant. Scribentibus & legentibus, cùm *more noſtro* ſedent, *pectus* & *Ventriculus* perpetuò *comprimuntur*: quo fit ut harum Partium Functiones, *Concoctio* putà & *Reſpiratio*, *debilitentur*. Et verò *iſtarum* Partium Morbis *Scribæ* plerumque obnoxij reperiuntur. Præterea, *Capite multùm demiſſo*, Humorum per illud *Circuitio* impeditur, nimiaque fit eorundem intra Cranium *Coacervatio*; unde Animi Dejectio, fortaſſe & Tabes. Hæc autem Incommoda *erecto ſitu* magnam Partem vitantur. Is enim maximè *naturalis* eſt. *Stantibus* item, cùm *penitùs immoti* non perſtent, aliquammultorum Muſculorum Sanguinis Canales alternis comprimentium Actione, Humorum *Circuitio* promovetur: quorum etiam ad *inferiores* Partes à Motûs Caloriſque Fonte remotiſſimas *Deſcenſui*, quò eæ foveantur, ipſa eorundem *Gravitas*, dùm ſtatur, favet; quod non minimi ad Sanitatem Momenti eſt. Craſſiorum item *Recrementorum* Evacuatio promovebitur, Parteſque ſuperiores *puræ* & *ſerenæ* conſervabuntur. Hæc & *Sanitati* & *Longævitati* conducent. Dictantibus etiam & Conſulentibus, ſivè *Medicis* ſive *Iuriſconſultis*, ſtare aut deambulare prodeſt: *iſta* enim & Animo & Corpori ſunt Solamini.

§. 11.

§. 11. Pinguibus nimiâque Corporis *Mole* gravatis, cóque ad Motum *ignavis*, præter ſuprà traditarum Regularum Obſervationem, ſuadeo ut *quantùm fieri poteſt* ab *omni* cujuſvis Generis *Potu* præcipuèque valentiore, abſtineant. Nihil quidquam uſquam excogitatum eſt aut excogitari poteſt hujuſmodi Hominum Vitæ conſervandæ & prolongandæ efficacius pervicaci ab omni omnis Generis Potu Abſtinentiâ. Si tam verum ſit quàm eſt vero ſimile ſolidas cùm Plantarum tùm Animalium Partes omnes non aliud eſſe quàm Tubos Canaleſque eorum ſeminibus concluſos omneſque ſimul & eodem Tempore primitùs formatos: Incrementum Molis erit eorundem Canalium Explicatio, Diſtenſio & *Repletio*, quæ *Humoribus* efficitur ex Nutrimento ingeſto genitis. Ex *Kircheri* autem & Domini *Woodward* Experimentis notum eſt Plantas ad inſignem Molem *ſolâ Aquâ* augeri. Duo *ejuſdem Fæturæ* Porcelli *æqualibus* Lactis Quantitatibus paſti ſunt, hoc tantùm Diſcrimine quòd alteri Lac *merum*, alteri *æquâ Aquæ portione admiſtum* exhibitum eſt. Menſe uno tranſacto uterque jugulatus eſt; & ille cujus Lacti *Aqua addita* eſt, altero longè *major* & *pinguior* inventus eſt. *Hydropis*, ſaltem *Anaſarcæ*, Curationem pertinaci ab omni *Potu Abſtinentiâ* aliquoties peractam fuiſſe accepimus. Et *Lethargus* à Cerebri *Humiditate*

miditate nimiâ oritur. *His* autem duobus præcipuè Morbis *obeſiores* obnoxii ſunt. Quare *illis Potus vitandus* eſt ut *Hydrophobiâ* correptis *vitatur.* Quod *facilè* efficient ſi juniorum tantùm Aminalium Carnibus & *humectante* & *refrigerante* è Plantis Nutrimento veſcantur. Plantas autem *non crudas*, ſed Igne *coctas* uſurpari ſuppono, & *hîc* & *ubicunque* Victum ex iis paratum ſuadeo.

§. 12. SENIBUS *decrepitis* Vitæque Termino propioribus, ſi extrema ejus Tempora Dolore quantùm fieri poteſt immunia placidè tranſigere cupiant; *duorum* Præceptorum Obſervationem ſuadeo. Quorum *primum* eſt, ut quàm maximâ Diligentiâ ab *inclementis Cœli* Incommodis ſibi caveant: Illis quippe ſanguis effœtus, frigidus & viſcidus eſt, Concoctio debilis, Perſpiratio pauca & ferè nulla. Unde vel *minimâ* Cœli Inclementiâ læduntur. Quare *nubilo* aut *frigido Aëre*, aut *Vento validiùs* flante illi *domi* ſe contineant & luculento *Foco* aſſideant. Non enim illis firmæ Valetudinis *Incrementum* expectandum eſt. Satis eſt *Doloris expertibus* eſſe, & Flammam ijs vitalem nec *præmaturè* aut *fortuito Caſu* extingui, & *lucidam claramque*, quamdiu ardet, ardere. Exercitio quidem *Superfluum* Nutrimentum è Corpore ejicitur. At *Senibus* potior Cura eſſe debet *nihil ſuperflui*

ingerere. *Minimum* enim, ſi ingeratur, in Exercitatione ſpei poſitum eſt *ſenibus*, quibus nempe ut oſſa lapideam ferè Duritiem, ſic Cartilagines & Tendines oſſeam, Muſculi omneſque Fibræ tendineam quandam *Rigiditatem* induunt, Vimque elaſticam penè totam amittunt, & fragile exuccumque Corpus Pulveri, Pulvis jamjam futurus, propius eſt & ſimilius. Quo fit ut nec *Decrepiti* ſenes Exercitiis obeundis *pares* ſint, nec, ſi obire poſſent, *quidquam* proficerent. Illis igitur ſufficiet ſereno Aëre & ſplendente ſole *ejus Jubare ſe fovere* æſtiviſque *Caloribus ſe refocillare*. Aut ſi Cornicis annoſam ſenectutem cupiant, Regionem aliquam Patriâ ſuâ *ardentiore ſole calentem* petant.

Alterum Præceptum *decrepitis ſenibus* obſervandum eſt, ut *creſcente* ſenio & *paulatim* labantibus eorum Viribus, *Victum* etiam *ſenſim parciorem* & tenuiorem adhibeant, & Viribus eorum coctricibus *aliquantò inferiorem*; nec expectandum ſibi putent donec *ipſâ Neceſſitate* Viriumque *Imbecillitate* cogantur id *jam* fruſtra nulloque ſuo Commodo facere quod *paulò priùs* factum multùm eorum ſanitati erat profuturum. Inſigniter enim iſta *indies creſcens* Temperantia conducit ad viridem *crudamque* ſenectam & *Dolore vacuam* aſſequendam. *Eâ Cornarus* Annos ſuos ultra centeſimum

produxit, Animique ſui Facultates *quaſi integras* conſervavit. *Eouſque* autem ille Abſtinentiæ proceſſit ut tandem, referente Vitæ ejus Scriptore, totum *triduum unius Ovi Vitello* victitaret. Non ego iſtud ut Exemplar *imitandum* propono, neque id mihi ſumo ut cuiquam *quo Tempore*, *quoties* & *quantùm* Victus ejus ſolitus minuendus ſit præſcribam. Hujus tamen rei eos memores eſſe decere puto; Ut ſcilicet *Decrepiti repueraſcunt*, ſi Concoctionis Vires ſpectes; ita *illis* ſubinde aliquid de Nutrimenti Quantitate eâque ejus Firmitudine & Robore propter quod difficiliùs digeritur, *detrahendum* eſſe, ut *Pueris* identidem aliquid *additur*. Cùm enim Fibrarum iis Facultas elaſtica perierit & Vis coctrix imminuta ſit, parùm perſpirent, *minimumque* eorum Corporibus *decedat*; *Supplementum* etiam ejus quod deteritur, ut ne vitalis Flammula extinguatur, minimumque illud quod supereſt Virium ne penitùs obruatur, *minimum* eſſe convenit. *Hujus Præcepti Neglectui* Rheuma, Catarrhus, Ructus, Coli Dolores, imminuta aut peſſundata Memoriæ Tenacitas, & hebetatum ſenſuum Acumen, reliquaque ferè decrepitæ ſenectutis Mala *maximam partem* debentur: quibus, *tempeſtivè & prudenter diminuto Victu*, occurri potuit, ſi non omnibus, at ſaltem *pleriſque* & *gravioribus*.

§. 13.

§. 13. Valetudinariis & *Infirmis diuturnis Morbis* laborantibus nullus damnoſior eſt Error quàm cùm vanâ ſe lactant ſpe *promptæ citæque Medelæ* aut vel *repentinì Levaminis*. Eâ enim *fruſtrati* inconſtantes plerique & leves Homines, ægréque ferentes cohiberi Appetitus ſuos; aut de ſe & ſalute ſuâ *deſperantes*, Vincula rumpunt liberéque ſibi ea omnia permittunt, quibus Morbus vel *genitus fuit* vel novas *Vires acquiſivit*; aut aliis atque aliis Medicis conſultis, eorumque nullo *promptam* quam ſoliciti quærunt Medelam *ſpondente*, circumforanei tandem alicujus Empirici ingentibus *Promiſſis decepti* vanam ſuam *Credulitatem* & Vitâ & Nummis *luunt*. Mirandum ſanè eſt Homines *Ratione* præditos Rem ita *Rationi* adverſam ſibi promittere poſſe, ut Morbus qui ex *viginti fortè Annorum continuatâ* Intemperantiâ aut incauto ſaltem Victu crevit, vel quem *à Parentibus hauſerint*, ipſi Coporis quaſi ſtamini intertextum, quâcunque Methodo aut Medicamentis *exiguo Tempore* poſſit ſanari.

Si cui Res familiaris *anguſtior* ſit, quæque *neceſſariis* tantùm Vitæ Uſibus ſufficiat; ille autem, quaſi *in Re lautâ* foret, *ſplendidè* aliquot Annos vivens tantùm non decoxerit, tandem verò Pœnitentiâ ductus de

Fortunis ſuis *inſtaurandis* cogitet: Mentenè ſanum putemus ſi *paucorum* aliquot *Menſium* vel & *Annorum Parſimoniâ*, quanquam & *Operam ſuam* quotidianam Mercede locet, Res ſuas in integrum reſtituere ſperet? Næ, *parcendum* illi erit, & *laborandum* in *complures* Annos, idque *pro Ratione* prioris Profuſionis & præſentis Parſimoniæ. Si nempe prius non *omninò* intemperanter prodegerit, nunc autem *parciſſime* vivat, Pœnæ Tempora multùm *contrahet*; & ſi maturè occupaverit, Damna ſua *reſarciet*. Si verò Laboris & Parſimoniæ eum *tæduerit*, omninò illi *pereundum* erit: ſine his enim *non quidquam* proficiet. Hujus Prodigalitati reſpondet *Intemperantia* & incautus Victus, Parſimoniæ & Labori *Abſtinentia* & Corporis *Exercitatio*: Quæ diuturno Morbo laboranti per longius aut brevius Tempus continuanda ſunt *pro Ratione* prioris ejus Luxûs majoris aut minoris diutiúſque aut breviùs continuati.

LONGOS pleroſque Morbos oſtendimus ex *Humorum Vitio* & *Fibrarum ſolidarum Debilitate* naſci. *Ventriculi* autem & *Inteſtinorum* Vitium *hos* aut genuit aut ſaltem comitatur. Pone Morbum genitum eſſe Cachexiam *ſcorbuticam*, quæ ſe prodat Puſtulis Ichore manantibus, aut Tuberculis Maculiſque Cutis flaveſcentibus aut liventibus, craſſo, viſcido & Rheumaticorum ſimili, ſanguine

ſanguine, Hepatis Oppilatione perpetuâque Bilis Exundatione, Animi Dejectione, proſtrato Appetitu & Digeſtionis Imbecillitate, hincque natâ Atrophiâ, Laſſitudine, Anxietate, aliiſque ſignis; quæ *Luxurioſis*, quanquam *à Nativitate* robuſtis, vegetiſque ſæpenumerò accidere vidi. Nullâ ego Ope *hunc Morbum* ſanari poſſe puto, niſi lenibus Vomitoriis & Catharticis Stomachicis identidem repetitis prout *Bilis* aut *Pituitæ* nova ſeges ſuccreverit, (Diuturnitate autem Temporis pro *Bile* priùs evomi ſolitâ *Pituita* ſe offert, quæ non aliud eſt quàm Bilis dilutior ſive quæ ſolius ſeri eſt, ut Bilis morbida è Ventriculo rejecta totius ſanguinis eſt Recrementum. Cùmque Bilis in Pituitam mutata eſt, magna Curationis Pars eſt peracta, alterâ jam ſanguinis Parte purgatâ & Hepate pervio facto.) Medicamentis amaricantibus, aromaticis, & è Ferro paratis, prudenter, cautéque, & prout Ægri Vires ſinunt, adhibitis, & ſubinde mutatis (cùm ſcilicet unius alicujus diuturniore Uſu ejus Efficacia minùs ſentitur, alio in ejus Locum ſubſtituto) Aquis chalybeatis & mineralibus variorum Generum, jugi Corporis Exercitio, Victu refrigerante, parco, tenui, idoneoque ejus Regimine, cui conſtanter, imò pervicaciter, aliquamdiu inhærendum eſt. Ægri profectò frequentes erunt *Querelæ*. Quid, inquiet, nunquamne Finis erit vomendi, equitandi,

amara-

amaraque Medicamenta devorandi? A Vomitione *præſens* tantùm *Levamen* ſentio cùm *perfectam Medelam* expectarem; at mihi è contrà Malum brevi *recrudeſcit*, & poſt aliquot jam Menſes *eodem* quo priùs Loco meæ videntur Res eſſe. Alii deinde atque alii Medici conſuluntur; quorum ſingulis, ſi, ut *probos* Viros decet, *eadem* præſcribant, eâdem etiam de Cauſâ valedicitur; ſi autem propior eos Lucelli ſui quàm Ægri Cura tangat, Ægro obſequuntur, proque juvantibus lædentia, aut ſaltem quæ nullius ſint in utramvis Partem Momenti, præſcribunt. Et cum *Medicorum* totum Agmen percurrerunt, *Agyrtarum* tandem ſe Fraudibus illaqueari ſinunt. Craſſiores certè & viſcidiores Humorum Partes cùm *ſemel* per eas Glandulas ſpongiæ ritu laxas fluere *cœperint*, per eundem ſemper Alveum fluere *pergent*, *quamdiu* aliqua earum Portio ejicienda reſtat. Quare ex eo quod *ſemel* vomueris *iterum* tibi vomendum eſt. Nec aliter quidem fieri poteſt *quamdiu* Materiæ Morbi *quidquam ſupereſt*. Ex *diminutâ* tamen Materiæ vomitu rejectæ *Quantitate minúſque frequenti* vomendi Neceſſitate, tanquam *certiſſimo ſigno*, *inclinati Morbi* Indicia ſumuntur. Iſta clarè illuſtrantur Exemplo Dolii *Oleo & Aquâ confuſis* pleni: è quo *facilè* Oleum, omiſſâ Aquâ, haurias, ſi quod in ſummo natat eximas, & ſubinde prout alia atque alia ejus Portio emerſerit illam

illam etiam atque illam auferas. Emerget autem *quamdiu quidquam* Aquæ commiſtum ſupereſt: à quâ ut ſe expediat ſi *ſatis illi Temporis* concedas, Oleum tandem *totum*, ſuperſtite Aquâ, exemeris. Idem etiam in diuturnorum Morborum Curatione faciendum. Nunquam enim quidquam eximium aut majoris Momenti perfectum eſt abſque *diutinâ Patientiâ* optimorumque Mediorum ad Finem propoſitum aſſequendum conferentium *conſtanti Uſu.* Natura non *ſubitò* & *ſubſultim* Opera ſua perficit, ſed *conſtanti Tenore* & *uniformiter* ſimul & *ſtrenuè* progreditur: Ipſa autem *Natura* eſt quæ Medici Munere *verè* fungitur; *Ars* enim, ejus *Miniſtra*, Obſtaculis amovendis, Æſtibus moderandis, Naturâque quò ipſa tendit quaſi Manu ducendâ occupatur. *Diuturnos* igitur Morbos *ſolum Tempus omnium edax Rerum, exedit abſumitque.*

§. 14. CUM autem *Dolores* nobis nonnunquam *intenſiſſimi* & *intolerandi* omnique vel patientiſſimâ Fortitudine ſuperiores oboriantur; Divinâ Clementiâ datum eſt nobis mirandum planè & penè divinum *Dolorum Lenimen*; cujus miras Virtutes maximamque DEI, id noſtræ Miſeriæ Levamen indulgentis, Benignitatem illi ſoli dignè celebrabunt, qui inter acerbiſſimos Cruciatus ineffabilem ejus in Doloribus leniendis Vim experti ſunt. *Opium* dico, aut ex Opio

ſoluto

ſoluto paratum *Laudanum,* quod prudenter adhibitum Doloris omnis vel acerbiſſimi *certiſſimum* & *repentinum* Remedium invenitur. Quâ autem *Ratione* id præſtet ex ſupradictis non difficulter colligitur. *Dolore* Animalium Fibras plus æquo criſpari, *contrahi* & *intendi*; *Voluptate* è contra *remitti* & relaxari *ab eâ nimiâ Intenſione* extra omne dubium eſt. Fibras reſciſſas utrinque ſe recipere & contrahere aſpicimus. Omne Cauſticorum Genus, ab Acidis & Stypticis uſque ad Ferrum candens eas criſpant & corrugant. Omnis *Dolor* internus, violentus & intenſus in *ſpaſmos* & *Convulſiones* deſinit; ut omnis continuata & luxurioſa *Voluptas* in *Paralyſin.* Primo autem in Caſu omnes nôrunt Fibras affectas validè *contrahi*; in ſecundo plurimùm *remitti.* In Tumoribus & Inflammationibus *mollia, oleoſa, lenia* Cutem tenſam & contractam *relaxant*, Doloremque leniunt, *leniſque* & *mollis* Frictio temporarium *Levamen* dat. Cùm verò Cauſarum conſtantium & manentium *totalis* & *ultimus* Effectus determinatæ cujuſdam Naturæ eſt, Rationi congruum eſt cenſere *particulares* quaſvis earundem Cauſarum Actiones *congruæ* Naturæ Effectus producere. Quo autem Mechaniſmo Voluptas & Dolor hos Effectus producant non facile eſt explicatu. Eſt forte in Animalium Fibris regularis quædam & *ordinata* Partium poſitio, ei quæ *Pectinis*

Nomine

Nomine in Vegetabilibus & Mineralibus cernitur; *ſecundum cujus Ductum* cùm Corpora quævis agunt, fieri poteſt ut earum *Partibus commenſuratam* aut harmonicam, integram aut totalem Vibrationem aut Undulationem impertiantur, in quâ fortè *Voluptas* conſiſtit: Si verò *contra hujus Ductum* & Directionem agant, Fibræ faciliùs rumpuntur, earumque Partes divelluntur; unde ex his disjunctis & interruptis Vibrationum ſuccuſſibus *Dolor* creari poteſt. Et videmus Fibras aminales, cùm in eas *adigitur Cuneus aut multi Cuneoli* (ut cùm Fides aut Carnis muſcularis Fruſtulum *ſalſugine* aut *Lixivio* maceratur) *rigidas, tenſas & duras* fieri: Cùm è contrà *Oleo* aut *molli* aliquo lacteo Liquore macerantur, *molleſcere, uveſcere & laxari.* Utque Corpuſcula *Dolorem* creantia certè *dura & cuſpidata* ſive acuminata ſunt; *Voluptatem* è contra excitantia *rotunda* fortè ſunt, *læviaque & flexilia.* Et ut *priora* ſe *in Fibram* fortè animalem *inſinuare* poſſunt ejuſque Partes in arctiorem & propiorem Contactum adigere, propterea quod illius *ſpatii aliquod occupent*, quo Fibræ Partes priùs continebantur: Ita *poſteriora ſecundum* naturalem ejus *Directionem* ſe *volutando* ejuſque Partes leniter comprimendo & quaſi mulgendo, Partium Contactum fieri poteſt ut *ſenſim* diſſolvant: Uti reipſâ cernimus Pilum ſæpiùs *ſecundum* Longitudinem extenſum

Vim ſuam elaſticam deperdere, & Juncum aut ſtipulam ſæpè validéque *ſecundum* Fibrarum ſuarum Ductum diſtrictam & quaſi mulgendo tractam, debilem, flexilemque fieri, licet priùs rigentem. Et *Voluptas* quidem Fibris Nervorum non niſi *continuo* earundem Uſu & *frequenti* Actione *ultimam* iſtam & *totalem* Relaxationem inducit. Ingrata enim *Doloris* perceptio nos à Corporum illum excitantium Commercio deterret: Cùm Voluptatis è contrà Lenocinio ducamur, ut Modos eum producendi ejuſque Actus ita frequenter *repetendi* ut in Dolorem tandem finiatur, inquiramus. Satis ſcio horum a Corporibus productorum Effectuum Cauſas *faciliùs* Modoque *obvio* reddi poſſe ex internis Corporum Proprietatibus, variis nempe eorundem inter ſe *Attractionibus* diverſiſque earum Gradibus & Legibus: Sed cùm iſta *æquè* ignota ſint ac Actiones à diverſis Corporum *Figuris* & *Motibus* ortæ; placuit *utrâque* Hypotheſi uti. Lectori verò liberum eſt *utramvis* amplecti; cùm utraque non aliud ſit quàm *Phantaſiæ Luſus*, uſquedum *Experimenta* de Rei Veritate decernant, nihilque in toto hoc Negotio certi ſit præter *unum iſtud*, *Dolore* Animalium Fibras *contrahi*, *Voluptate remitti* & laxari. In primis quidem & particularibus harum perceptionum Actibus *Fluidorum* Actiones & Motus concurrunt, & Varietatem forte

aliquam

aliquam parere poterunt durantibus particularibus illis Actibus, ſaltem Voluptatis: Sed hunc eſſe *ultimum* & *totalem* eorundem Effectum certum eſt. Cùm itaque *Dolorem* Fibras animales criſpare, *conſtringere* & *contrahere* conſtet, *Opiumque* debitâ Quantitate exhibitum certiſſimè Dolorem *leniat*; non video quo potiùs Modo id efficiat quàm Fibras tantundem, aut paullò tantùm minùs *relaxando* & *remittendo* quantùm Dolore *intenſæ* & *contractæ* fuerant. Ita autem Rem ſe habere ex multis opiatorum Medicamentorum *Effectibus* colligitur. Imprimis enim, Nullum Medicamentum *Opio* certiùs aut efficaciùs *Diaphoreſin* promovet, Nihil profuſiorem *ſudorem* excitat, præcipuè ſi volatilia admiſceantur, & Liquoris tenuis & tepidi copioſo Potu ejus Vires juventur. Hæc autem non aliter efficit quàm Cutis & Glandularum perſpiratoriarum Fibras *laxando*. Deinde, nihil æquè *Appetitum proſternit* primaſque Digeſtiones debilitat, ac frequentior *opiatorum* Uſus: Ita ut pleriſque ſi pleniore Copiâ exhibeantur Nauſeam creent & Appetitûs Proſtrationem, eouſque duraturas donec Medicamenti Vis ceſſaverit. Iſta & Ventriculi & Inteſtinorum *relaxatorum* perpetua Symptomata ſunt. Tertio, Nihil æque *Eruptionem Variolarum*, *Catameniorum* & *Lochiorum Fluxum*, *Calculique* imò & *Fœtûs Expulſionem* promovet, ac Medi-

camenta *opiata:* Ita ut in difficili Partu ea hodie Medicorum obſtetricantium ultimum ſint Perfuigium, & Volatilibus commiſta Parturientibus etiam *imbecillis validiſſimos vegetiſſimoſque* Niſus excitent. Quos Effectus ſolâ Fibrarum, quas Dolor ita intenderat ut elaſticam quodammodo Vim amiſerant, *Relaxatione* producit. Denique, Nullum adeo ſubitum certumque remedium Hyſtericarum & quibuſvis *Spaſmis* reperitur ac *Opium*. Spaſmos autem Fibrarum muſcularium violentis *Contractionibus* & Corrugationibus deberi nemo eſt qui neſciat. Iſta omnia aliaque multa *Opiata* præſtant eas Fibras *remittendo* & *laxando* quas violentus & acutus Dolor conſtrixerat & contraxerat, cumque Cruciatibus Inducias quaſi paciſcendo ut Naturæ (vero Medico) Opus ſuum obire liceat. *Opium* autem *Hypercatharſin* aut *Diarrhœam* ſanare videtur, Humores in Inteſtinis aqueos & acres *per Cutem eliminando* (Opium enim *Perſpirationem* validè promovet) ſpaſmos item, Convulſiones, & Vellicationes à nimiâ purgantium Vi excitatas *leniendo*, & violenter ſtimulatum Inteſtinorum Motum periſtalticum quo eorum Contenta extruduntur *ſedando*.

§. 15. Dum *Hygieinen* tracto non eſt mihi Animus *Therapeutica* Præcepta tradere. Quare nec quibus Morbis, quâve Quantitate exhibita, Medicamenta opiata conveniant, docen-

docendum ſuſcipio. Hoc tantùm, *in genere*, monendum puto, In omni *Dolore acutiſſimo & intolerabili*, ubi Convulſionis, Febris aut Inflammationis Periculum imminet, poſt præmiſſas univerſales Evacuationes (quæ nempe per Venæ ſectionem, Veſicatoria, Cucurbitas, Cathartica & Clyſteres fiunt, hæc aut illa prout Morbus fert aut poſtulat) Opiata & *tutò* exhiberi & *certiſſimum Levamen* adferre. Si Vomitio Morbum comitetur, præſtat Opium *ſolidâ* Formâ exhibitum; quia, cùm minoris Molis ſit, non ita facilè regeritur. Si Vomitio non adſit & *præſentiſſimum* Levamen quæritur; præſtat *Laudanum*: citiſſimè enim per Corporis Habitum diffunditur propter *Fluiditatem* ſuam: Et, cùm ſpirituoſum habeat Vehiculum, Finem ſuum *citiùs* aſſequitur, dejectas Vires plùs reficit, citiúſque & *altiùs* penetrat. In pleriſque Caſibus Vinum pro Vehiculo ſufficit; quòd Opium Vino optimè ſolvatur ut fiat Laudanum. Quatuor autem in Caſibus utiliſſimum, imò omninò *neceſſarium*, eſt *Opium*: In *Coli* nempe Doloribus; *Calculo*; Mulierum *Partu difficili*, *Lochiiſque* & *Catameniis ſegniter* procedentibus, præcipùe ſi *Dolor* adſit, ut adeſſe ſolet; in *Arthritide* demum & *Rheumatiſmo*. In quorum primo cum Opio *ſimul* exhibendum eſt Catharticum aliquod Stomachicum, ut Elixir ſalutis, Tinctura Hieræ Picræ cum ſyrupo Rhamni

Cathartici, aut, ſi teneriora ſint Ægri Inteſtina, cum Tincturâ Rhabarbari, præſertim ſi Dolor inferiora tantùm Inteſtina afficiat, nec Vomitio adſit; quo in Caſu Vomitus Arte priùs excitandus eſt, niſi id Circumſtantiarum aliqua prohibeat. In *Calculi* Doloribus cum Oleo Amygdalarum dulcium aut leniente aliquâ Emulſione, quæ Partes affectas lubricet, eſt exhibendum. In *poſterioribus duobus* Caſibus Opio jungi debent idonea Volatilia, Antihyſterica & Attenuantia. Cùm Dolor *acutus* eſt & *vehemens*, *majore* primùm Quantitate dandum eſt, ſive Laudanum à triginta uſque ad quadraginta & quinque Guttas, ſive Opii ſolidi quod ei æquivalet, à duobus cùm dimidio Granis ad tria cum Dimidio: Deinde ſingulis ſemihoris Laudani Guttæ quindecim aut Opii dimidium Granum exhibendum eſt, uſque dum Dolor *remitti* cœperit: Quod cùm fit, ſiſtendum eſt *nec ultrà* procedendum. Hàc Methodo propoſitum Finem conſequemur, neque interim de *nimiâ* Opii ingerendâ Quantitate periclitabimur. Cujus tamen Rei *minus* eſt quàm vulgò creditur Periculum. Qui enim *nimiâ* Laudani ingeſtâ Quantitate perire vulgò exiſtimantur, Laudano etiam non exhibito *paucos* tantùm Dies ſuperſtites fuiſſent. Et ſunt qui ei ita *aſſueverunt* ut quotidie duas Opii Drachmas devorent: Illæ autem ſex ferè Unciis, Laudani liquidi pares ſunt. Et novi

qui,

qui, nunquam *anteà* deguſtato Laudano, tres ferè ejus Uncias pro Elixire ſalutis hauſerit. Ille, quanquam eo Medicamento vehementer *debilitatum ſenſerit Ventriculum* ad aliquod Tempus, & per integrum Menſem quaſi *Veterno* correptus obſtupuerit; *convaluit* tamen, nec quod ſciam è vivis etiamnùm exceſſit, etſi multis abhinc Annis id illi Infortunii acciderit. Cæterùm, ſi primò exhibita Quantitas Vomitu rejiciatur, tertia circiter ejus Pars intra Corpus permanere conjici poteſt; cujus Ratione habitâ ſubſequentes Quantitates dimetiendæ ſunt. Nec *Conſtitutionum Diverſitas* hic magni Momenti eſt ad Judicium de *Quantitate* exhibendâ ferendum, cùm *valdè imbecilles* raró *acutiſſimis* Doloribus obnoxii ſint. De *Dolore* autem *leniendo* nunc diſſero.

§. 16. QUOD ſupereſt: *Unicum Inſtrumentum* & quaſi *Arcanum Vitæ producendæ* in hoc conſiſtit ut ſanguini reliquiſque Humoribus debita & idonea *Tenuitas* & *Fluiditas* conſervetur, quò ei per minimos Canales Circuitioni, cui Vita & ſanitas conjuncta eſt, quàm minimo fieri poteſt cum Impedimento & Offenſione, perficiendæ apti & habiles ſint. Quicquid contra nitamur, Corporis noſtri Fibræ Diuturnitate Temporis *rigeſcunt:* Quod ex Fabricæ noſtræ Naturâ neceſſariò ſequitur. Ut enim in Megacoſmo

gacoſmo Fluidorum Moles † indies *minuitur:* Ita in Microcoſmo noſtro poſt aliquod Tempus, Appetitu Coctioniſque Vi labante, & Fluida *minore* Quantitate ſuppeditantur, & ſolidarum partium quotidianæ Reparationi *impenduntur,* quo fit ut mutatâ ſuâ Indole in *ſolida* Corpora tranſeant. Et illa cùm ſe intra ſolidarum Fibrarum Interſtitiola inſinuent, eoque minimos Canales, qui Nutrimentum vehunt ad interiores ſolidorum Partes *comprimant* & *obſtruant,* quò ea Humoribus & ſuccis *emollientibus* privantur; ſolida tandem *indurantur* & *rigeſcunt, elaſticamque* ſuam Vim deperdunt. Hîc mechanico & neceſſario Modo proceditur. Cùm ſcilicet longo Tempore & Ætate provectâ Coctionis Vis debilitetur, Calor naturalis qui in Humorum pleno vegetoque Circuitu conſiſtit imminuatur, ipſique Humores in *ſolidam* Materiam mutentur, eòque ſolidæ Partes figantur & *indurentur* & elaſticâ Vi priventur: Fluida proinde minore Vi & Velocitate circumaguntur, raróque ad Vaſorum minimorum *extremos* Fines pertingunt, majoribus tantùm & patentioribus ſe continent, perque ea ſola Circuitum ſuum peragunt. Si inevitabilibus hiſce Malis addas præterea & nutritiam ſeroſamque

† Neut. Princ. Mathemat. L. iii. Prop. xli.

que Sanguinis partem & eam quæ rubris Globulis conſtat, *incraſſari & lentam viſcidamque* fieri; vides Humorum Circuitioni tandem Obicem, Vitæque ipſi Finem ponendum eſſe. At certè nos ipſi multum poſſumus in Humorum *Fluiditate & Tenuitate* conſervandâ aut etiam producendâ, niſi penitiùs corrupti ſint ita ut quod ſupereſt Vitæ ſpatium anguſtius ſit quàm ut *longo* illi Operi perficiendo ſufficiat. Certè quodvis Fluidum *diluere & fluidius* efficere poſſumus ad quem Ingreſſus & à quo Egreſſus liber patet. Et quò *fluidior* eſt quivis Humor circumactus, hoc eſt, quò *minores tenuioreſque* ſunt ejus Particulæ, eò minore etiam Vi opus eſt ad ejus Motum cùm inchoandum tùm conſervandum. Et in Animalium Corporibus, quò *tenuiores & fluidiores* Humores ſunt, non tantùm eò minore Operâ in Circulum agentur & minore cum Renixu, hoc eſt, Dolore; ſed & Circuitu ſuo tantò diutiùs ne ſolidæ Partes *rigeſcant & indurentur* prohibebunt.

Et *ſenibus* verò quibus Fibræ, præter *alias* Cauſas, propter *hanc* etiam *rigent*, quòd non aliud ferè ſint quàm *Cicatricularum* ſeries millies hîc illîc per totam ſuam Longitudinem detritæ & *Vulnuſculis laceratæ*, totiéſque reſarcitæ, quod ſine Cicatriculis fieri minimè potuit; ſenibus, inquam, hâc de Cauſâ neceſſarius

 eſt

eſt Victus, qui *parùm ſolidæ & multum liquidæ* Materiæ in ſe contineat: Ut & rigentibus minùſque elaſticis, hoc eſt *imbecillibus*, eorum *Fibris* circumagi poſſit, & ultimorum *Canaliculorum* Cavitates aut Meatus, qui illis *anguſtiores* ſunt nec, præ Fibrarum *Rigiditate*, dilatabiles, *pauxillum* ſolidæ Materiæ *multo* Humore invectum *ſubingredi* queat, quò aliqualis illis Nutritio diutiùs continuari poſſit, ne eorum Corpora *Atrophiâ*, quanquam Cibo, ſed Nutritioni inepto, repleta, *areſcant tabeſcantque.*

Nullus eſt major aut damnoſior Error iſto quo Hominum Vulgus *tenuem* ſanguinem *pauperem* vocant, effœtum ſignificantes & Vitæ Uſibus ineptum; cujus *metaphoricæ* non minùs quàm veræ *propriæque* Paupertatis Nomine terrentur. Verùm è contra ſanguis quò *fluidior* eò *ditior* eſt, hoc eſt, melior, ſi divitis & boni ſanguinis eadem ſit ſignificatio. Nam Hydrope, Anaſarcâ, Cachexiâ & Scorbuto laborantium Sanguinis & ſeroſa Pars & quæ Globulis conſtat, *craſſa, lenta* & *acris* eſt; ita ut nec Vaſorum minimorum extrema *permeare* poſſit, nec ipſis Vaſis diu *contineri*, quin ea *corrodat* & *exedat*, adeoque, tenuiore ſaltem ſui Parte, in Cavitates decidat & Hydropem gignat; aut ſiſtatur, & Vaſcula *obſtruat*, unde Anaſarca aut Scorbutus oriatur. In quibus

bus omnibus Caſibus ſeroſa ſanguinis Pars nimiâ *ſalis* urinarii Copiâ abundat, merumque Lixivium fit, ita ut præ Craſſitie ſuâ in Globulos formari nequeat, quibus Circuitus per capillaria Vaſcula facilitetur (parvi enim illi Globuli elaſtici Figuram ſuam in ellipticam ſive ſphæroidem mutando mirè promovent Humorum Circuitum per minimos quoſque Meatus) alteraque Pars Globulis conſtans in meram Placentam *tenacem* & *viſcidam* abit. Atque ita ſeri Quantitas *creſcit*, alteriuſque Partis Copia ſenſim *minuitur*. Et hoc quidem ſenſu, abundantis nempe ſeri & deficientium Globulorum, hujuſmodi ſanguis *liquidior* dici poteſt; nullo autem ſenſu bonus. Sanguis *tenuiſſimus* & *fluidiſſimus* ſemper *optimus* exiſtimandus eſt, utpote Partibus minimis & ſubtiliſſimis conſtans, quæ facillimè in Globulos rubros formantur, & per *capillaria* Vaſa circumfluunt: Quod *Sanitatis* & *Longævitatis* ſolidiſſimum eſt Fundamentum. Jam ſicut ex eo ſolo quòd quis Luxui ſuo lautum opiparumque Cibum indulgeat, quem coctrices ejus Vires nequeant in Particulas comminuere ſatis *tenues* ut in Globulos rubros facilè efformentur, & per minima Vaſcula fluant, quique eo ipſo Humores nimio *ſale urinario* imbuant, qui facilè in *Moleculas* concurrit, quibus primò *obſtruuntur* deinde *rumpuntur* minuta iſta Vaſcula; Potumque ſpirituoſum liberiùs bibat quo

 ſolida-

ſolidarum partium tenues Fibræ quaſi ſemicoctæ *exeduntur*: Ut, inquam, ex ſolâ hâc Intemperantiâ *diu* & *pervicaciter* continuatâ, talis fluidorum & ſolidorum ſtatus gigni poteſt, atque ita Cachexia induci quæ in Hydropem deſinere poteſt, aut fatalem aliquem alium diuturnum Morbum, pro ſpeciali nempe Ægri Habitu, Fabricâ & Conſtitutione varium (nunquam enim quiſquam *parco tenuique* Victu, ſiveCibo ſive Potu, uſus in *Hydropem* incidit, ſi Corporis ejus Fibræ *à primâ Origine* firmæ fuerant, & Humores nullâ *Acrimonia hæreditariâ* infecti) ita nihil quidquam mihi videtur *certè integréque* efficere poſſe & progignere contrarium ſanguinis Humorumque ſtatum, ut nempe *fluidi* fiant & *dulceſcant*, præter contrariam prædictæ Methodum, quâ nempe ſolo Victu *tenui, macro, fluido* accuratâ cum ſeveritate utimur. Dolium Liquoribus *craſſis, viſcidis* & *impuris* plenum *purgare*, Humoreſque contentos *diluere* & *attenuare* ſi cupiamus; non aliâ potiùs Viâ id perficiemus quàm *tenuem, pellucidum, inſipidum* Liquorem iis affundendo, ipſumque Vas frequenter *agitando*. Eadem ferè eſt Ratio Corporis animati. Nullus unquam *Luxurioſus* aut *Ignavus*, niſi ferrei Roboris à Naturâ Corporis Machinam habuerat, *longævus* fuit. Et ſiquis fortè talis attigit ſenii Tempora, ut ærumnoſior ei, quàm ad Metalla damnato ſi modò ſobrio, Vita fuit; ita &

extrema

extrema ſenectutis ejus Cruciatibus, ipſaque Mors Horrore & Deſperatione plena fuit: Imò, Martyris ei cùm ſolatia deeſſent, Martyre tamen longè graviora & acerbiora paſſus eſt. Quibuſcunque Vita *longa* & *Dolore vacua* fuit, ii *abſtemii* fuerunt, *tenuique parco* & *macro* Victu uſi ſunt. *Cornarus ſeverâ* Abſtinentiâ & quæ à *Jejunio* parùm differret Vitam ſibi ſenſuumque integrum Acumen ad extremam ſenectam conſervavit: Nec deſunt qui *ejus Exemplum* ſecuti *eorundem* Commodorum Participes facti ſunt. Ex eo quidem aliquatenùs imminutum eſt iis Corporis *Robur*, igneaque & *præfervida* Animi Vis et irrequetus Ardor refrixit. At ſenſuum omnium *Acumen* & *Integritatem* conſervârunt, *Dolores* leniverunt, Vitæ Tempora *produxerunt*, facilemque & *tranquillum* ex illâ Exitum ſibi parârunt. Lenium & domeſticorum, quæ vocant, *Catharticorum* frequens Uſus, idonea Corporis *Exercitatio*, aliaque Sanitatis Inſtrumenta *ſuprà præſcripta* non parùm ad hunc Finem conducent. Sed ab *Abſtinentiâ* tanquam *à ſolidiſſimo Fundamento inchoandum* eſt, in eam *deſinendum*. Abſtinentiæ autem Nomine non *Jejunium* intelligo (id enim neque neceſſarium eſt, & *noceret*) ſed *Victum tenuem* & *parcum*. Sine *hoc reliqua nihil* proderunt. *Hoc* autem ſolo, abſque *illis*, Vita tamdiu *in longum produci* poterit quamdiu ut duraret naturali

turali cujuſque Corporis Fabricâ conceſſum eſt; tandemque *placidè* & *tranquillè* finietur, ut Lucerna deficiente Fomite extinguitur.

CONCLUSIO.

IN ſummâ; Ut Argumentis ab *Officii noſtri erga* DEUM Ratione ductis *Temperantiàm* ſuadere omittam, quanquàm ſupremus Legiſlator CHRISTUS non minùs verè *Corporum* quàm *Animarum* noſtrarum Reſpectu *Vitam* & *Immortalitatem* in apertum produxiſſe dici poſſit: Hoc ſaltem addam; ſi vel *Ethnicorum* Philoſophos audiremus,

——ſervare Modum, Finemque tueri,
Naturamque ſequi——

præcipientes; ſi in omni Cogitatione, Dicto, Factoque noſtro *Finem* tueremur, non dico Vitæ Terminum, ſed Finem quò illa ex ſe ſuâque Naturâ ultimò tendunt; ſi in omni Animi Affectu, Appetitu & Cupidine *auream Mediocritatem* ſervaremus, atque cùm iis indulgemus *incorruptæ* Naturæ Ductum ſequeremur, neque eam *ultra Modum* ſuum *incitantes*, nec æqua & modica appetentem

ſtrictis

ſtrictis *nimis* Habenis *coercentes*: *Firmiore* certè *Valetudine*, *ſubtiliore* ſenſuum *Acumine*, eorumque *Objectis* magis *exquiſitâ* cum *Voluptate* frueremur, à *Dolore* magis *immunes* viveremus, minoreque cum Corporis Cruciatu Animique Angore moreremur. Nam abſque Parentum Luxuriâ, Libidine & immodicâ eorum erga quemcunque ſuum Appetitum & Cupidinem Indulgentiâ fuiſſet, quâ Corporum primùm *ſuorum* Craſin vitiârunt, ex quo deinde factum eſt ut *Filiis* ſuis non tàm Corpora quàm *Cadavera* gignerent morbida, caduca, Animæque Imperiis immorigera, ita ut *poſtremis his* Mundi ſeculis Animæ *ſceleris*, Corpora *Putredinis ultimâ Labe* contaminata eſſe videantur: Abſque his, inquam, Malis fuiſſet, nunquam Genus humanum iis *Morbis*, *Doloribus* & *Calamitatibus*, *ærumnoſæ* Vitæ & *miſerandæ* Morti obnoxium fuiſſet, quibus nunc obnoxium conſpicitur. E contrà, quanquam lapſi & primævâ Felicitate exuti, Homines ſi vel *Naturæ* & *Rationis*, ne dicam *Religionis*, Præcepta ſervaſſent; Vitæ ſuæ Tempora ab omni *Dolore* & *Morbo*, ſaltem *diuturno*, vacua, ſi non & innocuis *Voluptatibus* beata tranſegiſſent, extremi *ſenii* Annos illibatâ cum *ſenſuum* & *Intellectûs Integritate* attigiſſent, tandemque placidâ cum *Tranquillitate* Diem ſuum obiiſſent, ut Lucerna deficiente Oleo extinguitur. Illi autem *Temperantiæ*

perantiæ & Sobrietatis Deriſores quibus tantoperè placet ignea illis dicta & vivida Ingenii Vis, quantumvis ſibi plaudant, tranquillamque ſuam de *Vitâ futurâ ſecuritatem* jactent, quâ illis, excelſi *ſcilicet* Animi Viris, credi volunt liberum tutumque eſſe cuivis Animi Affectui & Cupidini Genioque ſuo indulgere; &, quæ ridicula illis videtur, de *Rebus futuris* Curam Ludibrio habeant: At! Puto, peractâ *Vitæ Fabulâ* cùm de Theatro decedendum eſt, inſtante *Mortis* Horâ, Vitam *ſobriè* & *temperanter* actam, Mortemque *tranquillam anxiâque* à *ſolicitudine* vacuam, omnibus *Luxûs Voluptatibus* vanæque & *inſcitæ* ſuæ de *ſecuritate*, nunc tandem interpellatâ, Jactationi *boni illi Viri* præoptarent, &, ſi liberum eſſet, commutarent.

FINIS.

GEORGII CHEYNÆI, *M.D.*

Col. Reg. Edin. & Soc. Reg. Lond. Soc.

DE NATURA FIBRÆ

Ejuſque laxæ ſive reſolutæ

MORBIS TRACTATUS,

Nunc primùm editus.

LONDINI. Impenſis GEORGII STRAHAN
ex adverſo Excambii Regii, & JAC. LEAKE,
Bipliopolæ Bathonienſis. 1725.

Viro verè Honorabili,

ARCHIBALDO HUTCHESON *Armigero*,

In ſupremo BRITANNIÆ Concilio

Senatori perquàm illuſtri,

Antiquis Moribus,

Incorruptâ Fide,

Rerum prudentiâ

Ornatiſſimo,

Hunc Tractatum,

Meritiſſimæ Obſervantiæ & Exiſtimationis

Monimentum,

D. D. D.

Georgius Cheynæus.

PRÆFATIO.

SI quâ unquam Ope Ars medica ad eum perfectionis Apicem evehi poſſit, in quo cùm conſtiterit, ſubjecti Dignitati Certitudine ſuâ reſpondere, dignaque quam Vir probus & ingenuus ut Artem ſibi notam & minimè fallacem profiteatur, poſſit videri: Non illud priùs fiet quàm, omiſſâ abditarum & latentium Cauſarum laborioſâ & plerumque inutili Diſquiſitione ſubtiliumque Hypotheſium condendarum ingenioſo Luſu, Medici Cauſis Morborum proximis, evidentibus & communibus contenti, ipſorum ad paucos quoſdam ſimpliceſque

ceſque ſummâ cum Curâ & ſolertiâ reductorum Curationem cùm aggrediuntur, eò præcipuè Animum intendant ut cujuſvis Morbi Radicem *illi cum multis ejuſdem* Generis *communem quocunque poſſunt Modo exciſam revellant; ſecundariam tantùm & minùs principalem Curam impendentes extirpandis* ſymptomatis *ex eâ, ſurculorum Modo, ſuccreſcentibus. Hâc Methodo ſolâ Naturæ, multos ex unicâ Cauſâ varios Effectus producentis, ſimplicitatem æmulabimur. Huic inſiſtentes, Symptomata ex Ægri Conſtitutione, Loci affecti Naturâ aliiſque Circumſtantiis nata, reciſâ Morbi Radice tanquam Ramulos exareſcere emorique videbimus. Morbi certè cùm acuti tùm diuturni Homines ſub eodem Aere Cœloque natos, in eâdem Regione habitantes, & communia plerumque omnia paſſos invadentes,* communes quaſdem & generales *Cauſas agnoſcunt. Ex hujus quidem aut illius Hominis propriâ Conſtitutione, Ætate, vitæ ſorte, victûs Ratione, variiſque quas varii exercent Artibus*

tibus Differentias *quaſdam enaſci fateor; ſed quæ cum Cauſis Morborum communibus & quaſi Indigenis comparatæ ita minutæ & parvæ ſint, ut tutò (ſicut in Geometricis Approximationibus fieri ſolet) negligi poſſint, præſertim inter* Curationis Initia & *uſque dùm priores illæ & generaliores Cauſæ, à quibus nempe plus periculi imminet, tollantur. His priùs ſublatis non ego Diligentiam quantumvis ſedulam in tollendis ſymptomatis ex his Differentiolis natis collocatam improbo; quæ tamen magnam partem inutilis eſt, cùm ſymptomatum* ſurculi, *ut diximus, exciſâ ferè* Radice *ex ſe concidant. Hac Methodo Geometria ſublimior & Calculus Analyticus ad eum quem hodie tenent Perfectionis Apicem evecta ſunt: Eâdem etiam Medicinæ Praxis eouſque ſaltem promovenda eſt ut in illâ tandem aliquid certi & definiti, & concinnæ Elegantiæ aliquid reperiatur. Exemplo Res fiet manifeſtior. Ponamus Methodum & Medicamenta tollendæ* Inflammationi *idonea nota eſſe.*

Eodem

Eodem igitur Genere Medicinæ iiſdemque Medicamentis profligabitur Febris Scarlatina, Eryſipelas, Roſa Anglicana, Rheumatiſmus inflammatorius *vel* calidus, Arthritis, Oculorum, Pleuræ, Pulmonis, Veſicæ, Uteri & Inteſtinorum Inflammationes, *Verbo, quicquid eſt Morborum* inflammatoriorum; *& (cùm Inflammatio intenſiorem quam quivis alius Morbus internus* Dolorem *excitet)* Dolor *tenſivus*, calidior *& vehemens quicunque, & ubicunque ſitus. Similiter ratiocinandum eſt de Morbis* viſcoſæ Seroſitatis: *Similiter de Morbis lentioribus &* diuturnis *quibuſcunque (ubi nempe abeſt Febris) à Fibrarum* Imbecillitate *ortis. Eadem enim Victûs Ratio eademque Medicamenta omnibus eorum Speciebus conveniunt:* Imbecillitas *utique &* Tenuitas *Fibrarum omnibus* communis, *undecunque orta & quibuſcunque Circumſtantiis ſtipata ſit, Cauſa eſt & Origo omnium Malorum, hujuſmodi Ægris Mortem aliave pericula intentantium:* Quam *ſi Victûs*

Ratione

Ratione & *Medicamentis idoneis viceris* & graviora *inde nata ſymptomata profligaveris*, leviora *ſponte ſuâ cedent. Quâ autem Methodo quibuſque Medicamentis Imbecillitatem, Tenuitatem* & *valetudinariam Infirmitatem* ſuſtuleris, *iiſdem certiſſimè ſanitatem jam redditam* tuebere, *Vitæque ſpatium* produces. *Quod enim majus potuit, minus etiam poterit. Hanc ego Methodum mihi ſequendam propoſui cùm in altero*, De ſanitate tuenda & Vitâ prolongandâ, *tùm in iſto*, De Nervorum Naturâ & Morbis, *Tractatu. In quorum altero ea trado quæ* Morbi ſanandi, *altero quæ* ſanitatis tuendæ *Cauſâ mihi videntur facienda* & *fugienda Hominibus quâcunque de Cauſâ* imbecillis, *ſive naſcendi Sorti, Morbi acuti Inſultui, immodicæ Repletioni, Vitæ ſedentariæ, ſive cuicunque tandem Cauſæ* Infirmitatem *ſuam debeant. Omnibus enim* Imbecillis & Valetudinariis *propter* communem

omnibus Infirmitatem eadem ferè *obſervanda & cavenda eſſe exiſtimo.*

Non doceo tamen quid ipſius Paroxyſmi *Morbi cujuſvis diuturni Tempore, Ægri liberandi Cauſâ, ſit faciendum: quæ enim vulgò fiunt rectè mihi fieri videntur: Aut ſi quid hâc ſuper Re interſperſum eſt, id* obiter *& oblatâ Occaſione,* non datâ Opera *eſt factum. Nam* unicum *illud mihi propoſui, ut ſcilicet oſtenderem quid in* Paroxyſmorum Intervallis *fieri deceat, quo eorum Reditus primò* minùs frequentes, *Tractu deinde Temporis* nulli *ſint, Erroreſque in Victum irrepentes ne in* Morborum ſemina *ſuccreſcant. Neque ad* Caſus particulares *deſcendo, aut* hîc *aut in altero* de ſanitate Tractatu, *quorum ſcilicet nullum unum alii cuiquam per omnia ſimilem reperias; quod tamen particularia de iis præcepta radituro reperiri neceſſarium eſſet, niſi in ſingularibus enarrandis infinitus eſſe vellet.* Generales *curandi Vias trado,* particularibus

ribus *Caſibus ſolertiâ ejus Medici qui cujuſque Ægri Lecto aſſidet applicanda. Illi nempe cognita ſunt ea* Data *quibus* generale problema *fit* particulare *aut* ſingulare. *Namque ut* Mathematicus *qui Methodum* generalem *ſolvendi alicujus* Problematis *tradit, Methodos etiam* particularibus *ejus Caſibus applicandas docuiſſe videri poteſt, utpote quæ generali Methodo* comprehenduntur : *Conditiones etenim ad hanc particularem Applicationem neceſſariæ ex Circumſtantiis particularis cujuſque Caſûs,* illi ſoli *qui particularem eum Caſum præ Oculis habet cognitis, deducendæ ſunt. Ita* Medicus *qui* generales *curandi Rationes tradit,* multum *etiam* Peritiæ & Induſtriæ *Medici Ægro aſſidentis permittere* neceſſe habet.

Hæc *mihi ſcriptionem meditanti* propoſitum *erat docere. Quâ Felicitate id* perfecerim *Philoſophorum* & *Medicorum eſto Judicium.*

DE
NATURA FIBRÆ,
Ejuſque laxæ ſive reſolutæ
Morbis Tractatus.

§. 1. CORPORIS animati *Fibræ ultimæ*, quales pluſquam centenas Fibræ *aſpectabiles* complectuntur, Filamenta ſunt *exilia*, *pellucida*, *ſolida*, *elaſticam* Vim habentia.

Ex *his* coaluerunt, in *has* ultimò reſolvuntur ſolidæ Corporis Partes quæcunque, etiam Oſſa artificioſè remollita. Ex *his*, ut ex Lino Fila, Fibræ *majores* fiunt; ex quibus deinde *Membranæ*, ſicut ex lineis Filis Telæ,

Telæ, contexuntur. Convolutæ autem Fibræ & Membranæ, *Vaſa, Canales* & *Oſſa* dant.

FIBRARUM *Carneæ* dictæ ſanguine pleniùs rigantur; utpote quarum actio valida & frequens majorem Humoris *denſi* nec facilè avolantis Copiam poſtulet, quâ conſervetur earundem Flexilitas.

QUÆ autem ſubtilioribus Motibus dicatæ ſunt, ut nervinæ Fibræ Undulationi aut Vibrationi, iis *paucior* Humiditas ſufficit, at mollior *blandiorque* Opus eſt, quali cernimus *albicante* Nervos uvere.

SUNT & quibus *minima* & vix ſenſibus obvia Humoris Portiuncula ſatis eſt; qualibus conſtant *Membranæ, Tendines, Cartilagines,* & præcipuè *Oſſa*: Quorum Particulæ cùm vix Loco moveantur, ſitumve inter ſe mutent; Olei idonei *pauxillo*, lenique Calore illud liquante inque eorum Penetralia adigente *ſatis* cavetur ne hujuſmodi Membra *exareſcant* & dein *frangantur*. At varios & diverſos Fibrarum Uſus & Actiones & his congruentem Humoris idonei diverſam Copiam & Denſitatem ſi excipias; *una* omnium & *communis* videtur Natura. Quod eaſdem, abluto Humore alieno, puras mundaſque ſpectanti ſatis apparebit.

§. 2. CUM

§. 2. Cum animati Corporis tùm aliorum omnium *elaſticam* Facultatem non ineptè tribuas Particularum, dum Corpus diſtrahitur, in *Contactu mutuo hærentium* Numero, Numerum *Divulſioni cedentium* longè ſuperanti. (Particulæ autem *contiguæ* validiſſimè inter ſe cohærent præ quibuſvis vel minimo Angulo diſſitis.) Sic enim fiet ut quamvis, diſtracto Corpore, *aliquot* ejus Particulæ a mutuis Amplexibus divellantur, earundem tamen Vis adhæſivæ *magna Pars* ſuperſtes, cùm ad Angulum quaſi infinitè parvum divaricentur, &, quæ *integra* permanſit, *longè plurium* nequaquam divulſarum Particularum Vis cohærendi, cum primùm ceſſaverit Vis divellens, *ſemotas* validè *revellat* in priorem Locum & Contactum; niſi *eouſque* divulſæ fuerant ut extraneis Corpuſculis ad occupanda eorum Interſtitiola liber Aditus patuerit. *Iſtud* autem eſt *elaſticum* eſſe.

Notissimum eſt Ferrum mollius repetitis Mallei Ictibus tunſum, *elaſticum* fieri. Ictus autem quid niſi Particulas complures in *arctiorem* Complexum *latioremque* Contactum adigunt? Idque eâ Vi ut Maſſæ Gravitas ſpecifica manifeſtè augeatur. Animalium autem quibuſdam Partibus quæ præ cæteris Corporibus elaſticâ Vi inſigniter

inſigniter pollent, *Cetorum* intellige *Pinnas*, Quadrupedum *Cornua* & *Elephanti Dentes*, Pulviſculum ſi priùs exſiccatis Abraſione deteras; erit ille *albus*: Quod Particularum quibus conſtant Facies *læves* inque ſpeculi Modum *politas* monſtrat. Eaſdem, deterſo priùs diligenter omni Humore alieno, ſi eouſque decoquas ut in *Coagulum* faceſſant quod Gelatinam vocant; erit illud *albicans* & *pellucidum*. Unde *ſimilem* omnium Particularum, in *æquabilem* Appoſitionem ſe componentium, Figuram, non minùs in his quam in ſalis Corpuſculis colligas. Salis autem Corpuſculorum Facies *læves* & ſpeculorum Ritu *politas* eſſe, eaque inſigni præ reliquis quibuſcunque Corporibus Vi ſe mutuò *attrahere* notiſſimum eſt. Fluida etiam Corpora ſalis *puri* & *ſinceri* ſpiculis rigentia, ut Mercurius ſublimatus, & Glacies (ſi in Pulverem redigatur) *niteſcunt* & *ſcintillant*. Ipſum autem ſal purum eſt diaphanum. †

Cum *Attractionis* Vi jam expoſitâ ad elaſtici Corporis Reſtitutionem conſpirare videtur *Renixus* Particularum ab altero Latere Laminæ elaſticæ *compreſſarum* dum ab altero

† De his V. Boylium deColorib. p. ii. c. i. & p. i. c. iii. §. 8. & paſſim.

altero alteræ *diſtrahuntur*; imò hinc Reſtitutionis *Initia* fieri.

§. 3. Modo explicatam *Elaſticam* Vim Fibris *muſcularibus* ineſſe manifeſtè oſtenditur tranſverſâ Muſculi cujuſvis ſectione, quâ factâ Fibræ utrinque in ſe *retractæ* evidenter monſtrant ſe ante factam ſectionem ultra naturalem ſuam Tenſionem & Longitudinem fuiſſe *diſtractas*; *nativâque* & *congenitâ* ſibi Vi jam ſe *recipere* mutuiſque Amplexibus jungi. Eâdem inſuper Vi, ſed *Modo nulli ſatis intellecto* auctâ, peragitur *vegetior* illa Fibrarum Contractio, quam ad Animæ plerumque Nutum factam, *muſcularem* vocamus. Ad Fibræ enim *Intenſionem* ſatis eſt ejus Particulas in mutuos Amplexus ruere *propiúſque ſe contingere*; ad *Remiſſionem*, ut *remittente ſe iſtâ Vi* in priorem illæ Longitudinem *extendantur*. Hæc enim ſi fiant, Muſculi Terminus mobilis verſus immobilem adducitur, & abſolutâ ejus Actione, in priorem ſitum redit: Quibus duobus omnis Muſculi Motus continetur. Quæcunque autem ſit *Cauſa* vermicularis hujuſmodi Fibrarum *Contractionis*, eique tanquam Fundamento innixi Motus *muſcularis* (quam nec inveſtigandam, nedùm definiendam, ſuſcipio) Fibrarum certè *Corrugatio*, ſive Particularum eas con-

 ſtituentium

ſtituentium propior ad ſe invicem *Acceſſus*, non tantùm Fibræ Actionem *augere* aut *roborare* videtur, ſed & ipſa nativa & *unica* eſſe Fibræ in eo Motu *Actio*: Quam clarè oſtendit ſagaciſſimi *Gliſſonii* Experimentum, quo Muſculum contractum non contracto *minorem Mole* deprehendit. Unde evidenter colligas non *Inflatione*, non ullo Corporum *extrinſecorum* in Muſculi ſubſtantiam *Influxu*, ſed *ſolâ* Partium ejus ſolidarum *Approximatione* Muſculi Contractionem fieri. Eam autem Ope ſubtiliſſimi cujuſdam Humoris intra Cerebrum è ſanguine ſecreti, *ſpirituum animalium* Nomine clari, non fieri his Rationibus adductus credo. Neque Microſcopio *pervii* conſpiciuntur Nervi; neque, tanquam Venæ lacteæ aut lymphaticæ, ſi comprimantur verſus Originem ſuam *intumeſcunt*; nec, propter *cylindricam* eorum Figuram, *obſtrui* poſſunt, ut inde Nervorum Morbi explicentur. Nullo inſuper Liquore *manifeſto* rigantur niſi *lacteo quodam*, quo *humectantur* ut eorum Tonus conſervetur: Nec *ullo* Corporis animati Mechaniſmo, conſpirante etiam leni Calore fovente, *ſpiritus* ullus, quales ſpiritus volatiles aut inflammabiles cernimus, aut ullum Fluidum *Aquâ communi ſubtilius* generari poteſt; nec, ſi generetur, intra *molles* & *raros* Nervorum Canaliculos *contineri* ne avolet; nec, ſi contineri poſſet, per tam

exiles

exiles Tubulos (*validè*, nempe, pernici ejus Motui renitente Tubulorum *Attractione*, qualis in vitreis Tubulis Aquam ſatis inſigni Vi *ſuſpenſam* detinet) *Ictu Oculi* ad Muſculos à Capite remotiſſimos tranſmitti, ibidemque ad eos inflandos fermentari, ut Motus inde muſcularis ſubſequatur. Nec Fluidum ullum *contrariis* Directionibus aut Undulationibus ad *Motum muſcularem* producendum ſimulque *ſenſum*, puta Doloris, excitandum & ad Cerebrum uſque tranſmittendum, in *iiſdem* Nervis *eodem Tempore* poteſt moveri. *His* igitur de Cauſis, & quòd Motus muſcularis, non Muſculorum *Intumeſcentiâ*, *Inflatione* aut Infarctu fiat, ſed ipſorum *Induratione*, *Conſtrictione*, totiuſque Molis in *minorem* Contractione, (quod non ſolum Domini *Gliſſonii* Experimento evincitur, ſed & ipſis Oculis *conſpicitur* in Brachii Contorſione violentâ indeque ortâ Vaſorum ſanguineorum Intumeſcentiâ) Figmenta *ſpirituum animalium* intra Corpus animatum genitorum, cum *æquè conſpicuis & manifeſtè cognitis* Ariſtotelicorum Formis ſubſtantialibus, pueris & puerilibus Hypotheſium Conditoribus Crepundiorum Loco ſint : Doctis, niſi manifeſtioribus quàm quæ *hucuſque* vidimus ſignis ſe prodant, *tantorum tamque inſignium* in Corporibus animatis Effectuum Cauſæ ne habeantur. Spiritus dico *in Corpore animali*

 genitos ;

genitos: *Æther* enim * Neutoni neque *intra Corpus* generatur, neque Nervis aut Fibris animalibus *continetur*; neque ad Motum aut ſenſum explicandum, priuſquam ejus Exiſtentia & Vires Experimentis deprehendantur, *tutò* adhiberi poterit.

§. 4. Ille etiam Motus à quo pendet externorum Corporum *Perceptio*, ab iiſdem Corporibus, Nervorum Finibus exterioribus impreſſus ſolâ eorum *Undulatione* aut *Vibratione*, quæ pro Situs & Structuræ Ratione varia eſt, ad alteros & interiores eorundem Fines propagari videtur, unde Modo *nobis prorsùs incognito* ipſi Animæ ſentienti traditur. Solâ, inquam, *Undulatione* aut *Vibratione*. Omnis enim Corporis ſive fluidi ſive ſolidi Partes *Undulationis* aut *Vibrationis* capaces eſſe ex eo manifeſtum eſt, quòd Motum ſibi impreſſum per ſe *tranſmittant* aliiſque vicinis & contiguis Corporibus *impertiantur*. Sic ſe Rem habere in *Auditu* demonſtrari poteſt. Eodem Modo *Viſum* peragi illuſtriſſimus Philoſophus *Neutonus* extra dubium collocavit. Et non diſſimilia in *aliis ſenſibus* accidere ſuadet cùm perpetua Naturæ Regula, *Analogia*, quâ ſimiles Effectus non diſſimilibus Cauſis naſcuntur; tùm iſtud, quòd Corpora

* V. Quæſt. 23, 24. ad Finem Opticæ. Edit. 2.

Corpora non niſi *Motûs determinati Communicatione* alia in alia agere poſſint nec hic Motus *aliter* continuari aut propagari quàm ſolidarum Corporis cui communicatur partium *Vibratione* & *Tremore*, qui Corporum externorum Perceptionibus Animæ tradendis multò aptior erit *Fluidi cujuſvis* intra Corpus animale geniti Undulatione, quam jamjam oſtendimus huic Uſui omnino *ineptam* eſſe.

Sive *vera* ſint quæ de Fibrarum Naturâ & Actione differui, ſive *Veritatis inveniendæ cupidum* Vires defecerint (nam Rei Difficultas evidenti Cognitioni obſtat:) omnium tamen quæ de eâdem Materiâ, quod ſciam, dicta ſunt *Vero proxima* videntur. Ex iiſque Ægro, non Morbo tantùm *Medelam* quærenti ſed & ejus Cauſam & Originem *curioſiùs inquirenti*, aliquid, ut in Rei *obſcurâ*, Lucis affulſurum ſpero. Et quanquam jam tradita Theoriæ Fibrarum *levis Adumbratio* ſatis ſolidum non ſufficiat Fundamentum inædificandæ Morborum eas invadentium Curationi: Eam tamen *ſolidiori*, imò omnium *longè ſolidiſſimo*, diuturnæ nempe *Obſervationi* & *Experientiæ* innixam jam monſtrare aggredior.

§. 5. Fibrarum quæ *impediant*, *interturbent* aut *peſſundent* Functionem varii Generis Mala ſunt. 1. Nimia ſive Humiditas

ditas ſive ſiccitas, *Liquoris*, ſcil. *idonei* Defectus aut ſuperflua Copia. 2. Incongruorum & alienæ ab eorum Indole Conditionis Corporum *Ramenta* intra eorum ſubſtantiam ſe *inſinuantia*, & æquabilem Structuram interrumpentia, proindéque nativum illiſque proprium Vibrationis & Tremoris Modum *mutantia* aut *corrumpentia*. Hujus Generis ſunt *ſal* & *ſalſa* quæcunque Corpora. 3. Canalium Humore *lento* diſtentorum, aut Glandularum *viſcidis* ſuccis infarctarum & turgentium *Preſſio*; quæ *quocunque in Loco* Nervis accidit, *ibi* neceſſe eſt eorum *Undulas* & *Tremores ſiſti*, neque *ulteriùs* progredi. 4. *Imbecillitas* quædam Vis Fibrarum *elaſticæ*, & *laxior* earundem Tenſio ſive *congenita*, ſive *externis* Inſultibus aut *Caſui* cuivis fortuito referenda, ſive pravæ denique Partium Conformationi aut naturali aut quæ Caſu obtigerit.

§. 6. Diuturnorum Morborum *Origines* in Genere *tres* ſunt. 1. *Humorum* Corporis *Lentor* ſive Tenacitas. 2. *Eorundem Acor* & *Acrimonia* ſive exedens atque corrodens Virus. 3. Deperdita aut ſaltem *imminuta* ſolidarum Partium Fibrarumque eas conſtituentium *Tenſionis Vis* ſive *Facultas elaſtica*.

Harum

HARUM Cauſarum *primæ* Effectus eſt Canaliculorum minimorum per quos Humores decurrunt *Obſtructio*, Glandularum Secretioni Liquorum quos Functiones animales poſtulant deſtinatarum *Farctura*, impeditus denique & *interruptus Nervorum Tremor & Undulatio* à Canalium & Glandularum diſtentarum *Preſſurâ*.

SECUNDÆ, non illa tantùm Humorum Affectio qua ad *Lentorem* & *Viſcoſitatem* tendunt, ſed & ipſarum ſolidarum Partium *Eroſio* & *Dilaceratio* &, cùm acres Particulæ Fibrillarum Subſtantiam ingrediuntur, ipſarum *Functio læſa*.

A TERTIA Cauſâ non modò *debilitatur*, nonnunquam etiam funditùs *perit*, *Motus* omnis à *Voluntate* pendens *ſentiendique* & *cogitandi* Facultas; ſed & *Circuitus Humorum retardatur*, & *Functiones* animales corrumpuntur & *conturbantur*.

TRIA jam dicta Vitia licet ad omnem ferè Morbum diuturnum & nervinum dictum producendum *concurrant*; differunt tamen hi Morbi variaque ſortiuntur Nomina, prout ſymptomata *plura* aut *inſigniora* Morbi *huic* vel *illi* Cauſæ Originem ſuam debent. Sed *illi præcipuè* Morbi *Nervorum* dicuntur quorum ſymptomata *Nervorum* Syſtema

Syſtema vitiatum eorumque Fibras *laxatas* &, abolitâ Tenſionis Vi, *remiſſas* indicant.

BREVITAS Tractationis mihi propoſitâ *particularem omnium* hujuſmodi Morborum *Enumerationem* & ex ſymptomatum Varietate *Diſtinctionem, Nominumque Appropriationem* vetat. *Hæc* ferè nota ſunt: Atque commodiùs Doctrinæ Cauſâ videntur illi ad pauca jam enumeranda *Genera* reduci poſſe.

§. 7. OMNES Nervorum Morbi ab *infimo*, Oſcitatione nempe & Pandiculatione, aduſque *ſummum*, nempe Apoplecticam Diſpoſitionem, varii tantùm videntur *Gradus unius ejuſdemque Morbi, Debilitatis* ſcilicet, aut *Remiſſionis* ſive *Relaxationis*, Defectûſque *elaſticæ* Facultatis Partium ſolidarum; quorum *Cauſæ* ſunt, eaque *comitantur Lentor* & *Acrimonia Humorum*. Nam quanquam in tractandis Nervorum Morbis ſolidarum *præcipuè* Partium Ratio habenda videatur; raro tamen accidit ut non etiam *adjuncta* ſint Humorum Vitia, niſi juniorum, quibus *nondùm* Humores corrupti ſunt, eos *Nervorum* Morbos excipias qui ex *acutis* nati ſunt, aut magnæ alicui præternaturali *Evacuationi, externæ Læſioni* vel *malæ Partium Conformationi* Originem ſuam debent. *Congenita* autem & à Nativitate tracta ſolidarum Partium *Infirmitas*

firmitas raro Solitarius Morbus eſt. Plerumque enim adjunctum habet Humorum aut Lentorem aut Acrimoniam qualis eſt Scrofulâ aut Scorbuto laborantium: quorum Morborum alterutrum ut Infirmitatis Fibrarum aut *Comitem* aut etiam *Cauſam* nunquam non ſuſpectum habeo. Certè gravioribus *Nervorum* Morbis laborantium *Fibræ* cùm torpent aut debilitantur, ſimul etiam aut acres aut lenti ſunt *Humores*.

§. 8. MORBORUM nervinorum *Diviſio* eorum Naturæ maximè congrua fit in ſequentia *tria Genera*.

1. PRIMUM eſt eorum quorum ſymptoma *præcipuum* eſt temporaria aut etiam perpetua *Facultatis ſentiendi Debilitas*, major minorve, aut totalis ejuſdem *Ceſſatio*; quam ex ipſa Rei Natura neceſſariò ſequitur omnis *Motûs voluntarii ſuſpenſio*; cùm *Anima* ſentiendi & cogitandi impos hujus aut illius Muſculi Motum jubere nequeat, licet interim *ipſi Muſculi* Motibus obeundis ſatis apti ſint. *Iſti* ab Humorum *lentorum* & *viſcoſorum* Copiâ nimiâ tanquam Cauſâ *principali* oriri videntur, qui Glandulas & Canaliculos lymphaticos ſive ſeroſos *obſtruunt*, eoque *Nervorum* propriè dictorum *Undulationes* & *Tremores* interrumpunt, ſiſtunt, debilitant & obtundunt. Multi ſunt *hujus* Generis Morbi, abuſque gravi *Apoplexiâ*, quâ omnium ſimul Nervorum Origo comprimitur, omniumque Vi-

bratio ne ad Animæ ſentientis ſedem propagetur intercipitur; ad ſenſuum Ingeniique *Hebetudinem* & *Stuporem*. Huc etiam aliquatenùs referenda ſunt *Hypochondriacorum* & *Hyſtericarum Deliquia* & Paroxyſmi.

2. SECUNDUM eſt eorum quorum *præcipuum* Symptoma eſt *Motus voluntarius* aut impeditus aut abolitus, Infirmitas, ſcilicet, Inſtabilitas, Tremor aut Vacillatio particularis alicujus Artûs aut Organi aut omnium ſimul Organorum Motûs voluntarii. Tales ſunt *paralytici* Generis Morbi à *Paralyſi* univerſali uſque ad *Segnitiem*, *Ignaviam* & *inexpeditum* inhabilemque Artuum Motum Membrorumque *Frigiditatem*. Atque hi Fibrarum & *nervearum* & *præcipuè muſcularium Debilitati*, Imbecillitati aut Tono amiſſo deberi videntur.

3. TERTIUM denique eorum eſt quorum *præcipua* ſymptomata ſunt *Spaſmi*, *Contorſiones*, *Contractiones* involuntariæ & *Convulſiones* Muſculorum aut omnium, aut quorundam tantùm. Tales ſunt Morbi *Convulſivi* dicti ab *Epilepſiâ* & convulſivis *Hypochondriacorum* & *Hyſtericarum* Paroxyſmis uſque ad *Oſcitationem* & *Pandiculationem*. Et hi in univerſum *acriori Stimulo* & *Vellicationi* debentur, quorum Origo eſt *ſalſa* quædam & *erodens Acrimonia Fluidorum* animalium Partem *ſubtiliorem*

rem inficiens; acida præterea & *ſtimulans Aura*, Vapor, aut *obſtructa Perſpiratio*, per Canalis Alimentorum, Cerebri, aut quamvis in Corporis Trunco Cavitatem, per Muſculorum Interſtitia, interque Muſculos & Membranas eos ſuccingentes; verbo, ubicunque ſive intra ſive extra Vaſa talibus *aculeatis Effluviis* Locus eſt aut Receptaculum, diſperſa; prout * alibi oſtenſum eſt. Pro vario autem Acrimoniæ *Gradu* aut acris Materiæ *Quantitate* minoreque aut majore inde proveniente Fibrarum *Irritatione*, Fibræ *ſegniùs* aut *validiùs* contrarituntur, eoque morbificam Materiam minore aut majore Vi excutiunt. Nonnunquam tamen (ut in Epilepſiâ) tantâ Vi Fibræ invaduntur ut aut victæ penitus fatiſcant aut, quanquam totâ ſuâ Vi agant, quamminimum tamen in Morbo profligando aut efficiant aut quidem efficere poſſint, ideoque Ægrum aut Mors occupet aut parùm abſit quin arripiat.

ET quanquam tres ſupradictæ Cauſæ, ut jam monuimus, ad unumquodque Genus Morborum nervinorum modò enumeratum *ſingulæ aliquid conferant*, imò in ſingularibus pleriſque Morbis, ſaltem ma-

 joribus

* Tract. de Sanit. & Longævit. C. v. Sect. 15.

joribus & immanioribus, quales ſunt Apoplexia, Epilepſia, Paralyſis, *conjunctis* Viribus agant; & licèt non raró ipſarum Cauſarum *una* earundem *aliam* pro *Cauſâ ſuâ* agnoſcat: attamen modò tradita nervinorum Morborum per Genera ſua Diſtributio *maximè naturalis* & *latiſſimè patens* videtur. Et cùm Morbo cuique Nomen a *præcipuo* Symptomate imponere familiare ſit; ad tres jam traditas Claſſes aut *ſingulatim* ſumptas aut *conjunctim*, omne nervinorum Morborum ſive *ſimplicium* ſive utcunque *compoſitorum* Agmen reduci poſſe videtur.

§. 9. SUNT autem *hæreditarii* aliqui Nervorum Morbi, non minùs quàm *acquiſiti*. Quicunque etenim infirmis *remiſſiſque Fibris* ſunt, & *Nervorum* Morbis obnoxii, illis *Proles* ſi qua fuerit, *eorundem* illam Malorum *participem* eſſe neceſſe eſt. Mali enim Corvi malum eſt Ovum; nec *Fortes creantur* niſi *fortibus & bonis*; quod de Corporis Robore non minùs vere dicas quàm de Animæ Indole. *Hæreditario* Nervorum Morbo laborantibus, *parva* omninò affulget *ſpes* Morbi *radicitùs* evellendi. His ſufficiet *ſic ſatis commodè* degere nec Morbum incauto Victu *accendere* & *augere*. Sunt & quibus congenitâ aut adventitiâ *pravâ Partium Conformatione*, *Caſu fortuito* (Vulnere, puta, Contuſione, luxato,

Loco

Loco moto, aut fracto aliquo Membro) aut *acri* quodam *Humore* Partes ſolidas erodente aut etiam de ſitu ſuo deturbante, Nervorum Syſtema *vitiatum* eſt aut aliqua ejus Pars *obſtructa*. His etiam parùm ſubſidii ab Arte medicâ ſperandum eſt, niſi ſaltem *primæ* Malorum Cauſæ Medela *priùs*, ubi id fieri poteſt, adhibeatur. Supereſt & alia Claſſis, eorum qui paupere aut *nimis parco Victu*, aut improbo & *Vires ſuperante Labore*, Nervorum Syſtema debitâ *Caloris* & *Nutrimenti* Portione fraudârunt, & Canales idoneâ Fluidorum *Copiâ* inaniverunt, unde Temporis Tractu Fibræ congruo Alimento & Fomite privatæ ſunt & Canaliculorum ſeroſorum Latera ita *coaluerunt* ut difficulter admodùm, ſi modò ulla Ope, denuò *impleri* poſſint. Hæc patiuntur qui in Monaſteriis degentes aut Eremum incolentes *ſeverioribus Jejuniis* ſe macerant, aut Carcere incluſi *Famem etiam inviti ferre* coguntur. Hos pleroſque cruciat miſeranda nervinorum Morborum ſeries; & ſi quod Levamen ſupereſt, *unicum* eſt, idque ſatis *obvium*; *plenior* nempe *Victus cautè* & prudenter adhibitus. Sed cum *horum nullo* mihi jam Res eſt. *Eſt autem cum iis* quibus *Intemperantiâ*, *Luxu*, *immodico Literarum Studio*, *Evacuationibus nimiis*, Febris aut cujuſvis *Morbi acuti Vi*, *congenitum* Corporis Robur *fractum* eſt aut Fibrarum *firma Tenſio laxata* & remiſſa. *Hi*

quibus

quibus Auxiliis (quatenus ſaltem Arte medicâ meâque, qualis qualis eſt, ejus ſcientiâ præſtari poteſt) in *priorem Sanitatis ſtatum* reſtituantur ex mox dicendis patebit.

§. 10. FIBRARUM *Infirmitati indivulſus Comes* adhæret, & pro ejus Gradu minor majorve eſt, omnium *Functionum* Animalium *Languor* & *Debilitas*. *Hæ* enim cùm ex ſolidarum Partium Viribus & vegetâ Actione pendeant, & ex Motibus ab iiſdem excitatis ſivè *immediatè* Structuræ aut *Mechaniſmi ſui* aut tonica Vi, ſeu Vi ipſis ab *Humoribus communicatâ*: Cùmque Humores in hujuſmodi Morbis *torpere*, *viſcoſique* & *agilium* Particularum *inopes* eſſe ſoleant; atque ideo inepti qui ſolidas Partes *roborent* aut notabilem *vegetumve* Motum iis impertiant; &, ſi impertire poſſent, cùm nullum *Organum* aut *Inſtrumentum*, quantamcunque Vim *aliundè* illi imprimas, ſupra quàm *ipſius Robur* fert operari poſſit, &, ſi *urgeas*, rumpatur: Propterea in hujuſmodi Morbis neceſſe eſt *ſolidarum Partium Actiones* debiles eſſe & languidas. Unde non tantùm *primæ* Digeſtiones ſive *Ventriculi* & *totius Alimentorum Ductûs* Actiones laborant, & Nutrimento quod ut concoquatur *validam* Vim poſtulat comminuendo *impares* ſunt: Sed & *ſecundariæ*, quibus nempe Sanguis ſive intra *Pulmonem* ſive per reliquum Corpus in *Canalibus* ſuis attenuatur,

tenuatur, comminuitur & commiſcetur, quibuſque variæ Indolis ſucci hîc illîc ſeparantur, tardè languidéque agunt & quaſi emortuæ *torpent*. Ad quam *Functionum animalium Debilitatem* niſi in horum Morborum Curatione *præcipuus* habeatur Reſpectus, idque non inter prima tantùm *Initia* ſed per *totum ejus Decurſum*; fruſtra Medelam expectes aut Sanitatem inſtaurare labores.

§. 11. Ex iis quæ jam breviter dicta ſunt de Morborum nervinorum Indole & *Cauſis communibus* ſponte oriuntur tres *Indicationes* ſive *Intentiones* in eorum Curatione attendendæ; triplici *Cauſarum* ex quibus naſcuntur Varietati reſpondentes. *Quarum uniuſcujuſque* major minorve Ratio eſt habenda, aut una præ aliis diligentiùs ob Oculos ponenda, Animoque tenenda eſt prout Morbi qui tum tractatur & *præcipuorum* ejus Symptomatum *præcipua* Cauſa fuerit *hæc* vel *illa* è ſupra traditis.

1. Harum *prima*, quæque *maximi* eſt ad *reliquas* etiam aſſequendas Momenti, eſt *Humores diluere, attenuare, fluidos reddere*, eorumque *Lentorem, Viſcoſitatem* & *tenax Gluten incidere*, & *Canales* hinc obſtructos *aperire* & *meabiles efficere*. Hanc Intentionem ſi *omni Ope* & *obſtinato quaſi Animo* proſequamur; *brevi ſpatio* Symptomatum

tomatum minuentur frangenturque Vires, & Impetus retundetur.

2. SECUNDA eſt, *Humorum Acrimoniam* aut *Acorem tollere* & *concretarum* intra ipſos ſalſarum *Molecularum diſſolvere Nexus* & *frangere ſpicula. Hanc* eo faciliùs feliciuſque aſſequemur, ſi modò priùs benè ceſſit *prioris* Intentionis Proſecutio: Cùm propter Humorum maximè *Viſcoſitatem*, Circuitûs Velocitati obſtantem & Canales minimos obſtruentem fiat ut ſalis Moleculæ *concreſcant* & concretæ *Vim ſuam exerant*. Humoribus igitur *priùs* ſufficienter dilutis & attenuatis ſi deinde concretæ ſalinæ *Moleculæ diffringantur*, & per Humores jam tenuiores *diffundantur*, hoc ipſo aptè diſponentur ad faciliorem *Ejectionem* vel per *Materiæ perſpirabilis Ductus* vel per alia ſaltem *patentiora Corporis Emiſſaria*. Hujus igitur Intentionis debita etiam eſt habenda Ratio in Nervorum Morbis ſanandis.

3. ULTIMA denique & *præcipua* Intentio eſt *ſolidis partibus Tonum* ſuum & *Vim elaſticam reddere*, ſive Fibrillas totius Corporis intendere & in Cincinnulos quaſi ſuos corrugare. Huic autem Intentioni aſſequendæ minimè allaborandum eſt, *antequàm* prioribus duabus *felicem* Operam tamdiu dederimus *quamdiu* id poſtulare videtur

detur Morbi Indoles Temporiſque ex quo invaſit Longinquitas, aut indicare ſymptomatum Violentia & Cauſæ efficientis Natura. Quamdiu enim Humorum *Lentor* aut *Acrimonia manet*, fruſtra; aut, ſi ſuccedat, magno Ægri Damno Fibræ *corrugantur* & *intenduntur*: Quod ſine *graviorum* ſymptomatum Inductione vix, ac ne vix quidem, fieri poterit. Nam cùm Medicamentis *aſtringentibus* ad *ſolidas* Corporis Partes ſive Fibras nullus niſi per *Humores* pateat Aditus, priùs illa *Humores incraſſabunt* (nam & hiſce *Fibrillæ* magno Numero innatant quæ talibus Medicamentis facilè conſtipantur) quàm *Fibras intendent* & corrugabunt. Hæc autem Humorum *Incraſſatio* & *Conſtrictio* primæ eoſdem *attenuandi* & *fluidos efficiendi* Intentioni directè *pugnat*: Ut taceam, vix fieri poſſe ut, obſtantibus eorum in Vaſa *minima* Adactioni lentis quibus vehuntur Humoribus, Medicamenta *ſolidas Partes* eâ Vi & Copiâ attingant, quâ ad earum *Corrugationem* & *Contractionem* opus eſt. Unde fiet ut *intra Humores detenta* eoſdem, ut jam dictum eſt, *Lentiores* efficiant & *Obſtructiones augeant*. Eſt profectò hoc Monitum *maximi omninò Momenti integram* hujuſmodi Morborum Curationem aggredienti. Quæ etſi hoc ipſo ita *in longum* protrahatur ut *Ætate provectioribus* vix tantum Vitæ ſpatium ſuperſit ut eam aſſequi poſſint; & *Imperii Moræque*

ræque impatientioribus intolerandum ejus *Tædium*, & durior *Diſciplina* videri poſſit (quos igitur aut ſorte ſuâ contentos eſſe oportet, aut Cicatrice ſaltem Ulceri non ſano inductâ :) quod tamen res eſt apertè dicendum eſt, cùm noſtri Arbitrii non ſit Rerum Naturam immutare & ad noſtram Cupidinem accommodare. Nam qui per *longum Tempus* ſuccrevit Morbus Vireſque Diuturnitate ſuâ acquiſivit, ejus etiam Materia *ſenſim* ſubtrahenda eſt, & Fundamenta *paulatim* ſuffodienda.

At quibus ex *acuti Morbi* Inſultu, *Hæmorrhogiâ* inſigniore, *Labore* immodico, aut fortuito quovis *Caſu*, Fibræ laxatæ & remiſſæ erant, *at Humores minimè vitiati*, ſæpè Morbum depuli ſolo *Infuſi Corticis Peruani*, *Crocique* aut *Vitrioli Martis*, amaricantiumque & aſtringentium aliorum Medicamentorum uſu. At verò quibus *corrupti erant Humores*, quanquam illis *amaricantium*, *Corticis Peruani*, reliquorumq; *aſtringentium* (unum *Ferrum* excipio, quod non nocebat) uſu ſatis inſigne *ad Tempus* Levamen adferrem : *brevì* tamen Res in priorem locum redibant. Quare illis etiam quibus *palliativa* tantùm Cura ſperatur non *ilicò* in tertiæ Claſſis Medicamenta invadendum eſt : ſed Humores *priùs eouſque ſaltem* diluendi ſunt & attenuandi ut tutò, & ſine Damni ſuprà memorati Periculo, aſtringentia

ſtringentia Medicamenta adhiberi poſſint. Quod niſi fiat; *Levamen quidem*, ſed Alacritate illâ quæ è Vino pleniùs poto naſcitur, quam plerumque Mœror Comes ſubſequitur, *non magis perennaturum* ſentient.

§. 12. ALIUD hic addere libet *Monitum*; quod, cùm *maximi* ſit ad rectam *Morborum nervinorum ſanationem Momenti*, paulò pleniùs tractandum videtur.

UT omnes Morbi quibus obnoxia ſunt Animalium Corpora generaliter in *Acutos* & *Diuturnos* rectè dividi poſſunt; & *Acutorum* Cauſa generalis exiſtimari ea *ſanguinis* Diſpoſitio, quâ facilè *Inflammationes* excitat, & *Fibrarum Tenſio* juſto *major*: Ita & *Diuturni* Humorum *Lentori* & Fibrarum *remiſſiori Tenſioni* attribui poſſunt. Horum enim utrovis tollitur illud inter *ſolidas fluidaſ*que Corporis Partes *Æquilibrium*, quo manente, *his* debita *Fluxilitas*, *illis* juſta ſua *Tenſio* conſervatur, Sanitaſque illibata perſtat; quo verò pereunte & hæc perit, illi ſcilicet tanquam Fundamento innixa. Ponamus jam Hominem *à Nativitate ſanum*, vegetumque, & cujus omnes Functiones animales tàm perfectæ ſint quàm Vitæ humanæ ſors permittit. *Hic* ſi infirmus & morboſus evaſerit, *nimiâ* plerumque *Alimenti Ingeſtione*, majore nempe quàm quæ reparandis Vitæ Diſpendiis ſatis ſit, talis evadet.

 Nam

Nam cùm pleriſque mediæ & ſuperioris ſortis Hominibus, quibus ſcil. abundè ſuppetit quo ſe adverſus Cœli Inclementiam aliaque Corpori noxia pauperibus difficulter vitanda tueantur, Damnorum ſanitati illatorum vix decima Pars *aliunde* quàm ex intemperanti Alimentorum Ingeſtione ſuccreſcat; exiguum illud hîc tutò negligi poterit, ne Confuſionem adferat. Primus autem & maxime naturalis hujuſmodi *Intemperantiæ Effectus* erit, ut Vaſa nimiâ Multitudine Particularum in *Globulos rubras* facilè coaleſcentium repleantur: Qualem ſanguinem ſi Fibræ *hucuſque firmæ* & infractæ, ſive potu ſpirituoſo ſive nimio Calore ſive immodico Labore irritatæ, Impetu juſto majore & nimiâ Velocitate circumegerint, neceſſariò magnum Globulorum ſanguinis rubrorum Numerum adigent in minima Vaſcula ſero tantùm & Lymphæ excipiendæ deſtinata; in quibus ſi inſignior aliqua eorum Portio aliquamdiu *hæſerit*, aut *inflammatorium* aliquem Morbum excitabit, ut Febrim (cujus ego omnes Species *Gradu* tantùm & *hinc natâ* Moræ & Longitudinis Varietate, unâque præterea Re poſtmodum memorandâ differre autumo) Rheumatiſmum, Arthritidem, Eryſipelas & ſimilia; aut ſi *Canales crepent*, Apoſtema, Gangrænam, Necroſin. Sed *hæc poſteriora* rarò accidunt, niſi accedat & alia Conditio (quæ quidem plerumque adeſt) *ſalſuginoſa*

nempe

nempe *Acrimonia*, Globulorum nimiæ Copiæ ſuperaddita. Nam cùm omne Nutrimentum ex Animalium Carnibus deſumptum, Potuſque omnis ſpirituoſus *Sale* volatili, urinario & acri abundet; Sanguinis ex his geniti Serum ſive Lympha in *Lixivium* quoddam abit, quod non tantùm omnes *Humores* é Sanguine ſecretos *Acrimoniâ* ſuâ *inficit* (quæ *illa* Conditio eſt quam *ſuprà* innui, inflammatoriorum Morborum Malignitatem & Durationem augens) ſed & ipſas *Fibras corrodit* & *exedit*, adeoque earum *Vibrationes intercîdit*, frangit, ſiſtit.

Jam ſi *feſtinâ* Intemperantiâ Humorum in Corpore *juvenili* & *hucuſque ſano*, quantitas *ſubitò* Modum excedat, *acuti* naſcuntur Morbi: qui aut *brevi* in Criſin ſalutarem deſinunt, malignam Morbi Materiam, eo finito, è Corpore eliminantem, unde Ægro Sanitas denuò paulatim redit: aut, ſi Vaſa penitiùs obſtruantur ut aperiri non poſſint, aut Materiæ Malignitas Naturæ vim ſuperet, *citâ* Morte finiuntur.

Si verò, lentiùs & pedetentim ſuccreſcat immodica illa Humorum Copia, ita ut *æquis* paſſibus *laxetur Fibrarum Tenſio* & *Humores lenteſcant*; *Diuturni* gignuntur Morbi, pro Ingeſtorum Naturâ & Ægri Temperamento aliiſque Circumſtantiis varii.

§ 13. Ex

§. 13. Ex quibus omnibus patet *Nervorum Morbis* ex *diuturno Morbo* ejuſve *Cauſâ* natis, Homineſque primitùs & *à Nativitate ſanos* invadentibus perpetuò *conjunctum* eſſe Humorum *Lentorem.* Quare in hujuſmodi Morborum Curatione egregiè *erraret* Medicus quicunque ea Medicamenta exhiberet aut eam Victûs Rationem ſuaderet, quibus iſtiuſmodi Humorum *Motus* ſive Circuitûs *Velocitas adurgeretur,* niſi *priùs* iidem ſufficienter *diluti, comminuti* & ad commodam *Fluiditatem* temperati fuerint. Miſeranda omninò mihi videtur Ægrorum ſors cùm Medicos nec paucos nec imi omnes ſubſellii hunc Errorem errare adverto. Hi cùm Humorum Animalium, Vaſculo dùm *è Canalibus ſuis* fluerent exceptorum, *Coagulationem* admiſta Medicamenta *volatilia* & *aromatica* aliquantiſper *remorari* vident, hujuſque Generis alia Experimenta intuentur: eadem ab *iiſdem Medicamentis intra Corpus* aſſumptis certiſſimè ſibi pollicentes; nec interim, numquid fortè *inibì lateat* quod eorundem Vires retundat frangatve, ſoliciti; nec, ſi integræ permanſerint, an eas intra Corpus, *incommodo* forſan Tempore, exeri Ægro proſit an ſecùs, cogitantes: *Volatilibus* & *Aromaticis* & quæcunque *Cardiacorum* nomine veniunt Medicamentis, nunc ſolidâ nunc liquidâ Formâ *non parcè* ingeſtis, Ægros diuturnis quibuſcunque

que Morbis laborantes de Die *inebriant*, ſomnumque, ne *æſtuantes* per Noctem deſerat, *Opio alliciunt*. Infirmum autem de Inertiâ, Languore, non ferendo ſibi Corporis ſui gravi Onere, Doloribus nunc hîc nunc illic occupantibus nulloque Ordine per Corpus volitantibus, de Animi denique Dejectione conqueſtum; priûs *irriſum* & *Dementiæ* inſimulatum, ad hilaria deinde *Pocula* lautumque & *elegantem Victum* (ipſum, mehercules! *Malorum Fontem*) tanquam ad *certam Medicinam* amandant. Quâ immeritâ Miſerorum *Deriſione* & odioſâ Nominum *Delirii* & *Dementiæ* Iteratione, & pro veris quorumcumque *nervinorum Morborum* Appellationibus ſubſtitutione Puſillanimes (quales ſunt *plerique* hujuſmodi Morbis laborantes) adeò terrent ut eorum non pauci Queſtus ſuos coërcere ultimiſque Malis cruciari, ſuſtineant, potiùs quàm ſe pro *deliris* & *dementibus deridendos* præbere. Sed iſti non ſatis intelligere videntur Nervorum Morbos non tantùm *reipsâ exiſtere* Cauſaſque habere *naturales* & *corporeas*; ſed & acre & *ſubactum Medici Judicium* & *Curam* non *perfunctoriam* poſtulare-imò & *benignam*, flectique *facilem*, & quæ, *laborioſam*, nec aliis in Morbis neceſſariam *Induſtriam* non refugiat, *benevoli* & *clementis* Viri *Miſericordiam* requirere, quod hujus Generis Ægris non tantùm cum *Doloribus Corporis* conflictandum ſit, ſed cum

triſtibus

triſtibus etiam *Spectris Larviſque* & vanis *meticuloſi Animi Terriculamentis*, unde *amœnæ* illos Rerum Species, magna Tædiorum Vitæ humanæ *Levamina*, deficiunt, Animique *Ægritudine* confectis *difficilior* eſt Morborum Dolorumque Corporis toleratio. Sed nunc ad Medicamenta redeamus.

QUANQUAM Volatilia & Aromatica *modicè* adhibita, &, *accuratâ* habitâ Ratione *Fluiditatis* Humorum & *Roboris* Fibrarum, *aliquid* conferant ad *illorum* quidem *Attenuationem* & quaſi emortuorum & torpentium Animationem, harum verò *Criſpationem* & Corrugationem *inchoandam: cautè* tamen *nec magnâ* Quantitate uſurpanda videntur, cùm ejuſdem ſint Naturæ cujus eſt opiparus Cibus Potuſque generoſior, eoſdemque pro Virium ſuarum Modo in Corporibus humanis Effectus edant. Quâ enim Re Cibus *lautior à ſimplice* differt, niſi *volatilis Salis* copia? Quid *Aromatica* ſunt, niſi Plantæ Radiis ſolaribus ſive Particulis *igneis* incluſis plenæ? Et nihil differt *Zinziberis, Piperis, Cubebarum* aut *Cardamomorum* ſcriptulum à paucis *Spiritûs* cujuſvis *volatilis* ſubtiliſſimi Guttulis, aut vinoſi Cyatho, niſi quod *hic* facilè perſpirabilis *citiùs* e Corpore ejiciatur, *illa* cùm firmioris Compagis ſint *tardiùs* egrediantur, ideoque *plurium* Malorum Cauſæ exiſtant. Et verò,
hujuſmodi

hujuſmodi Medicamenta etſi Cruoris *è Canalibus ſuis educti* Coagulationem aliquamdiu remorari concedamus, nihilo tamen minùs verum erit eadem *intra Corpus aſſumpta* cujus *lenti* fuerint & *viſcoſi* Humores, & *laxatæ remiſſæque Fibræ*, acriori ſuo *ſtimulo* & Vellicatione febrilem quendam *Ardorem accenſura*, Fibraſque ita quidem *irritatura* ut totam quanta eſt vim ſuam *ſuperſtitem* circumvolutandæ inerti & gravi Humorum Maſſæ impendant; ſed *ceſſante tamen ſtimulo*, ab improbo quem exantlaverint Labore *effœtæ*, *fractæ*, *laſſatæque* recedant, nec meliore *nunc* Loco ſit Æger, imò longè *pejori*, quà *ante* exhibita illa vana & inania Medicamenta quibus qui illis aſſueſcunt .... *tolluntur in altum* .... *Ut Lapſu graviore ruant*.... Quemadmodum Arborem circumſpersâ ejus Radicibus Calce ſi excitaveris; ubere quidem Fructuum Proventu *primos* ejus Annos beabis, *brevì* tamen *effœtam* exareſcere atque emori conſpicies.

§ 14. Hujus, quem coarguo, Erroris triſtes Effectus ita *frequenter* obſervari, ut *altiùs* Animo meo inſederit ejus Imago. Vidi qui *Ictericis* volatilia ſua, aromatica & deobſtruentia quæ vocant Medicamenta & lautiorem Cibum *eouſque* ingeſſerint ut miſero Ægro, obortâ primùm *Sanguinis* per patentiores quoſque Corporis Meatus *Effuſione*, *Febricula* poſtmodùm ſymptomatica

 Vitam

Vitam præciderit. Et qui *Arthriticos*, ne ſcilicet Morbus Ventriculum Caputque invaderet, ita *ardentibus* Medicamentis *inflammârint* ut Functiones *præcipuas* animales peſſumdederint, Articulorum Nodis rigentium *Mobilitatem* ſuſtulerint, Paroxyſmos denique periodicos in *anomalos* mutârint. Eadem etiam *Rheumatiſmi* ſors eſt; cujuſvis denique Morbi *diuturni inflammatorii*. Et *nuperrimè* quidem in ipſis acutis Morbis deſierunt, *ſi modò* tamen etiam nunc deſierint, calidum quod vocant Regimen adhibere. Sed hi cùm hujus Loci non ſint; *unicum* tantùm Morbum, *acuti* quidem Nomen præ ſe ferentem, qui tamen *huc pertinere* videtur, paucis attingam.

§. 15. Hic eſt quem *Nervorum* ſive *Spirituum Febrim* vocant, cujus Nomen Medici quidam ſunt qui perpetuò crepent, ſive Ægro Palmæ aut Pedum Plantæ *ſcorbutico* Calore ardeant, ſive *Febricula* ex Sanguinis qualicunque Æſtu aut Fibrarum Irritatiunculâ ingruat. Ponamus aliquem cui a Nativitate obtigerit aut ex incauto Victu obrepſerit debitæ Fibrarum Tenſionis *Remiſſio* & *Relaxatio* & Humorum *Lentor*; hunc inquam Hominem ponamus lautiore Alimento, & potu præcipuè ſpirituoſo, ſibi *liberiùs* indulſiſſe ita ut non *ſubitò* unoque quaſi Ictu ſed *ſenſim* lentiſque Incrementis naſcitura inde Mala ſuccreſcant. (Nam hujus

jus Conſtitutionis Hominum *magna* & *ſubita* Intemperantia *magno* & *violento* aliquo Symptomate *brevì* ſe oſtendit, quod idoneis Medicamentis *brevì* etiam profligatur niſi (quod ſi fiat *brevi* itidem fit) lethalem aut lethali paulò tantùm mitiorem Effectum habuerit. Atque hoc, ut *obiter* id moneam, Fundamento nititur Veritas vulgaris Obſervationis, *Infirmorum* ſcilicet & *inæquali Valetudine Hominum productiorem plerumque eſſe quàm robuſtiorum Vitam:* Infirmis, nempe ipſa ſua Infirmitas obſtat quo minùs vehementis alicujus magnique Morbi ſemina congerant, utpote quorum imbecillas Vires vel minima Morborum Materia ſtatim quatiat.) Quid autem hinc ſequetur? Humores nempe *æſtuabunt* ardentis & *igneæ Naturæ* Particulis ſatiati, & Partes ſolidæ ſtimulo & vellicatione in Contractiones *Naturæ Modum excedentes* adigentur, Glandulæ autem *intumeſcent* Humore non, quali per Morbos diuturnos frigidos, ſegni & pituitoſo, ſed *ardente acri* & *pungente*, Functiones animales turbabuntur, tota denique animalis Fabrica *fervebit*. At Partium ſolidarum naturali *Flacciditate* fiet ut *non eâ vehementiâ* hæc ſymptomata in *Infirmos* ſæviant quâ in *robuſtiores*, ex *iiſdem* Cauſis ſed vehementioribus &, propter Vires à longiore Tempore collectas, immanioribus, ſævirent. *Hunc*, ſi libet, Tumultum *his* Conditionibus circum-

 ſcriptum

ſcriptum Nervorum aut *Spirituum Febrem* vocemus. At *Febris* certè eſt, ejuſdemque cum *aliis Febribus* indolis: nec quicquam ab iiſdem differt niſi *moderatiore ſuo* Impetu *diverſâ*que *Ægri Conſtitutione*; *cujus* igitur Ratione interim habitâ variæque Morbi Malignitatis, non alio quàm *aliis* Febribus Modo huic Febri medendum videtur. Verbi Gratiâ, Eſto in *robuſtiorum* Febribus *citâ magnâ*que Evacuatione Opus; *hîc parcior* & *lentiùs* facta proderit. Illæ ſi *multam* Dilutionem & Refrigerationem poſtulant; his *temperatior* erit ſatis. Illis ſi *Jejunium* aut *tenuiſſimus* Victus neceſſarius eſt; his *modicus*, *facilè concoquendus* & *refrigerans* pro Jejunio erit. Denique, inclinante jam Morbo poſtquam Dilutio per idoneum Tempus protracta fuerit, è Cardiacorum & Volatilium Medicamentorum *temperatioribus* aliquantulum *illis* ſi conveniat, quo denuò quaſi animetur *vapida* Humorum Maſſa, & cruda, jam cocta, per Vias à Naturâ paratas ejiciantur; *his calidiora* & *valentiora* opus erunt, propterea quòd *vapidiores* & *ſegniores* ſint horum quàm illorum Humores, & *remiſſiores infirmioreſ*que Fibræ, ideoque *fortiori* ſtimulo egentes, quo Motum tantùm non penitùs intermiſſum denùo repetant. Et hoc inſuper Diſcriminis inter harum & illarum Febrium Curàtionem intereſt, ex *Ægrorum* etiam *Conſtitutione* ortum, quod nempe ſicut *his* quàm illis

illis *minoris* & mitioris Morbi *protractior* eſt Duratio, ita Medicamentorum cuique Morbi Tempori convenientium *diuturnior* etiam uſus, in hiſce acutorum Morborum tardiſſimis & quodammodo chronicis quàm in acutioribus & acutiſſimis erit neceſſarius. *Harum* autem Febrium de quibus jamdudum diſſerimus *aliquæ levioris* ſunt Momenti, &, ſicut quæ ex Ebrietate aut neutiquam gravi Frigore ſuſcepto naſcuntur, *modicâ* Evacuatione & refrigerante *paucorum* aliquot Dierum Victu ſanantur. Quæ *graviores* ſunt, quanquam *majorem* Obſervationem poſtulant, non tamen *id* exigunt ut Æger Lecto affixus Volatilibus, Cardiacis, Diaphoreticis, Veſicantibus, *totâ*que ſupellectili medicâ, quod quibuſdam familiare eſt, *opprimatur*, quibus certè pro Sanitate promiſſâ non raro omnium Morborum ultima Medela Mors arceſſitur. *Satis* fuerat Ægrum (non *Lecto affigere*, ſed) Cœli *Inclementiâ* defendere *nocturniſ*que Frigoribus & *Intempeſtivâ* Vigiliâ. De *Die* verò *ſereni* & aperti Aëris Captatio, moderata Corporis *Exercitatio* & hilares Amicorum Confabulatiunculæ ita *non obſunt* ut ad Morbi Medelam *non parùm conferant*. His autem omnibus Lecto affixus deſtituitur. Sed hujuſmodi Febris ſi *non ſola*, ſed cum alio ſimul Morbo gravi, *quemcunque* Hominem, aut etiam *ſola* eum cui præ *laxiſſimâ Fibrarum Remiſſione* & *Humorum ſummâ Corruptione*

ruptione nullus Morbus periculo vacat, invaſerit: Non tùm *Morbi Natura* mutatur, ſed *Curationis* quidem *Difficultas* augetur. Hæc de Febri Nervorum *idiopathicâ* dicta ſunto. Eſt & alia quædam *ſymptomatica*, quæ ex æſtuantium Humorum Luctâ & Craſi *jam Vitium faciente* oritur. Eſt præterea Febris Nervorum *hectica*, quæ Ulcus internum aut phthiſin lethalem antecedit aut comitatur. Hæ *pro ſua quæque indole*, quæ ex Morbo *cum quo complicantur* pendet, tractandæ ſunt. At Febris Nervorum *ſimplicis* quâ *talis*, curandæ optima Ratio ea eſt quam *jam tradidimus*. *Eodem Modo* ratiocinabere de Aſthmate, Arthritide, Colicâ, Tuſſi convulſivâ, aliiſque Morbis quæ vulgò in *humoroſos* & *nervoſos* (ſic enim appellant) diſtinguuntur. Qui nempe in *aliis generali* cujuſvis Morbi Nomine vocantur, in Hominibus *infirmarum Fibrarum*, *nervoſi* dicuntur: nec in *his* & *illis* tam *Morbi Natura* quàm *Ægri Conſtitutio* diverſa eſt: Cujus Diverſitatis ſi debita habeatur Ratio, ut ſcilicet, *Infirmis mitiora* omnia, & *præcipuè* evacuantia, Medicamenta exhibeantur; *eadem* & Methodus & Medicamenta *utriſque* conveniunt.

§. 16. His ſic expoſitis ad ipſam nunc *Morborum nervinorum Curationem* & *Medicamenta* cuique Intentioni propria & accommodata tranſeamus.

Post

Post præmiſſa quæ vocant *Univerſalia*, hoc eſt, cujuſvis Generis Evacuationes Morbi & Ægri Indoli & Statui præſenti convenientes, quæ fiunt Sanguinis Miſſione, Cucurbitularum Applicatione, Emeticis, Catharticis Stomachicis (quæ ſcilicet dum Alvum exonerant, Stomachi ſimul Inteſtinorumque Fibras roborant) Veſicatoriis & Clyſmatis; quæque per Curationis Decurſum prout Morbi aut maximè urgentium Symptomatum Ratio poſtulaverit repetendæ ſunt, quo Humorum libero Circuitui Locus & Spatium detur & Alimentorum Ductui, nè fortè ejus Sordibus obtundatur bonorum Medicamentorum Vis, impura & noxia everrantur: *Poſt horum*, inquam, uſum adhibitum, prædictarum Intentionum *primæ* aſſequendæ maximè idonea & convenientia Medicamenta ſunt *Calomelas*, *Æthiops mineralis*, *Cinnabaris Antimonii* & *Nativa*, *Antimonium Diaphoreticum*, *Bezoardicum minerale* & *Joviale*, *Sal Jovis*, *Succi antiſcorbutici*, *Vina* & *Cereviſiæ medicatæ*, *Decoctum Lignorum*, & congenera; Verbo, quæcunque Particularum ſuarum *Pondere*, *Agilitate* aut *quavis* denique *Proprietate* ſuccis *craſſis*, *viſcidis*, *lentis incidendis*, *attenuandis* & *fluidis reddendis* idonea inveniuntur: Hæc, inquam, prout Ventriculi Infirmitas ea tulerit aut Ægri

Morbive

Morbive Indoles poſtulaverit, adhibita, primæ Intentioni optimè reſpondent. Inter ea *primum Locum* tribuo *Cinnabari Antimonii* quæ, ſcilicet, ex omnibus una *Ventriculo minimè moleſta* eſt, nec ita facile *Torminibus Inteſtina* excruciat aut *Catharſin* ciet, præſertim *artificiosè* elaborata, *recens*, & in *longè ſubtiliſſimum* Pulviſculum repetitâ Triturâ, quam Lævigationem vocant, comminuta ut commodè Canales minimos Serum Lymphamque vehentes, *præcipuam Morbi ſedem*, ſubingredi, aperire, & meabiles reddere queat. Quantum autem *recens* & *ſubtiliter* comminuta, *veteri, effœtæ* & *craſſiùs* contritæ in profligandis Morbis ex Humorum Lentore natis præſtet, ſoli *experti* & *oculati Teſtes* reputare poſſunt. Ipſe ego maximas ejus Vires ſæpè miratus ſum, cùm *nulli alii* Medicamento ſimul adhibito Laudum ejus vel minima pars *communis* eſſè poſſet. Sed licèt his de Cauſis illam *Bezoartico* & *Æthiopi minerali pleriſque* in Morbis anteponam: magnam tamen Efficaciam, imò *palmariam Æthiopi minerali* attribuo, ubi Naturâ *robuſtiorum* craſſiſſimi & *lentiſſimi* ſunt Humores & *Sale ſcorbutico refertiſſimi*, hæcque Vitia Fibrarum Remiſſione *inſigniora* & manifeſtiora ſunt; idque propter *catharticam* ejus Vim iſtis utilem & idoneam, miramque *Sulphuris* in *acidi acriſque Salis* Moleculis *diſſolvendis Aculeis*que *obtundendis* Facultatem.

De

De Medicamentis è *Ferro* paratis hîc taceo, cùm ea ad *aliam* ab hâc Claſſem referam, propter Rationes ſuo Loco adferendas.

§. 17. Ad Finem *ſecundâ* Intentione propoſitum aſſequendum mirabiles profectò ſunt Vires Medicamentorum *ſulphureorum*. Quod ut manifeſtè appareat, ſummam perpende eorum Efficaciam in ſanandis *Cutis Morbis*, Hæmorrhoidum Dolore, Arthritide, Eryſipelate aliiſque Morbis diuturnis inflammatoriis; univerſam denique eorum Naturam & Facultates tecum reputa, quas ego in *Tractatu de Arthritide* fuſiùs explicatas dedi. Inſuper, eidem propoſito conducunt Medicamenta *abſorbentia* & *alcalina dicta*, *gummoſa* denique *volatilia* & *volatiles Sales*. Non quòd credam *Volatilia* propter vulgò aſſignatam *præcipuè* Rationem, quòd nempe *alcalinâ* ſuâ Vi *acida* obtundant, *hoc in Caſu* prodeſſe; quanquam nec hujuſmodi *aliqualem* Efficaciam iis negem: ſed *multò etiam magis* quia Humores *ſegnes*, *reſides* & *vapeſcentes* & Medicamentis in primâ Intentione proſequendâ adhibitis ita dilutos & attenuatos ut id tutò nunc fieri poſſit, *agitent*, *comminuant ulteriùs*, *excitent* & *animent*, adeoque primæ Claſſis Medicamentis commodè ſuccedant & ſubſidiariam quandam nec inutilem Operam præſtent. Diligenter interim cavendum eſt ne *volatilia* iſta Medicamenta *intempeſtivè nimiâve Copiâ* ingerantur.

rantur. Si enim *intempeſtivè*, Humoribus ſcilicet adhuc lentis necdùm dilutis, adhibeantur: nimiâ eos Vi agitabunt, eoque aut *Febrem* excitabunt, aut ſaltem majori quàm par ſit Momento in Canales minimos & Glandulas eos adigent; quibus obſtructis alterius cujuſpiam *inflammatorii* Morbi Periculum imminebit. Si autem *nimiâ Quantitate*, etiam Humoribus *ſatis* dilutis exhibeantur, *Ardorem* æquo majorem accendent & *hecticam* fortaſs è Febrim inducent: Humores certè *ſalſuginoſâ Acrimoniâ*, cui minuendæ atque ejiciendæ jam diu allaboratum eſt, *denuò* inficient. Quanquam fatear non tam vitioſæ malignæque Indolis eſſe Acrimoniam ab hiſce *ſimplicioribus* & *ſubtilioribus* Salibus Ignis Vi comminutis ortam, quàm ea eſt quæ *craſſis* variéque *compoſitis* valentioris Cibi Potûſque ſpirituoſi Salibus debetur. *Iſtis* quidem è Corpore ejectis cùm præ nimiâ *inſulſi* Fluidi ingeſti Copià (*quâ tamen non ingeſtâ Sales efferri non poterant*) & Humores *vapeſcant* & Fibrarum Vis motrix *langueat*: ipsâ Experientiâ Teſte, Volatilia iſta Medicamenta *juſtâ Menſurâ* exhibita *Fibris ſtimulandis* atque adeò Humorum *Circuitui accelerando* totique *Corpori quaſi animando* non parùm conferunt: ſicut multùm Aquæ fontanæ bibentibus utile eſſe poteſt Vini aut calidioris cujuſvis Liquoris *pauxillum*, ne Aqua nimio ſuo Frigore & *Inertiâ* intra primas Vias inutiliter moretur

tur efficiens. Neque tamen *omnium* volatilium Medicamentorum *unicam* eam eſſe Vim affirmo, quâ *calefaciunt Fibraſque ſtimulant.* Agnoſco enim in illis, præcipuéque *gummoſis*, inſignem etiam *incidendi* & *attenuandi* Vim, quâ quicquid adhuc Humoribus tametſi dilutis tenacioris Materiæ innatat ita comminuitur ut cum tenuiore eorundem Parte faciliùs commiſceatur & in Fluorem magis homogeneum coëat. Hoc inſuper *gummoſa* reliquis Volatilibus præcellunt, quòd præter jam dictas Vires omnibus communes, ea in ſe contineant & *Salem* & *Oleum* præcipuam *Saponis* Materiam; quo fit ut *Humoribus* Corporis animati commiſta in *Saponem* quadantenùs naturalem mutentur, quò efficaciſſimè everruntur ſordes Canaliculorum Lateribus adhærentes Diuturnitate temporis contractæ, quæ per *Morbos longos* & languidioris Humorum Circuitionis & multorum Canalium obſtruendorum Cauſæ fiunt. Qui autem Medicamentorum *ſmegmaticorum* Vim pleniùs intelligere velit, ille eximias, cùm in aliis Morbis tùm præcipuè in *Ictero* domando, eorum Virtutes ſecum reputet, aut ex accuratiſſimis *Boerhaavii*, immensâ Eruditione viri *Libellis*, grandium Voluminum Materiam complexis, eorum in tollendis Obſtructionibus Efficaciam addiſcat. *Hoc tantùm* inculco: Cum *eximiâ calefaciendi Vi* polleant; nunquam illa *priùs* adhiben-

da eſſe quàm Humores ſatis diluti fuerint; & ne tùm quidem niſi *parcè* eâque modò Quantitate, quæ, habitâ Ratione Virium Ægri, illi *modicè calefaciendo* ſatis ſit; ne *pleniùs* ingeſta Morbo aliquatenùs jam devicto *novas Vires* addant, aut ejus Loco alium *periculoſiorem* inducant. Hujus Generis Medicamenta potiora ſunt *Sulphur Vivum*, *Flores ſulfuris vulgares* aut potius Aquâ ferventi ter quaterve *abluti* & *inſulſi facti*, quo vellicans eorum *ſtimulus* qui Tormina Inteſtinorum nonnullis efficit multùm *retunditur*, *Lac Sulphuris*, *Antimonium crudum* & *Diaphoreticum*; *Teſtæ* in Pulverem contritæ, *Oculi Cancrorum* præparati, *Corallium*, *Margaritæ*; *Aqua Calcis*, *Aqua Benedicta* Batei; *Gummi Ammoniacum*, *Galbanum*, *Myrrha*, *Aſa fœtida*; *Caſtoreum*, *Sal Succini*, *Sal Cornu cervini*, & ſimilia. Ex his ego *Palmam tribuo Floribus ſulfuris*, *Gummi Ammoniaco*, *Caſtoreo* & *Sali Succini*, utpote præ reliquis *efficacioribus minúſque ingratis*. Hujus autem Claſſis Medicamentorum Uſus tamdiu continuandus eſt quamdiu Morbi Protervitas, Cauſarum eum producentium Diuturnitas aut Symptomata graviora requirunt. Fortaſſe *non ineptum* erit, imò prudentiſſimum reperietur, utramque Medicamentorum Claſſem *conjungere* & *combinare*, præſertim poſt debitam priorum Medicaminum Adminiſtrationem & circa Tempus

Tranſitionis

Tranſitionis ab unâ ad alteram Claſſem. Sed hæc omnia ad Ægri Naturam & Symptomata urgentia pro Medici prudentiâ accommodanda ſunt.

§. 18. Ultimæ denique Intentioni, quæ eſt Fibrillas, ex quibus ſolidæ Corporis Partes compoſitæ ſunt, laxatas conſtringere, remiſſas intendere & corrugare, hæc Medicamenta accommodata ſunt: *Cortex Peruvianus, Cortex Eleutherii, Glandes quercinæ, Viſcus arboreus, Cinnamomum, Calamus aromaticus, Cortex exterior Mali Aurantii, & amara quæcunque, Terra Japonica, Rhabarbarum torrefactum, Pulveres teſtacei & quicunque abſorbentes, Vitriolica* & omnia *ſtyptica*, Medicamina è *Ferro* parata, & *Aquæ* omnis Generis *chalybeatæ*: Reliquis omnibus *præſtat Cortex Peruvianus* quem à multis Annis magno cùm Succeſſu adhibeo in omnibus *laxæ Fibræ* Morbis, variis quidem Formulis, ſed quarum longè elegantiſſimam & efficaciſſimam puto iſtam quam mox deſcripturus ſum quamque mecum communicavit doctiſſimus & ingenioſiſſimus Amicus meus D. *J. Burton*, Medicinæ Doctor, novi Collegii *Oxonienſis* Socius. Ea eſt hujuſmodi. *Corticis Peruani* optimi in Pulverem ſubtilem contriti Drachmas decem, *Calami aromatici* unam Drachmam, *Cinnamomi* tantundem, *Corticis exterioris Aurantiorum Malorum* Drachmas duas

& *Coccinillæ* ſemidrachmam macera per Biduum in *Vini albi Olyſipponenſis* Libris duabus & ſelibrâ. Liquorem deinde per Filtrum tranſmitte. Hujus Infuſi tria aut quatuor Cochlearia duabus ante Prandium Horis, totidemque eodem ante Cœnam Temporis Intervallo epota Ægro mirificè proſunt; ſi modò *idoneo Tempore*, attenuatis nempe priùs Humoribus, ut jamjam docuimus, exhibeantur, eoque magis ſi admiſceatur *Infuſi Vitrioli Martis* poſt deſcribendi pauxillum. *Infirmiſſimis* autem, quorum Ventriculi ne vel hoc Infuſum ferunt, convenit vel *Decoctum Corticis ex Aquâ*, vel Pilulæ ex ejus *Extracto* quod conficitur *Corticis* eandem Portionem ter aliâ atque aliâ *Aquâ* decoquendo; quæ deinde Evaporatione ad commodam ſpiſſitudinem redigenda eſt; aut ex ejuſdem Reſinà eâdem ferè Methodo Ope ſpiritûs Vini affuſi elicitâ. Pilulæ hujus *Extracti* aut Reſinæ duæ treſve infirmo Ventriculo Vinum ferre non valenti ſuprà propoſitâ *Tincturâ* aptiores ſunt.

§. 19. Medicamentorum *è Ferro* paratorum, quæ *Chalybeata* vocantur, *præcipuam* Facultatem eam eſſe puto quâ *aſtringunt* Fibraſque corrugant. Iſta Facultas *ipſo Guſtu* deprehenditur quem Naturâ, ut optimè monet diligentiſſimus *Joannes Floyerus*, Medicinæ Doctor, Eques auratus, deſtinavit

deſtinavit inveſtigandis & deprehendendis *magis obviis iiſdemque efficaciſſimis* Qualitatibus Rerum intra Corpus ſive Alimentorum ſive Medicamentorum ſpecie admittendarum. Quod *Rationi* maximè conſentaneum videtur. Cùm enim *Linguæ* & *Palati* Fibræ ejuſdem ſint Naturæ & Texturæ cujus ſunt *Ductûs Alimentorum* reliquorumque *per totum Corpus* Vaſorum Fibræ: valdè probabile ſit non diſſimili Modo Medicamenta *interiorum* partium Fibras afficere ei quo harum *exteriorum* Fibras afficiunt. Et Medicamenta quidem *ferrata*, *Corticem Peruanum*, *Glandem quercinam*, *Rhabarbarum* & *Vitriolata* ſentimus Oris, Linguæ & Palati Fibras *conſtringere* & *corrugare*. Et quod ad Operationem hujuſmodi Medicamentorum in Corporis *interiores* Partes attinet, notabile eſt Arteriam, quæ in *Febrium intermittentium* Paroxyſmis Ictu *inæquali* nec uniformi in explorantis Digitum impingit, quaſi ſi Arenâ & ſabulo Aquæ permiſtis repleretur, profligato jam ab aſſumto *Cortice* Morbo Pulſum dare *æquabilem*, *integrum*, *uniformem*, *plenum*. Quam Mutationem nulli potiùs Rei attribuas quàm ei *Corticis* Facultati quâ ſanguinis Particulas antea *inæquales*, has æquo *lentiores craſſioreſque* illas *tenuiores* & *fluidiores*, in unam *æquabilem ſuique per omnia ſimilem* Liquorem compingit, Fibriſque *Tonum* & Vim *elaſticam* amiſſam reddit.

Præterea

Præterea notiſſimum eſt tenuem *exteriorem Mali Aurantii Hiſpalenſis Corticem* in Pulverem contritum, aut etiam totum integrumque *ipſum Malum* (cujus una notabilis Facultas eſt, illi cum omnibus acidis amariſque communis, quâ validiſſimè *aſtringit* Fibraſque corrugat) feliciſſimè mederi *Febribus intermittentibus Puerorum*; quorum nempe Humores *mitiores* & *blandiores* & Balſamo quodam naturali pleniores ſunt, nec ut *Ætate provectiorum* ſucci ita *vitiati* & *corrupti*. Idem præſtat *Flos Chæmæmeli*; notiſſimum enim eſt ante advectum in *Europæas* Regiones *Corticem Peruvianum*, Febres intermittentes Medicamentis, cujuſvis Generis, *amaris* & *chalybeatis* profligatas fuiſſe. *Chalybeata* autem ex eorum Genere ſunt quæ ſanguinem ſiſtunt. At hujuſmodi Medicamenta, vel *ſenſu* Judice, exteriùs appoſita leniorum *Cauſticorum* Ritu operantia Fibras Cutis *criſpant* & *corrugant*: Similique Modo *Guſtûs* Organa afficere *ſentiuntur*. Eodem etiam Modo, *Fibrarum* nempe non *Cutis* tantùm ſed & *ſubjectorum Muſculorum Contractione* & Corrugatione, *ſtypticam* ſuam Vim exercet *Omphacium* aut *Acetum*. Pannulis enim horum utrovis calefacto madentibus *illæ*, Articulorum Luxatione aut chirurgicâ ad Oſſa fracta committenda Extenſione, ſupra Modum *diſtractæ*, poſt Immerſionem in Frigidam, utiliſſimè involvuntur.

Ex

Ex *unâ hâc Facultate* ſatis intelliguntur *Chalybeatorum* Effectus. Solidarum enim Partium *Fibras criſpando* & *corrugando* eaſdem *intendunt*, Vimque iis *elaſticam* ſufficiunt quâ confirmatæ eo Humores Motu ciere poſſunt ut *integrum* per *minimos* etiam quoſque Corporis Canaliculos Circuitum facilè abſolvant. Quod cùm ſit *ſanitas* omnibus ſuis Numeris *perfecta* expletaque eſſe videtur.

§. 20. In Medicamentorum *e Ferro paratorum* Adminiſtratione *dupliciter vulgò peccatur*. *Primò*, cùm *nimiâ Quantitate* exhibentur aut *Formâ craſſiore & difficiliùs concoquendâ* quam ferant Ægri Fibræ remiſſæ & infirmæ lentique & craſſi Humores. Cùm *nimiâ Copiâ*, præcipuè *Formâ ſolidâ*, exhibentur, *Ventriculo moleſta* incumbunt, Nauſeamque, nonnunquam & Vomitum excitant, aut *intacta nec diſſoluta* cum Fæcibus ejiciuntur. Imò, triſtem eorum, *rudiore craſſâque Formâ liberiùs* ingeſtorum, Effectum à Teſtibus Fide dignis accepi, cùm Mole & Pondere ſuo Ventriculi Fundo hærentia Seceſſum ſibi formaverant, proprio ſe Involucro intexerant, Ægroque tandem Exitio fuiſſe videbantur. Manifeſtum eſt *Aquas* chalybeatas quovis *alio* Medicamento chalybeato operari efficaciùs: Et ſenibus, quibus Medici plerique Ferri Uſum medicinalem interdixerant, *Aquæ*

Thermarum *Potum* mirando ſæpe Levamini fuiſſe eſt notiſſimum. Expertus ſcio *ſola leviſſima* & *tenuiſſima* Medicamenta ferrata, *Formâ liquidâ minimâque Quantitate*, præcipuè cum *primò* exhibentur, infirmarum Fibrarum Ægris convenire. Hujus Generis optimum videtur jamjam deſcribendum Medicamentum; quod mihi ſuggeſſit Reverendus Vir *D. Curtis*, olim Medicus nunc ſacerdotali Munere nobilis, cujuſque mirabiles ſanè Effectus ſæpè vidi, præcipuè cum pari Quantitate *Elixiris Proprietatis Paracelſi* aut *Tincturæ Corticum Aurantiorum* (prout hoc vel illud Morbi Status exigebat) exhibiti. Eſt autem ejuſmodi. *Salis* ſive *Vitrioli Martis* Unciæ in Vas figulinum aut vitreum injectæ affunde *Aquæ ferventis* Libram. Poſtquam Pulviſculus croceus ſubſederit, inclinato Vaſe Liquorem limpidum effunde, quem Phialæ vitreæ incluſum aſſerva. Hujus Cochleārium minimum Aquæ Poculo admiſtum & epotum præſtantiſſimi Uſûs eſt in omnibus infirmarum Fibrarum Morbis & ubicunque Medicamentis ferratis utendum eſt. Quibus Fibræ *tenerrimæ* ſunt, omnia ex *ſale* parata Medicamenta Alvum nimis ſolvunt & Inteſtina irritant. Ideoque iis, poſt ablutos Alimentorum Ductus, aptiùs congruunt *Crocus Martis aſtringens*, cum *Stomachicis* & *aſtringentibus propriè ſic dictis*. Magno etiam Ægri Commodo minimum

hujus

hujus Cochlearium immiſcetur præſcriptæ Doſi *Tincturæ Corticis Peruviani* ſuperiore Paragrapho deſcriptæ. Præſtat autem illud Liquori cuivis idoneo inſtillatum ſeorſim bibere ne prioris Colorem jucundiſſimum *Burgundici vini* æmulum (cujus Gratiâ *Tincturæ Burgundicæ* Nomine eam inſignio) in atrum convertat. Infuſum modò deſcriptum ſi comparaveris illi Infuſo quod ab aliquot jam Annis *Londini* venditant *Spiritûs Chalybis aperientis* Nomine; vix, credo, cenſebis hæc duo quidquam inter ſe differre, niſi Aquæ Quantitate qua ſal diſſolvitur.

SECUNDUM Erratum eſt chalybeata Medicamina, præſertim ipſam Ferrugincm, *calidis Aromaticis* miſtam *præproperè* exhibentium antequam *Scorbuto calentium* aut *Cachecticorum*, aut eorum qui intemperantiùs vixerant Humores *ſatis diluti & attenuati* fuerint. * *Sydenhamus* acri alias Judicio Medicus chalybeata Medicamenta *ſine* Catharticis exhibenda putat. Malè me Judice. Etenim *hæc illis præmittenda* eſſe cenſeo, *priùſque* Inteſtina ſordibus ſuis purganda, lacteorumque Vaſculorum Oſcula detergenda & aperienda, Humoreſque diluendos & attenuandos, quàm chalybeata exhibere audeas. Quæ niſi fierent ſemper obſervavi à Medicamentis *chalybeatis* ingeſtis Corpus *plus æquo incaleſcere, Caput tentari,* Ægro *anxio ipſum Cor laborare* (quod ex

H 2 Pulſûs

* Diſſert. Epiſtolar. P. 146.

Pulſûs Arteriæ quaſi Luctâ & Niſu irrito dignoſci) hiſque ſimilia fieri quæ Molæ aquaticæ nimiâ Aquæ Copiâ non jam ampliùs in Gyrum rotatæ ſed obrutæ & impeditæ accidunt. Sed hæc cùm ſupra expoſuerim, pluribus ſuperſedeo.

§. 21. Diligenter autem hîc notandum eſt, Ægro Nervorum *magno aliquo* & *inveterato* Morbo laboranti, niſi Fibræ *primitùs* firmæ ſanæque fuerant aut ſi Vires *vergente jam Ætate* inſigniter collapſæ ſint, *plenam Sanitatis in integrum Reſtitutionem* nequaquam eſſe expectandam. Quæ cùm *diuturnum* & Tædii plenum variorum Medicamentorum Uſum, Victumque *maximè abſtemium* atque adeò pleriſque *ingratum* & *difficilem* poſtulet: Aut non perſtabit *Æger* in Propoſito, aut *Morbus* Diuturnitate Temporis altiores egerit Radices quàm quæ penitùs evelli poſſint, aut exiguum quod ſupereſt *Vitæ ſpatium* non tanti videbitur ut ejus Cauſâ tam *durum* perferre Laborem æquum ſit, Viamque ſatis *aſperam* ingredi è quâ deinceps Pedem *imperfecto Itinere* referre non ſit uſquequaque *tutum*. Nam ſiquis ab *incepto* Tramite *deflectat*, nec ad Finem uſque *perduret*, *ſingulaſque* Intentiones ſupramemoratas per idoneum Temporis Spatium proſequatur; *prioribus* intempeſtivè *relictis* aut perfunctoriè curatis moleſtiora Symptomata

augebuntur,

augebuntur, nedùm remittent. Medicamenta enim per *duo priora* Curationis Stadia uſurpanda junctuſque his abſtemius Victus, Corpus humectando, evacuando & Alimenta ſubtrahendo Fibrarum Debilitatem & Laxitatem *augebunt* potiùs quam eidem medebuntur. Unde *primo Intuitu* Ægri Res pejore, ſaltem non multò meliore Loco eſſe videbuntur, quàm quo priùs fuerant, uſquedum ad *tertium* Stadium progreſſus fuerit, in quo *Curationis Apex* conſiſtit. Imo illis etiam qui *partialem* tantùm & *palliativam* Curam ambiunt per *omnia tria* præmonſtrata Stadia progrediendum eſt, eademque Medicamenta adhibenda ſunt, etſi *minor Accuratio* ſufficiat, nec eorum Uſum per *tam longum Tempus* continuare opus ſit. Iſtum igitur *integræ ſanationis* Curriculum ingredi debent *ſoli juniores* aut conſiſtentis ſaltem Ætatis Ægri, à primâ Origine ſani, quibuſque ex acutis Morbi Nervorum ſuccreverint, quique eos ipſi ſibi incauto aut intemperanti Victu acciverint, neque a morbidis Parentibus hauſerint. *Aliis partialis* aut *palliativa* quam vocant Cura ſatis erit: ſufficietque Symptomata mitigare & Vitam reddere tolerabilem. Quod prudenti *prædictorum* Medicamentorum *Delectu* & *Victûs præſcripti* Uſu per *non longum* Tempus adhibito certiſſimè obtinetur, niſi *Viſcera* immaniter corrupta ſint, aut lethalis aliquis Morbus, Morbum laxis

laxis Fibris debitum *comitetur.* At verò integram perfectamque *fieri poſſe* Morborum laxæ Fibræ Curationem expertus audacter affirmo; cùm plures etiamnum ſuperſint *non infimi Ordinis Viri* qui Conſilia mea ſecuti Vitam *miſeram* & *vix tolerari dignam ſanâ, lætâ, hilari, Morbis immuni* mutârunt.

§. 22. Ex ſupradictis manifeſtum eſt, in *omnibus Nervorum Morbis*, poſt inſtitutam debitam Evacuationem quâ ſymptomatum Vis aliquouſque frangatur, *principem* in Curatione Locum obtinere *Victum tenuem* Ciborumque *emollientium* & *humectantium* Uſum: Nonnunquam & *hæc ſola* ſufficere. Fibrarum enim Morbis, Adultorum præcipuè, iiſque quos ipſi ſibi Ægri acciverunt nec naſcendi ſorti acceptos referunt, eſſentialis eſt *Humorum Lentor* & ſive *Aciditas* ſive *Acrimonia, Fibrarumque Debilitas, Flacciditas* & *Laxitas.* Et cùm ex *horum duorum* Conditione pendeat omnium Actionum Animalium Vis & Vigor: His vitiatis languidè ſegniterque procedet Alimentorum *Concoctio,* Sanguinis *Circuitio,* ejuſdem in Pulmone *Comminutio* ſive quam *aliam Mutationem* ibi ſubit, *Secretiones* omnes & Materiæ perſpirabilis *Expulſio.* Quare quibus *debiles Fibræ* ſunt ſi lauto & *opiparo Victu pleniùs* ſibi indulgere ſolenne fuerit: Illis lymphaticæ Arteriæ,

Glandulæ

Glandulæ internarum præcipuè Partium, omniaque Secretionis Organa aliquatenùs *obſtruentur, intumeſcent*, Officioque ſuo non ultrà ſufficient, ipſaque Natura obruta fatiſcet. Tenuem autem Victum minúſque ſapidum & *Palato* gratum ſi quis ideo *Ventriculo* minùs etiam gratum futurum, & propterea nec *Vitæ Uſibus* ſuffecturum timeat: Ille cogitet, quamdiu Vita durat ejuſque Actione multum Corporis ſubſtantiæ deteritur, illud autem Damnum reſarcire neceſſe eſt, Appetitum non defuturum & Ventriculum *ſalubria* quævis Alimenta etiam *minùs curioſè condita* avidè amplexurum, concocturum, bonoque inde educto ſucco Corpus refecturum. Quæ quamdiu fiunt, ne delicatiſſimis quidem Fame pereundi Periculum imminere. Morbis igitur *Nervorum* laborantibus cùm *omnes Functiones animales langueant*: Nullis Medicamentis Humores *attenuare* & *comminuere* eorumque *Acorem* aut *Acrimoniam* lenire aut *Fibris Vires* ſuas reddere ſperes; niſi pro *pleno* & *luxurioſo* Victu & Vim coctricem ſuperante *parcum, tenuem, ſimplicem* & *facilè concoquendum* ſubſtituas. *Medicamenta* quidem prudenter uſurpata Curationis Tempus in *minus ſpatium* contrahunt. Sed uſque adeo valet hiſce in Morbis *Victûs Ratio* ut eum, ſolâ Evacuantium commodo Tempore & prout ſymptomata exigunt exhibitorum Ope adjutum, eorundem

dem Curationi ſufficere poſſe putem. *Victûs autem Regimen* ejuſque inſignem ad Morbos cùm *avertendos* tùm *ſanandos* Vim, qui volet, ex præcedenti *De Sanitate* Tractatu alioque, quem *de Arthritide* conſcripſi, diſcat.

§. 23. JAM traditam de Nervorum Morbis Doctrinam *particularibus* aliquot *cujuſque Generis* præcipuis Caſibus applicemus, ejuſdem cùm illuſtrandæ tùm confirmandæ Cauſâ. Prima ſe quærenti offert *Apoplexiæ*, immanis Morbi, *altera* Species. Duæ enim ſunt. Quarum *altera, auſtralibus* Regionibus calidioribus familiaris, Cerebri aut Membranarum illud ſuccingentium Inflammationi aut Canaliculo cuipiam intra Cranium rupto, debetur. Cujus ſanandi ſi qua uſpiam ſpes ſupereſt: Ea tota in *Sanguinis Miſſione* & *Refrigeratione* poſita eſt. *Altera*, proprium *borealibus* noſtris Regionibus Malum, Humorum *Lentori*, Arteriarum lymphaticarum ſive ſeroſarum, plerarumque Glandularum aliorumque Secretionis Organorum *Obſtructioni* Ortum ſuum debet. Quibus *unà omnibus undique* Nervos circumprimentibus præcipuèque intra Cranium, liberamque eorum Undulationem impedientibus, Ægro unà ſenſus, Intellectus &, qui ab hoc pendet, Motus localis perit. Hæc *guloſis* & *luxurioſis* plerumque accidit, Morbiſque quibus ſolennis eſt *Metaſtaſis*

(quales

(quales ſunt Rheumatiſmus, Colica, Arthritis, *&c.*) obnoxiis. Iſta autem omnia *Humorum lentorum Attenuationem* & *ſegnium Excitationem* poſtulant. Quæ duo *prima* poſuimus in Morbis Nervorum curandis. Quibus tamen meminiſſe oportet præmittenda eſſe Medicamenta quæ diximus *evacuantia: Illorumque* & *Stimulantium* præcipuè Uſu Ægrum à *Paroxyſmo* liberandum. Nam Apoplexiæ Nomine (quod monere decet) *hîc* non Paroxyſmum *tantùm* intelligimus, ſed eam morbidam Corporis *Diſpoſitionem* quâ tali Paroxyſmo *facilè obnoxia* eſt,qualiſque Paroxyſmum ſemel aut ſæpiùs paſſo eſſe ſolet. Hic autem Morbus cùm *Ætate provectis* plerumque accidat,quibuſque *penitiùs corrupti* ſunt Humores Fibræque *enervatæ*, *minimumque* vitalis Fomitis ſupereſt: Quoſcunque eo correptos mihi contigit videre iis *ſola palliativa* Cura erat ſperanda. Quare cùm nihil quidquam majoris Momenti à propriâ meâ Experientiâ deductum occurrat, & aliena compilare non libeat: Plura hâc de Re ſcire cupientes ad ſolertiſſimi *Wepfferi* Tractatum *de Apoplexiâ* remitto.

§. 24. *Epilepſia* vix aliter ab *Apoplexiá* quam Gradu differt hâcque unâ præterea Re quòd *Epilepticis* omnibus ſpuma Os obſideat. Quod *Convulſionem* monſtrat; at *debilem*: Oppreſſæ enim Vires majori & *validiori*

ciendæ non ſufficiunt. Epilepſia igitur, quâtenus ab *Apoplexiâ* leviore differt, *convulſivis* Nervorum Morbis accenſenda eſt. *Convulſio* verò quid ſit ut oſtendam: Repetendum eſt ex præcedenti Tractatu omnem ſpaſmum aut Convulſionem non aliud eſſe quàm Naturæ Conatum *acris* cujuſvis & *vellicantis ſucci* aut *Auræ* aut cujuſvis Materiæ *noxiæ* è Corporis Cavitatibus ipſiſve Carnibus *violentâ* idoneorum quorumcunque Organorum *Contractione*, cùm *aliâ Ope* eliminari non poſſit, Ejectionem molientis: Ut in Riſu, Tuſſi, Sternutatione, Vomitu ſive a Dolore nephritico ſive à Bile aut Pituitâ aut etiam Flatibus Ventriculo moleſtis orto, Parturientium Nixibus, Paroxyſmis hyſtericis, hypochondriacis & epilepticis, omnibus denique convulſivis Nervorum Morbis oſtendi. *Epilepticis* autem ita *oneratæ* obrutæque ſunt Fibræ ut *infirmis* omninò Niſibus Mali Ejectionem moliantur, vixque fortioribus iis quos ipſa Cadavera Fermentationis & mechanicæ ſuæ Texturæ Vi exerere vidi; Cadavera ſcilicet, eorum qui in ipſo mortui ſunt Paroxyſmo eoque non ita quidem ſubitaneo ut aut apoplecticus aut epilepticus dici mereretur, ſed qui epileptico tamen propior eſſet & quem non impropriè Paroxyſmum *hypochondriacum lethalem* diceres. Vidi, inquam, *Guloſos* quorumque Corpora *craſſis*, *viſcidis* & *indigeſtis* Humoribus ex *perpetuâ* Intempe-

rantiâ

rantiâ natis erant differta ex hujuſmodi Paroxyſmo mortuos quorum Cadaveribus incluſi *acres* Flatus *crudique* Succi, poſtquam & Arteriæ Pulſus & Reſpiratio ceſſaverat, ita Abdominis Oeſophagi Fauciumque Muſculos *vellicarunt*, ut *Spaſmis* & *Contractionibus* correpti cum ſtrepitu impura multa fœdaque eructarent. In omni igitur *Spaſmorum* & *Convulſionum* Genere nullum præſentius video Remedium *Vomitione*, validiori aut leniori prout Res poſtulare videtur Pharmaco excitandâ, quâ primùm Æger incumbente Onere ſublevetur, quâque *poſteà* repetitâ Paroxyſmus prævertatur, cùm ejus inſtantis Signa ſe oſtendunt, aut *priùs* etiam, quò certiùs præoccupes. Huic ſuccedunt idonea *Victûs Ratio* aliaque ſanitatis Inſtrumenta & Adminicula *præcedenti*, & *Medicamentorum* Ordo *hoc* Tractatu deſcriptus, quibus Morbo Fomes ſubducitur noviſque Acceſſionibus Aditus intercluditur. Hâc Ratione jam ſæpè mihi dictus Medicus *Croidonenſis Epilepſiam* profligavit; poſteaque ſanitatem *integram* per quatuor decim totos Annos *ſolius* Lactis Eſu conſervavit: Adhibitis nempe *primò* Medicamentis qualia jam deſcripſi, quibus Curationis quidem Tempus abbreviatum eſt, ſed quæ *integrum* tamen ſuum Effectum non ediderint niſi *tenui hocce Victu* adjuta quo obtundebantur *acrium* Humorum ſpicula. *Eâdem* ego Ratione *Epilepticam* Puellam nobilem ſa-

navi, jam dictorum nempe *Medicamentorum* Ope & *Victûs tenuis* quidem, ſed illius Medici Victu *aliquantò* plenioris: Quem tamen an poſtmodum intermiſerit neſcio. *Puerorum* Convulſiones quod attinet, eæ univerſim ſanantur *leni Evacutione*, qualem eorum Anni Vireſque ferunt, *abſorbentium & edulcorantium* Pulverum Uſu, *Cinnabari Antimonii* ad aliquod Tempus exhibitâ, *Victu tenui, moderato Exercitio* & *perenni* Humorum *acrium* & ſuperfluorum Derivatione *Fontanellæ* aut *Veſicatorii* Ope factâ; ſi modò *Viſcera* ſana ſint neç Spaſmi & Convulſiones *gravioris* aliçujus Morbi *Symptomata* ſint.

§. 25. *Rarus quidam Morbus* eſt ex *convulſivorum* Genere de quo *vix quidquam* notatu dignum memini me legiſſe, & quo laborantes *tres tantùm* Ægros vidi. Quibus volupe eſt Morbos per Claſſes digerere ii hunc ad *Satyriaſin* referant, quam omnes Syſtematum Conſcriptores Commentationibus ſuis intexuerunt. Ex quorum tamen Deſcriptionibus *Satyriaſis* (è Lue Venereâ natam utpote ſatis notam hic non attingo) ex *inflammatoriorum* Morborum Genere eſſe apparet, & *Junioribus*, *habitioribus* & præſertim *libidinoſis*, Libidinique ſuæ liberiùs etiam *indulgentibus*, accidere: Cùm hic, è contrà, de quo loquor, *Infirmorum* Morbus fuerit, debiliumque & *laxarum Fibrarum Hominibus*;

bus, tardèque & imperfectè Alimenta concoquentibus, *Hypochondriacis, acribus Flatibus diſtentis, Animoque dejectis* moleſtus, rarô interdiu ſed *Nocte* præcipuè ſtatim atque ſtragulis *incaluerunt* invadens, quo Tempore vehementem Penis *Inflationem* & *Tenſionem* ſentiebant, quaſi ſi quis eum Magnâ Vi *avellere* conaretur, *nec Libidinis* tamen Oeſtro ciebantur, intenſiſſimo *Dolore* omnem *laſcivæ Cupidinis* ſenſum excludente, cujus ſpecies eorum Animis *odioſa*, nedùm grata, obverſabatur. Unicum iis Doloris *Levamen* erat Lecto exilire *frigidoque* ſe objicere Aëri; unde ſtatim ſubſidebat Inflatio. Quare *convulſivus* mihi videtur Morbus, neque ab *aliorum* Membrorum ſpaſmis, familiari & notiſſimo Malo, differre. Atqui *illud* præcipuè Membrum hujuſmodi Ægris ſpaſmo corripitur propter majorem forſan ejus Fibras irritandi Facilitatem ex *earum Fabricâ* ortam, ipſorumque *Ægrorum Culpâ* aut *Imprudentiâ* faciliorem factam. Præter Dolorem ex Convulſione provenientem adeſt & aliud eorum Valetudini maximè damnoſum, quòd ſcilicet Morbi Acceſſio *eo præcipuè Tempore* fiat, quo ſtragulorum Calore molliter fotis *ſomnus obrepere* incipit, quem è Lecto exilire coacti *interrumpunt*, adeò ut neque eorum Corpora idoneâ *Requie* reficiantur & *Appetitus* illis Cibique *Digeſtio* langueat, paucarumque Hebdomadum ſpatio ſpectris

quam

quàm Hominibus ſimiliores facti, *ſomni* capiendi Cauſâ quidquam aut facere aut perferre parati ſint; qui quidem non *uſque adeo facilè* arceſſitur, cùm *Opiata* Morbum potiùs augeant, quod & faciunt omnia *calida* & *cardiaca* Medicamenta. Ejus ego *Curationem* Morbo *convulſivo* convenientem inſtitui, *Emeticis lenioribus* pro Re natâ, cum nempe Morbus recrudeſcere cœpit, repetitis, *Lactis Sulphuris*, *Æthiopis mineralis* & *Cinnabaris Antimonii longo* ſex Menſium Uſu, at *breviore* imò parciſſimâ *volatilium* Medicamentorum, *Florum* putà *Benzoini* & *ſalis Cornu Cervini* Exhibitione, *Victu tenui* in *longius* Tempus protracto, nempe tribus tantum quatuorve Carnis Unciis in ſingulos Dies, *Vinique rubri* pauxillo *Aquæ Briſtolienſi* miſto, poſtremò *Peruano* & exteriore *Malorum Aurantiorum Cortice Vitriolique Martis* paucis aliquot Granis. *Iſtis* Medicamentis *iſtoque* Victu, modico *Exercitio*, frequenti *in frigidam* Immerſione, aliiſque inſtaurandæ ſanitatis Inſtrumentis *præcedenti Tractatu* deſcriptis intra Biennium, è *tribus* quos dixi Ægris *duos* perfectæ integræque Sanitati reddidi. *Tertius* qui, quòd *Ætate provectior* eſſet, Curationis *Laborem* & *Tædium* perferre nolebat, quanquam Morbi ſui *ſymptomate moleſtiſſimo* liber plerumque degat, facilè tamen, ſiquando *pleniori Victu* pauliſper ſibi indulſerit, in eum relabitur.

§. 26.

§. 26. *Alia* prætérea eſt *Convulſionis ſpecies*, quâ qui laborat *nec agitatur*, *nec ferè movetur*, aut, ſenſu Judice, *ullo* ſpaſmo corripitur; ſed ſtipitis aut ſaxi inſtar *riget* & *immotus* quieſcit, omni ſenſu privatus, languidè reſpirans, debiliter interim pulſante Arteriâ. Hîc *omnes ſimul* Muſculi Extenſores convelli videntur, ſpaſmique *ſingularium* aliquot Muſculorum, qui plerumque Paroxyſmi *Initia* faciunt, per *reliquos* diffundi *totumque ſimul* Corpus occupare. *Durante Paroxyſmo* Æger fovendus, fricandus, Veſicatoriis aliiſque ſtimulis urgendus eſt, quibus poſt aliquod Tempus excitatur. Eſt hoc familiare *Americæ* Colonis Malum. Sed cùm iſta, tùm alia ejuſdem Matris, *Colicæ* nempe *Pictonum*, Proles, *Artuum* ſcilicet *Paralyſis*, ſupradictâ curandi Ratione certiſſimè fugantur, præcipuè ſi & accurato ſimul *tenuique Victu* utatur Æger & *Aqua Thermarum* ſe *lavet* eandemque *bibat*.

§. 27. *Paralytici* Generis Morbi cùm *Gradu* tantùm aut *Membro affecto* aut *Ægri Conſtitutione* aut *Ætate* differant: traditâ horum *unius* alicujus Curatione *reliquorum* inde Curatio ſatis intelligeretur. Sed cùm in Tractatu *de Arthritide, Choreæ Sancti Viti* iiſdem Medicamentis eâdemque Methodo quam hîc deſcripſi

deſcripſi curandæ Rationem oſtenderim: illa ipſa quæ ibi dicta ſunt huc rransferam. Sunt autem hæc.

" Hîc non incommodum erit hanc " curandi Methodum" [quæ, ſcilicet, evacuantibus, deinde attenuantibus, tandemque aſtringentibus perficitur] " particulari Fibra- " rum relaxatarum Caſu illuſtrare, qui " quanquam infrequentior, triſti tamen " Aſpectu ſuo notabilis eſt, & cujus nuſ- " quam, quod ſciam, tradita eſt Curatio " æque ac jamjam tradenda facilis; quam " cùm adhiberem nunquam me fefellit " Spes, quemcunque eo Morbo laborantem " curandum ſuſceperim, ab eodem in in- " tegrum liberandi, quod qui teſtentur " etiamnum aliquot ſuperſunt. *Choream* " dico *Sancti Viti*, quâ laborantem Ægrum " juniorem cæteraque ſanum (aliàs enim " præmittenda erat Cachexiæ propria cu- " randi Methodus ſupra tradita) ſic tractare " conſuevi. Ut primæ Intentioni ſatisfa- " cerem, Emeticum præſcripſi, Vinum " nempe Benedictum cum Infuſo Ipeca- " cuanhæ, aut Tartarum Emeticum cum " pulvere Radicis Ipecacuanhæ (propter Ipe- " cacuanham ſcilicet certiùs citiùſque vo- " mebant, propter Vinum aut Tartarum " validiùs) aliquoties, uſquedum Morbus " declinare cæpiſſet, ſtato per ſingulas Heb- " domadas Die, poſtea verò longioribus Inter-

" vallis

" vallis repetendum; ſimulque Diætam
" anticachecticam ſupra deſcriptam. Ut
" ſecundæ Intentioni ſatisfieret, Æthi-
" opis mineralis, cui ſuperbibendus erat
" Hauſtus Aquæ Thermalis, pleniorem
" Doſin præſcripſi in ſingulos Dies a Vomi-
" tione vacuos per Menſem aut ſex Heb-
" domadas adhibendam. Quo ſtadio decurſo;
" tandem, ad tertiam Intentionem aſſe-
" quendam, Electuarium exhibui quod in-
" grediebantur Cortex Peruvianus, Cortex
" Aurantii exterior, Glans quercina & Cro-
" cus Martis aſtringens; interiorum partium
" Fibris firmandis: Utque exteriores Fibræ ſi-
" mul intenderentur, Frigidarii Uſum al-
" ternis Diebus præcepi. Totius autem Cura-
" tionis Spatium raro tres Menſes excedebat.

Unum præterea de Morbis paralyticis Monitum addam. Quibuſcunque nempe *à primâ Origine* Fibræ debiles fuerint ſi *vel paullùm* Genio ſuo indulgere aſſueverint & inclinante jam ad ſenium Ætate Morbis *paralyticis* tentari cœperint: His *nec perfectam* ab iiſdem *Immunitatem* nec quidquam præter Curationem *palliativam* eſſe expectandum; Vitâque *quouſque licet* fruendum eſſe. Similia de ſe dicta putent Morborum *acutorum tardioribus conſumpti*, ſive *lentis Febribus* ſupra expoſitis obnoxii. *Temperantiori* è contra Victu utentes, etiam Ætate provectiores, *paucis* quibuſdam ſupradicto-

rum Medicamentorum nec violentis *nec diu* uſurpatis vidi *integræ* ſanitati redditos fuiſſe, cùm ſcilicet Paralyſi correpti fuerant, non ex *Corporum ſuorum* morbidâ Diſpoſitione, ſed ex *Infortunio aliquo*, ut *Frigore violentiori*, natâ.

§. 28. *Rachitidem*, Morbum *Pueris* maximéque *Anglis* familiarem, imperiti quidam Medici *convulſivis* accenſent: Cùm Fibrarum *inſigni Remiſſioni manifeſtè* debeatur. Ea autem à *craſſo*, juſtoque *pleniùs* ingeſto ſive Lacte ſive alio quo Nutrimento, & Jactationis, Agitationis aut qualiſcunque *Exercitationis*, teneris etiam pueris & vel temperantiſſimè viventibus neceſſariæ, Defectu oritur. Quâ *poſteriore præcipuè* de Cauſâ Alimentum *inæqualiter* diſtribuitur, Parteſque Corporis ad quas per *plures* aut *ampliores* Canales liberior Aditus patet, ut *Caput* & *imum Ventrem*, majori, *alias* minori Copiâ rigat. Unde Partium *inæquale* etiam oritur *Incrementum*, Hinc nata Nervorum *Compreſſio* eorum Motus *ſiſtit* & Oſcillationem *intercipit* Fibrarumque *harum* majorem, *illarum* minorem Tenſionem efficit. Unde fit ut *Oſſa* adhuc *mollia*, à naturali ſuo ſitu *inflectantur*, cùm *continuâ* & perpeti Vi premantur. Ex *dictis* autem Cauſis hunc Morbum oriri & à *Fibrarum Relaxatione* pendere oſtendunt cùm Morbi Symptomata, *Glandularum* nempe omnium

um Corporis partium *Tumor*, Ægrique *Languor* & *Stupor*, Membrorumque *Torpor*; tùm præcipuè *Curationis Ratio* quæ, niſi Viſcera corrupta ſint aut Fibræ *penitùs* reſolutæ aut *lethalis* Morbus *Hydrocephalus* occupaverit, *Victu tenui, levi, facilè concoquendo*, idoneâ Corpuſculi *Agitatione*, lenique *Evacuatione, Emeticis, Catharticis, Veſicatoriis* aut *Clyſteribus* prout Ægri Vires ferunt aut Symptomata exigunt factâ, & (quod nondùm Vulgo innotuiſſe puto) continuato per idoneum Tempus *Peruviani Corticis* eâ Formâ quæ Puero maximè, convenit exhibiti, leniorisque alicujus Medicamenti *chalybeati* (*Tincturæ* puta *Antiphthiſicæ* aut *Infuſi è Vitriolo Martis* ſupra deſcripti) Uſu; frequenti denique & diu continuatâ *Immerſione in Frigidam* nunquam non perficitur. Horum autem *priora* Victûs *intemperantis* Vitiis medentur, *poſteriora Fibris remiſſis* & *laxatis conſtringendis* & *corrugandis* inſerviunt.

§. 29. *Hyſtericum* & *Hypochondriacum* Malum, Animique Dejectionem horum Comitem in Tractatu de *Arthritide* ſatis explicui his quæ ſequuntur.

" Hinc etiam addiſcimus veram & pecu-
" liarem Morborum nervinorum, Flatuum,
" Affectuumque *Hypochondriacorum* &
" *Hyſtericorum* Naturam & Originem; ex

" indebitâ, ſcilicet, *Laxitate*, *Remiſſione*,
" Defectu *Tenſionis* commodæ aut *elaſticæ*
" Virtutis Filamentorum ſive *Fibrillarum*,
" quibus ſolidæ Corporis partes conſtant,
" ſive hæc naturali Infirmitati ſive ignorato
" aut etiam neglecto idoneo Victûs Regi-
" mini, & Corporis Exercitationi debea-
" tur. Quod ut fiat manifeſtiùs, ſuppona-
" mus ſolidarum Partium Fibras remiſſas,
" laxas, debiles eſſe, Victûs interim Regi-
" men negligi, nec Exercitationis Curam
" geri: Unde hæc ſequentur. 1. *Coctio*
" fiet Alimenti *imperfecta* in Chylum craſ-
" ſum & Viſcidum. 2. Ventriculi, atque
" Inteſtinorum *Glandulæ* per interiores eo-
" rum Tunicas diſperſæ, Pituitâ, Bile, ali-
" iſque Crudis *diſtentæ* gravabuntur. 3. Un-
" de Effluvia *Halituſ*que mali Moris,
" *acres acidivè* perpetuò verſus Cerebrum
" aſcendentes, aut Ventriculi Fibras velli-
" cantes Capitis dolorem, Vertiginem,
" Animi Dejectionem inferent, Ner-
" vorum Functionem uſitatam impedient,
" falſaſque & fallaces Rerum Imagines
" Phantaſiæ ſiſtent. Eſtque hic *primus*
" Morborum nervinorum Gradus, ſeu
" Morbus *hypochrondriacus*, cujus Cauſæ
" intra *Alimentorum ductus* continentur.
" Sed harum Cauſarum Operatione conti-
" nuatâ, & neglectis Remediis conveni-
" entibus, cùm Tractu Temporis illi Fumi,
" Effluvia, Halitus, Vapores per Lactea cum

" Chylo

" Chylo viſcido & non coƈto in *Sangui-*
" *nem* & *Humores* inferuntur, nec *perſpi-*
" *rabilis Materia*, præ Viſcoſitate, per pro-
" prios ſuos duƈtus cutaneos ejici, nec aliæ
" Secretiones Modo debito fieri poſſunt.
" Ex *Ventriculi* & *Inteſtinorum* ſtatu ſe-
" quetur Appetitus deperditus, Ruƈtus acres
" & acidi, Cardialgia perpetua, Bilis viri-
" dis aut nigræ Vomitus, nervoſa quam
" vocant Colica, & Aſthma, tandemque
" Laƈteorum Obſtruƈtio totalis, aut partia-
" lis, indeque macilentia, Phthiſis, Mors.
" 2. Ex *Humorum Viſciditate* ſequetur eo-
" rundem Circuitus per Vaſorum Truncos
" eorumque Ramos majores ſolos, extre-
" marum Partium algor, & frequens ſenſa-
" tio quaſi aquæ frigidæ Corpori irroratæ,
" perque ejus Superficiem fluentis, Artuum
" dolores erratici, quales in Rheumatiſmo
" frigido, propter crudos Humores, & mi-
" nima Vaſa obſtruƈta, Tumores denique
" flatuoſi & albi in Articulis præcipuè
" partium extremarum. 3. Ultimò deni-
" que, cum jam acres illi Halitus per *Glan-*
" *dulas*, aut *Vaſorum minimorum* Latera
" Viam ſibi fecerunt in *Cavitates* Cerebri,
" Muſculorum Interſtitia, interque eos &
" Membranas eaſdem ſuccingentes, ſeque-
" tur Cephalalgia gravis, & perpetua,
" continua Vertigo, lancinantes & pun-
" gentes Dolores ſupra Oculorum Orbitas,
" Parox-

" Paroxyſmi hyſterici, Convulſiones, Epi-
" lepſiæ, Apoplexiæ, horrendaque illa Æ-
" rumnarum, & Cruciatuum Turba, cujus
" fere agmen claudit aliqua Mentis aliena-
" tio, pro vario Ægri Temperamento va-
" ria, Horror & deſperatio miſerum adſui-
" cidium ſollicitans, vel denique Mors om-
" nium Miſeriarum Finis. Rariſſimè ta-
" men huc miſeriæ devenitur niſi longâ &
" obſtinatâ, circa omnia Remedia & Sa-
" nitatis Inſtrumenta, *Incuriâ*, ſive ipſius
" Ægri Oſcitantia, ſive Amicorum ejus
" Neglectu. Certum etiam eſt primos
" hujus mali Gradûs Originem ſuam poſſe
" debere *hereditariæ* aut ab ipſâ Nativitate
" tractæ ſolidarum Partium Debilitati, vio-
" lentæ alicui Evacuationi, aut enormi
" cuivis Animi affectui, quem Æger aver-
" tere nequiverit, & propter quem mi-
" nimè culpandus ſit. Sed hypochondriaci
" Mali ab *ipſo Ægro* accerſiti, *quale vulgò*
" *cernitur*, Cauſæ, his ſacræ Scripturæ ver-
" bis breviter indicantur; deſidia, omni-
" umque Rerum ad Victum neceſſariarum
" Affluentia, hæc, ſaltem intemperanter
" uſurpata.

" §. 30. Ex hâc Morborum nervinorum
" Ætiologiâ manifeſtum eſt quamcunque
" *Evacuationem*, præter *leniſſimam*, eorum
" Curationi officere. Lenia quidem *vo-*
" *mitoria*

" *mitoria*, utpote mundantia Ventriculum
" & Inteſtina, ſed præcipuè quòd Nervos
" ab omni extraneo Corpore liberent, &
" Perſpirationem augeant violentis Muſ-
" culorum & Membranarum inferiorum
" Contractionibus & Convulſionibus: *Ve-
" ſicatoria* item, quia Vaſorum minimo-
" rum Obſtructiones aperiunt efficaciâ ſuâ
" externâ, & internâ, Humores viſcidos atte-
" nuant: Utrumque, inquam, hoc evacu-
" antium Genus, non *tutò* ſolum ſed &
" *utiliſſimè* adhibetur in nervorum Morbis
" curandis. Sed omni *violentâ* Purgatione,
" & *liberali* Sanguinis Miſſione religioſè
" abſtinendum eſt: Utpotè quæ originalem
" Imbecillitatem augent; ab infirmis enim
" Morbo diuturno laborantibus *purgans*
" Medicamentum trium ferè Dierum Nu-
" trimentum aufert, avehitque. *Vomitoriis*,
" è contra, cruda ſola rejiciuntur quæ Ca-
" piti, Nerviſque officiunt Halitibus ſuis,
" Ægroque omnium Malorum Cauſæ ſunt.
" *Cathartica* Fibras Organorum naturalis
" & *neceſſariæ* Functionis ſcil: Concoctio-
" nis, reſolvunt, & debilitant: Cùm *Eme-
" tica* è contrà, non niſi *muſculares* Fibras
" *minùs uſitatas*, ex ſe robuſtiores nec ad
" Coctionem adeò neceſſarias (ſi tamen
" *ullas*) debilitant, ut ex D. *Chiraci* Ex-
" perimento circa Vomitionem ſatis patet.
" *Purgantia* plerumque ea ſola ejiciunt

" quæ

" quæ procedente Tempore ipſe naturalis
" Motus Inteſtinorum perisſtalticus protru-
" deret, nec ea attingunt quæ non niſi con-
" trario motu, ſurſùm ſcilicet, eliminantur.
" Cùm *vomitoria* ea rejiciant quæ Natura
" rejici cupit & quaſi geſtit, idque eâ Viâ,
" iiſque Organis quibus illa id fieri poſtu-
" lat. Denique acres, acidique Humores
" intra Ventriculum & Inteſtina ſtabulantes,
" utrumque neceſſario magis debilitant
" quam vel lenia *Vomitoria*, vel etiam *Pur-*
" *gantia: Quæ* tamen hoc inter ſe diffe-
" runt, quod *Purgatione*, etiam leni, ſive
" naturali, ſive Arte excitatâ, diutius con-
" tinuatâ, Infirmis & Vires fatiſcant & Caro
" abſumatur: A *Vomitione*, è contrà, eti-
" am quotidianâ plurium Menſium inter
" navigandum, Æger duorum triumve Die-
" rum ſpatio poſtquam Terram tenuerit
" reficitur, majores ſolito Vires Animique
" Alacritatem acquirit. Hinc eſt, quòd
" Infirmi morbis diuturnis laborantes *Vo-*
" *mitione* tantoperè leventur, & erigantur;
" *Purgatione*, è contra, præſertim draſti-
" cis medicamentis excitatâ, adeò depri-
" mantur. Quicquid prætereà his in Mor-
" bis ſanandis ſperandum eſt, *accurato*
" *Victu*, cujuſque Menſura ſit ſola mera-
" que naturæ Neceſſitas, & *Coctionem ju-*
" *vantibus* (ubi primæ ſunt Partes Cor-
ticis peruviani & Ferri, quibus Fibræ cer-
" tiſſimè

" tiſſimè roborantur) leni & quotidianâ " *Exercitatione* quâ Perſpiratio promove- " tur, *aromaticis*, *amaricantibus*, & qui- " buſvis denique Medicamentis animales " Functiones *roborantibus* perficitur.

" §. 31. In Nervorum, Cephalicis, " Hyſtericis, & Hypochondriacis Affecti- " bus nihil efficitur, niſi accurata *Victûs* " *Ratio* habeatur, ut non niſi *facillimæ* " Coctionis Nutrimentum, idque *minimâ* " Quantitate, adhibeatur. Cujus Rei Ratio " hæc eſt. Univerſo *Nervorum* Syſtemate " Partiumque ſolidarum Fibris *laxatis*, ne- " ceſſe etiam eſt *Coctionem debilem* eſſe, " *Circuitionis* Humorum Vim, & *Perſpira-* " *tionis* Quantitatem minui. Quare Nu- " trimentum *difficilis* Coctionis, aut Cu- " juſvis Nutrimenti *nimia* Quantitas, ma- " jor ſcil. quàm quæ a Ventriculo conco- " qui, a lacteis admitti, aut vitæ Actionibus " impendi poſſit, neceſſariò cruda, & *indi-* " *geſta* manet adeoque *putreſcit* intra du- " ctus Alimentorum, Chyluſque inde ge- " nitus craſſus *Viſciduſque Fibras* onerabit, " inerteſque, & Voluntatis imperio immori- " geras reddet & Vitæ Uſibus ineptas, quæ " ideo irregularibus convulſiviſque Moti- " bus ciebuntur. His Morbis laborantes " aliquoties vidi à Cibo *durioris* Coctionis, " aut quovis *nimiá* Quantitate devorato,

" minimâve in Liquorum ſpirituoſorum
" Uſu *Intemperantiâ*, tantùm non extrema
" paſſos, non alitèr conflictari quam ſi in
" Mortis Confinio poſiti eſſent. Neque
" horum quenquam *perfectè* ſanatum vidi,
" niſi qui *aptis Medicamentis* accuratum
" tenuemque *victum* conjungeret, *Carniſ-*
" *que minimum*, idque albentis & Anima-
" lium non adultorum, *Piſcium minus*,
" minuſque adhuc *Liquorum ſpirituoſorum*
" adhiberet. Hocque victûs Regimine
" (junctis lenibus Vomitoriis, paucis aliquot
" Catharticis Stomachicis, levitèr amari-
" cantibus, Aquis mineralibus, & Equita-
" tione) plus efficitur quam totâ Pharma-
" corum Officinâ devoratâ. Notatu dig-
" niſſima eſt Hiſtoria inſignis Medici *Croy-*
" *donenſis* nuper Mortui. Diu ille Morbo
" caduco laboraverat; identidemque cùm
" primùm Medicinæ Praxi ſe daret, de
" Equo in Itinere ad Ægros viſendos profi-
" ciſcens, deciderat, & Plauſtro fortè præte-
" reunte domum reportatus fuerat. Fru-
" ſtra, ut ipſe mihi narravit, omnia exper-
" tus Remedia, quæ vel ipſe excogitare po-
" terat, aut Amici Medici ſuadere, Diu-
" turnâ tandem Experientiâ deprehendit,
" quanto *parciùs* vixerat, tanto *minùs a-*
" *cerbis* ſe premi Paroxyſmis. Deindè,
" omiſsâ omni præter Aquam meram Po-
" tione, magis adhùc ſenſit Paroxyſmo-

" rum

"rum Impetum frangi, atque intervalla "augeri. His Gradibus cùm in eam Cognitionem perveniſſet, *Morbum* ſuum remittere prout ſubſtrahebatur ejus *Fomes*, "non tantùm Aquam meram bibebat, ſed & "Herbas ſolas edebat. Quo facto etſi "Morbum penitùs devictum ſenſit, Ventriculum tamen Flatibus moleſtè diſtendi "expertus eſt. Quare poſt varia facta Experimenta ad convenientius ſibi Nutrimentum inveniendum, tandèm in eo "perſtitit, ut quatuor quotidie *Lactis vaccini* Libras; in Jentaculum & Cœnam "ſingulas, in Prandium duas adhiberet, "neque unquam Carnem, Piſceſve attingeret, ullum Liquorem ſpirituoſum deguſtaret, aut aliud quidquam præter unam "fontanam aquam biberet, ne vel hanc "quotidie ſitiens, aut unquam niſi per "Æſtatis Calores, aut poſt diuturniorem "Exercitationem uſurpans. Deinceps quatuordecim Annos vegetus egit, integris "Viribus & illibatâ Sanitate, niſi quod ſemel eum per *Eſſexiæ* Paludoſa equitantem intermittens Febris invaſit, quam tamen ſtatim Maſticatione Corticis *Peruviani* profligavit. Ad poſtremum, gelidâ "Tempeſtate cum ſuper Lecto humenti cubaſſet, Frigore correptus eſt, quod in "Pluritidem deſiit. Cujus ſanandæ Cauſâ

" Sanguinis Miſſionem celebrare cùm omi-
" ſiſſet (*nimium* ſcil. Corporis ſui Salubri-
" tati fidens, quam non tantùm Morbos
" non inducturam ſed & aliundè illatis ſo-
" lam obſtituram ſperabat) intra paucos
" Dies periit; alioqui, ut credere fas eſt,
" *Cornari* Annos numeraturus & Mente &
" Corpore ſanus. *Hunc* quidem *Epilepſia*
" premebat, ſed cùm *omnes* Nervorum
" Morbi totidem ſint ab *eádem* Radice Rami,
" *communemque* habeant Proſapiam; hâc
" Hiſtoriâ quàm Miranda in eorum *quocun-*
" *que* Victus Regimen prudentèr inſtitutum
" efficere poſſit, ſatis monſtratur. Simili
" ipſe ſucceſſu Regimen, minùs quidem
" accuratum, ſed tenuè tamen & perpetuò
" Tenore æquale, adhibui.

§. 32. His ſic, ut videtur, ſatis expli-
catis unam præterea hic Obſervationem
addam. Horum nempe Morborum diver-
ſam eſſe Rationem prout vel *hæreditarii*
ſunt & *à Parentibus* infirmarum Fibrarum
traducti, vel *Symptomatici* & *Ægri ipſius*
Culpà acciti. Si *prioris* Generis ſint; *con-*
tinuum nec interruptum poſtulant Victûs
accuratè parci & tenuis, Ægri *Viribus* ac-
commodati, Subſidium &, ſiquandò Genio
liberiùs indulgeatur, *præſentaneam* Evacuati-
onem quæ optimè fit *Emeticis*, vel *Ca-*
tharticis

tharticis ſtomachicis lenioribus, prout hæc vel illa meliùs ſe ferre experti didicerint Ægri: nam præter jam dictas & quæ *Veſicatoriis* & *Clyſteribus* fiunt, *aliæ* Evacuationes iis minimè conveniunt, niſi diuturnâ Intemperantiâ *alios* ſibi Morbos præter *meram ſolamque* Fibrarum Infirmitatem paraverint; *hi* enim Curationem Genio ſuo convenientem exigunt.

In *Tractatu de Sanitate tuendâ Notas* prodidi, quibus *Fibrarum Infirmitas* digſnocitur. Et quibus Fibræ debiles fuerint, earum Infirmitatem *an naſcendi ſorti an Culpæ ſuæ* debeant facilè dignoſcent; ſi Valetudinis ſuæ Conditionem & ſtatum à primâ *uſque* Pueritiâ Animo recolant. Et *hæreditariâ* quidem Infirmitate laborantes ſorte ſuâ contentos eſſe oportet, quibus nempe conſtantior quàm *pro Modulo ſuo* Sanitas aut firmius Robur minimè expectanda ſint. Confirmandæ tamen eorum Valetudini, ne ea, qualiſqualis eſt, in deterius vergat, non parùm conferent *Aquæ chalybeatæ* nunc hujus nunc illius Generis, ne eadem Aqua perpetuo Uſu Corpori familiaris facta Vim ſuam amittat. Et cujuſvis quidem Generis *Medicamentorum Varietatem* Morbis diuturnis laborantium, non minùs quam *Ciborum Varietatem*, etiam Sanorum, Guſtus exigit; *Amaricantia* Medicamenta, præcipuè

cipuè ſuprà dſcriptam *Corticis Peruviani Tincturam* maximè verò cum *Infuoſ Vitrioli Martis* conjunctam, nunquam non maximum illis Levamen attuliſſe expertus ſcio. Eodem Modo tractandi ſunt illi quibus, cùm *Juniores* ſint & Humores *minimè* vitiatos habeant, *Hæmorrhagia* tamen immanior aut alia *inſignis* præter Naturæ Modum *Evacuatio*, quibuſque *acutus Morbus*, Fibrarum Laxitatis & Debilitatis *Cauſa* fuit. Cujuſmodi Infirmis ad erigendas cùm proſtratas Vires tùm dejectum Animum *Tincturæ è Rhabarbaro Oryzæ Spiritu* extractæ *de Sanitate tuendâ Tractatu* deſcriptæ diu continuatum Uſum multoties prodeſſe vidi: cujus ſcilicet ſingulis alterniſve Diebus, prout Ægri Vires ferrent aut Morbi Symptomata exigerent, inſtante ſomni Tempore epoto uno aut duobus Cochleariis aut eâ Quantitate, quæcunque fuerit, quæ poſtr idie Alvum bis ad ſummum dejiceret, & Inteſtina confirmabantur & ſuperfluum illud Nutrimentum ejiciebatur quod aut vanus Metus magni ex Inanitione Mali ejuſque præveniendi ſtudium aut ipſe Luxus deglutiendum ſuaſerat. Nonnunquam & *Animi Dejectione laborantibus à Flatibus* ortâ (quos nempe intra primas Vias latere *frequens Eructatio* oſtendebat) *Alacritatem* & *integram Sanitatem* redditam vidi *Pilularum è volatilibus Gummi* ſpeciebus confectarum

Uſu,

Uſu, præcipuè cùm his adjungerentur ex *Aloe* parata Cathartica. Pilulæ autem, illæ è *Gummi Ammoniaci*, *Galbani*, *Myrrhæ* electæ, ſingulorum Drachmis duabus, *Aſæ fœtidæ*, *Salis Succini*, *Caſtorei*, cujuſque ſemidrachmâ, *Salis Martis* unâ Drachmâ, *Specierum Diambræ* ſine Odoratis Scrupulo uno, additis aliquot *Olei Juniperi* Guttis in Maſſam ſubactis, formantur: Hujus Maſſæ duo Trientes in Pilulas finguntur ſolitæ Magnitudinis, quales ſcilicet decem unam Drachmam pendunt, quarum tres quotidiè manè deglutiendæ ſunt & deinde *Aquæ chalybeatæ* aut grati cujuſvis Liquoris Hauſtus bibendus. Reliquo Trienti *Aloes lotæ* aut *roſatæ* tantundem additur ex quâ Maſſâ formatæ Pilulæ itidem tres cujuſque Diei Veſpere devorandæ ſunt. His autem Pilulis utendum eſt uſque dum Morbus devictus recedat; eodem deinceps Medicamento profligandus, ſi eum Ægri Intemperantia poſtliminio reducat.

§ 33. Paroxyſmorum autem *Apoplecticorum*, *Epilepticorum*, *Hyſtericorum*, *Hypochondriacorum*, *Convulſivorum*, *Animi Deliquiorum*, *Oſcitationis* (niſi à majoris alicujus & *inſignioris Viſceris* Corruptione, *acuto aliquo Morbo* prægreſſo, *Imprægnatione*, nimio & *immodico Labore*, *Jejunio* aut *violentis Animi Affectibus* oriantur) cùm

cùm *Junioribus* accidunt quibus *Humores nondum vitiati* ſunt, iiſque familiares & *ſolennes* facti fuerint, non alia eſt Origo quàm *Repletio* ex nimiâ *Cibi* opipari lautique, *Potûſque* generoſi Ingeſtione, indeque Fermentationis vi genita *acris* & elaſtica *Aura* ſive *Flatus* alicui Canali aut Cavitati incluſus quo *Fibræ vellicatæ* in Spaſmos adiguntur ut aliena & moleſta expellant. Paroxyſmi enim omnes, ſive *Apoplectici* ſive *Epileptici*, *Hypochondriaci*, *Hyſterici*; verbo, *convulſivi* quicunque & ubicunque ubi cùm Facultates animales tùm intellectuales ſuccumbunt, ut in *Apoplexiâ* fit, atque ubi partim vigent partim ſubvertuntur ut in *Epilepſiâ* & *Convulſionibus*; atque etiam *ſingultus Tuſſis*, *Sternutatio*, *Vomitus*, *Riſus*, & univerſim omnes *Spaſmi*, ſive *naturales*, ſive *morboſi*, eo Fine *à Naturâ inſtituuntur* ut Corpus aliquod inimicum & *extraneum*, ut *Vapores acres*, *Calculum*, *Perſpirabilem Materiam*, *atram vel flavam Bilem*, *Fætum*, &c. è Corpore expellant. His Morbis non aliàs commodiùs medetur quàm lenibus *Emeticis* & *Catharticis* Stomachicis, frequenter repetitis ut ne ſuccreſcat Mali Fomes; Concoctionis Organa *roborantibus*, ut *Peruviano Cortice* & *Vitriolo Martis*; *jam deſcriptis Pilulis*; *Aquis chalybeatis*; accurato *tenuique Victu*; modicâ & quæ

Perſpi-

Perſpirationem augeat *Exercitatione*; aliarumque Sanitatis Regularum *Tractatu de Sanitate* traditarum Obſervatione. Puellas *hyſtericas* hac Methodo *ſæpè* ſanavi, eoque certiùs ſi utrique Brachio, aut potiùs Capiti, *Veſicatorium* ſimul applicaretur quo Auræ minoribus Canalibus incluſæ Exitus continuò pateret. Nec, ſi præſcriptam *Victûs Rationem* ſequi ſuſtinerent, felix unquam Exitus defuit. Eâdem Methodo Viri *Hypochondriaci* æquâ Felicitate ſanantur; præterquam Ætate provectiores; quibus quid Spei ſuperſit ex mox dicendis patebit.

§. 34. Qui *ſani* quidem, *validi*, *firmique nati ſunt*, ſed *Intemperantiâ*, *immodico* Literarum aut Negotiorum *Studio*, *Sedentariâ* vivendi Ratione & Præceptorum ad Morbos avertendos & præveniendos neceſſariorum *Neglectu hos ſibi* Morbos pepererunt quorum frequens jam facta eſt Mentio, *Fibrarum* nempe *Relaxationem*, *Flatus*, *Animi Dejectionem* & *Triſtitiam Melancholicam* (tales autem ſunt plerique omnes iiſdem laborantes) ſi modò ſufficiens *Vitæ Spatium* ſuperſit, neque principalium *Viſcerum* quodquam penitiùs corruptum ſit (quod ex Symptomatum cujuſque Viſceris Læſioni peculiarium Vehementiâ facilè innoteſcit) affirmare auſim *Curandi Rationem* & *Medi-*

M *camenta*

camenta hîc propoſita intra *Biennium* aut *Triennium* (*longum* quidem Tempus, ſed *peſſimè* affectis i. e. quibus *Sanguinis & Humorum Craſis vitiata* eſt, ut in omnibus *gravioribus* Nervorum Morbis fieri ſolet, ex ipſâ Rei Naturâ *neceſſarium*) illis *integram* Sanitatem *Animique Alacritatem* ita redditura ut non vana *Longævitatis* Spes affulgeat curioſè caventibus ne *novum* Morborum Fomitem reponant. Quod *non gratis* dici Teſtes ſunt aliquot illuſtris Conditionis Viri qui meo Ductu triſte Iter eluctati *integrâ nunc Sanitate* fruuntur. Si *Morbus mitior* ſit atque Cauſis *minùs* inveteratis Ortum ſuum debeat; *Curatio* etiam *brevior minùſque moleſta* erit. Quod *iis* accidit qui, cùm à *Naturâ* debiliores Fibras habeant, *maturiùs queruntur*, etiam cùm leviore Onere premuntur. Leviore inquam ii Operâ ad *priſtinum ſuum*, ſic ſatis tolerabilem, ſed *nequaquam firmum*, Valetudinis Statum reducuntur.

Denique quicunque iſtam *jam propoſitam Curationis Viam* inſiſtent, Symptomata *minùs difficilia* & moleſta experientur *minùſque gravia* Mala patientur quàm *alium quemvis Tramitem* ſecuti. Quibus *aſperum durumque* nimis videtur Genio ſuo non indulgere, quibuſque *nec Vitæ multum*

multum ſupereſſe videtur *nec Animi ſatis* eſt ut longius hoc aſperiuſque Iter ingrediantur; ii quod *velint* aut *quantum ferre poſſint* faciant. *Nullam* interim *eâ* quam jam monſtravi Viam *tutiorem*, imò *nec jucundiorem*, addo & *nec breviorem*, ad *integram ſtabilemque Sanitatem* patere ſciant.

EPILOGUS.

HIS denique paucis Rei Summa continetur.

§. 1. *Ultimæ* Corporis animati *Fibrillæ* ſunt Filamenta *impervia*, *ſolida*, *elaſticâ* Virtute pollentia, ex quibus formantur *majores Fibræ* omnium Partium ſolidarum; quarum pro vario Situ atque Uſu, varia etiam eſt *Tenſio* ſive *Tonus*, variaque *Humorum* quibus irrigantur *Quantitas*, *Velocitas*, *Denſitas*, tota denique *Indoles*.

§. 2. Corpora externa non alitèr agunt in Fibras nerveas, ſuique Ideas ſive *Senſationes excitant*, quàm illas ita *impellendo* & *concutiendo* ut vividè oſcillentur vibrentque. Iſtarum autem *Vibrationum* uſque ad Cerebrum,

brum, Animæ Domicilium, propagatarum *variæ Celeritati*, *Momento*, *Directioni* aliiſque Varietatibus ſive à *Corporum* externorum, ſive ab ipſorum *Nervorum* multiplici Diverſitate pendentibus, debetur omnis omnigenarum Senſationum Varietas.

§. 3. Manifeſtum eſt Mentem in Fibras muſculares agere eas *corrugando*, earumque Particulas in ſe invicem comprimendo, & Longitudinem minuendo; quo fit ut cujuſvis Muſculi Terminus mobilis verſùs immobilem adducatur. At nec *quibus Inſtrumentis* hæc peragat, conſtat; nec verò totam corpoream, quâ patet, Naturam rimanti ullum uſquam occurrit ſatis *idoneum* aut Operi *ſufficiens*: ita ut nequaquam abſonum videatur ſuſpicari, *mediæ* quidpiam inter Corpus Spiritumque *Naturæ* opus eſſe ut intercedat, cujus ſcil: Interventu Spiritus Materiam (Rem nimiùm nimiùmque remotæ à ſuâ Naturæ & Indolis) afficere queat. Talem autem *Subſtantiam* inter Corpus Spiritumque *mediam* exiſtere *poſſe*, haud cunctantèr agnoſcet quicunque Naturam obſervaverit ab imo ad ſummum non *diſtinctis Gradibus*, ſed *leniter acclivi viâ* aſcendere; ut Plantam *creviſſe* perſpicimus, *creſcentem* autem deprehendere nequimus.

§. 4.

§. 4. Ad quotidianam Machinæ animalis continuo Uſu *detritæ Reparationem* neceſſe erat (niſi Automati Arte facti Ritu ſummi etiam Artificis Opificium ſubindè, quoties nempe Emendatione egebat, diruendum erat, & denuò connectendum) quâcunque ejus Particulâ abruptâ ſtatim *præſto eſſe quicquid* ad commodam citamque Reparationem opus eſt.

§. 5. Hunc in Finem Natura provida paravit *fluidum aqueum* & *tenue*, quod facilè intimos in Corporis Receſſus Fibrarumque Interſtitia earundem Vi contractili adigitur, infinita ſecùm advehens *Fibrillarum Ramenta* variæ Figuræ, quibus detritæ hinc illinc Corporis animati particulæ ſuppleantur; & quoddam præterea *Gluten* quo Ramenta illa commodis Locis *affigantur*, ut Lapides Cæmento; *Oleum* denique quo cavetur *ne Fibræ rigeſcant* & dein frangantur. Hæc autem *omnia* ex *alimentis* educuntur; Humore nempe aqueo, qui pro *potu* (aut Potûs Saltem Vehiculo) eſt, iiſque *Plantarum Animaliumque Partibus* quibus pro *Cibo* utimur. Hoc Artificio Vita Animalis peragitur, & in Tempus aliquod producitur.

Ex his ſequitur.

1. *Vitam*

1. *Vitam* Animalium non tam in *Circuitione Humorum* conſiſtere, quam in *Solidarum Partium, Fibrarumque* quibus eæ conſtant, *Integritate, debitâque Tenſione*, quibus conſervandis *ipſa illa Circuitio* deſtinatur.

2. Quare Medicinam facientibus *ſolidarum* Partium præquàm *Humorum* major, & *præcipua* Ratio eſt habenda. *Omnis* etenim Morbus Partium *ſolidarum Morbus* eſt. Neque vitiatis licet *Humoribus*, Animal *priùs* ægrotat quàm *ſolidæ Partes* afficiantur. Illarum varia ſunt Vitia, primaria autem, nimia *Rigiditas* aut *Flacciditas*, *Motuſque* juſto *citatior* aut æquo *pigrior*: Quæ licet ab *Humoribus* depravatis magnam Partem *pendeant*, non tamen Humores *propria Morbi Sedes* ſunt. Utique cùm Humores *Acrimoniæ*, aut *Lentoris* nimii Vitio corrupti ſunt non *exinde* Animal ægrotat, ſed *acceleratis* ſupra modum, Humorum Acredine aut quovis Stimulo, *Fibrarum Vibrationibus*, *Febrium* Morborumque cognatorum Cohors incumbit; *iiſdem*, ſive Humorum Lentore ſive aliunde, *retardatis*, ecce triſtis *diuturnorum* Morborum Caterva gravis incubat. Verbo, quandiu Fibræ ab Humoribus validè impulſæ eoſdem validè repellunt; h. e. durante ſolidarum fluidarumque

rumque Partium Æquilibrio, Sanitas perſtat; illo in alterutram Partem vergente, hæc itidem titubat.

3. Ex ſupradictis manifeſtum eſt, *Vitam* Animalium eo *ſaniorem*, *integriorem*, *& productiorem* futuram, quo *Humor* ille vitalis vegetabilium Animaliumque Ramentis refertus, ſuoque Glutine, Balſamo, Oleoque dives, *ſubactior*, *attenuatior*, *fluidiorque* fuerit, utpotè *faciliùs* intimos quoſque Receſſus ſubiturus ut *detrita* Ramenta *eluat*, *fracta reparet*, & *rigentia emolliat*, neque uſquam Ruderum modo viæ ipſe hærens eandem obſtruat.

4. Denique cùm *Animalium Fibræ* à *Plantarum Fibris* ſolâ majore ſuâ *Tenacitate* & *Robore* differant, & (cùm in alibilem Succum convertuntur) *his illa* Alimentum *fortius* & *robuſtius*, cæterùm *nequaquam diverſæ* Indolis, Animali paſto ſubminiſtrent: Conſequens eſt, ad *Sanitatem non requiri* Alimenta ex Animalium Carnibus petita, licet ad *athleticum Robur* Corpori ſubminiſtrandum, idemque conſervandum, *neceſſaria* ſint.

APPENDIX,

De Morbis Contagioſis.

UT oſtendam quàm latè pateat Doctrina de *Salium* Efficaciâ in Corporis humani Valetudine immutandâ, quam in omnibus meis ſcriptis Medicis inculco: libet hîc ſubjungere quæ de eorundem Vi in Morborum *contagioſorum* Generatione & Propagatione cogitabam, cùm nupera *Peſtis* ex vicinâ *Galliâ* in *Britanniam* noſtram Tranſitum parare videbatur.

§. 1. Corporum omnium, animalium, vegetabilium & mineralium *Vires activæ* (Proximè poſt univerſale illud Agens, quod eſt ſive Lumen ſive ſubtilior quidam Æther cui ipſum Lumen Actionem ſuam debeat) deberi videntur *Sali* puro, ſimplici, ingenerabili & incorruptibili. Sal enim videtur maximè *activum* & *energeticum* ſeu mavis, maximè agile Principium in Corporibus; & poſt

poſt Tranſmutationes quaſcunque & quotcunque ad eundem plerumque Quantitate & Figurâ ſalem reducitur; ſummâ item *Vi attractivâ* pollet, ut ex ejuſdem Cryſtalliſatione manifeſtum eſt.

§. 2. Sal *volatile urinoſum* omnium Salium eſt longè *potentiſſimum & maximè elaſticum*, ut ex ipſius Sapore & Odore & Vi cauſticâ patet. Vis ejus attractiva intendi videtur in *reciprocâ* quâdam Ratione Molis. Volatiliſatione & Comminutione (ut Frictione) ſummè augetur: ut in Sale Cornu Cervi, & Ammoniaco, in Camphorâ, Succino, Gummi, Cryſtallo & Adamante manifeſtum eſt.

§. 3. Plerique Sales *animales* ſunt volatiles & urinoſi; non autem ii *ſoli*, ſed & alii plurimi ex *aliis* Corporibus putà Vegetabilibus nec non Mineralibus quibuſdam, Borace nempe & Alumine, eliciti.

§. 4. Fermentatio efficitur *ſolâ Actione Salium* aut in ſe mutuò aut in Corpora ſulfurea aut terreſtria alcalina (quam enim præ ſe fert Fermentationis Speciem Aër ex Liquoribus Vi elaſticâ erumpens, non eſt vera) ſe invicem pro Virium Ratione petentium, & ita Corporum Partes diſrumpentium ut ſuiipſorum Unio faciliùs celebretur. *Putredo* autem à Fermentatione non differt, niſi Duratio-

N ne

ne & Gradu. In Fermentationibus enim Salium animalium varii ſunt *Gradus*, quorum Effectus ſunt Calor, Ardor, Pruritus, Inflammatio, Puſtulæ, Ulcus, Gangræna, Mortificatio: quæ omnia iterum Gradibus diſtinguuntur, & varia ſortiuntur Nomina ex Loco affecto, Salium Naturâ, aliiſque Circumſtantiis; neque aliter inter ſe differunt quàm in Corporibus inanimatis Calor, Ardor, Fumus in Flammam jamjam abiturus, Flamma, Carbo ignitus, idemque in Cinerem redactus.

§. 5. *Omnes* Morbi magis aut minùs contagioſi ſunt. Alii enim *ſine Contactu*, alii non niſi *Contactu mediante* communicantur. Nullus autem eſt qui Generatione, hoc eſt ipſâ *Humorum morbidorum* è Corporibus Parentum in Embryonem *Tranſfuſione*, non poſſit communicari. Contagioſorum tamen Morborum Nomine vulgò *ſoli magis & promptiùs contagioſi* veniunt. Et hi quidem prout *faciliùs* aut *facillimè* ab uno Animali ad aliud transferuntur in *Chronicos* & *Acutos* (aliorum Morborum Ritu) rectè dividuntur.

§. 6. Morbi contagioſi *Chronici* ſive *lentiores* videntur Originem ſuam debere Salibus Mole grandioribus, minús volatilibus, ſegnioribus, lentiùs concretis, ſenſim intra

Corpus

Corpus accumulatis, *tandemque* in Organum aliquod *particulare* Vi animali expultrice protruſis. Rariſſimè enim ad hunc Gradum aſcendunt quin priùs *reliquæ* etiam Corporis Partes cùm fluidæ tum ſolidæ iis *aliquatenùs* corruptæ ſint. Cujus Rei Veritas manifeſtè cernitur in Furfure, Scabie, Leprâ, Impetigine, Elephantiaſi, Scorbuto, Scrofulâ, Lue venereâ: quo poſtremo in Morbo ſal urinoſum ex Loci primitùs affecti Situ, Subſtantiæ inquinatæ Naturâ & Infectionis Modo, magis urinoſum & maximè volatile redditur.

§. 7. Morbi contagioſi *acuti* oriri videntur ex Salibus urinoſis ſummâ Pernicitate in Corpus impactis, Mole minimis & volatiliſſimis, ſummâ Vi attractivâ & elaſticâ præditis, ita comminutis & volatiliſatis ut *cuivis Contagii Gradui* producendo ſufficiant. Hujuſmodi Salia, ſi in Corpus Salibus urinoſis *minùs refertum* iiſdemque *lentiùs minùſque vitiatum*, cætera autem ſanum, introducantur, Morbos producunt in Ulcera aut Abſceſſus *ſanabiles* deſituros. Sin ſimul & ſemel in Corpora *impura* ſummâ Velocitate impellantur, Ictu quaſi Oculi Subſtantiam animalem *diſſolvunt* ejuſque Partes *diſgregant*. Prioris Caſûs Exempla ſunt Morbilli, Febris Miliaris, Febres in Ulcera & Abſceſſus deſinentes, Variolæ

 mitiores;

mitiores; poſterioris, Variolæ aliæ, Febres putridiſſimæ, Febres peſtilentiales, & ipſa Peſtis.

§. 8. *Contagium* igitur in *Salis urinoſi corrupti & vitiati in Corpus Ingreſſu* conſiſtere videtur, ſive ille per *Aerem* deferatur, perque Cutem, Pulmonem & Ventriculum Humores ſubeat, ſive *Inſitione* ipſis directè injiciatur, ſive denique Corpus morbidum alterum ſanum immediate *contingat* & per Cutis præcipuè Vias Venenum ſuum tranſmittat. Ex ſuſcepto autem Frigore, Aurarum venenatarum Effectu, Cataplaſmatum, Emplaſtrorum, Embrocationum, Unguentorum, maximèque Mercurialium, Uſu manifeſtum eſt Corpus animale quicquid illi propinquum eſt, ſive noxium ſive innocuum, validè attrahere. Hujuſmodi autem Salium pro diverſâ ſuâ Mole, Motûs Celeritate & Corporis infecti Diſpoſitione, diverſos Effectus, Morborumque Diverſitatem inde ortam ſupra explicuimus.

§. 9. Morbi contagioſi Indoles & Vis pendet non minùs ex infecti Corporis Diſpoſitione quàm ex Materiæ *inficientis* Naturâ: ita ut qui *ante* Infectionem Sale urinoſo abundaverit Morbo quovis contagioſo ſive chronico ſive acuto graviùs laboret.

§. 10

§. 10. Ea Corporis Diſpoſitio quæ Homines *Variolis* obnoxios reddit deberiidetur *Carnis præcipue Eſui* intempeſtivo & immodico: *ea* ſcilicet *ſale urinoſo* præ aliis Nutrimenti Generibus plenior eſt, qui imbecilli ſolidorum Actione, qualis eſt Infantum & Puerorum, nec ſatis comminuitur nec debitâ Quantitate è Corpore expellitur ſed intùs in Sanguine coacervatur. In Regionibus enim orientalibus & quibuſdam borealibus, ubi nempe *Carnis* Eſus & Liquoris *ſpirituoſi* Uſus *parcior* eſt, Variolæ aut nullæ ſunt aut mitioris ſaltem Indolis; niſi paucis aliquot qui morbidiſſima Corpora *à Parentibus* acceperunt. Semel autem nec ſæpiùs plerique hoc Morbo inficiuntur, quia omnis Materia morbifica Criſi expellitur, quæ ne iterum ſuccreſcat validiore indies Organorum Concoctionis & Expulſionis Actione efficitur: Si tamen nihilominùs propter copioſam Ingeſtionem iterum magnâ Quantitate coacervatur, in *alium* aliquem Morbum contagioſum, aut chronicum aut acutum abibit; *priore* enim Criſi per Cutem factâ ea aut ita occalleſcit ut *ſecundæ* ejusdem Generis non ſufficiat; aut ita laxi fiunt ejus Meatus ut Variolarum Materia, propter liberiorem Tranſitum, eâ Copiâ nequeat in Sanguine detineri quæ illi Morbo gignendo ſatis ſit.

§. 11.

§. 11. Contagionis Materia ſive Aëre, ſive Contactu immediato, ſive Inſitione Humoribus communicetur, *ejuſdem Generis* Morbum & *æquâ Certitudine* producit. Quod cùm de *reliquis* Morbis contagioſis, tùm *ſpeciatim de Variolis* verè dicitur.

§. 12. Variolæ autem cùm multis Modis *certè*, omnium tamen *tutiſſimè* Inſitione communicantur. 1. Quòd *Tempus* Morbo ferendo maximè commodum eligi poſſit; ſive *Ægri Ætatem* ſpectes, quæ puerilis eſt, à quinto putà ad decimum Annum, invaleſcente ſcilicet Corpuſculi Robore, & Humoribus interim nondum corruptiſſimis: ſive *Anni Tempeſtatem* maximè ſalutiferam & benignam. 2. Quòd *Materia* inſerenda & ſub *mitiore Conſtitutione epidemicâ* eligi poſſit, & ab *Ægro mitiùs laborante* deſumi. 3. Denique, Quòd etiam in peſſimâ Conſtitutione epidemicâ *Ægrotaturi Corpus*, licèt adultum Materiâque morbificâ refertiſſimum, ita *repurgari*, elui, aliiſque Modis *Morbi Fomite vacuari* poſſit ut minùs tutiùſque ægrotet.

§. 13. Omnes Morbi contagioſi *Chronici*, cum ejuſdem Generis ſint, ejuſdem Generis Medicamentis curari poſſunt. Et cùm Mercurium, Sulfur, aliaque Concretiones reſolventia Experientia præcipuè commendet; hujuſ-

hujuſmodi Medicamentis variè pro Morbi Varietate compoſitis, idoneâ Doſi & Tempore exhibitis, cum debito Victûs Regimine, omnes hi Morbi profligabuntur, ſi modò ullâ Ope profligari poſſunt. Et horum quidem Morborum Materia, quod *craſſa* ſit, *Attenuationem* & *Reſolutionem* poſtulat; & cùm *minùs efficax* ſit, *Moram* in Curatione patitur.

§. 14. Acutorum autem Morborum Materia contagioſa *perniciſſimè noxia*, nec *Moras* patitur, nec *tenuiſſima* cùm ſit, ulla ulteriore *Attenuatione* eget. Quare, *hujus Differentiæ* Reſpectu (quæ *ſi abeſſet* omninò *eâdem* Methodo communis in *omnibus* contagioſis curandis Intentio eſſet proſequenda, *Salium* nempe *vitiatorum*, *Humorumque* ab iiſdem *corruptorum* quàm fieri poteſt citiſſima è Corpore *Ejectio*) *diverſo* Modò aggredienda eſt horum poſteriorum Curatio. Poſt univerſalia enim præmiſſa & debitas Evacuationes repetitas prout ferunt Morbus & Æger, *Alexipharmaca*, et quæ Facultatem coctricem & expultricem corroborant & promovent, ſola *ſpecifica* ſunt Medicamenta in horum Curatione, æquè ac *Antidota* in eorundem Prophylaxi; veniente interim in ſubſidium *idoneo Victûs Regimine*, ſine quo nihil quidquam in cujuſquam Morbi Curatione expectandum videtur.

Hanc

Hanc Methodum *Experientia* & *Obſervatio* comprobant. Quanquam enim, cùm Peſtis Morbus orientalis ſit ex Putrefactione oriundus, ejus Materia contagioſa harum Regionum fervido Calore ſummopere *attenuata* & *volatiliſata*, ideò ſummè noxia effici debere videatur: nihilominùs tamen manifeſtiſſimum ſit, hunc Morbum in *borealibus* præcipuè Regionibus *latiſſimam* edere ſtragem; Cùmque hæ ab illis Regionibus non differant niſi *minùs liberâ*, propter minorem Calorem, *Perſpiratione*, *craſſioreque & pleniore* harum quàm illarum Incolis uſitato *Victu*: manifeſtum eſt, *Moderatiorem* Ciborum Ingeſtionem, Medicamentaque *Vim coctricem* & *expultricem roborantia*, ſola eſſe idonea Curationis Inſtrumenta. Temperantem ſobriumque *Socratem* graviſſima Peſtis *Athenienſium* non attigit, neque ullo ferè Ævo *ejus ſimiles* attingit.

§. 15. Morbi contagioſi acuti epidemici, ut Peſtis, ideo *deſinunt* quòd Sales Contagium communicantes aut *difflentur*, aut in majores Moles *conſtipentur*, aut *præcipitentur* & *fixentur*, aut denique ſalutiferâ quâdam Mixturâ *involvantur* eòque *obtundantur*.

ELEN-

ELENCHUS
RERUM.

§. 1. *Fibra ultima quid ſit*, Pag. 1. *Ex talibus Fibris totum Corpus compoſitum eſſe.* ib. *Fibræ carneæ, nerveæ, oſſeæ, cartilagineæ, &c. quid inter ſe differant.* p. 2.

§. 2. *Elaſticæ Facultatis Explicatio.* p. 3

§. 3. *Hujus Doctrinæ ad Fibras muſculares Applicatio.* p, 5. *Oſtenditur nullos eſſe Spiritus quos vocant animales.* p. 6.

§. 4. *Motum & Senſationem, Fibrarum ſolidarum Vibratione, perfici.* p, 8.

§. 5. *Quibus Cauſis hæc Vibratio turbetur aut penitùs tollatur.* p. 9.

§. 6. *Morborum nervinorum Cauſæ generales.* p. 10.

§. 7. *Omnium Morborum nervinorum*

O communem

communem quandam eſſe Naturam. p. 12.

§. 8. *Horum Morborum Diviſio ab eorundem Cauſis & præcipuis Symptomatibus deſumpta. p.* 13.

§. 9. *Eorum alios eſſe hæreditarios, alios acquiſitos. p.* 16. *Acquiſitorum præcipuam, in hoc Tractatu, Rationem haberi. p.* 17.

§. 10. *Infirmitatem Fibrarum comitari omnium Functionum Debilitatem. ib.*

§. 11. *Tres eſſe Intentiones in Nervorum Morbis curandis,* 1. *Humores diluere & attenuare;* 2. *Eorundem Acrimoniam tollere;* 3. *Fibras conſtringere & corroborare. p.* 20. *Priùs priores duas aliquamdiù proſequendas eſſe quàm tertiam aggrediamur. ib. Quid Mali, cùm hic Ordo negligitur, inſequatur. p.* 21.

§. 12. *Unde Morbi Hominibus à Nativitate ſanis naſcantur, & acuti & diuturni. p,* 23.

§. 13. *In omnibus Nervorum Morbis adeſſe Humorum Lentorem. p.* 25. *Cujus tamen non priùs Aromaticorum & Volatilium Medicamentorum Ope tentandam eſſe Reſolutionem, quàm Humores ſatis diluti fuerint, p.* 26. *Culpandos eſſe Medicos qui Nervorum Morbis ægrotantes tanquam deliros rident, & à Conviviorum Hilaritate ſolâ, quaſi unâ Mœſtitiâ laborantibus, Medelam promittunt. p.* 27. *Volatilium & attenuantium Medicamentorum præproperè exhibitorum Nocumenta. p.* 28.

§. 14. *Eadem particulariùs enumerantur.* p. 29.

§. 15. *De Febri quæ Nervorum dicitur.* p. 30. *Ejus Origo. ib. Quare debiles robuſtis plerumque longæviores ſint.* p. 31. *Hujus Febris Indoles. ib. Curandi Ratio.* p. 32. *Culpatur nimia quædam officioſa Sedulitas Ægro noxia.* p. 33. *Morbi Humorum & Nervorum quid differant.* p. 34.

§. 16. *Medicamenta primæ ſupraproposſitarum Intentioni conducentia enumerantur.* p. 35. *Horum præcipuum eſſe Cinnabarin Antimonij. ib. Quando Æthiops mineralis illi præferri debeat.* p. 36.

§. 17. *Medicamenta ſecundæ Intentioni convenientia.* p. 37. *De quorundam ex illis Uſu Cautio. ib.*

§. 18. *Medicamenta tertiæ Intentioni propria.* p. 41. *Corticis Peruani Præparationes Infirmis utiliores. ib.*

§. 19. *Medicamenta chalybeata ſtyptica eſſe & Fibras corrugare.* p. 42.

§. 20. *Chalybeata parvâ Quantitate nec craſſâ Formâ eſſe exhibenda.* p. 45. *Formæ Chalybeatorum Infirmis convenientes.* p. 46. *Cum Chalybeatis non calida et aromatica Medicamenta, ſed cathartica eſſe exhibenda.* p. 47.

§. 21. *Infirmis à Nativitate non expectandam eſſe ex hâc aut aliâ quâpiam Methodo integram firmamque Sanitatem.* p. 48.

§. 22. *In ſanandis Nervorum Morbis*

principem Locum obtinere Victum tenuem et parcum. p. 50.

§. 23. *Doctrina ſuprà tradita aliquot Exemplis illuſtratur. De Apoplecticâ Hominum Borealium Diſpoſitione, Morborum ex Humorum Lentore ortorum Exemplo. p. 52.*

§. 24. *De Epilepſiâ Morborum convulſivorum & ex Acrimoniâ ortorum Paradigmate. p. 53.*

§. 25. *Rarus quidam Morbus convulſivus, Satyriaſeos Species. p. 56.*

§. 26. *De Tetano. p. 57.*

§. 27. *De Choreâ Sancti Viti, paralytici Generis ſive Morborum Fibræ reſolutæ Specimine. p. 59. Senibus paralyticis qui luxuriosè vixerint, vix perfectam Curationem eſſe Sperandam. p. 61. Temperantibus, è contrà, omnia fauſta expectare licere. ib.*

§. 28. *Rachitidem ex Reſolutione Fibrarum oriri. p. 62. Ejus curandæ Ratio. ib.*

§. 29. *Hyſterici & Hypochondriaci Affectûs Cauſæ aſſignantur. p. 63. Eæ veræ eſſe oſtenduntur. p. 64.*

§. 30. *Horum Morborum Curatio traditur. p. 66.*

§. 31. *Victûs tenuis ad eam perficiendam Utilitas. p. 69. Exemplo illuſtri comprobatur. p. 70.*

§. 32. *Quibus hi Morbi ſunt hæreditarij, iis palliativam tantùm Curationem eſſe expectandam.*

pectandam. p. 72. Quibus ea Modis efficiatur. p. 73.

§. 33. *Plerorumque Morborum nervinorum Cauſam ab Intemperantiâ eſſe repetendam. p. 75. Quod ex Naturæ Conatu ad eos Evacuatione curandos oſtenditur. p. 76.*

§. 34. *Juniores à Nativitate ſanos, ſupratraditâ Ratione certiſſimè ſanari. p. 77. Etiam Senibus & à Nativitate Infirmis, ſaltem Symptomata omnia mitiora fieri. p. 78. Nullam dari Viam ad integram Sanitatem illâ breviorem, tutiorem aut jucundiorem. p. 79.*

Epilogus, ſupradictorum Summam paucis complectens. ib.

APPENDIX,

De Morbis Contagioſis.

§. 1. V*Ires Corporum activas Sali deberi. p. 84.*

§. 2. *Sal volatile urinoſum eſſe omnium Salium maximé agilè. p. 85.*

§. 3. *Quæ ſint Salia volatilia urinoſa. ib.*

§. 4. *Fermentationem Salium Actioni deberi.*

beri. Fermentationis Effectuum varij Gradus. ib.

§. 5. *Morbos contagioſos aut chronicos eſſe aut acutos. p.* 86.

§. 6. *Morborum contagioſorum chronicorum Origo. ib.*

§. 7. *Morborum contagioſorum acutorum Origo. p.* 87.

§. 8. *Contagium in quo conſiſtat. p.* 88.

§. 9. *Contagij Vis unde pendeat. ib.*

§. 10. *Quid Corpus diſponat ad Variolas ſuſcipiendas. p.* 89. *Quare eo Morbo ſinguli Homines ſemel tantùm ægrotent. ib.*

§. 11. *Contagionis Materiam, quocunque Modo intra Corpus admittatur, eundem Morbum æquâ cum Certitudine producere. ib.*

§. 12. *Variolas tutiſſimè Inciſione ſuſcipi. p.* 90.

§. 13. *Omnes Morbos contagioſos chronicos eodem Mobo curari. ib.*

§. 14. *Acutos itidem omnes eâdem Ratione, ſed à priore diversâ, ſanari. p.* 91.

§. 15. *Quibus de Cauſis Morbi contagioſi acuti deſinant. p.* 93.

FINIS.

BOOKS printed for and ſold by G. STRAHAN, *at the* Golden-Ball *over-againſt the* Royal-Exchange *in* Corn-hill. 1725.

FLuxionum Methodus inverſa, ſive Quantitatum Fluentium Leges Generaliores, cum Rudimentorum Methodi Fluxionum inverſo Specimine.

Philoſophical Principles of Religion, Natural and Reveal'd, in two Parts. The Firſt containing the Elements of Natural Religion. The Second Part containing the Nature of Infinites, together with the Philoſophical Principles of Reveal'd Religion.

A New Theory, of Acute and Slow continued Fevers, wherein, beſides the Appearances of ſuch, and the Manner of their Cure occaſionally, the Structure of the Glands and the Manner and Laws of Secretion, the Operation of Purgative, Vomitive and Mercurial Medicines, are Mechanically Explain'd. To which is prefix'd an Eſſay concerning the Improvements of the Theory of Medicines, the 4th Edition.

An Eſſay of the true Nature and due Method of treating the Gout, together with an Account of the Nature and Quality of *Bath* Waters, the Manner of Uſing them, and the Diſeaſes in which they are proper; as alſo of the Nature and Cure of moſt Chronical Diſtempers, not publiſh'd before, the 6th Edition enlarg'd to more than double the Former.

An Eſſay of Health and Long Life, the 6th Edition. Theſe five by *G. Cheyne*. M. D. and F. R. S.

Tentamina Medico-Phyſica ad Quaſdam Queſtiones, quæ Oeconomiam Animalem ſpectant, accommodata. Quibus acceſſit Medicina Statica Britannica, Authore *Jacobo Keill*, M. D.

Introductio ad Veram Aſtronomiam ſeu Lectiones Aſtronomicæ, habitæ in Schola Aſtronomica, Academiæ Oxonienſis, Authore *Johanne Keill*, M. D. R. S. S.

The Civil Law in its natural Order, together with the Publick Law, Written in French by Mr. *Domat*, and Tranſlated into Engliſh by *William Strahan*, L. L. D.

Ad-

Advocate in Doctor's-Commons, with Additional Remarks on ſome material Differences between the Civil Law and the Law of *England.*

The Practice of Phyſick reduced to the Antient Way of Obſervation, containing a juſt Parallel between the Wiſdom and Experience of the Antients, and the Hypotheſis of modern Phyſicians, together with ſeveral New and Curious Diſſertations, particularly of the Tarantula and the Nature of its Poiſon.

The Method of performing the High Operation, in which the Stone is extracted out of the Bladder, above the *Os Pubis*; faithfully collected from the Writings of that famous Triumvirate; Mr. *Francis Roſſet*, who firſt invented it, Mr. *John Douglaſs* who lately reviv'd it and firſt ſucceſsfully practis'd it on Living Bodies, Mr. *Chiſcelden* who has ſince frequently perform'd it with a wonderful Dexterity and moſt ſurpriſing Succeſs.

The Prognoſtick ſigns of Acute Diſeaſes, eſtabliſh'd by antient Obſervations, and confirmed by the beſt Modern Diſcoveries, the 2d Edition with a Preface by *William Cockburn*, M. D.

A Comparative Deſcription of all the Muſcles in a Man and in a Quadruped, ſhewing their Diſcoverer, Origin, Progreſs, Inſertion Uſe and Difference, to which is added an Account of the Muſcles peculiar to a Woman, by *James Douglaſs*, M. D.

A Catalogue of Simple Medicines that are fit to be uſed in the Practice of Phyſick and Surgery, containing the Names of the Diſpenſatory or Shop Preparations, &c. to which are added two very uſeful Tables.

Mr. *Maitland*'s Account of Inoculating the Small-Pox, Vindicated from Dr. *Wagſtaff*'s Miſrepreſentations of that Practice, with ſome Remarks on Mr. *Maſſey*'s Sermon, the 2d Edition, to which is added his firſt Account of Inoculating the Small-Pox.

Pharmaco-Botanologia, or, an Alphabetical and Claſſical Diſſertation on all the *Britiſh* Indigenous and Garden Plants, of the New *London* Diſpenſatory. In which their Genera, Species, Characteriſtick and Diſtinctive Notes, are Methodically deſcribed; The Botanical Terms of Art explained, their Virtues, Uſes, and Shop Preparations, declared. With many Curious Remarks from proper Obſervations. By *Patrick Blair*, M. D. of *Boſton* in *Lincolnſhire*, and F. R. S.